دیوان

خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی

قدس سره العزیز

از روی نسخهٔ

قدسی

رحمة الله علیه

بچاپ افست

دیوان

خواجه شمس الدّین محمّد حافظ شیرازی

قدّس سرّه العزیز

از روی نسخهٔ

قدسی

رحمة الله علیه

بچاپ افست

چاپ اُفُسِتِ رُشدیه

شرح حالات خواجه

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین والصلوة علی محمد وآله الطاهرین
شرح احوال خواجه حافظ شیرازی علیه الرحمه بنحوی که ادیب دانشمند
فاضل واریب خردمند کامل میرزا محمد نصیر الحسینی الشیرازی الملقب
بمیرزا آقا المتخلص بفرصت که از فضلا و شعرای این زمان است
ونادره دوران حفظه الله تعالی عن الحدثان بزحمت و تتبع بسیار
بدست آورده ودر کتاب دریای کبیر که یکی از مؤلفات آن جناب است
نگاشته و فرموده که شرح حالات او بروجه اصح این است
خواجه حافظ وهو شمس الدین محمد قدس الله سره پدر آن جناب
از اهل توی وسرکان همدان بوده بشیراز آمده متوطن گردیده تولد خواجه

علیه الرحمه در شیراز شده و در آنجا تحصیل کرده چندی در خدمت مولانا
شمس الدین عبدالله شیرازی تلمذ نموده و در درس وی حاضر
می گشته و چندی نزد میرزا سید شریف علامه استفاده فرموده و اغلب
از اولیا رالله را ملاقات کرده و از صحبتشان بهره ور گردیده مانند
شاه نورالدین نعمت الله ولی و سید محمود شاه داعی الی الله و سید ابوالوفا
و شیخ علی کلاو شیخ زین الدین خوافی و کمال خجندی و قرآن مجید را
تماما در حفظ داشته و تخلص را بدین جهت حافظ قرار داده صاحب
مجمع الفصحا ر نوشته که گویند تفسیری بر کلام الله نوشته ولی دیده
نشده و بلباس فقر متلبس بوده اشعار در بارش مشهور آفاق است
دیوانش را لسان الغیب خوانند و گفتارش را مبرا از عیب دانند
کلامش را حالتی است که در کلام هیچیک از استادان نیست همانا
خیالاتش از واردات غیبی است و اینکه گویند بعض از سلاطین عصر
خواجه را چوب زده دیوانش را در آب افکند پس از فوت خواجه
پشیمان شد ثانیا خواست اشعارش را جمع نماید گفت هر کس شعری
از خواجه آورد مستوجب جایزه خواهد بود جمعی اشعاری چند باسم

خواجه بحضرت سلطان بردند و با اشعار خواجه خلط نمودند از قبیل
غزلهائی که در حرف ثاء مثلثه و ذال معجمه و از این قبیل این فقیر چندانکه
تفحص نمود کسی را ندید که ذکر این مطلب را کرده باشد ظاهرا اصلی
ندارد الا اینکه بعض از صاحبان تذکره مثل صاحب مجمع الفصحاء و
غیره نوشته اند که بعض اشعار دیگران را سهوا در دیوان خواجه نگاشته اند
و بعضی از غزلیات از سلمان ساوجی و بعضی از جماعتی دیگر است
و این فقیر نیز در دیوان کمال خجندی که بسیار کهنه و مندرس بود و تاریخ
کتابت آن سنه هفتصد و هفتاد و یک هجری بود این شعر را دیدم

جانب دلها نگاهدار که سلطان	ملک نگیرد اگر سپاه ندارد

بالجمله مع ذلک در نظر شخص سخن شناس متتبع اشعار خواجه چون
آفتاب روشن و لایح است سبکی و طرزی آن جناب راست که
دیگران را نیست و ظهور خواجه علیه الرحمه در زمان شاه شیخ ابو اسحق
انجوی و امیر مبارز الدین محمد آل مظفر بوده و امیر تیمور را در شیراز
ملاقات فرموده و شاه شجاع را مدح گفته از جمله معاندین آن جناب
عماد فقیه کرمانی است که همواره قصد اذیت خواجه را داشته و در

بعض اشعار خواجه در مقام تکذیب از عماد بر آمده فرماید صوفی نهاد دام و
سر حقه باز کرد بنیاد مکر با فلک حقه باز کرد ای کبک خوشخرام کجا
میروی بناز غره مشو که گربه عابد نماز کرد تفصیل این مطلب این است
که عماد کرمانی مذکور گربهٔ داشت و او را تعلیم داده بود که هرگاه مولانا نماز
گذاردی گربه نیز شرط متابعت بجای آوردی راست و خم شدی
و این را شاه شجاع بر کمال کرامت مولانا حمل می نمود و پیوسته بتقدیم
خلاص ملازمت جنابش می فرمود وقتی خواجه علیه الرحمه غزلی
بسلک نظم کشید که مطلعش این است در همه دیر مغان نیست
چو من شیدائی خرقه جائی گرو باده و دفتر جائی تا اینکه در مقطع فرموده

گر مسلمانی از این است که حافظ دارد	آه اگر از پی امروز بود فردائی

معاندین که شنیدند گفتند که معلوم میشود حافظ بمعاد قائل نیست
قصد نمودند که فتوای خونش را نویسند خواجه مضطرب شده نزد
زین الدین شیخ الاسلام تایبادی که در آن اوان در شیراز بوده رفت
کیفیت را عرض نمود شیخ فرمود که بیتی دیگر مقدم بر شعر مقطع درج
کن مشعر براین معنی که شعر مقطع را مقول قول دیگری نموده باشی تا رفع

این تهمت شود خواجه فرمود این حدیثم چه خوش آمد که سحرگه میگفت
بردر میکدهٔ بادف و نی ترسائی باین واسطه ازآن مهلکه نجات یافت
وسن مبارک خواجه آنچه برفقیر معلوم گردید علی التحقیق چهل و شش
سال بوده و در مدت عمر سفری تا شهر یزد کرده و بوطن باز گردید
ولی میر غلامعلی متخلص بآزاد در تذکره مؤلفه خود که مسمی بخزانه عامره است
و بطبع رسیده در شرح حال خواجه نگاشته که محمد قاسم فرشته در تاریخ
خود نوشته که سلطان محمود شاه بهمنی والی دکن بود و در عهد او شعرای
عرب و عجم بدکن آمده از سرچشمه احسانش شاداب می شدند
خواجه حافظ نیز راغب سفر دکن گردید لیکن بواسطه موانع ازقوه اش
بفعل نمی آمد میرزا فضل الله اینجو که از تلامذه علامه تفتازانی بود و در
دکن منصب صدارت داشت جزوی زر از جهت خواجه فرستاد
بشیراز تا تدارک سفر کند خواجه برخی راصرف ادای قروض نموده
در سنه هفتصد و هشتاد و سه از شیراز حرکت کرده بجزیره هرموز
آمده بکشتی سوار شد قضارا هنوز کشتی روانه نشده بود باد مخالف
وزید دریارا بشورش آورد خواجه ازآن سفر متنفر آمد گفت که بعضی از

دوستان را که در هرموز ند وداع نکرده ام ایشان را دیده در ساعت بر
میکردم باین بهانه از کشتی بیرون رفت و غزلی کفت نزد میرزا فضل الله
فرستاد و خود بشیراز شتافت وآن غزل مطلعش این است

دمی با غم بسر بردن جهان یکسر نمی ارزد	بمی بفروش دلق ما کزین بهتر نمی ارزد

چون غزل بمیرزا فضل الله رسید قصه را بسلطان محمود شاه باز کفت
سلطان امتعهٔ از هند برای خواجه بشیراز فرستاد و نیز صاحب خزانهٔ
عامره می نویسد که در کتاب مرآة الصفا مسطور است که خواجه حافظ را
خلفی بوده شاه نعمان نام بهند آمد و در برهان پور وفات یافت قبرش
نزدیک قلعه آسیر است بالجمله وفات خواجه حافظ علیه الرحمه در سنه
هفتصد و نود و یک هجری است تاریخ وفاتش را خاک مصلی یافته اند
در خارج شهر شیراز در تکیه موسوم بحافظیه مدفون است زیارتگاه
خاص و عام است کریم خان زند در آنجا عمارتی عالی بنا نهاده انتهی
محرر این کتاب مبارک حقیر فقیر محمد الحسینی الشیرازی المتخلص بقدسی
عفی الله تعالی عنه کوید که در تذکره دولتشاه سمرقندی است که خواجه
حافظ شیرازی علیه الرحمه نادرهٔ زمان و اعجوبه دوران بوده و سخن او را

حالتی است که در حوصلهٔ طاقت بشری در نیاید همانا واردات
غیب است واز مشرب فقر چاشنی دارد واو را لسان الغیب
نام کرده اند سخن او بی تکلف است وساده اما در حقایق ومعارف
داد معانی داده فضل وکمال او بی نهایت است وشاعری دون
مراتب اوست ودر علم قرآن بی نظیر ودر علوم ظاهر وباطن مشار الیه
است گنجور حقایق الاسرار سید قاسم انوار معتقد حافظ بودی
ودیوان حافظ پیش او علی الدوام خواندندی وبزرگان ومحققان را
بسخنان حافظ ارادتی مالاکلام است نیز در آن تذکره است که در
روزگار دولت آل مظفر در ملک فارس وشیراز مشار الیه بوده
امّا در غایت همّت بدنیا ودنیاوی سر فرود نیاورده بی تکلفانه معاش
کرده وهم در آن تذکره ذکر شده که حکایت کنند که سلطان احمد
بغدادی را اعتقادی عظیم در حق خواجه حافظ بود چندانکه حافظ را طلب
داشتی وتفقد ورعایت کردی حافظ از فارس ببغداد رغبت
نکردی وبخشک پارهٔ در وطن مالوف قناعت کردی واز شهرهای
غریب فراغت داشتی واین غزل در مدح سلطان احمد بغداد فرستاد

احمد الله علی معدلة السلطان | احمد شیخ اویس حسن ایلخانی

الی آخر الغزل ایضا در آن تذکره است که وقتی سلطان ابوالقاسم
بابر بها در شیراز را مسخر ساخت محمد معمائی که صدر سلطان بابر بود
بر سر قبر حافظ عمارتی مرغوب بنا نهاد فقیر قدسی گوید که اکنون از آن
عمارت اثری باقی نیست ولی آن بنیاد که سلطان خلد آشیان کریم
کریمخان زند علیه رحمة الله الملک الغفور الرحیم بپای داشته آباد است
این لغزی است از عالم ربانی و حکیم صمدانی و عارف سبحانی استاد دانا
الاعظم الوحید و مولانا الاکرم الفرید الشیخ مفید الشیرازی المتخلص بداور
ادام الله تعالی شرفه که بمناسبت مقام نگاشته آمد

آن بنیاد که مرحوم کریمخان برپا داشته در سنه یکهزار و صد هشتاد و شش بوده قدسی غفرله

این چه نامی است زاصحاب مقال	که دو ثلث آمده نصفش در حال
خاک و آبش بدو جانب منزل	کرده و آتشش افتاده بدل
آتشش کامده حرفی زحبیب	چون باخر برسد هست نصیب
غیر آحاد و راکر آحاد	بشمری چون کبد است از اعداد
واو و این رمز کسی میداند	که بسی توسن فکرت راند

کتبه العبد المذنب محمد قدسی الحسینی فی دار العلم شیراز صانها الله عن الاعواز
سنة ۱۳۱۴

دیباچه

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بیحد و ثنای بیعد و سپاس بی قیاس خداوندی را که جمیع دیوان حافظان اوراق به پروانه سلطان ارادت اوست بی مانندی که رفع بنیان ایوان سبع سموات طباقا نشانه عرفان حکمت بی علت او حکیمی که طوطی شکرخای ناطقه انسانی را در محاذات آینه تأمل عرایس معانی باداء دلکشای انّ من البیان لسحرا گویا کرد علیمی که بلبل دستان سرای خوش نوای زبان را در قفس تنگ دهان بقوت اذهان مستقیم در ترنم و تنغم انّ من الشعر لحکمه آورد

آن بنده پروری که زبان در دهان نهاد / دُرّ کلام در صدف هر زبان نهاد
جان را ز عذب لطف غذای لطیف داد / دل را مفرّحی ز سخن در میان نهاد

در بحر سینه در معانی بپرورید | در کان طبع لعل سخن بیکران نهاد

وجواهر منظوم صلوات بی نهایات وزواهر منثور تحیات بی منتهی وغایات نثار روح پرفتوح وصدر مشروح زبان آوری که ندای جان فزای انا افصح العرب بسامع ومجامع عالمیان وادمیان رسانید وازنسیم شمیم روح پرور ونفخت فیه من روحی مشام جان زنده دلان هردوجهان رامعطر ومروح گردانید وگوش هوش دلهارا بدرر فواید جان فزا وغرر فراید معجزنمای اُوتیتُ جَوامِعَ الکَلِمِ گهربار ودرر نثار ساخت وصدای صدق فحوای وما ینطق عَنِ الهوی اِن هُوَ اِلّا وَحیٌ یُوحی درآفاق وانفس انداخت اعنی خاتم رسالت وناظم مناظم براعت وبلاغت صاحب برهان ص والقران ذی الذکر صاحب دیوان وما علمناه الشعر صدر جریدهٔ انبیا بیت القصیده اصفیا محمد مصطفی علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات

شعر

محمد کازل تا ابد هر چه هست | بآرایش نام او نقش بست
چشم وچراغ جمع رسل هادی سبل | سلطان چار بالش ایوان اصفیا

گنجینهٔ حقایق اسرار کاینات		مجموعهٔ مکارم اخلاق انبیا
دستش محیط جود و لبش کیمیای علم		لفظش مکان صدق و دلش معدن صفا

بر او درود بیکران و تحیات بی پایان بر ارواح طیبه و اشباح طاهرهٔ جماهیر آل علی النوال جلی الافضال و مشاهیر رجال و احباب او باد

هزار آفرین از جهان آفرین		بر اولاد و اصحاب او اجمعین

که سمند خوشخرام عبارت و رخش تیز گام مجاز و استعارت را زین تزیین بر نهاده در میدان بیان جولان نموده اند و بچوگان فصاحت و بلاغت گوی هنرمندی و سخن دانی از فضلا و ادبای اقاصی و ادانی در ربوده تا صدای صیت رسالت و ندای صوت جلالت محمد رسول الله والذین معه اشداء علی الکفار بگوش فصحای اطراف عالم و بلغای اکناف امم رسانیدند سنان لسان و تیغ بیان الشعراء یتبعهم الغاون از هیبت جلال در غمد کلال و بهت بماند و مشاهیر کالسیف القتال هنگام تحدی و جدال در معارضه و مقابلهٔ ایشان سپر عجز و ابتهال بر روی قیل و قال کشیدند

که لا یاتون بمثله و لو کان	بعضهم لبعض ظهیرا بیت

مستغرق درود و ثنا باد جانشان | تا روز را فروغ بود شمس را ضیا

خصوصاً امام المغارب والمشارق و جامع اصناف المعارف والحقایق قائل کلمهٔ انا کلام الله الناطق اسد الله الغالب علی ابن ابی طالب علیه الصلوٰة والسلام والتحیة والاکرام شعر

شهنشهی که سحرگاه روز فطرت بود | غرض وجود شر نفیس ز خلقت انسان
نکرمی که ز لطف قدیم لم یزلی | حدیث منقبتش گشته زیور قرآن
امیر ملک ولایت که شد ز مبداء حال | برای مدحت او مستعد نطق زبان

بر نقادان رشتهٔ بلاغت و جوهریان روز بازار فضل و براعت نامداران خطهٔ سخن و شهسواران ذکا و فطن سالکان مسالک نظم و نثر و مالکان ممالک دقایق شعر پوشیده نیست که گوهر سخن اصل در اصل خویش بسیار قیمتی و باصفا و کلام منظوم نفیس در نفس خود عظیم و گران بهاست در دکان امکان هیچ متاعی از آن گرانمایه‌تر نتوان خرید و در بازار ادوار هیچ بضاعت از آن با رفعت‌تر نتوان دید صیرفی خرد را نقدی عزیزتر از آن بدست دل در نیامده و نقشبند فکرت را زیباتر از آن در پردهٔ خیال رخ ننموده و زن و

مقدار این درّ شاهوار ندانند الّا خردمند کامل وقدر و اعتبار
این نقد تمام عیار نشناسد بجز صیرفی عاقل وفی الحقیقه **بیت**

گر بدی گوهری ورای سخن | آن فرو دآمدی بجای سخن

وهو میدان لاتقطع الّا بسوابق الاذهان ومیزان لایرفع الّا بایدی
البصائر والبیان امّا تفنن اسالیب وتنوع تراکیب نظم ونثر
بسیار وبیشمار است وتفاوت حالات سخنوران وتباین درجات
هنرپروران بحسب مناسبت نفوس وطباع ورعایت موافقت
رسوم واوضاع بود وتقبیح وتحسین وتحریر وتقریر ونفرین وآفرین
باعتبار مقتضیات مقام واعتنا واهتمام بشان اقتراض واغتنام
هنگام ایراد کلام فصل ووصل وتعریف وتنکیر وتقدیم وتاخیر
وابهام وتوضیح وکنایت وتصریح وایجاز واطناب وخواص
افاده درهرباب جمله براین مسئله مبنی ومتکلّم علی الحقیقه بررعایت
این دقیقه معتنی قد قیل لیس البلاغة اَن یطالَ عنانُ القلم واسنانه و
یُبسَطَ برهانِ القول ومیدانه بل هی ان یبلغ المراد بالفاظ اعیان
وامعان شاعرماهرچون بکنه این نکته برسد وبرحیثیت این اقضیه

واقف کردد در خساره عبارت او نضارت گیرد و جمال مقال او
طراوت پذیرد بحدیکه یک بیت او نایب مناب قصیدهٔ باشد
و یکغزلش قائم مقام دیوانی گردد و بقطعهٔ مملکتی اِقطاع یابد و بیک رباعی
از ربع مسکون خراج ستاند

نظم

قافیه سنجان که علم بر کشند | ملک دو عالم به قلم در کشند
خاصه کلیدی که در گنج راست | زیر زبان مرد سخن سنج راست

مخلص این کلمات و متخصص این مقدمات ذات ملکی صفات
مولانا الاعظم المرحوم المبرور عمدة افاضل العلماء استاد نحاریر
الادباء معدن اللطائف الروحانیه مخزن المعارف السبحانیه
شمس الملة والدین محمد الحافظ الشیرازی است طیّب الله تربته
و رفع فی عالم القدس رتبته که اشعار آبدارش رشک چشمه حیوان
و بنات افکارش غیرت حور و غلمان ابیات دلاویزش ناسخ سخنان
سحبان و منشآت سحر و لطف آمیزش نسی احسان حسان بود
کنظم الجمان و روض الجنان و امن الفؤاد و طیب الرقاد مذاق
عوام را به لفظ متین شیرین کرده و دهان جان خواص را بمعنی مبین

اقطاع اعطاء سلاطین است قطعهٔ از ارض را
جمان بضم جیم و تخفیف میم بمعنی در است
قدس

تمکین داشته هم اصحاب ظاهر را بر رخ ابواب آشنائی گشوده
وهم ارباب باطن را از امواد روشنائی افزوده ودر هر واقعه
مناسب حال گفته وبرای هر کس در معنی غریب ولطیف سفته و
معانی بسیار در لفظ اندک خرج کرده وانواع بدایع را در درج انشار
درج نموده گاه سرخوشان کوی محبت را بر سر جاده معاشقت و
نظربازی داشته شیشهٔ صبر ایشان را بر سنگ بی ثباتی زده گوید

بشوی اوراق اگر همدرس مائی	که علم عشق در دفتر نباشد

وگاه دردی کشان مصطبهٔ ارادت را بملازمت پیر دیر مغان
ومجاورت بیت الحرام خرابات ترغیب کرده که بیت

تا ز میخانه ومی نام ونشان خواهد بود	سر ما خاک ره پیر مغان خواهد بود

افاضت سلسبیل طبع لطیف او که حکم عینا فیها تسمی سلسبیلا دارد
خاص وعام را شامل وشایع است وافادت وآثار فیض فایضش
اقاصی وادانی را لایح وساطع نظم منثور سحر حلالش عقده در زبان
ناطقه افکنده عقد منظوم فکر تش وزن متاع بحر وکان برده ودر شت
ینابیع ذهن وقادش حدائق مجلس انس را بزلال معین ومن الماء

کل شیٔ حی صفت نضارت بخشیده و نفحات گلزار فکرتش در ریاض جانها معنی آیه ونفخت فیه من روحی فاش کرده کلمات فصیحش چون انفاس مسیح دل مرده را حیات تازه داده و کلیم کلام معجز نظامش در طور سخنوری ید بیضا نموده گوئی که هوای ربیع کسب لطافت از اخلاق او کرده و عذار گل و نسرین زیب و طراوت از شعر آبدار او گرفته و قد شمشاد و قامت دلجوی سرو آزاد اعتدال و اهتزاز از استقامت رای او پذیرفته **بیت** حسد چه میبری ای سست نظم بر حافظ قبول خاطر و لطف سخن خداداداست بی تکلف هر در و گوهری که جوهری طبیعت را موجود بود از بهر زینت دوشیزگان خلوت سرای ضمیرش در سلک نظم کشیده لاجرم چون خود را بلباس و کسوت عبارت و حلیه استعارت آراسته دید زبان بدعوی ده گشا گفت **شعر**

دور مجنون گذشت و نوبت ماست	هر کسی پنج روزه نوبت اوست

و با مخالف و مؤالف بطنازی و رعنائی در آویخته و در مجلس خاص و عام و خلوت خاص پادشاه و گدا و عالم و عامی در هر مقامی شعبها و شورها برانگیخته و گفته حافظ خلوت نشین دوش بمیخانه شد

از سر پیمان گذشت بر سر پیمانه شد وچون از شایبهٔ شبهت وغایلهٔ شهوت مصون ومحروس بود دست تصرف بیگانه بدامن عصمتشان نرسید و دامن چادر عفتشان را کسی بسر انگشت خیانت فرو نکشید ورخسار احوالشان از خجلت عار وضجرت طعن در صون عصمت وحرز عفت محفوظ باند **بیت** گر من آلوده دامنم چه عجب همه عالم گواه عصمت اوست بنابراین غزلهای جهانگیرش باد نی مدتی بحدود اقالیم خراسان وترکستان وهندوستان رسیده وقوافل سخنهای دلپذیرش در اقل زمان باطراف واکناف عراقین وآذربایجان سرکشیده قَدْ ذَهَبَتِ الرِّیحُ وذَهَبَ المسیحُ ولی سارَ سَیْرَ الامال وَسَیْرَ الخیالِ سماع صوفیان بی غزل شورانگیز او گرم نشدی وبزم پادشاهان بی نقل سخنان ذوق آمیزش زیب وزینت نیافتی بلکه هایهوی مشتاقان بی ولوله شوق او نبودی وسرود رود می پرستان بی غلغله ذوق او رونق نگرفتی **شعر**

غزلسرائی حافظ بدان رسید که چرخ	نوای زهره و رامشگری ببرد از یاد
بداد داد سخن در غزل بدان وجهی	که هیچ شاعر ازاینگونه داد شعر نداد

چو شعر عذب روانش ز بر کنی گوئی | هزار رحمت حق بر روان حافظ باد

ولی محافظت درس قرآن و ملازمت شغل سلطان و تحشیهٔ کشاف
و مصباح و مطالعه مطالع و مفتاح و تحصیل قوانین ادب و تحسین
دواوین عرب از جمع ابیات و غزلیاتش مانع آمدی و از تدوین
اثبات ابیاتش وازع کشتی مسود این اوراق عفی الله عنه ما سبق اقل
انام محمد کلندام در درسکاه مولانا و سیدنا استاد البشر قوام الملة و
الدین عبد الله اعلی الله تعالی درجاته فی اعلی علیین بکرات و مرات
که بمذاکره رفتی در اثنای محاوره کفتی که این فواید فرایدرا همه در یک عقد
میباید کشید و این غرر دررا در یک سلک می باید پیوست تا قلادهٔ
جید وجود اهل زمان شود و تمیمهٔ وشاح عروسان دوران کردد آن جناب
حوالت رفع این ترفیع بنارا پستی روزکار کردی و نقص اهل عصررا
عذر آوردی تا در تاریخ احدی و تسعین و سبعمائه هجری ودیعت
حیات بموکلان قضا و قدر سپرد و رخت وجود از دهلیز تنک این
جهان بیرون برد و روح پاکش با ساکنان عالم علوی قرین شد
و پس از مفارقت بدن همخوابهٔ پاکیزه رویان حور العین کشت قطعه

شغل سلطان
در یک نسخهٔ قدیم
شغلی و ملازمت
التقوی و احسان
نوشته بود شاید
که این اصح باشد
قدسی
غفرله

بسال ذال و صاد و حرف اول	ز دور هجرت میمون احمد
بسوی جنت اعلی روان شد	فرید عهد شمس الدین محمد
بخاک پاک او چون بر گذشتم	نگه کردم صفا و نور مرقد

سوابق حقوق صحبت و لوازم عهود محبت و ترغیب عزیزان با صفا و تحریض دوستان صاحب وفا که صحیفه حال از فروغ نور ایشان جمال گیرد و بضاعت افضال بحسن تربیت ایشان کمال پذیرد باعث بر ترتیب این کتاب و تبویب این ابواب گشت امید بکرم واهب الوجود مفیض الخیر و الجود آن است که قائل و ناقل و سامع و جامع را در خلال این احوال و اثنای این اشغال نشاطی تازه و مسرتی بی اندازه کرامت گرداناد و هفوات و زلات را بفیض کامل و لطف شامل در گذراناد وانه علی ما یشاء قدیر و بالاجابة جدیر والله الموفق والمستعان

والحمد لله رب العالمین وصلی الله
علی محمد خاتم النبیین و عترته
الطاهرین

بسال الخ در نسخ مطبوعه و بعض از نسخهای خطی این تاریخ را چنین نوشته اند بسال با و صاد و ذال ابجد و این یکعدد زیاد است از آنچه نوشته اند احدی و تسعین و سبعمائة حقیر در نسخهٔ بسیار کهنه قدیم خطی چنان دیدم که مکتوب نمودم
قدسی
غفر له

هو الله تعالی

للحقیر الفقیر محرر هذا الدیوان الذی یکون کالشمس المضیئة والبدر المنیر

الا که جوئی کنج حقایق و اتقان / الا که خواهی گنز دقایق و عرفان

الا که میکشدت میل دل بگلشن عشق / ترا هوای سیاحت بود بساحت جان

بیا و بنگر این نامه مبارک را / همی بدیده معنی همی بچشم روان

همی بچشم روان بین در آن که تا بینی / یکی گلستان بهتر ز روضه رضوان

بهر ورق نظر آری نمایدت چمنی / هزار گل ز معانی همی شکفته در آن

روان حافظ شیراز شاد و خوش بادا / که ساخت طبع روانش مر این ریاض عیان

چو او بباغ سخن باغبان ندیده کسی / چو او بملک معانی ندیده کس سلطان

زهی سخنور دانا که در هزاران قرن / بسان او ندهد آسمان پیر نشان

در آن مقام که خوانند شعر دلکش او / چه جای نظم نظامی و گفته سلمان

ندیده قدسی تا دیده دفتر شعرا / چنین لطیف کلام و چنین بدیع بیان

چنین کلام است آری که گشته زینت دهر / چنین بیان است آری که داده زیب جهان

بروح طیب او فیض کردگار رحیم / بجان پاکش الطاف ایزد منان

کتبه العبد المذنب ابو علی محمد القدسی الحسینی الشیرازی غفر له سنه ١٣١٤

قصائد

بسم الله الرحمن الرحیم

مقدّری که ز آثار صنع کرد اظهار
سپهر و مهر و مه و سال و ماه و لیل و نهار

مدار سیر کواکب بامر کن فیکون
قرار داد بر این طاق گنبد دوّار

ز هفت کوکب سیاره و دو ده برج
کنند سیر مخالف ثوابت و سیّار

بهر حصار ز گردون که آسمان خوانیش
معیّن است بسیاره کوتوال حصار

نه آسمان ز ملایک بامر حق مشغول
بسجده در که تسبیح و ذکر و استغفار

چهار عنصر از او مختلف پدید آمد
مدار آتش و آب و هوا و خاک و چهار

قرار داد ببالای خاک و باد آتش
گرفته کوه و زمین در میان آب قرار

بدوستی نبیّ و ولی اساس نهاد
جهان و هرچه در او هست خالق جبّار

اگر نه ذات نبیّ و ولی بدی مقصود
جهان بکتم عدم خفته بد چو اوّل بار

نوشته بر در فردوس پس کاتبان قضا — نبی رسول و ولی عهد حیدر کرار

امام جنی و انسی علی بود که علی — ز کل خلق فزون است از صغار و کبار

زمام اوست معلق سما و کرسی و عرش — ز ذات اوست مطبق زمین بدین هنجار

علی امام و علی امین و علی ایمان — علی امین و علی سرور و علی سردار

علی علیم و علی عالم و علی اعلم — علی حکیم و علی حاکم و علی مختار

علی نصیر و علی ناصر و علی منصور — علی مظفر و غالب علی سپهسالار

علی عزیز و علی عزت و علی افضل — علی لطیف و علی انور و علی انوار

علی است فتح فتوح و علی است راحت روح — علی است بحر سخا و علی است کوه وقار

علی سلیم و علی سالم و علی مسلم — علی قسیم قصور و علی است قاسم نار

علی صفی و علی صافی و علی صوفی — علی وفی و علی صفدر و علی کرار

علی نعیم و علی نعمت و علی منعم — علی بود اسد الله قاتل الکفار

علی ز بعد محمد ز هر که هست بهست — اگر تو مؤمن پاکی بکن بر این اقرار

بحق نور محمد بآدم و بخلیل — بحق شیث و شعیب و بهود کم آزار

بحق یوسف و یعقوب و یحیی و لقمان — بحق نوح نجی در میان دریا بار

بحق عزت توریة و حرمت انجیل — بحق جمع زبور و بحق روز شمار

هنجار: راه و روش و طریق و قانون
قدسی

بحق دانش اسحق و شوق اسمعیل | که در رضای خدا کرد جان خویش نثار
بحق یوشع و الیاس و لوط و اسکندر | بحق نغمهٔ داود و صوت خوش هنجار
بحق مهر سلیمان بزهد ابراهیم | بحق موسی و عیسی و یونس غمخوار
بحق قوت جبریل و صور اسرافیل | بحق قابض ارواح در یمین و یسار
بحق حامل عرش و بقرب میکائیل | بحق چار کتاب ستوده غفار
بحق جمله قرآن بصحف ابراهیم | بحق جمله مردان واقف اسرار
بحق سوز فقیران بی کنه در بند | بحق زاری رنجور بیکس بیمار
بحق چهره زرد فقیر سرگردان | بحق درد اسیران دور از آل و تبار
بحق ضرب جوانان برای دین با کفر | بحق زاری پیران خوار و زار و نزار
بحق دین محمد بخون پاک حسین | بحق مردم نیک از مهاجر و انصار
که نیست دین هدی بالقول پاک رسول | امام غیر علی بعد احمد مختار
ز بعد او حسن است و حسین و عترت او | مجوی جهل بر این کار مومن دین دار
بجهل غافل و مستغرقی بغفله همی | ز رنگ می نشناسی سفیدی از زنگار
بجهد و سعی من خسته دل چه سود ترا | مگر ز خواب جهالت همی شوی بیدار
بجهل بنده ز پیش آنچنان همی بودم | که کس مباد چنان کامدم در اول بار

سپاس و منت و عزت خدایرا که نمود — ره نجات و شدم از حیات برخوردار

بسال هفصد و هفتاد و بد که در شیراز — تمام گشت بیکروز جمع این اشعار

بدشمنان منشین حافظا تو لاکن — نجات خویش طلب کن بحاز هشت و چهار

حرام زاده و بد فعل و شوم و بی بنیاد — بمدح شاه جهان کی کجا کند اقرار

متابعت بمنافق چه میکنی بگذر — زیاد گفتن نامش هزار استغفار

قصیده بمدح السلطان منصور بن محمد

چو زاسمان بنهاد حمایل برابرم — یعنی غلام شاهم و سوگند میخورم

ساقی بیا که از مدد بخت کارساز — کامی که خواستم ز خدا شد میسرم

جامی بده که باز بشادی روی شاه — پیرانه سر هوای جوانی است در سرم

راهم مزن بوصف زلال خضر که من — از جام شاه جرعه کش حوض کوثرم

شاها من ار بعرش رسانم سریر فضل — مملوک این جنابم و مسکین این درم

من جرعه نوش بزم تو بودم هزار سال — کی ترک آبخور کند این طبع خوگرم

ور باورت نمی شود از بنده این حدیث — از گفته کمال دلیلی بیاورم

گر برکنم دل از تو و بردارم از تو مهر — آن مهر بر که افکنم آن دل کجا برم

منصور بن محمد غازی است حرز من — وزاین خجسته نام براعدا مظفرم

عهد الست من همه با مهر شاه بود
در شاهراه عمر ازین عهد نگذرم

گردون چو کرد نظم ثریا بنام شاه
من خود چرا چنین نکنم از که کمترم

شاهین صفت چو طعمه چشیدم ز دست شاه
کی باشد التفات به صید کبوترم

ای شاه شیرگیر چه کم گردد ار شود
در سایه تو ملک فراغت میسرم

بال و پری ندارم و این طرفه‌تر که نیست
غیر از هوای منزل سیمرغ بر سرم

شعرم بمن مدح تو صد ملک دل گشاد
گوئی که تیغ تست زبان سخنورم

بر گلشنی اگر بگذشتم چو باد صبح
نی عشق سرو بود و نه شوق صنوبرم

بوی تو می‌شنیدم و بر یاد روی تو
دادند ساقیان طرب یکدو ساغرم

مستی باب یکدو قدح وضع بنده نیست
من سالخورده پیر خرابات پرورم

با سیر اختر و فلکم داوری بسی است
انصاف شاه باد درین قصه یاورم

شکر خدا که باز درین اوج بارگاه
طاوس عرش مروحه سازد ز شهپرم

نامم ز کارخانه عشاق محو باد
گر جز محبت تو بود شغل دیگرم

شبل الاسد بصید دلم حمله کرد و من
گر لاغرم و لیک شکار غضنفرم

ای عاشقان روی تو از ذره بیشتر
من کی رسم بوصل تو کز ذره کمترم

بنما بمن که منکر حسن رخ تو کیست
تا دیده اش بگزلک غیرت برآورم

مقصود ازین معامله بازارتیزی است   نه جلوه میفروشم و نه عشوه میخرم

برمن فتاد سایه خورشید سلطنت   اکنون فراغت است ز خورشید خاورم

حافظ زجان محب رسول است و آل او   براین سخن گواست خداوند اکبرم

قصیده فی مدح السلطان شاه شجاع

شد عرصه زمین چو بساط ارم جوان   از پرتو سعادت شاه جهانیان

سلطان شرق و غرب که در غرب و شرق ملکت او   صاحبقران و خسرو و شاه خدایگان

خورشید ملک پرور و خاقان دادگر   دارای دادگستر و کسرای کی نشان

سلطان نشان عرصه اقلیم سلطنت   بالانشین مسند ایوان لامکان

اعظم جلال دولت و دین آنکه رفعتش   دارد همیشه توسن ایام زیر ران

دارای دهر شاه شجاع آفتاب ملک   خاقان کامکار و شهنشاه نوجوان

ماهی که شد ز طلعتش افروخته زمین   شاهی که شد ز همتش افراخته زمان

سیمرغ وهم را نبود قوت عروج   آنجا که باز همت او سازد آشیان

گر در خیال چرخ فتد عکس تیغ او   از یکدگر جدا شود اجزای آسمان

حکمش روان چو باد در اطراف بر و بحر   مهرش روان چو روح در اعضای انس و جان

ای صورت تو ملک جمال و جمال ملک   وی طلعت تو جان جهان و جهان جان

بتخت تو رشک مسند جمشید و کیقباد | تاج تو غبن افسر دارا و اردوان
تو آفتاب ملکی و هر جا که میروی | چون سایه از قفای تو دولت بود روان
ارکان نیاورد چو تو گوهر بهیچ قرن | گردون نیاورد چو تو اختر بصد قران
بی طلعت تو جان نگراید بکالبد | بی نعمت تو مغز نبندد در استخوان
هر دانشی که در دل دفتر نیامده است | دارد چو آب خامه تو بر سر زبان
دست ترا بابر که یارد شبیه کرد | چون بدره بدره این دهد و قطره قطره آن
با پایه جلال تو افلاک پایمال | وز بحر دست جود تو در دهر داستان

اردوان بروزن پهلوان نام پادشاهی از نسل گشتاسب قدسی

علم از تو با کرامت و عقل از تو با فروغ | شرع از تو در حمایت و دین از تو در امان
بر چرخ علم ماهی و بر فرق مهر تاج | در چشم عقل نوری و در جسم ملک جان
ای خسرو رفیع جناب منیع قدر | وی داور عدیم مثال عظیم شان
ای آفتاب ملک که در جنب همتت | چون ذره حقیر بود گنج شایگان
در جنب بحر جود تو از قطره کمتر است | صد گنج شایگان که ببخشی برایگان
این اطلس منقش نه توی زرنگار | چتر بلند بر سر خرگاه خویش دان
بعد از کیان بملک سلیمان نداشت کس | این قدر و این خزانه و این لشکر گران
در دشت روم خیمه زدی و غریو کوس | تا دشت سند رفت و بیابان سیستان

تا قصر زرد تاختی و لرزه او فتاد — در قصرهای قیصر و در خانهای خان
آن کیست کو بملک کند با تو همسری — از مصر تا بروم و ز چین تا بقیروان
تو شاکری ز خالق و خلق از تو شاکرند — تو شادمان بدولت و ملک از تو شادمان
اینک بطرف گلشن و بستان همی روی — با بندگان سمند سعادت بزیر ران
ای ملهمی که در صف کروبیان قدس — فیضی رسد بخاطر پاکت زمان زمان
ای آشکار پیش دلت هرچه کردگار — دارد بزیر پرده غیب اندرون نهان
داده فلک عنان ارادت بدست تو — یعنی که مرکبم بمراد خودت بران
خصمت کجاست در ته پای خودش فکن — یار تو کیست بر سر چشمش نشان
هم کام من بخدمت تو گشته منتظم — هم نام من بمدحت تو مانده جاودان

قصیده فی مدح السلطان الشیخ ابو اسحق

سپیده دم که صبا بوی بوستان گیرد — چمن ز لطف هوا نکته بر جنان گیرد
هوا ز نکهت گل در چمن تتق بندد — افق ز عکس شفق رنگ گلستان گیرد
نوای چنگ بدانسان زند صلای صبوح — که پیر صومعه راه در مغان گیرد
شه سپهر چو زرین سپر کشد بر سر — به تیغ صبح و عمود افق جهان گیرد
برغم زاغ سیه شاهباز زرین بال — در این مقرنس زنگاری آشیان گیرد

به بزمگاه چمن رو که خوش تماشایی است — چو لاله کاسه زرین ارغوان گیرد
صبا نگر که دمادم چو رند شاهدباز — گهی لب گل و گه زلف ضیمران گیرد
چو شهسوار فلک بنگرد بجام صبوح — که خود بشعشعه مهر خاوران گیرد
ز اتحاد هیولی و اختلاف صور — خرد ز هر گل و هر نقش صد نشان گیرد
من اندر آن که دم کیست این مبارک دم — که وقت صبح در این تیره خاکدان گیرد
چه حالت است که گل در چمن نماید روی — چه آتش است که در مرغ صبح‌خوان گیرد
چه پرتو است که نور چراغ صبح دهد — چه شعله است که در ماه آسمان گیرد
چرا بصد غم و حسرت سپهر دایره شکل — مرا چو نقطه پرکار در میان گیرد
ضمیر دل نگشایم بکس مرا آن به — که روزگار غیور است و ناگهان گیرد
چو شمع هر که بافشای راز شد مشغول — لبش زمانه چو مقراض در دهان گیرد
کجاست ساقی مه روی من که از سر مهر — چو چشم مست خودش ساغر گران گیرد
پیامی آورد از یار و از پیش جامی — بشادی رخ آن ماه مهربان گیرد
فرشته بحقیقت سروش عالم غیب — که روضه کرمش نکته بر جنان گیرد
سکندری که مقیم حریم او چون خضر — ز فیض خاک درش عمر جاودان گیرد
جمال چهره اسلام شیخ ابواسحق — که ملک در قدمش زیب بوستان گیرد

گهی که بر فلک سروری عروج کند / نخست پایهٔ خود فرق فرقدان گیرد
چراغ دیدهٔ محمود آنکه دشمن را / ز برق تیغ وی آتش بدودمان گیرد
به اوج ماه رسد موج خون چو تیغ کشد / به شیر چرخ برد حمله چون کمان گیرد
عروس خاوری از شرم رای انور شاه / بجای خود بود ار راه قیروان گیرد
نوای مجلس او را چو برکشد مطرب / گهی عراق زند گاهی اصفهان گیرد
چو جای جنگ نه بیند بجام یازد چنگ / چو وقت کار بود تیغ جان ستان گیرد
ایا عظیم وقاری که هر که بندهٔ تست / ز رفع قدر کمربند توامان گیرد
رسد ز چرخ عطارد هزار تهنیت / چو فکرتت صفت امر کن فکان گیرد
فلک چو جلوه کنان بنگرد سمند ترا / کمینه پایگهش اوج کهکشان گیرد
ملالتی چو کشیدی سعادتی دهدت / که مشتری نسق کار خود از آن گیرد
ز امتحان تو ایام را غرض این است / که از صفای ریاضت دلت نشان گیرد
وگرنه پایهٔ مصحف از آن بلندتر است / که روزگار بر آن حرف امتحان گیرد
ز عمر برخورد آنکس که در همه کاری / نخست بنگرد آنگه طریق آن گیرد
مذاق جانش ز تلخی غم شود ایمن / کسی که شکر شکر تو در دهان گیرد
ز لطف غیب بسختی رخ امید متاب / که مغز نغز مقام اندر استخوان گیرد

در آن مقام که سیل حوادث از چپ و راست / چنان رسد که امان از میان کران گیرد

چه غم بود به همه حال کوه ثابت را / که حملهای چنان قلزمی جهان گیرد

اگر چه خصم تو گستاخ میرود حالی / تو شاد باش که گستاخیش عنان گیرد

از آنچه در حق این خاندان دولت کرد / جزاش بر زن و فرزند و خانمان گیرد

زمان عمر تو پاینده باد کاین دولت / عطیه ایست که در کار انس و جان گیرد

خیال شاهی اگر نیست در سر حافظ / چرا به تیغ زبان عرصه جهان گیرد

قصیده فی مدح الوزیر خواجه محمد

ز دلبری نتوان لاف زد باسانی / هزار نکته در این کار هست تا دانی

بجز شکر دهنی مایه هاست خوبی را / بخاتمی نتوان زد دم سلیمانی

هزار سلطنت دلبری بدان نرسد / که در دلی بهنر خویش را بگنجانی

چه گردها که برانگیختی ز هستی من / مباد خسته سمندت که تیز میرانی

به همنشینی رندان سری فرود آور / که گنجهاست در این بیسری و سامانی

بیار باده رنگین که یک حکایت فاش / بگویم و بکنم رخنه در مسلمانی

بخاک پای صبوحی کشان که تا من مست / بکوی میکده استاده ام بدربانی

بهیچ زاهد ظاهر پرست ننشستم / که زیر خرقه نه زنار داشت پنهانی

بیاد طره دلبند خویش خیری کن	که تا خداش نگهدارد از پریشانی
بگیر چشم عنایت ز حال حافظ باز	وگرنه حال بگویم با آصف ثانی
وزیر شاه نشان خواجه زمین و زمان	که خرم است باو حال انسی و جانی
قوام دولت دنیا محمد بن علی	که میدرخشدش از چهره نور یزدانی
زهی حمیده خصالی که گاه فکر صواب	تو را رسد که کنی دعوی سلیمانی
طراز دولت باقی تو را همی زیبد	که همتت نبرد نام عالم فانی
اگر نه گنج عطای تو دستگیر شود	همه بسیط زمین رو نهد بویرانی
تویی که صورت جسم تو را هیولا نیست	چو جوهر ملکی در لباس انسانی
کدام پایه ز تعظیم نصب شاید کرد	که در ممالک فطرت نه برتر از آنی
درون خلوت کروبیان عالم قدس	صریر کلک تو باشد سماع روحانی
سوابغ کرمت را چگونه شرح دهم	تبارک الله ازین کارساز رحمانی
صواعق سخطت را نمیتوانم گفت	نعوذ بالله از آن فتنهای طوفانی
کنون که شاهد گل را بحجله گاه چمن	بجز نسیم صبا نیست همدم جانی
شقایق از پی سلطان گل بسازد باز	بیاد های صبا لاله های نعمانی
بدان رسید ز سعی نسیم باد بهار	که لاف میزند از روح راح ریحانی

صریر: آواز قلم که بوقت نوشتن برآید. قدسی

سحرگهم چه خوش آمد که بلبلی گلبانگ به غنچه میزد و میگفت از سخن دانی

که تنگدل چه نشینی ز پرده بیرون آی که در خم است شرابی چو لعل رمانی

مکن که می نخوری بر جمال گل یکماه که باز ماه دگر میخوری پشیمانی

بشکر تهمت تکفیر کز میان برخاست بکوش کز گل و مل داد عیش بستانی

جفا نه شیوه دین پروران بود حاشا همه کرامت و لطفست شرع یزدانی

رموز سر انا الحق چه داند آن غافل که منجذب نشد از جذبهای سبحانی

طرب سرای وزیر است ساقیا مگذار که غیر جام می آنجا کنند گران جانی

درون پرده گل غنچه بین که میسازد ز بهر دیده خصم تو لعل پیکانی

تو بودی آن دم صبح امید کز سر مهر برآمدی و سرآمد شبان ظلمانی

شنیده ام که ز من یاد میکنی گه گاه ولی بمجلس خاص خودم نمیخوانی

طلب نمیکنی از من سخن جفا این است وگرنه با تو چه بحث است در سخندانی

ز حافظان جهان کس چو بنده جمع نکرد لطایف حکمی با نکات قرآنی

هزار سال بقا بخشدت مدایح من چنین متاع نفیسی بچون تو ارزانی

سخن دراز کشیدم ولی امیدم هست که ذیل عفو بدین ماجرا بپوشانی

همیشه تا به بهاران صبا بصفحه باغ هزار نقش نگارد بخط ریحانی

بباغ ملک ز شاخ امل بعمر دراز   شکفته باد گل دولتت باسانی

قصیده فی مدح توران شاه

خیر مقدم مرحبا ای طایر فرخنده دم   شادمان کردی مرا نازم ترا سر تا قدم

میکنم از هجر تو آغاز اظهار نیاز   زانکه شرح آرزومندی نیاید در قلم

تا بدانی تو که هجران خون عاشق میخورد   ناله شبگیر در کار است و آه صبحدم

صحبت عشاق بدنامت کند زاهد برو   خوش نگه کن باده در دور است و مجلس متهم

گر چنین در حلقه پیچد زلف افعی بند یار   مهره نتوان برد آسان ای دل افسون بدم

گر حریم کعبه خواهی وآن جمال بی نقاب   لاله و گل دان همه خار بیابان حرم

آن گذشت ای دل که خواری دیدی از دست رقیب   یار باز آمد بحمد الله عزیز و محترم

ساقیا می ده که دیگر باره در رندی و عشق   نوک کلک خواجه بنشو حافظا ز رقم

خواجه توران شاه عادل جلال ملک و دین   بدر آفاق علی عون الوری غوث الامم

صورت جاه و جلال و مقصد فضل و کمال   مظهر انوار رحمت مبصر حسن شیم

کان مردی و مروت معدن صدق و صفا   جوهر عدل و سیاست عنصر لطف و کرم

دافع اوضاع بدعت ناصب اعلام دین   ماحی آثار طغیان قاطع ظلم و ستم

آستانت موضع دولتة اکنون سبت و لیس   دارد این قصر معلی نقش تاریخ قدم

بخت بیدارت چو می آمد بصحرای وجود خفته بد گردون هنوز اندر شبستان عدم
قلب بدخواهان شکست احوال با جای تو [illegible] هر کرا دل نشکند فیروز گردد لاجرم
هان نپنداری که تنها میزنی قلب خصم همت ارباب دلها بست و اصحاب کرم
زینهار ای دل مکن انکار صاحب دولتان کاندرین سودای کج بوجهل گردد بوالحکم
شرح احوال تو الحق بوالعجایب دفتریست بنده یارب کی تواند کرد شکر این نعم
تا الیم مهجور بود از خاکبوس درکهت دردنوش درد بودم با ندیمان ندم
با شما اخلاص هر کس حاجت تقریر نیست علم آصف دیده باشد حالها در جام جم
تا جهان باشد به نیکی در جهانت باد نام این دعا بر انس و جان کشت از دل و جان ملتزم
دور تو باد دور گردون، همعنان باد اخیان کر محاسب بشمرد حرفی نیاید بیش و کم

قصیده فی مدح بعض الوزرا

مرا دلی است الخ این قصیده در تمام دیوانهای خطی و چاپی قدیم که بنظر حقیر رسیده مرقوم است — قدسی

مرا دلیست پریشان بهت پر غم مالامال چنانکه هیچکسم نیست واقف احوال
شکسته خاطرم و تنگدل چو حلقهٔ میم خمیده پشت و جفا دیده گاه غصه چو دال
تنم ز مویه چو مو شد ز دور چرخ دغا دلم ز غصه دوران و ناله شد چون نال
بداد آب رخم را بباد آتش غم چو خاک راه شدم پست تا شدم پامال
مرا قدی چو الف راست بود تا غایت کنون ز غصهٔ ایام شد خمیده چو دال

فتاده سر بکمند و اسیر و پا در بند   بدست اندهٔ دوران بی‌وفا چو غزال

منم اسیر شده در کف غم ایام   چو تیهوئی که مقید بود بمخلب دال

نصیبم از ستم چرخ جور شد شب و روز   نصایبم از فلک سفله غصه شد وبال

ز ملک خویش بغربت فتاده‌ام اینسان   که نیستم بجهان یکدرم ز مال و منال

عزیمت وطن خود نمیتوانم داشت   بمانده عاجز و مسکین چو مرغ بی پر و بال

غریب و مفلس و محتاج در چنین شهری   بهیچ نوع ندارم ز خلق روی سؤال

ز دهر غیر جفا و ستم طمع کردن   زهی تصور باطل زهی خیال محال

عروس طبع جوابم ز حجره دل داد   که هست منبع احسان و بحر فضل و نوال

جناب آصف دوران جلال دولت و دین   که در جهان نبد و نیستش نظیر و مثال

بلند همت و عالی جناب و کیوان قدر   خجسته طالع و فرخ رخ و همایون فال

بمدح سرور دوران چگونه بگشایم   لب از سراچه فکرت چو نیستش امثال

که سخا چو گشاید دو دست جود و کرم   وجود سائل مسکین رهد ز ذل سؤال

فلک غلام و مطیع تو باد ای سرور   چو مقبل و فرح و شادی و بشیر و بلال

زوال باد همیشه نصیب اعداست   مباد منصب و جاه ترا نشان زوال

مخلب دال
چنگال عقاب
و عقاب مرغی است
سیاه بزرگ
شکاری
قدسی

تمّت القصائد بعون الله الملک العلام مصحّحة فی شهر محرم الحرام سنه ۱۳۱۵

غزلیات

بسم الله الرحمن الرحیم

الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها

ببوی نافه‌ای کاخر صبا زان طره بگشاید
ز تاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دلها

بمی سجاده رنگین کن گرت پیر مغان گوید
که سالک بیخبر نبود ز راه و رسم منزلها

شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین هایل
کجا دانند حال ما سبکباران ساحلها

مرا در منزل جانان چه امن عیش چون هر دم
جرس فریاد میدارد که بربندید محملها

همه کارم ز خودکامی ببدنامی کشید آخر
نهان کی ماند آن رازی کزو سازند محفلها

حضوری گر همی خواهی ازو غایب مشو حافظ
متی ما تلق من تهوی دع الدنیا و اهملها

ای فروغ حسن ماه از روی رخشان شما
آبروی خوبی از چاه زنخدان شما

عزم دیدار تو دارد جان بر لب آمده
باز گردد یا برآید چیست فرمان شما

کی بدست آید غرض یارب که همدستان شوند
خاطر مجموع ما زلف پریشان شما

کس بدور نرگست طرفی نبست از عافیت
به که نفروشند مستوری بمستان شما

دل خرابی میکند دلدار را آگه کنید
زینهار ای دوستان جان من و جان شما

بخت خواب آلود ما بیدار خواهد شد مگر
زانکه زد بر دیده آب از روی رخشان شما

با صبا همراه بفرست از رخت گلدسته
بو که بوئی بشنویم از خاک بستان شما

دور دار از خاک و خون دامن چو بر ما بگذری
کاندرین ره کشته بسیارند قربان شما

ای صبا با ساکنان شهر یزد از ما بگوی
کای سر حق ناشناسان گوی میدان شما

گرچه دوریم از بساط قرب همت دور نیست
بنده شاه شمائیم و ثناخوان شما

عمرتان باد و مدام ای ساقیان بزم جم
گرچه جام ما نشد پر می بدوران شما

ای شهنشاه بلند اختر خدا را همتی
تا ببوسم همچو گردون خاک ایوان شما

می کند حافظ دعائی بشنو آمینی بگوی
روزی ما باد لعل شکرافشان شما

دل میرود ز دستم صاحبدلان خدا را
دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا

ده روزه مهر گردون افسانه است و افسون
نیکی بجای یاران فرصت شمار یارا

کشتی شکستگانیم ای باد شرطه برخیز / باشد که باز بینیم دیدار آشنا را

در حلقهٔ کل و مل خوش خواند دوش بلبل / هات الصبوح هبوا یا ایها السکارا

ای صاحب کرامت شکرانهٔ سلامت / روزی تفقدی کن درویش بینوا را

آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرفست / با دوستان مروت با دشمنان مدارا

در کوی نیکنامی ما را گذر ندادند / گر تو نمی‌پسندی تغییر ده قضا را

آئینهٔ سکندر جام جم است بنگر / تا بر تو عرضه دارد احوال ملک دارا

سرکش مشو که چون شمع از غیرتت بسوزد / دلبر که در کف او موم است سنگ خارا

گر مطرب حریفان این پارسی بخواند / در رقص و حالت آرد رندان باصفا را

ترکان پارسی گو بخشندگان عمرند / ساقی بشارتی ده پیران پارسا را

آن تلخ وش که صوفی ام الخبائثش خواند / اشهی لنا و احلی من قبلة العذارا

هنگام تنگدستی در عیش کوش و مستی / کاین کیمیای هستی قارون کند گدا را

حافظ بخود نپوشید این خرقهٔ می آلود
ای شیخ پاکدامن معذور دار ما را

ساقی بنور باده برافروز جام ما / مطرب بگو که کار جهان شد بکام ما

ما در پیاله عکس رخ یار دیده‌ایم / ای بیخبر ز لذت شرب مدام ما

زنهار
در اینجا بمعنی البته
و تاکید در فعل است
[illegible]
غزل

چندان بود کرشمه و ناز سهی قدان | کاید بجلوه سرو صنوبر خرام ما
هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد بعشق | ثبت است بر جریده عالم دوام ما
مستی بچشم شاهد دلبند ما خوش است | زانرو سپرده اند بمستی زمام ما
ترسم که صرفهٔ نبرد روز بازخواست | نان حلال شیخ ز آب حرام ما
ای باد اگر بگلشن احباب بگذری | زنهار عرضه ده بر جانان پیام ما
گو نام ما ز یاد بعمدا چه میبری | خود آید آنکه یاد نیاری ز نام ما
بگرفت همچو لاله دلم در هوای سرو | ای مرغ بخت کی شوی آخر تو رام ما
دریای اخضر فلک و کشتی هلال | هستند غرق نعمت حاجی قوام ما

حافظ ز دیده دانهٔ اشکی همی فشان
باشد که مرغ وصل کند قصد دام ما

[illegible]

صلاح کار کجا و من خراب کجا | به بین تفاوت راه از کجاست تا بکجا
چه نسبت است برندی صلاح و تقوی را | سماع وعظ کجا نغمهٔ رباب کجا
دلم ز صومعه بگرفت و خرقهٔ سالوس | کجاست دیر مغان و شراب ناب کجا
بشد که یاد خوشش باد روزگار وصال | خود آن کرشمه کجا رفت و آن عتاب کجا
ز روی دوست دل دشمنان چه دریابد | چراغ مرده کجا شمع آفتاب کجا

به بین بسیب زنخدان که چاه در راه است | کجا همی روی ای دل بدین شتاب کجا

چو کحل بینش ما خاک آستان شماست | کجا رویم بفرما ازین جناب کجا

قرار و خواب ز حافظ طمع مدار ای دوست
قرار چیست صبوری کدام و خواب کجا

اگر آن ترک شیرازی بدست آرد دل ما را | بخال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را

بده ساقی می باقی که در جنت نخواهی یافت | کنار آب رکناباد و گلگشت مصلی را

فغان کاین لولیان شوخ شیرین کار شهرآشوب | چنان بردند صبر از دل که ترکان خوان یغما را

ز عشق ناتمام ما جمال یار مستغنی است | باب و رنگ و خال و خط چه حاجت روی زیبا را

من از آن حسن روزافزون که یوسف داشت دانستم | که عشق از پرده عصمت برون آرد زلیخا را

حدیث از مطرب و می گو و راز دهر کمتر جو | که کس نگشود و نگشاید بحکمت این معما را

نصیحت گوش کن جانا که از جان دوستر دارند | جوانان سعادتمند پند پیر دانا را

بدم گفتی و خرسندم عفاک الله کرم کردی | جواب تلخ میزیبد لب لعل شکرخا را

غزل گفتی و در سفتی بیا خوش بخوان حافظ
که بر نظم تو افشاند فلک عقد ثریا را

دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما | چیست یاران طریقت بعد ازین تدبیر ما

ما مریدان روبسوی کعبه چون آریم چون
روبسوی خانهٔ خمار دارد پیر ما

در خرابات مغان ما نیز همدستان شویم
کاینچنین رفته است از روز ازل تقدیر ما

عقل اگر داند که دل در بند زلفش چون خوشست
عاقلان دیوانه گردند از پی زنجیر ما

روی خوبت آیتی از لطف بر ما کشف کرد
زین سبب جز لطف و خوبی نیست در تفسیر ما

با دل سنگینت آیا هیچ درگیرد شبی
آه آتشبار و سوز نالهٔ شبگیر ما

مرغ دل را صید جمعیت بدام افتاده بود
زلف بگشادی و باز از دست شد نخجیر ما

باد بر زلف تو آمد شد جهان بر من سیاه
نیست از سودای زلفت بیش ازین توفیر ما

تیر آه ما ز گردون بگذرد جانا خموش
رحم کن بر جان خود پرهیز کن از تیر ما

بر در میخانه خواهم گشت چون حافظ مقیم
چون خراباتی شد آن یار طریقت پیر ما

شب از مطرب که دل خوش باد وی را
شنیدم نالهٔ جان سوز نیی را

چنان در سوز من سازش اثر کرد
که بی رقت ندیدم هیچ شی را

حریفی بد مرا ساقی که در شب
ز زلف و رخ نمودی شمس و فیی را

چو شوقم دید در ساغر می افزود
بگفتم ساقی فرخنده پی را

رهانیدی مرا از قید هستی
چو پیمودی پیاپی جام سیمی را

حماک الله عن شر النوائب / جزاک الله فی الدارین خیرا

چو بخود گشت حافظ کی شمارد
بیک جو مملکت کاوس کی را

صوفی بیا که آینه صافست جام را / تا بنگری صفای می لعل فام را
راز درون پرده ز رندان مست پرس / کاین حال نیست زاهد عالی مقام را
عنقا شکار کس نشود دام باز چین / کانجا همیشه باد بدست است دام را
من آن زمان طمع ببریدم ز عافیت / کاین دل نهاد در کف عشقت زمام را
ما را بر آستان تو بس حق خدمت است / ای خواجه باز بین بترحم غلام را
در عیش نقد کوش که چون آبخور نماند / آدم بهشت روضه دارالسلام را
در بزم عیش یکدو قدح درکش و برو / یعنی طمع مدار وصال دوام را
ای دل شباب رفت و نچیدی گلی ز عمر / پیرانه سر مکن هوس ننگ و نام را

حافظ مرید جام جم است ای صبا برو
از بنده بندگی برسان شیخ جام را

رونق عهد شباب است دگر بستان را / میرسد مژده گل بلبل خوش الحان را
ای صبا گر بجوانان چمن باز رسی / خدمت از ما برسان سرو و گل و ریحان را

ای که بر مه کشی از عنبر سارا چوگان
مضطرب حال مگردان من سرگردان را

ترسم آن قوم که بر دردکشان میخندند
بر سر کار خرابات کنند ایمان را

یار مردان خدا باش که در کشتی نوح
هست خاکی که بآبی نخرد طوفان را

برو از خانه گردون بدر و نان مطلب
کاین سیه کاسه در آخر بکشد مهمان را

گر چنین جلوه کند مغبچه باده فروش
خاکروب در میخانه کنم مژگان را

نشوی واقف یک نکته ز اسرار وجود
تا نه سرگشته شوی دایره امکان را

هر که را خوابگه آخر دو مشتی خاکست
گو چه حاجت که بر افلاک کشی ایوان را

ماه کنعانی من مسند مصر آن تو شد
وقت آنست که بدرود کنی زندان را

در سر زلف ندانم که چه سودا داری
که بهم برزده گیسوی مشک‌افشان را

ملک آزادگی و کنج قناعت گنجیست
که بشمشیر میسر نشود سلطان را

حافظا می خور و رندی کن و خوش باش ولی
دام تزویر مکن چون دگران قرآن را

بملازمان سلطان که رساند این دعا را
که بشکر پادشاهی ز نظر مران گدا را

چه قیامتست جانا که بعاشقان نمودی
رخ همچو ماه تابان قد سرو دلربا را

ز رقیب دیوسیرت بخدای خود پناهم
مگر آن شهاب ثاقب مددی کند سها را

دل عالمی بسوزی چو عذار برفروزی | تو از این چه سود داری که نمیکنی مدارا

مژه سیاهت ار کرد بخون ما اشارت | ز فریب او بیندیش و غلط مکن نگارا

همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی | به پیام آشنائی بنوازد آشنا را

بخدا که جرعهٔ ده تو بحافظ سحرخیز
که دعای صبحگاهی اثری دهد شما را

صبا بلطف بگو آن غزال رعنا را | که سر بکوه و بیابان تو داده‌ای ما را

شکرفروش که عمرش دراز باد چرا | تفقدی نکند طوطی شکرخا را

غرور حسن اجازت مگر نداد ای گل | که پرسشی نکنی عندلیب شیدا را

بحُسن خلق توان کرد صید اهل نظر | بدام و دانه نگیرند مرغ دانا را

چو با حبیب نشینی و باده پیمائی | بیاد آر حریفان باده پیما را

ندانم از چه سبب رنگ آشنائی نیست | سهی قدان سیه چشم ماه سیما را

جز اینقدر نتوان گفت در جمال تو عیب | که خال مهر و وفا نیست روی زیبا را

در آسمان چه عجب گر ز گفتهٔ حافظ
سماع زهره برقص آورد مسیحا را

ساقیا برخیز و در ده جام را | خاک بر سر کن غم ایام را

ساغر می در کفم نه تا ز سر / برکشم این دلق ازرق فام را
گرچه بدنامی است نزد عاقلان / ما نمی خواهیم ننگ و نام را
باده درده چند ازین باد غرور / خاک بر سر نفس بدفرجام را
دود آه سینه سوزان من / سوخت این افسردگان خام را
محرم راز دل شیدای خود / کس نمی بینم ز خاص و عام را
با دلارامی مرا خاطر خوش است / کز دلم یکباره برد آرام را
ننگرد دیگر به سرو اندر چمن / هر که دید آن سرو سیم اندام را

صبر کن حافظ بسختی روز و شب
عاقبت روزی بیابی کام را

ما برفتیم و تو دانی و دل غمخور ما / بخت بد تا بکجا میبرد آبشخور ما
ز نثار مژه چون زلف تو در زر گیرم / قاصدی کز تو سلامی برساند بر ما
بدعا آمده ام هم بدعا باز روم / که وفا با تو قرین باد و خدا یاور ما
گر همه خلق جهان بر من و تو حیف خورند / بکشد از همه انصاف ستم داور ما
بسرت گر همه عالم بسرم جمع شوند / نتوان برد هوای تو برون از سر ما
فلک آواره بهر سو کندم میدانی / رشک می آیدش از صحبت جان پرور ما

تا ز وصف رخ زیبای تو مادم زده‌ایم — ورق گل خجل است از ورق دفتر ما

زود باشد که بیاید بسلامت یارم — ای خوش آن روز که آید بسلامت بر ما

هر که گوید که کجا رفت خدا را حافظ

گو بزاری سفری کرد و برفت از بر ما

لطف باشد گر نپوشی از گدا هاروت را — تا بکام دل ببیند دیده ماروت را

همچو هاروتیم دایم در بلای عشق او — کاشکی هرگز ندیدی دیده ماروت را

کی شدی هاروت در چاه زنخدانش اسیر — گر نگفتی شمهٔ از حسن او ماروت را

بوی گل برخاست گوئی در چمن هاروت بود — بلبلان مستند گوئی دیده چون ماروت را

تا بکی با تلخی هجر تو سازد ای صنم

رو می‌نما تا ببیند حافظ ماروت را

تا جمالت عاشقان را زد بوصل خود صلا — جان و دل افتاده اند از زلف و خالت در بلا

آنچه جان عاشقان از دست هجرت میکشد — کس ندیده در جهان جز کشتگان کربلا

ترک ما گر میکند رندی و مستی جان من — ترک مستوری و زهدت کرد باید اولا

وقت عیش و موسم شادی و هنگام گل است — پنج روز ایام عشرت را غنیمت دان دلا

حافظا گر پای بوس شاه دستت میدهد — یافتی در هر دو عالم رتبت و عز و علا

می‌دمد صبح و کله بسته سحاب
الصبوح الصبوح یا اصحاب

می‌چکد ژاله بر رخ لاله / المدام المدام یا احباب
می‌وزد از چمن نسیم بهشت / خوش بنوشید دایما می ناب
تخت زرین زده است گل به چمن / می چون لعل آتشین دریاب
لب لعل تو را حقوق نمک / هست بر جان و سینه‌های کباب
در میخانه بسته‌اند دگر / افتتح یا مفتح الابواب
در چنین موسمی عجب باشد / که ببندند میکده بشتاب
زاهدا می بنوش رندانه / فاتقوا الله یا اولی الالباب
گر نشان ز آب زندگی خواهی / می نوشین بجو به بانگ رباب
چون سکندر حیات اگر طلبی / لب لعل نگار را دریاب

حافظا غم مخور که شاهد بخت
عاقبت برکشد ز چهره نقاب

گفتم ای سلطان خوبان رحم کن بر این غریب / گفت در دنبال دل ره گم کند مسکین غریب
گفتمش بنشین زمانی گفت معذورم بدار / خانه پرورده چه تاب آرد غم چندین غریب

خفته بر سنجاب راحت نازنینی را چه غم — گر ز خار و خاره سازد بستر و بالین غریب

ای که در زنجیر زلفت جای چندین آشناست — خوش فتاد آن خال مشکین بر رخ رنگین غریب

بس غریب افتاده است آن مور خط گرد رخت — گرچه نبود در نگارستان خط مشکین غریب

مینماید عکس می در رنگ روی مهوشت — همچو برگ ارغوان بر صفحه نسرین غریب

کفتم ای شام غریبان طره شبرنک تو — در سحرگاهان حذر کن چون بنالد این غریب

باز کفتم ماه من آن عارض کلکون مپوش — ورنه خواهی ساخت ما را خسته مسکین غریب

کفت حافظ آشنایان در مقام حیرتند
دور نبود کر نشیند خسته و غمکین غریب

آفتاب از روی او شد در حجاب — سایه را باشد حجاب از آفتاب

دست ماه و مهر بر بندد بحسن — ماه بی مهرم چو بکشاید نقاب

از خیالم باز نشناسد کسی — کر در آغوشش به بینم شب بخواب

شاهدان شور دستان بی شکیب — خانقه معمور و درویشان خراب

سور نیستان کر بداند محتسب — هر دم از می شان زند بر آتش آب

خون دل در جام دیدم از سر اشک — آبرو بر باد دادم از شراب

هر که را از دیده باران نیست اشک — زیر دامان باد دارد چون حباب

از برای باده میباید زدن | محتسب را حد بجد و حساب

حافظا واعظ نصیحت گو مکن
ترک ترکان خطا نبود صواب

تعالی الله چه دولت دارم امشب | که آمد ناگهان دلدارم امشب
چو دیدم روی خوبش سجده کردم | بحمد الله نکو کردارم امشب
نهال صبرم از وصلش برآورد | ز بخت خویش برخوردارم امشب
برات لیلة القدری بدستم | رسید از طالع بیدارم امشب
برآن عزمم که گر خود میرود سر | که سرپوش از طبق بردارم امشب
کشند نقش انا الحق بر زمین خون | چو منصور ار کشی بر دارم امشب
تو صاحب نعمتی من مستحقم | زکات حسن ده خوش دارم امشب

همی ترسم که حافظ محو گردد
ازین شوری که در سر دارم امشب

صبح دولت میدمد کو جام همچون آفتاب | فرصتی زین به کجا یابم بده جام شراب
خانه بی تشویش و ساقی یار و مطرب بذله گو | موسم عیش است و دور ساغر و عهد شباب
خلوت خاص است و جای امن و نزهتگاه انس | این که می بینم به بیداریست یا رب یا بخواب

از پی تفریح طبع و زیور حسن طرب
خوش بود ترکیب زرین جام با لعل مذاب

از خیال لطف می مشاطه چالاک طبع
در ضمیر برگ گل خوش میکند پنهان گلاب

شاهد و ساقی بدست افشان و مطرب پای کوب
غمزه ساقی ز چشم می پرستان برده خواب

شاه عالم بخش در دور طرب ایهام گو
حافظ شیرین کلام بذله گو حاضر جواب

تا شد آن مه مشتری درهای حافظ را بگوش
میرسد هردم بگوش زهره کلبانگ رباب

ز باغ وصل تو یابد ریاض رضوان آب
ز تاب هجر تو دارد شرار دوزخ تاب

چو چشم من همه شب جویبار باغ بهشت
خیال نرگس مست تو بیند اندر خواب

بحسن عارض و قد تو برده اند پناه
بهشت و طوبی طوبی لهم وحسن مآب

بهار شرح جمال تو داده در هر فصل
بهشت ذکر جمیل تو کرده در هر باب

لب و دهان ترا ای بسا حقوق نمک
که هست بر جگر ریش و سینهای کباب

بسوخت این دل خام و بکام دل نرسید
بکام اگر برسیدی نریختی خوناب

گمان مبر که بدور تو عاشقان مستند
خبر نداری از احوال زاهدان خراب

مرا بدور لبت شد یقین که جوهر لعل
پدید می شود از آفتاب عالمتاب

مهل که عمر به بیهوده بگذرد حافظ
بکوش و حاصل عمر عزیز را دریاب

بیا که قصر امل سخت سست بنیاد است
بیار باده که بنیاد عمر بر باد است

غلام همت آنم که زیر چرخ کبود
ز هر چه رنگ تعلق پذیرد آزاد است

نصیحتی کنمت یاد گیر و در عمل آر
که این حدیث ز پیر طریقتم یاد است

مجو درستی عهد از جهان سست نهاد
که این عجوزه عروس هزار داماد است

چه گویمت که بمیخانه دوش مست و خراب
سروش عالم غیبم چه مژده‌ها داد است

که ای بلند نظر شاهباز سدره نشین
نشیمن تو نه این کنج محنت آباد است

ترا ز کنگره عرش میزنند صفیر
ندانمت که در این دامگه چه افتاد است

غم جهان مخور و پند من مبر از یاد
که این لطیفه نغزم ز رهروی یاد است

رضا بداده بده وز جبین گره بگشای
که بر من و تو در اختیار نگشاد است

نشان مهر و وفا نیست در تبسم گل
بنال بلبل بیدل که جای فریاد است

حسد چه میبری ای سست نظم بر حافظ
قبول خاطر و لطف سخن خداداد است

برو بکار خود ای واعظ این چه فریاد است
مرا فتاده دل از کف ترا چه افتاد است

بکام تا نرساند مرا لبش چون نی
نصیحت همه عالم بگوش من باد است

میان او که خدا آفریده است از هیچ
دقیقه‌ایست که هیچ آفریده نگشاده است

گدای کوی تو از هشت خلد مستغنیست
اسیر بند تو از هر دو عالم آزاد است

اگرچه مستی عشقم خراب کرد ولی
اساس هستی من زان خراب آباد است

دلا منال ز بیداد عشق یار که یار
ترا نصیب همین کرده است و این داد است

برو فسانه مخوان و فسون مدم حافظ
کزین فسانه و افسون مرا بسی یاد است

روزه یکسو شد و عید آمد و دلها برخاست
می ز میخانه بجوش آمد و می باید خواست

نوبت زهدفروشان گران جان بگذشت
وقت شادی و طرب کردن رندان برخاست

چه ملامت بود آن را که چو ما باده خورد
این نه عیب است بر عاشق رند و نه خطاست

باده نوشی که در او هیچ ریائی نبود
بهتر از زهدفروشی که در او روی و ریاست

ما نه مردان ریائیم و حریفان نفاق
آنکه او عالم سر است بدین حال گواست

فرض ایزد بگذاریم و بکس بد نکنیم
وانچه گویند روا نیست نگوئیم رواست

چه بود گر من و تو چند قدح باده خوریم
باده از خون رزانست نه از خون شماست

این نه عیب است کزین عیب خلل خواهد بود
ور بود عیب چه شد مردم بی عیب کجاست

حافظ از عشق خط و خال تو سرگردانست
همچو پرکار ولی نقطه دل پا برجاست

چو بشنوی سخن اهل دل مگو که خطاست
سخن شناس نه‌ای دلبرا خطا اینجاست

سرم بدنیی و عقبی فرو نمی آید
تبارک الله ازین فتنه‌ها که در سر ماست

در اندرون من خسته دل ندانم کیست
که من خموشم و او در فغان و در غوغاست

دلم ز پرده برون شد کجائی ای مطرب
بنال هان که ازین پرده کار ما بنواست

مرا بکار جهان هرگز التفات نبود
رخ تو در نظر من چنین خوشش آراست

نخفته‌ام بخیالی که میپزم شبها
خمار صد شبه دارم شرابخانه کجاست

چنین که صومعه آلوده شد ز خون دلم
گرم بباده بشوئید حق بدست شماست

از آن بدیر مغانم عزیز میدارند
که آتشی که نمیرد همیشه در دل ماست

چه ساز بود که بنواخت مطرب عشاق
که رفت عمر و هنوزم دماغ پر ز صداست

چنین که خرقه می آلوده ام من از مستی
کجاست وقت عبادت چه جای ورد و دعاست

ندای عشق تو دوشم در اندرون دادند
فضای سینه حافظ هنوز پر ز صداست

روضه خلد برین خلوت درویشان است
مایه محتشمی خدمت درویشان است

گنج عزلت که طلسمات عجائب دارد
فتح آن در نظر همت درویشان است

قصر فردوس که رضوانش بدربانی رفت / منظری از چمن نزهت درویشان است

آنچه زر می‌شود از پرتو آن قلب سیاه / کیمیائی است که در صحبت درویشان است

وانکه پیشش بنهد تاج تکبر خورشید / کبریائی است که در حشمت درویشان است

دولتی را که نباشد غم از آسیب زوال / بی تکلف بشنو دولت درویشان است

خسروان قبله حاجات جهانند ولی / سببش بندگی حضرت درویشان است

از کران تا بکران لشکر ظلم است ولی / از ازل تا ابد فرصت درویشان است

روی مقصود که شاهان بدعا می‌طلبند / مظهرش آینه طلعت درویشان است

ای توانگر مفروش این همه نخوت که ترا / سر و زر در کنف همت درویشان است

گنج قارون که فرو میرود از قهر هنوز / خوانده باشی که هم از غیرت درویشان است

بنده آصف عهدیم که در سلطنتش / صورت خواجگی و سیرت درویشان است

ای دل اینجا بادب باش سلطانی عشق / موجب بندگی حضرت درویشان است

حافظ ار آب حیات ابدی میخواهی
منبعش خاک در خلوت درویشان است

مطلب طاعت و پیمان درست از من مست / که به پیمانه کشی شهره شدم روز الست

من همان دم که وضو ساختم از چشمه عشق / چار تکبیر زدم یکسره بر هر چه که هست

می بده تا دهمت آگهی از سر قضا — که بروی که شدم عاشق و از بوی که مست

کمر کوه کم است از کمر مور اینجا — نا امید از در رحمت مشو ای باده پرست

جان فدای دهنش باد که در باغ نظر — چمن آرای جهان خوشتر از این غنچه نبست

بجز آن نرگس مستانه که چشمش مرساد — زیر این طارم فیروزه کسی خوش ننشست

حافظ از دولت عشق تو سلیمانی یافت — یعنی از وصل تواش نیست بجز باد بدست

سر ارادت ما و آستان حضرت دوست — که هر چه بر سر ما میرود ارادت اوست

نظیر دوست ندیدم اگر چه از مه و مهر — نهادم آینه‌ها در مقابل رخ دوست

نثار روی تو هر برگ گل که در چمن است — فدای قد تو هر سروبن که بر لب جوست

اگر تو شانه زدی زلف عنبر افشان را — که باد غالیه سا گشت و خاک عنبر بوست

رخ تو در نظر آمد مراد خواهم یافت — چرا که حال نکو در قفای فال نکوست

صبا ز حال دل تنگ ما چه شرح دهد — که چون شکنج ورقهای غنچه تو بر توست

نه من سبوکش این دیر رندسوزم و بس — بسا سرا که در این آستانه سنگ و سبوست

زبان ناطقه در وصف حسن و لالست — چه جای کلک بریده زبان بیهده گوست

نه این زمان دل حافظ در آتش طلبست — که داغدار ازل همچو لاله خودروست

دل سراپرده محبت اوست
دیده آئینه دار طلعت اوست

من که سر در نیاورم بدو کون
کردنم زیر بار منت اوست

تو و طوبی و ما و قامت یار
فکر هر کس بقدر همت اوست

دور مجنون کذشت و نوبت ماست
هر کسی پنجروزه نوبت اوست

من که باشم در آن حرم که صبا
پرده دار حریم حرمت اوست

ملکت عاشقی و کنج طرب
هرچه دارم ز یمن همت اوست

من و دل کر فنا شویم چه باک
غرض اندر میان سلامت اوست

بی خیالش مباد منظر چشم
زانکه این کوشه خاص خلوت اوست

کر من آلوده دامنم چه عجب
همه عالم کواه عصمت اوست

هر کل نو که شد چمن آرا
اثر رنک و بوی صحبت اوست

فقر ظاهر مبین که حافظ را
سینه کنجینه محبت اوست

آن سیه چرده که شیرینی عالم با اوست
چشم میکون لب خندان دل خرم با اوست

کرچه شیرین دهنان پادشهانند ولی
آن سلیمان زمان است که خاتم با اوست

[illegible]

روی خوبست و کمال هنر و دامن پاک
لاجرم همت پاکان دو عالم با اوست

خال مشکین که بر آن عارض گندم گونست
سر آن دانه که شد رهزن آدم با اوست

دلبرم عزم سفر کرد خدا را یاران
چکنم با دل مجروح که مرهم با اوست

با که این نکته توان گفت که آن سنگین دل
کشت ما را و دم عیسی مریم با اوست

حافظ از معتقدان است گرامی دارش
زانکه بخشایش بس روح مکرم با اوست

دارم امید عاطفتی از جناب دوست
کردم جنایتی و امیدم بعفو اوست

دانم که بگذرد ز سر جرم من که او
گرچه پریوش است ولیکن فرشته خوست

بی گفتگوی زلف تو دل را همی برد
با روی دلکش تو که را روی گفتگوست

عمریست تا ز زلف تو بوئی شنیده ایم
زان بوی در مشام دل ما هنوز بوست

هیچ است آن دهان که ندیدم از او نشان
موئیست آن میان و ندانم که آن چه موست

دارم عجب ز نقش خیالش که چون نرفت
از دیده ام که دمبدمش کار شستشوست

چندان گریستم که هر آنکس که بر گذشت
در دیده ام چو دید روان گفت این چه جوست

ما سر چو گوی بر سر کوی تو باختیم
واقف نشد کسی که چه گوییست این چه کوست

حافظ بدست حال پریشان تو ولی
بر بوی زلف یار پریشانیت نکوست

آن شب قدری که گویند اهل خلوت امشبست
یا رب این تأثیر دولت از کدامین کوکبست

تا بگیسوی تو دست ناسزایان کم رسد — هر دلی در حلقهٔ در ذکر یا رب یا ربست

کشتهٔ چاه زنخدان توام کز هر طرف — صد هزارش گردن جان زیر طوق غبغبست

تاب خوی بر عارضش بین کافتاب گرم رو — در هوای آن عرق تا هست هر روزش تبست

اندر آن موکب که بر پشت صبا بندند زین — با سلیمان چون برانم من که مورم مرکبست

شهسوار من که مه آئینه دار روی اوست — تاج خورشید بلندش خاک نعل مرکبست

آب حیوانش ز منقار بلاغت میچکد — زاغ کلک من بنام ایزد چه عالی مشربست

من نخواهم کرد ترک لعل یار و جام می — زاهدان معذور داریدم که اینم مذهبست

آنکه ناوک بر دلم از زیر چشمی میزند
قوت جان حافظش در خنده زیر لبست

سینه ام ز آتش دل در غم جانانه بسوخت — آتشی بود درین خانه که کاشانه بسوخت

تنم از واسطهٔ دوری دلبر بگداخت — جانم از آتش مهر رخ جانانه بسوخت

هر که زنجیر سر زلف گرهگیر تو دید — شد پریشان و دلش بر من دیوانه بسوخت

سوز دل بین که ز بس آتش اشکم دل شمع — دوش بر من ز سر مهر چو پروانه بسوخت

چون پیاله دلم از توبه که کردم بشکست
چون صراحی جگرم بی می و پیمانه بسوخت

ماجرا کم کن و باز آ که مرا مردم چشم
خرقه از سر بدر آورد و بشکرانه بسوخت

آشنایان نه غریبست که دلسوز منند
چون من از خویش برفتم دل بیگانه بسوخت

خرقه زهد مرا آب خرابات ببرد
خانه عقل مرا آتش خمخانه بسوخت

ترک افسانه بگو حافظ و می نوش دمی
که نخفتیم شب و شمع بافسانه بسوخت

زاهد ظاهر پرست از حال ما آگاه نیست
در حق ما هرچه گوید جای هیچ اکراه نیست

در طریقت هرچه پیش سالک آید خیر اوست
در صراط المستقیم ای دل کسی گمراه نیست

تا چه بازی رخ نماید بیدقی خواهیم راند
عرصه شطرنج رندان را مجال شاه نیست

این چه استغناست یارب وین چه قادر حکمتست
کاین همه زخم نهان هست و مجال آه نیست

چیست این سقف بلند ساده بسیار نقش
زین معما هیچ دانا در جهان آگاه نیست

صاحب دیوان ما گویی نمیداند حساب
کاندرین طغرا نشان حسبة لله نیست

هر که خواهد گو بیا و هر که خواهد گو برو
گیر و دار و حاجب و دربان درین درگاه نیست

هرچه هست از قامت ناساز بی اندام ماست
ورنه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نیست

بر در میخانه رفتن کار یکرنگان بود
خودفروشان را بکوی میفروشان راه نیست

بنده پیر خراباتم که لطفش دائم است | ورنه لطف شیخ و زاهد گاه هست و گاه نیست

حافظ از بر صدر ننشیند ز عالی همتی است
عاشق دردی کش اندر بند مال و جاه نیست

آن پیک نامور که رسید از دیار دوست | آورد حرز جان ز خط مشکبار دوست

خوش میدهد نشان جلال و جمال یار | خوش میکند حکایت عز و وقار دوست

جان دادمش بمژده و خجلت همی برم | زین نقد کم عیار که کردم نثار دوست

سیر سپهر و دور قمر را چه اختیار | در گردشند بر حسب اختیار دوست

شکر خدا که از مدد بخت کارساز | بر حسب مدعاست همه کار و بار دوست

گر باد فتنه هر دو جهان را بهم زند | ما و چراغ چشم و ره انتظار دوست

کحل الجواهری بمن آرای نسیم صبح | زان خاک نیکبخت که شد رهگذار دوست

مائیم و آستانه عشق و سر نیاز | تا خواب خوش کرا برد اندر کنار دوست

دشمن بقصد حافظ اگر دم زند چه باک
منت خدای را که نیم شرمسار دوست

زلفت هزار دل بیکی تار مو ببست | راه هزار چاره گر از چار سو ببست

تا عاشقان ببوی نسیمش دهند جان | بگشود نافه و در هر آرزو ببست

شیدا از آن شدم که نگارم چو ماه نو
ابرو نمود و جلوه گری کرد و رو ببست

ساقی بچند رنگ می اندر پیاله ریخت
این نقشها نگر که چه خوش در کدو ببست

یارب چه جرم کرد صراحی که خون خم
با نغمهای غلغلش اندر گلو ببست

دانا چو دید بازی این چرخ حقه باز
هنگامه باز چید و در گفتگو ببست

مطرب چه نغمه ساخت که در پرده سماع
بر اهل وجد و حال در های و هو ببست

حافظ هر آنکه عشق نورزید و وصل خواست
احرام طوف کعبهٔ دل بی وضو ببست

مرحبا ای پیک مشتاقان بگو پیغام دوست
تا کنم جان از سر رغبت فدای نام دوست

واله و شیداست دایم همچو بلبل در قفس
طوطی طبعم ز شوق شکر و بادام دوست

زلف او دام است و خالش دانهٔ آن دام و من
بر امید دانهٔ افتاده ام در دام دوست

سر ز مستی بر نگیرد تا بصبح روز حشر
هر که چون من در ازل یک جرعه خورد از جام دوست

من نوشتم نامهٔ از شرح حال خود ولی
در دسر باشد نمودن بیش از این ابرام دوست

میل من سوی وصال و قصد او سوی فراق
ترک کام خود گرفتم تا بر آید کام دوست

گر دهد دستم کشم در دیده همچون توتیا
خاک راهی کان مشرف گردد از اقدام دوست

حافظا با درد او میسوز و بی درمان بساز
زانکه درمانی ندارد درد بی آرام دوست

آن ترک پری‌چهره که دوش از بر ما رفت
آیا چه خطا دید که از راه خطا رفت

تا رفت مرا از نظر آن چشم جهان‌بین
کس واقف ما نیست که از دیده چها رفت

بر شمع نرفت از گذر آتش دل دوش
آن دود که از سوز جگر بر سر ما رفت

دور از رخ تو دمبدم از گوشهٔ چشمم
سیلاب سرشک آمد و طوفان بلا رفت

از پای فتادیم چو آمد شب هجران
در درد بماندیم چو از دست دوا رفت

دل گفت وصالش بدعا باز توان یافت
عمریست که عمرم همه در کار دعا رفت

احرام چه بندیم که آن قبله نه اینجاست
در سعی چه کوشیم که از مروه صفا رفت

دی گفت طبیب از سر حسرت چو مرا دید
هیهات که درد تو ز قانون شفا رفت

ای دوست بپرسیدن حافظ قدمی نه
زان پیش که گویند که از دار فنا رفت

منم که گوشهٔ میخانه خانقاه منست
دعای پیر مغان ورد صبحگاه منست

گرم ترانهٔ چنگ و صبوح نیست چه باک
نوای من بسحر آه عذرخواه منست

ز پادشاه و گدا فارغم بحمدالله
گدای خاک در دوست پادشاه منست

غرض ز مسجد و میخانه‌ام وصال شماست
جز این خیال ندارم خدا گواه منست

مرا گدای تو بودن ز سلطنت خوشتر
که ذل جور و جفای تو عز و جاه منست

مگر به تیغ اجل خیمه برکنم ورنه — رمیدن از در دولت نه رسم و راه من است

از آن زمان که برین آستان نهادم روی — فراز مسند خورشید تکیه گاه من است

گناه اگرچه نبود اختیار ما حافظ — تو در طریق ادب کوش و گو گناه من است

لعل سیراب بخون تشنه لب یار من است — وز پی دیدن او دادن جان کار من است

شرم از آن چشم سیه بادش و مژگان دراز — هر که دل بردن او دید و در انکار من است

ساربان رخت بدروازه مبر کان سر کوی — شاه راهی است که منزلگه دلدار من است

بنده طالع خویشم که درین قحط وفا — عشق آن لولی سرمست خریدار من است

طبله عطر گل و درج عبیر افشانش — فیض یک شمه ز بوی خوش عطار من است

باغبان همچو نسیم ز در باغ مران — کاب گلزار تو از اشک چو گلنار من است

شربت قند و گلاب از لب یارم فرمود — نرگس او که طبیب دل بیمار من است

آنکه در طرز غزل نکته بحافظ آموخت — یار شیرین سخن نادره گفتار من است

روزگاریست که سودای بتان دین من است — غم این کار نشاط دل غمگین من است

دیدن روی ترا دیده جان بین باید — وین کجا مرتبه چشم جهان بین من است

تا مرا عشق تو تعلیم سخن گفتن کرد
خلق را ورد زبان مدحت و تحسین من است

دولت فقر خدایا بمن ارزانی دار
کاین کرامت سبب حشمت و تمکین من است

واعظ شحنه شناس این عظمت گو مفروش
زانکه منزلگه سلطان دل مسکین من است

یارب این کعبه مقصود تماشاگه کیست
که مغیلان طریقش گل و نسرین من است

یار ما باش که زیب فلک و زینت دهر
از مه روی تو و اشک چو پروین من است

حافظ از حشمت پرویز دگر قصه مخوان
که لبش جرعه کش خسرو شیرین من است

ای شاهد قدسی که کشد بند نقابت
وی مرغ بهشتی که دهد دانه و آبت

خوابم بشد از دیده درین فکر جگرسوز
کاغوش که شد منزل آسایش و خوابت

درویش نمی‌پرسی و ترسم که نباشد
اندیشه آمرزش و پروای ثوابت

راه دل عشاق زد آن چشم خمارین
پیداست ازین شیوه که مستست شرابت

تیری که زدی بر دلم از غمزه خطا رفت
تا باز چه اندیشه کند رای صوابت

هر ناله و فریاد که کردم نشنیدی
پیداست نگارا که بلندست جنابت

ای قصر دلفروز که منزلگه انسی
یارب مکناد آفت ایام خرابت

دورست سر آب درین بادیه هشدار
تا غول بیابان نفریبد بسرابت

تا در ره پیری بچه آیین روی ای دل | باری بغلط صرف شد ایام شباب

حافظ نه غلامیست که از خواجه گریزد
لطفی کن و بازآ که خرابم ز عتابت

باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است | شمشاد سایه‌پرور من از که کمتر است
ای نازنین پسر تو چه مذهب گرفته‌ای | کت خون ما حلال‌تر از شیر مادر است
چون نقش غم ز دور ببینی شراب خواه | تشخیص کرده‌ایم و مداوا مقرر است
یک نکته بیش نیست غم عشق وین عجب | کز هر کسی که می‌شنوم نامکرر است
از آستان پیر مغان سر چرا کشیم | دولت درین سرا و گشایش درین در است
ما باده میخوریم و حریفان غم جهان | روزی بقدر همت هر کس مقدر است
دی داد وعده وصلم و در سر شراب داشت | امروز تا چه گوید و بازش چه در سر است
ما آبروی فقر و قناعت نمی‌بریم | با پادشه بگوی که روزی مقدر است
شیراز و آب رکنی و آن باد خوش نسیم | عیبش مکن که خال رخ هفت کشور است
فرق است ز آب خضر که ظلمات جای اوست | تا آب ما که منبعش الله اکبر است
در کوی ما شکسته دلی می‌خرند و بس | بازار خودفروشی از آن سوی دیگر است
حافظ چه طرفه شاخ نباتیست کلک تو | کش میوه دلپذیرتر از شهد و شکر است

طرفه
بضم اول چیز
نو و خوش شد
بفتح اول ناکبین
است
داور

شکفته شد گل حمرا و گشت بلبل مست
صلای سرخوشی ای صوفیان باده پرست

اساس توبه که در محکمی چو سنگ نمود
ببین که جام زجاجی چگونه اش بشکست

بیار باده که در بارگاه استغنا
چه پاسبان و چه سلطان چه هوشیار و چه مست

ازین رباط دودر چون ضرورتست رحیل
رواق و طاق معیشت چه سربلند و چه پست

مقام عیش میسر نمی‌شود بی رنج
بلی بحکم بلا بسته اند عهد الست

بهست و نیست مرنجان ضمیر و خوش میباش
که نیستی است سرانجام هر کمال که هست

شکوه آصفی و اسب باد و منطق طیر
بباد رفت و ازآن خواجه هیچ طرف نبست

ببال و پر مرو از ره که تیر پرتابی
هوا گرفت زمانی ولی بخاک نشست

زبان کلک تو حافظ چه شکر آن گوید
که تحفهٔ سخنش میبرند دست بدست

زلف آشفته و خوی کرده و خندان لب و مست
پیرهن چاک و غزلخوان و صراحی در دست

نرگسش عربده جوی و لبش افسوس کنان
نیمشب مست ببالین من آمد بنشست

سر فرا گوش من آورد و بآواز حزین
گفت کای عاشق شوریدهٔ من خوابت هست

عاشقی را که چنین باده شبگیر دهند
کافر عشق بود گر نبود باده پرست

شبگیر بعضی بمعنی صبح و بعضی بمعنی شب و بعضی بسحر و آخر شب تفسیر کرده

برو ای زاهد و بر دردکشان خرده مگیر | که ندادند جز این تحفه بما روز الست

آنچه او ریخت به پیمانهٔ ما نوشیدیم | اگر از خمر بهشت است و گر از بادهٔ مست

خندهٔ جام می و زلف گرهگیر نگار | ای بسا توبه که چون توبهٔ حافظ بشکست

خدا چو صورت ابروی دلربای تو بست | گشاد کار من اندر کرشمهای تو بست

هزار سرو چمن را بخاک راه نشاند | زمانه تا قصب زرکش قبای تو بست

مرا و مرغ چمن را ز دل ببرد آرام | سحرگهان که دل هردو در نوای تو بست

ز کار ما و دل غنچه صد گره بگشود | نسیم صبح چو دل در ره هوای تو بست

مرا ببند تو دوران چرخ راضی کرد | ولی چه سود که سررشته در رضای تو بست

چو نافه بر دل مسکین من گره مفکن | که عهد با سر زلف گرهگشای تو بست

تو خود حیات دگر بودی ای نسیم وصال | خطا نگر که دل امید در وفای تو بست

هم از نسیم تو روزی گشایشی یابد | چو غنچه هر که دل خویش در هوای تو بست

زدست جور تو گفتم ز شهر خواهم رفت | بخنده گفت برو حافظا که پای تو بست

ای هدهد صبا بسبا میفرستمت | بنگر که از کجا بکجا میفرستمت

قصب [illegible] و بعضی [illegible] داور

سبا شهر بلقیس که در ملک یمن بست و آن در اقلیم اول واقع است و مراد از سبا در این بیت شهری یا جائی است که مسکن معشوق باشد داور

حیف است طایری چو تو در خاکدان غم | زانجا با آشیان وفا میفرستمت

در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست | می بینمت عیان و دعا میفرستمت

هر صبح و شام قافلهٔ از دعای خیر | در صحبت شمال و صبا میفرستمت

در روی خود تفرج صنع خدای کن | کائینه خدای نما میفرستمت

تا لشکر غمت نکند ملک دل خراب | جان عزیز خود بفدا میفرستمت

هر دم غمی فرست مرا و بگو بناز | کاین تحفه از برای خدا میفرستمت

ای غایب از نظر که شدی همنشین دل | میگویمت دعا و ثنا میفرستمت

تا مطربان ز شوق منت آگهی دهند | قول و غزل بساز و نوا میفرستمت

ساقی بیا که هاتف غیبم بمژده گفت | با درد صبر کن که دوا میفرستمت

حافظ سرود مجلس ما ذکر خیر تست
تعجیل کن که اسب و قبا میفرستمت

ای غایب از نظر بخدا میسپارمت | جانم بسوختی و بدل دوست دارمت

تا دامن کفن نکشم زیر پای خاک | باور مکن که دست ز دامن بدارمت

گر بایدم شدن سوی هاروت بابلی | صد گونه ساحری بکنم تا بیارمت

محراب ابروان بنما تا سحرگهی | دست دعا برآرم و در گردن آرمت

خواهم که پیش میرمت ای بی‌وفا طبیب
بیمار باز پرس که در انتظارمت

صد جوی آب بسته‌ام از دیده در کنار
بر بوی تخم مهر که در دل بکارمت

خونم بریز و از غم هجرم خلاص کن
منت پذیر غمزه خنجر گذارمت

میگریم و مرادم از این چشم اشکبار
تخم محبت است که در دل بکارمت

گر دیده دلم کند آهنگ دیگری
آتش زنم در آن دل و بر دیده آرمت

بارم ده از کرم بر خود تا بسوز دل
در پای دمبدم گهر از دیده بارمت

حافظ شراب و شاهد و رندی نه وضع تست
فی الجمله میکنی و فرو میگذارمت

بجان خواجه و حق قدیم و عهد درست
که مونس دم صبحم دعای دولت تست

سرشک من که ز طوفان نوح دست ببرد
ز لوح سینه نیارست نقش مهر تو شست

بکن معامله وین دل شکسته بخر
که با شکستگی ارزد بصد هزار درست

شدم ز عشق تو شیدای کوه و دشت و هنوز
نمیکنی به ترحم نطاق سلسله سست

ملامتم بخرابی مکن که مرشد عشق
حوالتم بخرابات کرد روز نخست

دلا طمع مبر از لطف بی‌نهایت دوست
چو لاف عشق زدی سر بباز چابک و چست

زبان مور بر آصف دراز گشت و رواست
که خواجه خاتم جم یاوه کرد و باز نجست

بصدق کوش که خورشید زاید از نفست | که از دروغ سیه روی گشت صبح نخست

مرنج حافظ و از دلبران وفا مجوی
گناه باغ چه باشد چو این گیاه نرست

خلوت گزیده را بتماشا چه حاجتست | چون کوی دوست هست بصحرا چه حاجتست

جانا بحاجتی که ترا هست با خدای | آخر دمی بپرس که ما را چه حاجتست

ای پادشاه حسن خدا را بسوختیم | باری سؤال کن که گدا را چه حاجتست

ارباب حاجتیم و زبان سؤال نیست | در حضرت کریم تمنا چه حاجتست

جام جهان نماست ضمیر منیر دوست | اظهار احتیاج خود آنجا چه حاجتست

آن شد که بار منت ملاح بردمی | گوهر چو دست داد بدریا چه حاجتست

ای مدعی برو که مرا با تو کار نیست | احباب حاضرند باعدا چه حاجتست

محتاج جنگ نیست گرت قصد خون ماست | چون رخت از آن تست بیغما چه حاجتست

ای عاشق گدا چو لب روح بخش یار | میداندت وظیفه تقاضا چه حاجتست

حافظ تو ختم کن که هنر خود عیان شود
با مدعی نزاع و محاکا چه حاجتست

خوشتر ز عیش و صحبت باغ و بهار چیست | ساقی کجاست گو سبب انتظار چیست

معنی آب زندگی و روضه ارم / جز طرف جویبار و می خوشگوار چیست

هر وقت خوش که دست دهد مغتنم شمار / کس را وقوف نیست که انجام کار چیست

پیوند عمر بسته بموی است هوش دار / غمخوار خویش باش غم روزگار چیست

راز درون پرده چه داند فلک خموش / ای مدعی نزاع تو با پرده دار چیست

مستور و مست هر دو چو از یک قبیله اند / ما دل بعشوه که دهیم اختیار چیست

سهو و خطای بنده چو گیرند اعتبار / معنی عفو و رحمت پروردگار چیست

زاهد شراب کوثر و حافظ پیاله خواست / تا در میانه خواسته کردگار چیست

ما هم این هفته شد از شهر و بچشمم سالیست / حال هجران تو چه دانی که چه مشکل حالیست

مردم دیده ز لطف رخ او در رخ او / عکس خود دید و گمان کرد که مشکین خالیست

ای که انگشت نمائی بکرم در همه شهر / وه که در کار غریبان عجبت اهمالیست

میچکد شیر هنوز از لب همچون شکرش / گرچه در عشوه گری هر مژه اش قتالیست

بعد از اینم نبود شائبه در جوهر فرد / که دهان تو بر این نکته خوش استدلالیست

مژده دادند که بر ما گذری خواهی کرد / نیت خیر مگردان که مبارک فالیست

کوه اندوه فراقت بچه طاقت بکشد / حافظ خسته که از ناله تنش چون نالیست

نال
در منتخب شوری
که نال نی باریک
باشد و معنی اینجا
اندرون قلم

صحن بستان ذوق بخش و صحبت یاران خوشست
وقت گل خوش باد کز وی وقت میخواران خوشست

از صبا هر دم مشام جان ما خوش میشود
آری آری طیب انفاس هواداران خوشست

ناگشوده گل نقاب آهنگ رحلت ساز کرد
ناله کن بلبل که گلبانگ دل افکاران خوشست

مرغ شبخوان را بشارت باد کاندر راه عشق
دوست را با ناله شبهای بیداران خوشست

نیست در بازار عالم خوشدلی ور زانکه هست
شیوه رندی و خوشباشی عیاران خوشست

از زبان سوسن آزاده ام آمد بگوش
کاندرین دیر کهن حال سبکباران خوشست

حافظا ترک جهان گفتن طریق خوشدلیست
تا نپنداری که احوال جهانداران خوشست

در دیر مغان آمد یارم قدحی در دست
مست از می و میخواران از نرگس مستش مست

از نعل سمند او شکل مه نو پیدا
وز قد بلند او بالای صنوبر پست

آخر به چه گویم هست از خود خبرم چون نیست
وز بهر چه گویم نیست با او نظرم چون هست

چون شمع وجود من شب تا بسحر خود را
می سوخت چو پروانه تا روز ز پا ننشست

شمع دل دمسازان بنشست چو او برخاست
افغان نظربازان برخاست چو او بنشست

گر غالیه خوشبو شد در گیسوی او پیچید
ور وسمه کمان کش شد با ابروی او پیوست

صحن بمعنی فضا

بازآی که باز آید عمر شده حافظ
هرچند که ناید باز تیری که بشد از شست

گل در بر و می در کف و معشوقه بکام است
سلطان جهانم بچنین روز غلام است

گو شمع میارید درین جمع که امشب
در مجلس ما ماه رخ دوست تمام است

در مذهب ما باده حلالست ولیکن
بی روی تو ای سرو گل اندام حرام است

گوشم همه بر قول نی و نغمهٔ چنگست
چشمم همه بر لعل لب و گردش جام است

در مجلس ما عطر میامیز که جان را
هر لحظه ز گیسوی تو خوشبوی مشام است

از چاشنی قند مگو هیچ و ز شکر
زانرو که مرا با لب شیرین تو کام است

تا کنج غمت در دل ویرانه مقیم است
پیوسته مرا کنج خرابات مقام است

از ننگ چه گوئی که مرا نام ز ننگست
وز نام چه پرسی که مرا ننگ ز نام است

میخواره و سرگشته و رندیم و نظرباز
وانکس که چو ما نیست درین شهر کدام است

با محتسبم عیب مگوئید که او نیز
پیوسته چو ما در طلب شرب مدام است

حافظ منشین بی می و معشوق زمانی
کایام گل و یاسمن و عید صیام است

اگر بلطف بخوانی مزید الطاف است
وگر بقهر برانی درون ما صاف است

بیان وصف تو گفتن نه حد امکان است
چرا که وصف تو بیرون ز حد اوصاف است

ز چشم عشق توان دید روی شاهد غیب
که نور دیده عاشق ز قاف تا قاف است

ز مصحف رخ دلدار آیتی برخوان
که آن بیان مقامات کشف کشاف است

عدو که منطق حافظ طمع کند در شعر
همان حدیث همای و طریق خطاف است

ما را ز خیال تو چه پروای شراب است
خم گو سر خود گیر که خمخانه خراب است

گر خمر بهشت است بریزید که بی دوست
هر شربت عذبم که دهی عین عذاب است

افسوس که شد دلبر و در دیده گریان
تحریر خیال خط او نقش بر آب است

بیدار شو ای دیده که ایمن نتوان بود
زین سیل دمادم که در این منزل خواب است

معشوق عیان میگذرد بر تو ولیکن
اغیار همی بیند از آن بسته نقاب است

گل بر رخ رنگین تو تا لطف عرق دید
در آتش رشک از غم دل غرق گلاب است

در بزم دل از روی تو صد شمع برافروخت
وین طرفه که بر روی تو صد گونه حجاب است

سبز است در و دشت بیا تا نگذاریم
دست از سر آبی که جهان جمله سراب است

در کنج دماغم مطلب جای نصیحت
کاین حجره پر از زمزمه چنگ و رباب است

راه تو چه راهی است که از غایت تعظیم
دریای محیط فلکش همچو حباب است

بر زمین شوره چون آب نماید خدای تعالی فرموده کسراب بقیعة یحسبه الظمآن ماء داد ر

بی روی دلارای توای شمع دلفروز … دل رقص کنان بر سر آتش چو کبابست

حافظ چه شد ار عاشق و رندست و نظرباز
بس طور عجب لازم ایام شبابست

کنون که در کف گل جام باده صافست … بصد هزار زبان بلبلش در اوصافست

بخواه دفتر اشعار و راه صحرا گیر … چه وقت مدرسه و بحث کشف کشافست

فقیه مدرسه دی مست بود و فتوی داد … که می حرام ولی به ز مال اوقافست

بدرد و صاف ترا حکم نیست دم درکش … که هرچه ساقی ما ریخت عین الطافست

ببر ز خلق و ز عنقا قیاس کار بگیر … که صیت گوشه نشینان ز قاف تا قافست

حدیث مدعیان و خیال همکاران … همان حکایت زردوز و بوریابافست

خموش حافظ و این نکته‌های چون زر سرخ
نگاهدار که قلاب شهر صرافست

اگرچه باده فرح بخش و باد گلبیزست … ببانگ چنگ مخور می که محتسب تیزست

صراحیی و حریفی گرت بدست افتد … بعیش کوش که ایام فتنه انگیزست

در آستین مرقع پیاله پنهان کن … که همچو چشم صراحی زمانه خونریزست

ز رنگ باده بشوئید خرقه‌ها از اشک … که موسم ورع و روزگار پرهیزست

مجوی عیش خوش از دور واژگون سپهر — که صاف این سر خم جمله دردی آمیز است
سپهر برشده پرویزنی است خون افشان — که قطره اش سر کسری و تاج پرویز است

عراق و پارس گرفتی بشعر خوش حافظ
بیا که نوبت بغداد و وقت تبریز است

یارب آن شمع شب افروز ز کاشانه کیست — جان ما سوخت بپرسید که جانانه کیست
حالیا خانه برانداز دل و دین من است — تا هم آغوش که میباشد و همخانه کیست
باده لعل لبش کز لب من دور مباد — راح روح که و پیمان ده پیمانه کیست
دولت صحبت آن شمع سعادت پرتو — باز پرسید خدا را که به پروانه کیست
میدهد هر کسش افسونی و معلوم نشد — که دل نازک او مایل افسانه کیست
یارب آن شاه وش ماه رخ زهره جبین — در یکتای که و گوهر یکدانه کیست
آن می لعل که ناخورده مرا کرد خراب — همنشین که و همکاسه و پیمانه کیست

گفتم آه از دل دیوانه حافظ بی تو
زیر لب خنده زنان گفت که دیوانه کیست

بنال بلبل اگر با منت سر یاریست — که ما دو عاشق زاریم و کار ما زاریست
در آن چمن که نسیمی وزد ز طره دوست — چه جای دم زدن نافه های تاتاریست

بیار باده که رنگین کنیم جامهٔ دلق
که مست جام غروریم و نام هشیاریست

نبسته اند در توبه حالیا برخیز
که توبه وقت گل از عاشقی زبکاریست

سحر کرشمهٔ وصلش بخواب میدیدم
زهی مراتب خوابی که به ز بیداریست

خیال زلف تو پختن نه کار خامانست
که زیر سلسله رفتن طریق عیاریست

لطیفه ایست نهانی که عشق ازو خیزد
که نام آن نه لب لعل و خط زنگاریست

جمال شخص نه چشمست و زلف و عارض و خال
هزار نکته در این کار و بار دلداریست

باستان تو مشکل توان رسید آری
عروج بر فلک سروری بدشواریست

روندگان طریقت به نیم جو نخرند
قبای اطلس آنکس که از هنر عاریست

دلش بناله میازار و ختم کن حافظ
که رستگاری جاوید در کم آزاریست

اگرچه عرض هنر پیش یار بی ادبیست
زبان خموش ولیکن دهان پر از عربیست

پری نهفته رخ و دیو در کرشمهٔ ناز
بسوخت عقل زحیرت که این چه بوالعجبیست

سبب مپرس که چرخ از چه سفله پرور شد
که کام بخشی او را بهانه بی سببیست

ازین چمن گل بیخار کس نچید آری
چراغ مصطفوی با شرار بولهبیست

حسن ز بصره بلال از حبش صهیب از روم
ز خاک مکه ابوجهل این چه بوالعجبیست

جمال دختر رز نور چشم ماست مگر — که در نقاب زجاجی و پرده عنبیست

دوای درد خود اکنون از آن مفرح جوی — که در صراحی چینی و شیشه حلبیست

به نیم جو نخرم طاق خانقاه و رباط — مرا که مصطبه ایوان و پای خم طنبیست

هزار عقل و ادب داشتم من ای خواجه — کنون که مست و خرابم صلای بی‌ادبیست

بیار می که چو حافظ مدامم استظهار — بگریه سحری و نیاز نیم شبیست

عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت — که گناه دگری بر تو نخواهند نوشت

من اگر نیکم اگر بد تو برو خود را باش — هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت

همه کس طالب یارند چه هشیار و چه مست — همه جا خانه عشق است چه مسجد چه کنشت

سر تسلیم من و خاک در میکده‌ها — مدعی گر نکند فهم سخن گو سر و خشت

ناامیدم مکن از سابقه روز ازل — تو چه دانی که پس پرده که خوبست و که زشت

نه من از خانه تقوی بدر افتادم و بس — پدرم نیز بهشت ابد از دست بهشت

بر عمل تکیه مکن خواجه که در روز ازل — تو چه دانی قلم صنع بنامت چه نوشت

گر نهادت همه این است زهی نیک نهاد — ور سرشتت همه این است زهی پاک سرشت

باغ فردوس لطیف است ولیکن زنهار — تو غنیمت شمر این سایه بید و لب کشت

حافظا روز اجل گر بکف آری جامی
یکسر از کوی خرابات برندت به بهشت

جز آستان توام در جهان پناهی نیست
سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

عدو چو تیغ کشد من سپر بیندازم
که تیر ما بجز از ناله و آهی نیست

چرا ز کوی خرابات روی برتابم
کزین بهم بجهان هیچ رسم و راهی نیست

زمانه گر فکند آتشم بخرمن عمر
بگو بسوز که بر من ببرگ کاهی نیست

غلام نرگس جماش آن سهی سروم
که از شراب غرورش بکس نگاهی نیست

مباش در پی آزار و هرچه خواهی کن
که در طریقت ما غیر ازین گناهی نیست

عنان کشیده رو ای پادشاه کشور حسن
که نیست بر سر راهی که دادخواهی نیست

عقاب جور گشاده است بال در همه شهر
کمان گوشه نشینی و تیر آهی نیست

چنین که در همه سو دام راه می بینم
به از حمایت زلف توام پناهی نیست

چو پیش گیری راهش کنم چه چاره کنم
دل گسسته عنان را که رو براهی نیست

خزینهٔ دل حافظ بزلف و خال مده
که کارهای چنین حد هر سیاهی نیست

حال دل با تو گفتنم هوس است
خبر دل شنفتنم هوس است

طمع خام بین که قصه فاش — از رقیبان نهفتنم هوس است

شب قدری چنین عزیز و شریف — با تو تا روز خفتنم هوس است

وه که دردانهٔ چنین نازک — در شب تار سفتنم هوس است

ای صبا امشبم مدد فرمای — که سحرگه شکفتنم هوس است

از برای شرف بنوک مژه — خاک راه تو رفتنم هوس است

همچو حافظ برغم مدعیان — شعر رندانه گفتنم هوس است

حسنت باتفاق ملاحت جهان گرفت — آری باتفاق جهان میتوان گرفت

افشای راز خلوتیان خواست کرد شمع — شکر خدا که سر دلش در زبان گرفت

میخواست گل که دم زند از رنگ و بوی تو — از غیرت صبا نفسش در دهان گرفت

چون لاله کج نهاد کلاه طرب ز کبر — هر داغدل که باده چو ارغوان گرفت

از روز عشق ساغر می خرمنم بسوخت — کآتش ز عکس عارض ساقی در آن گرفت

آسوده بر کنار چو پرگار می‌شدم — دوران چو نقطه عاقبتم در میان گرفت

خواهم شدن بکوی مغان آستین فشان — زین فتنه‌ها که دامن آخر زمان گرفت

بر برگ گل زخون شقایق نوشته‌اند — کانکس که پخته شد می چون ارغوان گرفت

می ده که هر که آخر کار جهان بدید | از غم سبک برآمد و رطل گران گرفت

می ده بجام جم که صبوح صبوحیان | چون پادشه به تیغ زرافشان جهان گرفت

فرصت نگر که فتنه چو در عالم اوفتاد | عارف بجام می زد و از غم کران گرفت

زین آتش نهفته که در سینه من است | خورشید شعله ایست که بر آسمان گرفت

حافظ چو آب لطف ز نظم تو میچکد
حاسد چگونه نکته تواند بر آن گرفت

خیال روی تو در هر طریق همره ماست | نسیم موی تو پیوند جان آگه ماست

ببین که سیب زنخدان او چه میگوید | هزار یوسف مصری فتاده در چه ماست

برغم مدعیانی که منع عشق کنند | جمال چهره تو حجت موجه ماست

اگر بزلف دراز تو دست ما نرسد | گناه بخت پریشان و دست کوته ماست

بحاجب در خلوتسرای خویش بگوی | فلان ز گوشه نشینان خاک درگه ماست

بصورت از نظر ما اگرچه محجوبست | همیشه در نظر خاطر مرفه ماست

اگر بسالی حافظ دری زند بگشای
که سالهاست که مشتاق روی چون مه ماست

درین زمانه رفیقی که خالی از خلل است | صراحی می ناب و سفینه غزل است

جریده رو که گذرگاه عافیت تنگست
پیاله گیر که عمر عزیز بی بدلست

نه من ز بی عملی در جهان ملولم و بس
ملالت علما هم ز علم بی عملست

بچشم عقل درین رهگذار پر آشوب
جهان و کار جهان بی ثبات و بی محلست

دلم امید فراوان بوصل روی تو داشت
ولی اجل بره عمر رهزن املست

ز قسمت ازلی چهره سیه بختان
بشست و شوی نگردد سفید و این مثلست

بگیر طره مه طلعتی و قصه مخوان
که سعد و نحس ز تاثیر زهره و زحلست

خلل پذیر بود هر بنا که می بینی
مگر بنای محبت که خالی از خللست

بهیچ دور نخواهند یافت هشیارش
چنین که حافظ ما مست باده ازلست

دل و دینم شد و دلبر بملامت برخاست
گفت با ما منشین کز تو سلامت برخاست

که شنیدی که درین بزم دمی خوش بنشست
که نه در آخر صحبت بندامت برخاست

شمع گر زان لب خندان بزبان لافی زد
پیش عشاق تو شبها بغرامت برخاست

در چمن باد بهاری ز کنار گل و سرو
بهواداری آن عارض و قامت برخاست

مست بگذشتی و از خلوتیان ملکوت
بتماشای تو آشوب قیامت برخاست

پیش رفتار تو پا برنگرفت از خجلت
سرو سرکش که بناز قد و قامت برخاست

حافظ این خرقه بینداز مگر جان ببری
کآتش از خرمن سالوس و کرامت برخاست

روی تو کس ندید و هزارت رقیب هست — در غنچه هنوز و صدت عندلیب هست

گر آمدم بکوی تو چندان غریب نیست — چون من در این دیار هزاران غریب هست

هرچند دورم از تو که دور از تو کس مباد — لیکن امید وصل توام عنقریب هست

در عشق خانقاه و خرابات شرط نیست — هر جا که هست پرتو روی حبیب هست

آنجا که حسن صومعه را جلوه میدهند — ناقوس و دیر و راهب و نام صلیب هست

عاشق که شد که یار بحالش نظر نکرد — ای خواجه درد نیست و گرنه طبیب هست

فریاد حافظ این همه آخر بهرزه نیست
هم قصهٔ غریب و حدیثی عجیب هست

ساقیا آمدن عید مبارک بادت — وان مواعید که کردی مرواد از یادت

در شگفتم که در این مدت ایام فراق — برگرفتی ز حریفان دل و دل میدادت

برسان بندگی دختر رز گو بدر آی — که دم همت ما کرد ز بند آزادت

شکر ایزد که از این باد خزان رخنه نیافت — بوستان سمن و سرو و گل و شمشادت

شادی مجلسیان در قدم و مقدم تست — جای غم باد هر آن دل که نخواهد شادت

چشم بد دور کز آن تفرقه خوش باز آورد | طالع نامور و دولت مادرزاد

حافظ از دست مده صحبت آن کشتی نوح
ورنه طوفان حوادث ببرد بنیادت

ساقی بیار باده که ماه صیام رفت | درده قدح که موسم ناموس و نام رفت

وقت عزیز رفت بیا تا قضا کنیم | عمری که بی حضور صراحی و جام رفت

در تاب توبه چند توان سوخت همچو عود | می ده که عمر در سر سودای خام رفت

مستم کن آنچنان که ندانم ز بیخودی | در عرصه خیال که آمد کدام رفت

بر بوی آنکه جرعه جامی بما رسد | در مصطبه دعای تو هر صبح و شام رفت

دل را که مرده بود حیاتی ز نو رسید | تا بوئی از نسیم میش در مشام رفت

زاهد غرور داشت سلامت نبرد راه | رند از ره نیاز بدار السلام رفت

زاهد تو دان و خلوت تنهائی و نیاز | عشاق را حواله بعیش مدام رفت

نقد دلی که بود مرا صرف باده شد | قلب سیاه بود از آن در حرام رفت

دیگر مکن نصیحت حافظ که ره نیافت
گمگشته‌ای که باده عشقش بکام رفت

صبا اگر گذری افتدت بکشور دوست | بیار نفحه‌ای از گیسوی معنبر دوست

بجان او که بشکرانه جان برافشانم / اگر بسوی من آری پیامی از بر دوست
وگر چنانچه در آن حضرتت نباشد بار / برای دیده بیاور غباری از در دوست
من گدا و تمنای وصل او هیهات / مگر بخواب ببینم جمال منظر دوست
دل صنوبریم همچو بید لرزان است / ز حسرت قد و بالای چون صنوبر دوست
اگر چه دوست بچیزی نمیخرد ما را / بعالمی نفروشیم موئی از سر دوست

چه باشد ار شود از قید غم دلش آزاد
چو هست حافظ مسکین غلام و چاکر دوست

غمش تا در دلم مأوی گرفته است / سرم چون زلف او سودا گرفته است
لب چون آتشش آب حیاتست / از آن آب آتشی در ما گرفته است
همای همتم عمری است کز جان / هوای آن قد و بالا گرفته است
شدم عاشق ببالای بلندش / که کار عاشقان بالا گرفته است
چو ما در سایهٔ الطاف اوئیم / چرا او سایه از ما وا گرفته است
نسیم صبح عنبربوست امروز / مگر یارم ره صحرا گرفته است
ز دریای دو چشم گوهر اشک / جهان در لؤلؤ لالا گرفته است
حدیث حافظ ای سرو سمن بوی / بوصف قد تو بالا گرفته است

صبحدم مرغ چمن با گل نوخاسته گفت
ناز کم کن که در این باغ بسی چون تو شکفت

گل بخندید که از راست نرنجیم ولی … هیچ عاشق سخن سخت بمعشوق نگفت

گر طمع داری از آن جام مرصّع می لعل … درّ و یاقوت بنوک مژه‌ات باید سفت

تا ابد بوی محبت بمشامش نرسد … هر که خاک در میخانه برخساره نرفت

در گلستان ارم دوش چو از لطف هوا … زلف سنبل بنسیم سحری می آشفت

گفتم ای مسند جم جام جهان بینت کو … گفت افسوس که آن دولت بیدار بخفت

سخن عشق نه آن است که آید بزبان … ساقیا می ده و کوتاه کن این گفت و شنفت

اشک حافظ خرد و صبر بدریا انداخت
چکند سوز غم عشق نیارست نهفت

گر ز دست زلف مشکینت خطائی رفت رفت … ور ز هندوی شما بر ما جفائی رفت رفت

برق عشق ار خرمن پشمینه پوشی سوخت سوخت … جور شاه کامران گر بر گدائی رفت رفت

گر دلی از غمزهٔ دلدار باری برد برد … در میان جان و جانان ماجرائی رفت رفت

در طریقت رنجش خاطر نباشد می بیار … هر کدورت را که بینی چون صفائی رفت رفت

عشقبازی را تحمل باید ای دل پای دار … گر ملالی بود بود و گر خطائی رفت رفت

۲ ملال بفتح اندوهناک شدن و بستوه آمدن
داور

هر آنکه راز دو عالم ز خط ساغر خواند — رموز جام جم از نقش خاک ره دانست

در بعض از نسخهای قدیم بجای ساغر ساقی و می نوشته شده، این نیز خوب است و توجیه قریب قدسی غزله

از سخن چینان ملالتها پدید آید ولی	چون میان همنشینان ماجرائی رفت رفت

عیب حافظ گو مکن زاهد که رفت از خانقاه
پای آزادان چه بندی گر بجائی رفت رفت

بکوی میکده هر سالکی که ره دانست	در دگر زدن اندیشه تبه دانست
زمانه افسر رندی نداد جز بکسی	که سرفرازی عالم درین کله دانست
بر آستانه میخانه هر که یافت رهی	ز فیض جام می اسرار خانقه دانست
دلم ز نرگس ساقی امان نخواست بجان	چرا که شیوه آن ترک دل سیه دانست
ورای طاعت دیوانگان ز ما مطلب	که شیخ مذهب ما عاقلی گنه دانست
ز جور کوکب طالع سحرگهان چشمم	چنان گریست که خورشید دید و مه دانست
خوش آن نظر که لب جام و روی ساقی را	هلال یکشبه و ماه چارده دانست
بلند مرتبه شاهی که نه رواق سپهر	نمونه ز خم طاق بارگه دانست

حدیث حافظ و ساغر کشیدن پنهان
چه جای محتسب و شحنه پادشه دانست

تا سر زلف تو در دست نسیم افتادست	دل سودازده از غصه دونیم افتادست
چشم جادوی تو خود عین سواد سحر است	لیکن این هست که این نسخه سقیم افتادست

۲ [illegible]

۳ [illegible]

۴ [illegible]

در خم زلف تو آن خال سیه دانی چیست ‌‌ ‌ نقطه دوده که در حلقه جیم افتاده است

سایه سرو تو بر قالبم ای عیسی دم ‌ ‌ عکس روحی است که در عظم رمیم افتاده است

زلف مشکین تو در گلشن فردوس عذار ‌ ‌ چیست طاوس که در باغ نعیم افتاده است

دل من در هوس روی تو ای مونس جان ‌ ‌ خاک راهی است که در پای نسیم افتاده است

همچو گرد این تن خاکی نتواند برخاست ‌ ‌ از سر کوی تو زآن رو که عظیم افتاده است

آنکه جز کعبه مقامش نبد از یاد لبت ‌ ‌ بر در میکده دیدم که مقیم افتاده است

حافظ گمشده را با غمت ای جان عزیز ‌ ‌ اتحادیست که از عهد قدیم افتاده است

بلبلی برگ گلی خوش رنگ در منقار داشت ‌ ‌ وندر آن برگ و نوا خوش نالهای زار داشت

گفتمش در عین وصل این ناله و فریاد چیست ‌ ‌ گفت ما را جلوه معشوق در این کار داشت

یار اگر ننشست با ما نیست جای اعتراض ‌ ‌ پادشاه کامران بود از گدایان عار داشت

عارفی کو سیر کرداند ر مقام مستی ‌ ‌ مست شد چون مستی اد از عالم اسرار داشت

در نمی گیرد نیاز و عجز ما با حسن دوست ‌ ‌ خرم آن کز نازنینان بخت برخوردار داشت

خیز تا بر کلک آن نقاش جان افشان کنیم ‌ ‌ کاین همه نقش عجب در گردش پرگار داشت

گر مرید راه عشقی فکر بدنامی مکن ‌ ‌ شیخ صنعان خرقه رهن خانه خمار داشت

وقت آن شیرین قلندر خوش که در اطوار سیر
ذکر تسبیح ملک در حلقه زنار داشت

چشم حافظ زیر بام قصر آن حوری سرشت
شیوه جنات تجری تحتها الانهار داشت

بدام زلف تو دل مبتلای خویشتن است
بکش بغمزه که اینش سزای خویشتن است

گرت ز دست برآید مراد خاطر ما
بجنبش زود که خیری برای خویشتن است

بجانت ای بت شیرین من که همچون شمع
شبان تیره مرادم فنای خویشتن است

چو رای عشق زدی با تو گفتم ای بلبل
مکن که این گل خود رو برای خویشتن است

بمشک چین و چگل نیست حسن گل محتاج
که نافهاش ز بند قبای خویشتن است

مرو بخانه ارباب بی‌مروت دهر
که کنج عافیتت در سرای خویشتن است

بسوخت حافظ و در شرط عشق و جانبازی
هنوز بر سر عهد و وفای خویشتن است

عارف از پرتو می راز نهانی دانست
گوهر هر کس ازاین لعل توانی دانست

شرح مجموعه گل مرغ سحر داند و بس
که نه هر کو ورقی خواند معانی دانست

عرضه کردم دو جهان بر دل کار افتاده
بجز از عشق تو باقی همه فانی دانست

آن شد اکنون که ز افواه عوام اندیشم
محتسب نیز ازاین عیش نهانی دانست

دلبر آسایش ما مصلحت وقت ندید — ورنه از جانب ما دل نگرانی دانست

سنگ و گل را کند از یمن نظر لعل و عقیق — هر که قدر نفس باد یمانی دانست

ای که از دفتر عقل آیت عشق آموزی — ترسم این نکته به تحقیق ندانی دانست

می بیاور که ننازد بگل باغ جهان — هر که غارتگری باد خزانی دانست

حافظ این گوهر منظوم که از طبع انگیخت — اثر تربیت آصف ثانی دانست

حاصل کارگه کون و مکان این همه نیست — باده پیش آر که اسباب جهان این همه نیست

از دل و جان شرف صحبت جانان غرضست — همه آنست وگرنه دل و جان این همه نیست

منت سدره طوبی ز پی سایه مکش — که چو خوش بنگری ای سرو روان این همه نیست

دولت آنست که بی خون دل آید بکنار — ورنه با سعی و عمل باغ جنان این همه نیست

پنج روزی که درین مرحله مهلت داری — خوش بیاسای زمانی که زمان این همه نیست

بر لب بحر فنا منتظریم ای ساقی — فرصتی دان که ز لب تا بدهان این همه نیست

زاهد ایمن مشو از بازی غیرت زنهار — که ره صومعه تا دیر مغان این همه نیست

دردمندی من سوخته زار و نزار — ظاهرا حاجت تقریر و بیان این همه نیست

از تنگ کمن اندیشه و چون گل خوش باش — زانکه تمکین جهان گذران این همه نیست

نام حافظ رقم نیک پذیرفت ولی
پیش رندان رقم سود و زیان این همه نیست

بحریست بحر عشق که هیچش کناره نیست — آنجا جز آنکه جان بسپارند چاره نیست
آندم که دل بعشق دهی خوش دمی بود — در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست
ما را بمنع عقل مترسان و می بیار — کان شحنه در ولایت ما هیچکاره نیست
از چشم خود بپرس که ما را که میکشد — جانا گناه طالع و جرم ستاره نیست
رویش بچشم پاک توان دید چون هلال — هر دیده جای جلوه آن ماه پاره نیست
فرصت شمر طریقه رندی که این نشان — چون راه گنج بر همه کس آشکاره نیست

نگرفت در تو گریه حافظ بهیچ روی
حیران آن دلم که کم از سنگ خاره نیست

چه لطف بود که ناگاه رشحه قلمت — حقوق خدمت ما عرضه کرد بر کرمت
بنوک خامه رقم کرده سلام مرا — که کارخانه دوران مباد بی رقمت
نگویم از من بیدل بسهو کردی یاد — که در حساب خرد نیست سهو بر قلمت
مرا ذلیل مگردان بشکر این نعمت — که داشت دولت سرمد عزیز و محترمت
بیا که با سر زلفت قرار خواهم کرد — که گر سرم برود برندارم از قدمت

زحال ما دلت آگه شود مگر وقتی | که لاله بردمد از خاک کشتگان غمت

روان تشنه ما را بجرعه‌ای دریاب | چو میدهند زلال خضر بجام جمت

صبا ز روی تو با هر گلی حدیثی کرد | رقیب کی ره غماز داد در حرمت

دلم مقیم در تست حرمتش میدار | بشکر آنکه خدا داشته است محترمت

همیشه وقت تو ای عیسی صبا خوش باد | که جان عاشق دلخسته زنده شد بدمت

کمین گهست و تو خوش تیز میروی حافظ
مکن که گرد برآید ز شاهره عدمت

زگریه مردم چشمم نشسته در خونست | ببین که در طلبت حال مردمان چونست

بیاد لعل لب و چشم مست میگونت | ز جام غم می لعلی که میخورم خونست

ز مشرق سر کوی آفتاب طلعت تو | اگر طلوع کند طالعم همایونست

حکایت لب شیرین کلام فرهادست | شکنج طره لیلی مقام مجنونست

دلم بجو که قدت همچو سرو دلجویست | سخن بگو که کلامت لطیف و موزونست

ز دور باده بجان راحتی رسان ساقی | که رنج خاطرم از جور دور گردونست

از آن زمان که ز دستم برفت یار عزیز | کنار دیده من همچو رود جیحونست

چگونه شاد شود اندرون غمگینم | باختیار که از اختیار بیرونست

ز بیخودی طلب یار می‌کند حافظ
چو مفلسی که طلبکار گنج قارونست

زان یار دلنوازم شکریست با شکایت | گر نکته‌دان عشقی خوش بشنو این حکایت
بی‌مزد بود و منت هر خدمتی که کردم | یارب مباد کس را مخدوم بی‌عنایت
رندان تشنه لب را آبی نمی‌دهد کس | گویا ولی‌شناسان رفتند از این ولایت
در زلف چون کمندش ای دل مپیچ کانجا | سرها بریده بینی بی‌جرم و بی‌جنایت
این راه را نهایت صورت کجا توان بست | کش صد هزار منزل بیش است در بدایت
چشمت بغمزه ما را خون خورد و می‌پسندی | جانا روا نباشد خونریز را حمایت
هر چند بردی آبم روی از درت نتابم | جور از حبیب خوشتر کز مدعی رعایت
ای آفتاب خوبان می‌سوزد اندرونم | یکساعتم بگنجان در سایهٔ عنایت
در این شب سیاهم گم گشت راه مقصود | از گوشه‌ای برون آی ای کوکب هدایت
از هر طرف که رفتم جز وحشتم نیفزود | زنهار از این بیابان وین راه بی‌نهایت

عشقت رسد بفریاد گر خود بسان حافظ
قرآن ز بر بخوانی با چارده روایت

یارب سببی ساز که یارم بسلامت | باز آید و برهاندم از چنگ ملامت

خاک ره آن یار سفر کرده بیارید / تا چشم جهان بین کنمش جای اقامت

فریاد که از شش جهتم راه ببستند / آن خال و خط و زلف و رخ و عارض و قامت

امروز که در دست توام مرحمتی کن / فردا که شوم خاک چه سود اشک ندامت

ای آنکه بتقریر و بیان دم زنی از عشق / ما با تو نداریم سخن خیر و سلامت

درویش مکن ناله ز شمشیر احبا / کاین طایفه از کشته ستانند غرامت

در خرقه زن آتش که خم ابروی ساقی / بر می شکند گوشه محراب امامت

حاشا که من از جور و جفای تو بنالم / بیداد لطیفان همه لطفست و کرامت

کوته نکند بحث سر زلف تو حافظ / پیوسته شد این سلسله تا روز قیامت

ساقیم خضر است و می آب حیات / توبه از می چون کنم هیهات هات

باده تلخ از لب شیرین لبان / در حلاوت میبرد آب از نبات

چون دم عیسی نسیم او ز لطف / مرده صد ساله را بخشد حیات

جز بآب آتشین یعنی شراب / حل نمیگردد مرا این مشکلات

روزی ما بین که از دیوان عشق / جز نمی مجرا نشد ما را برات

شاد باد روح آن رندی که او / بر سر کوی مغان باد و فلات

حاصل عمر تو حافظ در جهان
باده صافی است باقی ترهات

شربتی از لب لعلش نچشیدیم و برفت
روی مه پیکر او سیر ندیدیم و برفت

گوئی از صحبت ما نیک بتنگ آمده بود
بار بربست بگردش نرسیدیم و برفت

بس که ما فاتحه و حرز یمانی خواندیم
وز پیش سوره اخلاص دمیدیم و برفت

سر ز فرمان خطش گفت مکش تا نزوم
ما سر خویش ز خطش نکشیدیم و برفت

عشوه میداد که از کوی ارادت نروم
دیدی آخر که چسان عشوه خریدیم و برفت

شد چمان در چمن حسن و لطافت لیکن
در گلستان وصالش نچمیدیم و برفت

گفت از خود ببرد هر که وصالم طلبد
ما بامیدی از خویش بریدیم و برفت

صورت او بلطافت اثر صنع خداست
بار دیش نظری سیر ندیدیم و برفت

همچو حافظ همه شب ناله و افغان کردم
کای دریغا بوداعش نرسیدیم و برفت

ما را ز آرزوی تو پروای خواب نیست
سر جز بخاک کوی تو بردن صواب نیست

در دور چشم مست تو هشیار کس ندید
کو دیده کز تصور چشمت خراب نیست

در هر که بنگرم بغمی از تو مبتلاست
یک دل ندیده‌ام که ز عشقت کباب نیست

هر کو به تیغ عشق تو شد کشته روز حشر | او را در آن جناب سؤال و جواب نیست

حافظ چو زر به بوته در افتاد و تاب یافت
عاشق نباشد انکه چو زر او تاب نیست

خم زلف تو دام کفر و دین است | ز کارستان او یک شمه این است
جمالت معجز حسن است لیکن | حدیث غمزه‌ات سحر مبین است
بر آن چشم سیه صد آفرین باد | که در عاشق کشی سحر آفرین است
عجب راهی است راه عشق هیهات | که چرخ هشتمش هفتم زمین است
تو پنداری که بدگو رفت و جان برد | حسابش با کرام الکاتبین است
ز چشم شوخ تو کی جان توان برد | که دایم با کمان اندر کمین است
لبت را آب حیوان گفتم اما | چه جای آب کان ماء معین است
مشو زاهد ز کفر زلفش ایمن | که دل بردو کنون در بند دین است

ز جام عشق می نوشید حافظ
مدامش مستی و رندی از این است

دیدی که یار جز سر جور و ستم نداشت | بشکست عهد و از غم ما هیچ غم نداشت
یا رب مگیرش ارچه دل چون کبوترم | افکند و کشت و حرمت صید حرم نداشت

بر من جفا ز بخت بد آمد وگرنه یار
حاشا که رسم لطف و طریق کرم نداشت

دل این همه جفا که بخواری کشید ازاو
هر جا که رفت هیچکسش محترم نداشت

ساقی می بیار باده و با مدعی بگو
انکار ما مکن که چنین جام جم نداشت

هر راه رو که ره بحریم درش نبرد
مسکین برید وادی و ره در حرم نداشت

خوش وقت رند مست که دنیا و آخرت
بر باد داد و هیچ غم بیش و کم نداشت

حافظ ببر تو گوی فصاحت که مدعی
هیچش هنر نبود و خبر نیز هم نداشت

برو ای زاهد و دعوت مکنم سوی بهشت
که خدا در ازل از بهر بهشتم نسرشت

یکجو از خرمن هستی نتواند بر داشت
هر که در ملک فنا در ره حق دانه نکشت

تو و تسبیح و مصلی و ره زهد و ورع
من و میخانه و ناقوس و ره دیر و کنشت

منعم از می مکن ای صوفی صافی که حکیم
در ازل طینت ما را بمی صاف سرشت

صوفی صاف بهشتی نبود آنکه چو من
خرقه در میکده ها رهن می ناب نهشت

لذت از حور بهشت و لب حوضش نبود
هر که او دامن معشوق خود از دست بهشت

حافظا لطف حق ار با تو عنایت دارد
باش فارغ ز غم دوزخ و شادی بهشت

ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست | منزل آن مه عاشق کش عیار کجاست

شب تار است و ره وادی ایمن در پیش | آتش طور کجا موعد دیدار کجاست

هر که آمد بجهان نقش خرابی دارد | در خرابات بپرسند که هشیار کجاست

آنکس است اهل بشارت که اشارت داند | نکتها هست بسی محرم اسرار کجاست

هر سر موی مرا با تو هزاران کار است | ما کجائیم و نصیحت گر بیکار کجاست

عاشق خسته ز درد غم هجران تو سوخت | خود نپرسی تو که آن عاشق غمخوار کجاست

عقل دیوانه شد آن سلسله مشکین کو | دل ز ما گوشه گرفت ابروی دلدار کجاست

باده و مطرب و گل جمله مهیاست ولی | عیش بی یار مهیا نبود یار کجاست

دلم از صومعه و صحبت شیخ است ملول | یار ترسابچه کو خانه خمار کجاست

حافظ از باد خزان در چمن دهر مرنج
فکر معقول بفرما گل بیخار کجاست

خواب آن نرگس فتان تو بیچیزی نیست | تاب آن زلف پریشان تو بیچیزی نیست

از لبت شیر روان بود که من میگفتم | کاین شکر گرد نمکدان تو بیچیزی نیست

چشمه آب حیات است دهانت اما | زیر لب چاه زنخدان تو بیچیزی نیست

جان درازی تو بادا که یقین میدانم | در کمان ناوک مژگان تو بیچیزی نیست

مبتلائی بغم و محنت و اندوه فراق
ای دل این ناله و افغان تو بیچیزی نیست

دوش باد از سر کویت بگلستان بگذشت
ای گل این چاک گریبان تو بیچیزی نیست

درد عشق ارچه دل از خلق نهان میدارد
حافظ این دیدهٔ گریان تو بیچیزی نیست

دیدمش دوش که سرمست و خرامان میرفت
جام می برکف و در مجلس رندان میرفت

چون همی گفتمش ای مونس دیرینهٔ من
سخت میگفت و دل آزرده پریشان میرفت

نقش خوارزم و خیال لب جیحون می بست
با هزاران گله از ملک سلیمان میرفت

میشد آنکس که چو او جان سخن کس نشناخت
من همی دیدم و از کالبدم جان میرفت

گفتم اکنون سخن خوش که بگوید با ما
کان شکر لهجهٔ خوشگوی سخندان میرفت

لابه بسیار نمودم که مرو سود نداشت
زانکه کار از نظر رحمت سلطان میرفت

پادشاها ز کرم از سر جرمش بگذر
چکند سوخته از غایت حرمان میرفت

چون نشد آن صنم از دیدهٔ حافظ غایب
اشک همواره ز رخساره بدامان میرفت

هر آن خجسته نظر کز پی سعادت رفت
بکنج میکده و خانهٔ ارادت رفت

ز طل دردکشان کشف کرد سالک راه
رموز غیب که در عالم شهادت رفت

بیا و معرفت از من شنو که در سخنم
ز فیض روح قدس نکته سعادت رفت

مجو ز طالع مولود من بجز رندی
که این معامله با کوکب ولادت رفت

ز بامداد بطرز دگر برآمده
وظیفه می دوشین مگر ز یادت رفت

مگر بمعجزه کوشد طبیب عیسی دم
چرا که کار من خسته از عیادت رفت

هزار شکر که حافظ ز راه میکده دوش
بکنج زاویه طاعت و عبادت رفت

خمی که ابروی شوخ تو در کمان انداخت
بقصد جان من زار ناتوان انداخت

شراب خورده و خوی کرده کی شدی بچمن
که آب روی تو آتش در ارغوان انداخت

بیک کرشمه که نرگس بخودفروشی کرد
فریب چشم تو صد فتنه در جهان انداخت

ز شرم آنکه بروی تو نسبتش کردند
سمن بدست صبا خاک در دهان انداخت

بزمگاه چمن دوش مست بگذشتم
که از دهان توام غنچه در گمان انداخت

بنفشه طره مفتول خود گره میزد
صبا حکایت زلف تو در میان انداخت

کنون بآب می لعل خرقه می شویم
نصیبه ازل از خود نمیتوان انداخت

نبود نقش دو عالم که رسم الفت بود
زمانه طرح محبت نه این زمان انداخت

من از ورع می و مطرب ندیدمی هرگز
هوای مغبچگانم در این و آن انداخت

جهان بکام دل اکنون بود که دور زمان | مرا به بندگی خواجه زمان انداخت

مگر گشایش حافظ در این خرابی بود
که قسمت ازلش در می مغان انداخت

روشن از پرتو رویت نظری نیست که نیست | منت خاک درت بر بصری نیست که نیست
ناظر روی تو صاحب نظرانند ولی | سر گیسوی تو در هیچ سری نیست که نیست
اشک غماز من ار سرخ برآمد چه عجب | خجل از کرده خود پرده دری نیست که نیست
مگر کین من خسته چه بندی که ز مهر | بر میان دل و جانم کمری نیست که نیست
تا بدامن ننشیند ز نسیمت گردی | سیل اشک از نظرم رهگذری نیست که نیست
تا دم از شام سر زلف تو هر جا نزنند | با صبا گفت و شنیدم سحری نیست که نیست
من از این طالع شوریده برنجم ور نه | بهره مند از سر کویت دگری نیست که نیست
از خیال لب شیرین تو ای چشمه نوش | غرق آب و عرق اکنون شکری نیست که نیست
آب چشمم که بر او منت خاک در تست | زیر صد منت او خاک دری نیست که نیست
از وجود اینقدرم نام و نشان هست که هست | ورنه از ضعف در آنجا اثری نیست که نیست
شیر در بادیه عشق تو روباه شود | آه از این راه که در وی خطری نیست که نیست
نه من دلشده از دست تو خونین جگرم | از غم عشق تو پر خون جگری نیست که نیست

۳ـ عرق آب
یعنی هیچ شکری نیست که از شرم و خجلت لب شیرین تو غرق آب و عرق نیست
داور

۴ـ بادیه
صحرا و بیابان و خطرناک و محل آفت و دشواری
داور

از سر کوی تو رفتن نتوانم گامی
ورنه اندر دل بیدل سفری نیست که نیست

تو خود ای شعله رخشنده چه داری در سر
که کباب از حرکاتت جگری نیست که نیست

مصلحت نیست که از پرده برون افتد راز
ورنه در مجلس رندان خبری نیست که نیست

نازکان را سفر عشق حرام است حرام
که بهر گام در این ره خطری نیست که نیست

بجز این نکته که حافظ ز تو ناخشنود است
در سراپای وجودت هنری نیست که نیست

کس نیست که افتاده آن زلف دوتا نیست
در رهگذری نیست که دامی ز بلا نیست

روی تو مگر آینه لطف الهی است
حقا که چنین است و در این روی ریا نیست

زاهد دهدم توبه ز روی تو زهی روی
هیچش ز خدا شرم و ز روی تو حیا نیست

نرگس طلبد شیوه چشم تو زهی چشم
مسکین خبرش از سر و در دیده حیا نیست

از بهر خدا زلف میارای که ما را
شب نیست که صد عربده با باد صبا نیست

بازآی که بی روی تو ای شمع دلفروز
در بزم حریفان اثر نور و صفا نیست

دی می شد و گفتم صنما عهد بجا آر
گفتا غلطی خواجه در این عهد وفا نیست

تیمار غریبان سبب ذکر جمیل است
جانا مگر این قاعده در شهر شما نیست

چون چشم تو دل میبرد از گوشه نشینان
دنبال تو بودن گنه از جانب ما نیست

گر پیر مغان مرشد ما شد چه تفاوت ... در هیچ سری نیست که سری ز خدا نیست
گفتن بر خورشید که من چشمهٔ نورم ... دانند بزرگان که سزاوار سها نیست
عاشق چکند گر نخورد تیر ملامت ... با هیچ دلاور سپر تیر قضا نیست
در صومعه زاهد و در خلوت صوفی ... جز گوشهٔ ابروی تو محراب دعا نیست
ای چنگ فرو برده بخون دل حافظ ... فکرت مگر از غیرت قرآن خدا نیست

رواق منظر چشم من آشیانهٔ تست ... کرم نما و فرود آ که خانه خانهٔ تست
بلطف خال و خط از عارفان ربودی دل ... لطیفهای عجب زیر دام و دانهٔ تست
دلت بوصل گل ای بلبل چمن خوش باد ... که در چمن همه گلبانگ عاشقانهٔ تست
علاج ضعف دل ما بلب حوالت کن ... که آن مفرح یاقوت در خزانهٔ تست
بتن مقصرم از دولت ملازمت ... ولی خلاصهٔ جان خاک آستانهٔ تست
چه جای من که بلرزد سپهر شعبده باز ... ازین حیل که در انبانهٔ بهانهٔ تست
من آن نیم که دهم نقد دل بهر شوخی ... در خزانه بمهر تو و نشانهٔ تست
تو خود چه لعبتی ای شهسوار شیرین کار ... که توسنی چو فلک رام تازیانهٔ تست
سرود مجلست اکنون فلک برقص آورد ... که شعر حافظ شیرین سخن ترانهٔ تست

ساقی بیا که یار زرخ پرده برگرفت
کار چراغ خلوتیان باز درگرفت

آن شمع سرگرفته دگر چهره برفروخت — وآن پیر سالخورده جوانی زسر گرفت
آن عشوه داد عشق که مفتی ز ره برفت — وآن لطف کرد دوست که دشمن حذر گرفت
زنهار زین عبارت شیرین دلفریب — گوئی که پستهٔ تو سخن در شکر گرفت
بار غمی که خاطر ما خسته کرده بود — عیسی دمی خدا بفرستاد و برگرفت
هر سرو قد که بر مه و خور جلوه میفروخت — چون تو درآمدی پی کار دگر گرفت
زین قصه هفت گنبد افلاک پرصداست — کوته نظر ببین که سخن مختصر گرفت

حافظ تو این دعا ز که آموختی که یار
تعویذ کرد شعر ترا و بزر گرفت

شنیده‌ام سخنی خوش که پیر کنعان گفت — فراق یار نه آن میکند که بتوان گفت
حدیث هول قیامت که گفت واعظ شهر — کنایتی است که از روزگار هجران گفت
نشان یار سفرکرده از که پرسم باز — که هرچه گفت برید صبا پریشان گفت
فغان که آن مه نامهربان دشمن دوست — بترک صحبت یاران خود چه آسان گفت
من و مقام رضا بعد ازین و شکر رقیب — که دل بدرد تو خو کرد و ترک درمان گفت

۱۰۷

غم کهن بمی سالخورده دفع کنید | که تخم خوشدلی این است پیر دهقان گفت
گره بباد مزن گرچه بر مراد وزد | که این سخن بمثل مور با سلیمان گفت
مزن ز چون و چرا دم که بندهٔ مقبل | قبول کرد بجان هر سخن که سلطان گفت
بعشوه‌ای که سپهرت دهد ز راه مرو | ترا که گفت که این زال ترک دستان گفت
بیار باده بخور زانکه پیر میکده دوش | بسی حدیث ز عفو رحیم و رحمن گفت

که گفت حافظ از اندیشهٔ تو آمد باز | من این نگفته‌ام آنکس که گفت بهتان گفت

مدام مست میدارد نسیم جعد گیسویت | خرابم میکند هر دم فریب چشم جادویت
پس از چندین شکیبائی شبی یا رب توان دیدن | که شمع دیده افروزیم در محراب ابرویت
سواد لوح بینش را عزیز از بهر آن دارم | که جان را نسخه‌ای باشد ز نقش خال هندویت
تو گر خواهی که جاویدان جهان یکسر بیارائی | صبا را گو که بردارد زمانی برقع از رویت
و گر رسم فنا خواهی که از عالم براندازی | بیفشان تا فرو ریزد هزاران جان ز هر مویت
من و باد صبا مسکین دو سرگردان بیحاصل | من از افسون چشمت مست و او از بوی گیسویت
من از لطف صبا دارم سپاس نکهت جانان | وگرنه کی گذر بودی سحرگاهان از این سویت
سواد دیده هر وقتی بخون دل همی دیدم | عزیزش دارم آن ساعت که یاد خال هندویت

زهی همت که حافظ راست کز دنیا و از عقبی
نیاید هیچ در چشمش بجز خاک سر کویت

مردم دیده ما جز برخت ناظر نیست — دل سرگشته ما غیر ترا ذاکر نیست
اشکم احرام طواف حرمت می بندد — گرچه از خون دل ریش دمی طاهر نیست
بسته دام بلا باد چو مرغ وحشی — طایر سدره اگر در طلبت طایر نیست
عاشق مفلس اگر قلب دلش کرد نثار — مکنش عیب که بر نقد روان قادر نیست
عاقبت دست بر آن سرو بلندش برسد — هر که در راه طلب همت او قاصر نیست
از روان بخشی عیسی نزنم پیش تو دم — زانکه در روح فزائی چو لبت ماهر نیست
من که از آتش سودای تو آهی نکشم — کی توان گفت که بر داغ دلم صابر نیست
روز اول که سر زلف تو دیدم گفتم — که پریشانی این سلسله را آخر نیست

سر پیوند تو تنها نه دل حافظ راست
کیست آن کش سر پیوند تو در خاطر نیست

بی مهر رخت روز مرا نور نمانده است — وز عمر مرا جز شب دیجور نمانده است
هنگام وداع تو ز بس گریه که کردم — دور از رخ تو چشم مرا نور نمانده است
من بعد چه سود ار قدمی رنجه کند دوست — کز جان رمقی در تن رنجور نمانده است

میرفت خیال تو ز چشم من و میگفت
هیهات از این گوشه که معمور نماندست

نزدیک شد آندم که رقیبان تو گویند
دور از درت آن خسته رنجور نماندست

وصل تو اجل را ز سرم دور همی داشت
از دولت هجر تو کنون دور نماندست

صبر است مرا چاره هجران تو لیکن
چون صبر توان کرد که مقدور نماندست

در هجر تو گر چشم مرا آب نماند
گو خون جگر ریز که معذور نماندست

حافظ ز غم از گریه نپرداخت بخنده
ماتم زده را داعیه سور نماندست

مدتی شد کاتش سودای او در جان ماست
وین تمنا بین که دایم در دل ویران ماست

مردم چشمم بخوناب جگر غرقند از آنک
چشمه مهر رخش در سینه نالان ماست

آب حیوان قطرهٔ ز آن لعل همچو شکر است
قرص خور عکسی ز روی آن مه تابان ماست

تا نفخت فیه من روحی شنیدم شد یقین
بر من این معنی که ما ز آن وی او زان ماست

هر دلی را اطلاعی نیست بر اسرار عشق
محرم این سر معنی دار علوی جان ماست

چند گویی ای مذکر شرح دین خاموش باش
دین ما در هر دو عالم صحبت جانان ماست

حافظا تا روز آخر شکر این نعمت گذار
کان صنم از روز اول وارد ایمان ماست

علوی جان
مثل سیه زلف
است یعنی
جان علوی

امروز شاه انجمن دلبران یکیست
دلبر اگر هزار بود دل بر آن یکیست

من بهر آن یکی دل و دین داده‌ام بباد
عیبم مکن که حاصل هر دو جهان یکیست

سودائیان عالم پندار را بگوی
سرمایه کم کنید که سود و زیان یکیست

خلقی زبان بدعوی عشقش گشاده‌اند
ای من غلام آنکه دلش با زبان یکیست

حافظ بر آستانه دولت نهاده سر
دولت در آن سراست که با آستان یکیست

المنة لله که در میکده بازست
وین سوخته را بر در او روی نیازست

خمها همه در جوش و خروشند ز مستی
وان می که در آنجاست حقیقت نه مجازست

از وی همه مستی و غرورست و تکبر
وز ما همه بیچارگی و عجز و نیازست

شرح شکن زلف خم اندر خم جانان
کوته نتوان کرد که این قصه درازست

بار دل مجنون و خم طره لیلی
رخساره محمود و کف پای ایازست

بردوخته‌ام دیده چو باز از همه عالم
تا دیده من بر رخ زیبای تو بازست

رازی که بر خلق نهفتیم و نگفتیم
با دوست بگوئیم که او محرم رازست

در کعبه کوی تو هر آنکس که درآید
از قبله ابروی تو در عین نمازست

ای مجلسیان سوز دل حافظ مسکین
از شمع بپرسید که در سوز و گدازست

میر من خوش میروی کاندر سر پا میرمت
ترک من خوش میخرامی پیش بالا میرمت

گفته بودی کی بمیری پیش من تعجیل چیست
خوش تقاضا میکنی پیش تقاضا میرمت

عاشق مهجور مخمورم بت ساقی کجاست
گو خرامان شو که پیش قد رعنا میرمت

ای که عمری شد که تا بیمارم از مژگان تو
گو نگاهی کن که پیش چشم شهلا میرمت

گفتی از آزردمت هم درد بخشم هم دوا
گاه پیش درد و گه پیش مداوا میرمت

خوش خرامان میروی چشم بد از روی تو دور
دارم اندر سر خیال آنکه در پا میرمت

گرچه جای حافظ اندر خلوت وصل تو نیست
ای همه جای تو خوش پیش همه جا میرمت

کنون که میدمد از بوستان نسیم بهشت
من و شراب فرحبخش و یار حورسرشت

گدا چرا نزند لاف سلطنت امروز
که خیمه سایه ابر است و بزمگه لب کشت

چمن حکایت اردیبهشت میگوید
نه عاقل است که نسیه خرید و نقد بهشت

بمی عمارت دل کن که این جهان خراب
بر آن سر است که از خاک ما بسازد خشت

وفا مجوی ز دشمن که پرتوی ندهد
چو شمع صومعه افروزی از چراغ کنشت

مکن بنامه سیاهی ملامت من مست
که آگه است که تقدیر بر سرش چه نوشت

قدم دریغ مدار از جنازه حافظ
که گرچه غرق گناه است میرود بهشت

درد ما را نیست درمان الغیاث | هجر ما را نیست پایان الغیاث

دین و دل بردند و قصد جان کنند | الغیاث از جور خوبان الغیاث

در بهای بوسه‌ای جانی طلب | می‌کنند این دلستانان الغیاث

خون ما خوردند این کافردلان | ای مسلمانان چه درمان الغیاث

داد مسکینان بده ای روز وصل | از شب یلدای هجران الغیاث

هر زمانم درد دیگر میرسد | زین حریفان بر دل و جان الغیاث

همچو حافظ روز و شب بی‌خویشتن
گشته‌ام سوزان و گریان الغیاث

تا کی بود میانهٔ اهل کتاب بحث | خوش وقت آنکه نیستش از هیچ باب بحث

از عشق گشت مدرسه درس مندرس | نجات عقل را نرسد زین کتاب بحث

رحمت بر آنکه عذب شمارد عذاب دوست | زحمت مبر فقیه و مدار از عذاب بحث

چشمم شمارد انجم و زان ماه دم زنم | همچون منجمی که کند ز آفتاب بحث

حافظ ملاف در ره آهوی او سحر
هشیار را خطاست بمست خراب بحث

سزد که از همه دلبران ستانی باج | چرا که بر سر خوبان عالمی چون تاج

دو چشم شوخ تو برهم زده ختا و ختن — بچین زلف تو ماچین و هند داده خراج

بیاض روی تو روشن چو عارض خورشید — سواد زلف تو تاریکتر ز ظلمت داج

لب تو خضر و دهان تو آب حیوان است — قد تو سرو و میان تو موی و گردن عاج

ازین مرض بحقیقت کجا شفا یابم — که از تو درد دل من نمیرسد بعلاج

دهان تنگ تو داده بآب خضر بقا — لب چو قند تو برد از نبات مصر رواج

چرا همی شکنی جان من ز سنگدلی — دل ضعیف که هست او بنازکی چو زجاج

فتاده در سر حافظ هوای چون تو شهی
کمینه بنده خاک در تو بودی کاج

آتش اندر آب افسرده است یا می در زجاج — یا درخشان در میان چشمه حیوان سراج

با چنین یاران غم بر سر زا بر حادثات — جز بوصل یار خود دل را نمی‌بینم علاج

از کف آزادگان غایب از آن جام را — کاهل دل را کار عشرت زو همی گیرد رواج

ساقیا درده ز بهر روح روح اهل دل — آنچنان راحی که با جان هست او را امتزاج

من خود از آغاز فطرت عاشق و مست آمدم — برنتابم رو از این در تا بوقت اندراج

احتیاج من بوصل خویشتن دانسته — دوستان را دستگیری کن بوقت احتیاج

عاشقان کوی جانان با گدائی خوشترند — اینچنین شه را کجا باشد نظر بر تخت و تاج

برفکن برقع ز رخ گرنه ز کی مانی بدان | تازه گل کز روی رباید باد شبگیری دواج

بشنو از حافظ تو این نکته که باشد سودمند
باده نوش و خیر کن کاین ز بود دین سر حلاج

اگر بمذهب تو خون عاشق است مباح | صلاح ما همه آنست کان ترا است صلاح

سواد موی تو تفسیر جاعل الظلمات | بیاض روی تو تبیان فالق الاصباح

ز دیده ام شده صد چشمه در کنار روان | که خود شنا نکند در میان آن ملاح

لب چو آب حیات تو هست قوت روح | وجود خاکی ما را ازاوست لذت راح

ز چنگ زلف کمندت کسی نیافت خلاص | نه از کمانچه ابرو و تیر غمزه نجاح

بیا که خون دل خویشتن بحل کردم | اگر بمذهب تو خون عاشق است مباح

نداد لعل لبش بوسه بصد تلبیس | نیافت کامی ازاو دل بصد هزار الحاح

صلاح و توبه و تقوی ز ما مجو زاهد | ز رند و عاشق و مجنون کسی نجست صلاح

پیاله چیست که بر یاد تو کشیم مدام | و نحن نشرب شربا کذلک الاقداح

دعای جان تو ورد زبان حافظ باد
مدام تا که بود گردش مسا و صباح

ببین هلال محرم بخواه ساغر راح | که ماه امن و امانست و سال صلح و صلاح

حاشیه در صفحه مقابل

عزیز دار زمان وصال را کآندم
مقابل شب قدر است و روز استفتاح

نزاع بر سر دنیای دون کسی نکند
باآشتی برای نور دیده گوی فلاح

ولی تو فارغی از کار خویش میترسم
که کس درت نگشاید چو گم کنی مفتاح

بیار باده که روزش بخیر خواهد بود
هر آنکه جام صبوحش نهد چراغ صباح

کدام طاعت شایسته آید از من مست
که بانگ شام ندانم ز فالق الاصباح

زمان شاه شجاع است و دور حکمت شرع
براحت دل و جان کوش در صباح و رواح

بیوی صبح چو حافظ شبی بروز آور
که بشکفد گل عیشت ز شعله مصباح

دل من در هوای روی فرخ
بود آشفته همچون موی فرخ

بجز هندوی زلفش هیچکس نیست
که برخوردار شد از روی فرخ

سیاه نیکبخت است آنکه دایم
بود همراز و همزانوی فرخ

شود چون بید لرزان سرو آزاد
اگر بیند قد دلجوی فرخ

بده ساقی شراب ارغوانی
بیاد نرگس جادوی فرخ

دوتا شد قامتم همچون کمانی
ز غم پیوسته چون ابروی فرخ

نسیم مشک تاتاری خجل کرد
شمیم موی عنبربوی فرخ

اگر میل دل هر کس بجائی است | بود میل دل من سوی فرخ

غلام خاطر آنم که باشد
چو حافظ چاکر هندوی فرخ

ابر آذاری بر آمد باد نوروزی وزید | وجه می میخواهم و مطرب که میگوید رسید
شاهدان در جلوه و من شرمسار کیسه‌ام | ای فلک این شرمساری تا بکی باید کشید
قحط جود است آبروی خود نمی باید فروخت | باده و گل از بهای خرقه میباید خرید
غالبا خواهد گشود از دولتم کاری که دوش | من همی کردم دعا و صبح آمین میدمید
بالبی و صد هزاران خنده گل آمد بباغ | از کریمی گوئیا از گوشه بوئی شنید
دامنی گر چاک شد در عالم رندی چه باک | جامه در نیکنامی نیز می باید درید
این لطایف کز لب لعل تو من گفتم که گفت | وآن تطاول کز سر زلف تو من دیدم که دید
عدل سلطان گر نپرسد حال مظلومان عشق | گوشه گیران را از آسایش طمع باید برید

تیر عاشق کش ندانم بر دل حافظ که زد
اینقدر دانم که از شعر ترش خون میچکید

اگر آن طایر قدسی ز درم باز آید | عمر بگذشته به پیرانه سرم باز آید
دارم امید بدان اشک چو باران که مگر | برق دولت که برفت از نظرم باز آید

گر نثار قدم یار گرامی نکنم | جوهر جان بچه کار دگرم باز آید
آنکه تاج سر من خاک کف پایش بود | پادشاهی بکنم گر به سرم باز آید
کوس نودولتی از بام سعادت بزنم | گر ببینم که مه نوسفرم باز آید
خواهم اندر عقبش رفت بیاران عزیز | شخصم ار باز نیاید خبرم باز آید
مانعش غلغل چنگست و شکرخواب صبوح | ورنه گر بشنود آه سحرم باز آید

آرزومند رخ چون شاهم حافظ
همتی تا بسلامت ز درم باز آید

از دیده خون دل همه بر روی ما رود | بر روی ما ز دیده ندانم چها رود
ما در درون سینه هوائی نهفته‌ایم | بر باد اگر رود سر ما زان هوا رود
بر خاک راه یار نهادیم روی خویش | بر روی ما رواست اگر آشنا رود
سیلی است آب دیده و بر هر که بگذرد | گر خود دلش ز سنگ بود هم ز جا رود
ما را بآب دیده شب و روز ماجراست | زین رهگذر که بر سر کویش چرا رود
خورشید خاوری کند از رشک جامه چاک | گر ماه مهرپرور من در قبا رود

حافظ بکوی میکده دایم بصدق دل
چون صوفیان بصومعهٔ دار الصفا رود

از سر کوی تو هر کو بملالت برود — نرود کارش و آخر بخجالت برود

سالک از نور هدایت طلبد راه بدوست — که بجائی نرسد گر بضلالت برود

کردی آخر عمر از می و معشوقه بگیر — حیف اوقات که یکسر ببطالت برود

ای دلیل دل گمگشته خدارا مددی — که غریب ار نبرد ره بدلالت برود

حکم مستوری و مستی همه بر خاتمت است — کس ندانست که آخر بچه حالت برود

کاروانی که بود بدرقه اش لطف خدا — بتجمل بنشیند بجلالت برود

حافظ از چشمه حکمت بکف آور جامی — بو که از لوح دلت نقش جهالت برود

آنکس که بدست جام دارد — سلطانی جم مدام دارد

آبی که خضر حیات ازو یافت — در میکده جو که جام دارد

سر رشته جان بجام بگذار — کاین رشته ازو نظام دارد

بیرون ز لب تو ساقیا نیست — در دور کسی که کام دارد

ما و می و زاهدان و تقوی — تا یار سر کدام دارد

بر سینه ریش دردمندان — لعلت نمکی تمام دارد

نرگس همه شیوه های مستی — از چشم خوشش تو وام دارد

ذکر رخ و زلف تو دلم را | وردی است که صبح و شام دارد

در چاه ذقن چو حافظ ای جان
حسن تو دو صد غلام دارد

آنکه از سنبل او غالیه تابی دارد | باز با دلشدگان ناز و عتابی دارد
از سر کشته خود میگذرد همچون باد | چه توان کرد که عمر است و شتابی دارد
ماه خورشید نمایش ز پس پرده زلف | آفتابی است که در پیش سحابی دارد
آب حیوان اگر این است که دارد لب یار | روشن است اینکه خضر بهره سرابی دارد
چشم من کرد بهر گوشه روان سیل سرشک | تا سهی سرو ترا تازه بآبی دارد
غمزه شوخ تو خونم بخطا میریزد | فرصتش باد که خوش رای صوابی دارد
چشم مخمور تو دارد ز دلم قصد جگر | ترک مستست مگر میل کبابی دارد
جان بیمار مرا نیست ز تو روی سؤال | ای خوش آن خسته که از دوست جوابی دارد

کی کند سوی دل خسته حافظ نظری
چشم مستت که بهر گوشه خرابی دارد

اگر نه باده غم دل ز یاد ما ببرد | نهیب حادثه بنیاد ما ز جا ببرد
وگر نه عقل بمستی فروکشد لنگر | چگونه کشتی ازین ورطه بلا ببرد

نهیب بدو کسره امالهٔ نهاب است که بیم و هیبت و غارت باشد داور [illegible]

طبیب عشق منم باده خور که این معجون — فراغت آرد و اندیشه خطا ببرد

دل ضعیفم ازان میکشد بطرف چمن — که جان ز مرگ بدلاری صبا ببرد

گذار بر ظلمات است خضر راهی کو — مباد کاتش محرومی آب ما ببرد

فغان که با همه کس نرد کینه باخت فلک — کسی نبود که دستی ازاین دغا ببرد

بسوخت حافظ و کس حال او بیار نگفت
مگر نسیم پیامی خدای را ببرد

اگر روم ز پیش فتنه‌ها برانگیزد — ور از طلب بنشینم بکینه برخیزد

وگر برهگذری یکدم از وفاداری — چو گرد در رهش افتم چو باد بگریزد

چو گویمش که چرا با کسان بیامیزی — چنان کند که سرشکم بخون بیامیزد

وگر کنم طلب نیم بوسه صد افسوس — ز حقه دهنش چون شکر فرو ریزد

من آن فریب که در نرگس تو می‌بینم — بس آبروی که بر خاک ره فرو ریزد

فراز و شیب بیابان عشق دام بلاست — کجاست شیردلی کز بلا نپرهیزد

تو عمر خواه و صبوری که چرخ شعبده باز — هزار بازی ازاین طرفه‌تر برانگیزد

بر آستانه تسلیم سر بنه حافظ
که گر ستیزه کنی روزگار بستیزد

آن کیست کز روی کرم با من وفاداری کند / بر جای بدکاری چو من یکدم نکوکاری کند

اول ببانگ نای و نی گوید بمن پیغام وی / وانگه بیک پیمانه می با من هواداری کند

دلبر که جان فرسود ازو کام دلم نگشود ازو / نومید نتوان بود ازو باشد که دلداری کند

گفتم گره نگشوده‌ام زان طره تا من بوده‌ام / گفتا منش فرموده‌ام تا با تو طراری کند

پشمینه پوش تندخو کز عشق نشنیدست بو / از مستیش رمزی بگو تا ترک هشیاری کند

چون من گدائی بی‌نشان مشکل شود یاری چنان / سلطان کجا عیش نهان با رند بازاری کند

زان طره پرپیچ و خم سهلست اگر بینم ستم / از بند و زنجیرش چه غم آنکس که عیاری کند

شد لشکر غم بیعدد از بخت میخواهم مدد / تا فخر دین عبدالصمد باشد که غمخواری کند

با چشم پرنیرنگ او حافظ مکن آهنگ او / کان طره شبرنگ او بسیار مکاری کند

ای پسته تو خنده زده بر حدیث قند / مشتاقم از برای خدا یک شکر بخند

جائی که یار ما بشکرخنده دم زند / ای پسته کیستی تو خدا را دگر مخند

خواهی که برنخیزدت از دیده رود خون / دل در هوای صحبت رود کسان مبند

گر طره مینمائی و گه طعنه میزنی / ما نیستیم معتقد مرد خودپسند

طوبی ز قامت تو نیارد که دم زند / زین قصه بگذرم که سخن می‌شود بلند

ز آشفتگی حال من آگاه کی شود
آن را که دل نگشت گرفتار این کمند

بازار شوق گرم شد آن شمع رخ کجاست
تا جان خود بر آتش رویش کنم سپند

حافظ تو ترک غمزه خوبان نمیکنی
دانی کجاست جای تو خوارزم یا خجند

اگر ز کوی تو بوی به من رساند باد
بمژده جان جهان را بباد خواهم داد

اگرچه گرد برانگیختی ز هستی من
غباری از من خاکی بدامنت مفتاد

تو تا بروی من ای نور دیده در بستی
دگر جهان در شادی بروی من نگشاد

خیال روی توام دیده میکند پر خون
هوای لطف توام عمر میدهد برباد

نه در برابر چشمی نه غایب از نظری
نه یاد میکنی از من نه میروی از یاد

بجای طعنه اگر تیغ میزند دشمن
ز دوست دست نداریم هر چه بادا باد

ز دست عشق تو جان را نمی برد حافظ
که جان ز محنت شیرین نمی برد فرهاد

با آب روشن می عارفی طهارت کرد
علی الصباح که میخانه را زیارت کرد

همین که ساغر زرین خور نهان گردد
هلال ابروی ساقی بمی اشارت کرد

خوشا نماز و نیاز کسی که از سر درد
با آب دیده و خون جگر طهارت کرد

بهای باده چون لعل چیست جوهر عقل
بیا که سود کسی برد کاین تجارت کرد

بیا بمیکده و وضع قرب و جاهم بین
اگرچه چشم بما واعظ از حقارت کرد

نشان مهر و محبت ز جان عاشق چو گل
اگرچه خانه دل محنت تو غارت کرد

اگر امام جماعت بخواهدش امروز
خبر دهید که حافظ بمی طهارت کرد

بسر جام جم آنگه نظر توانی کرد
که خاک میکده کحل بصر توانی کرد

گدائی در میخانه طرفه اکسیری است
گر این عمل بکنی خاک زر توانی کرد

مباش بی می و مطرب که زیر چرخ کبود
گر این ترانه غم از دل بدر توانی کرد

بعزم مرحله عشق پیش نه قدمی
که سودها بری ار این سفر توانی کرد

بیا که چاره ذوق حضور و نظم امور
بفیض بخشی اهل نظر توانی کرد

گل مراد تو آنگه نقاب بگشاید
که خدمتش چو نسیم سحر توانی کرد

تو کز سرای طبیعت نمیروی بیرون
کجا بکوی حقیقت گذر توانی کرد

جمال یار ندارد نقاب و پرده ولی
غبار ره بنشان تا نظر توانی کرد

دلا ز نور ریاضت گر آگهی یابی
چو شمع خنده زنان ترک سر توانی کرد

ولی تو تا لب معشوق و جام می خواهی
طمع مدار که کار دگر توانی کرد

ریاضت
بکسر اول رنج کشیدن
و تو پسن رام
گران

گر این نصیحت شاهانه بشنوی حافظ
بشاهراه طریقت گذر توانی کرد

بیا که ترک فلک خوان روزه غارت کرد — هلال عید بدور قدح اشارت کرد
ثواب روزه و حج قبول آنکس برد — که خاک میکده عشق را زیارت کرد
مقام اصلی ما گوشه خرابات است — خداش خیر دهاد آنکه این عمارت کرد
نماز در خم آن ابروان محرابی — کسی کند که بخون جگر طهارت کرد
امام شهر که سجاده میکشید بدوش — بخون دختر رز جامه را قصارت کرد
فغان که نرگس جماش شیخ شهر امروز — نظر بدردکشان از سر حقارت کرد

حدیث عشق ز حافظ شنو نه از واعظ
اگرچه صنعت بسیار در عبارت کرد

بلبلی خون جگر خورد و گلی حاصل کرد — باد غیرت بصدش خار پریشان دل کرد
طوطیئی را بهوای شکری دل خوش بود — ناگهش سیل فنا نقش امل باطل کرد
قرة العین من آن میوه دل یادش باد — که خود آسان بشد و کار مرا مشکل کرد
ساربان بار من افتاد خدا را مددی — که امید کرمم همره این محمل کرد
روی خاکی و نم چشم مرا خوار مدار — چرخ فیروزه طربخانه ازین کهگل کرد

اه و فریاد که از چشم حسود مه و مهر
در لحد ماه کمان ابروی من منزل کرد

نزدی شاه رخ و فوت شد امکان حافظ
چکنم بازی ایام مرا غافل کرد

بخت از دهان یار نشانم نمیدهد
دولت خبر ز راز نهانم نمیدهد

از بهر بوسهٔ ز لبش جان همی دهم
اینم نمی ستاند و آنم نمیدهد

مردم ز انتظار و درین پرده راه نیست
یا هست و پرده دار (دربان) نشانم نمیدهد

شکر بصبر دست دهد عاقبت ولی
بد عهدی زمانه امانم نمیدهد

زلفش کشید باد صبا چرخ سفله بین
کانجا مجال باد وزانم نمیدهد

چندانکه بر کنار چو پرگار میشدم
دوران چو نقطه ره بمیانم نمیدهد

گفتم روم بخواب که بینم جمال یار
حافظ ز آه و ناله امانم نمیدهد

بود آیا که در میکدها بگشایند
گره از کار فرو بسته ما بگشایند

اگر از بهر دل زاهد خود بین بستند
دل قوی دار که از بهر خدا بگشایند

در میخانه ببستند خدایا مپسند
که در خانهٔ تزویر و ریا بگشایند

گیسوی چنگ ببرید بمرگ می ناب
تا همه مغبچگان زلف دوتا بگشایند

بصفای دل رندان صبوحی زدگان — بس در بسته بمفتاح دعا بگشایند

نامه تعزیه دختر رز بنویسید — تا حریفان همه خون از مژه‌ها بگشایند

حافظ این خرقه پشمینه بینی فردا
که چه زنار ز زیرش بجفا بگشایند

بعد ازین دست من و دامن آن سرو بلند — که ببالای چمان از بن و بیخم برکند

حاجت مطرب و می نیست تو برقع بگشای — تا برقص آورد م آتش رویت چو سپند

هیچ روی نشود آینه چهره بخت — مگر آن روی که مالند بر آن سم سمند

گفتم اسرار غمت هرچه بود گویم فاش — صبر ازین بیش ندارم چکنم تا کی و چند

مکش آن آهوی مشکین مرا ای صیاد — شرم از آن چشم سیه دار و مبندش بکمند

من خاکی که ازین در نتوانم برخاست — از کجا بوسه زنم بر لب آن قصر بلند

جز بزلف تو ندارد دل عاشق میلی — آه ازین دل که بصد بند نمیگیرد پند

شب و روزت بدعا عاشق سیه دل گوید — که مبیناد سهی قامتت از دهر گزند

باز مستان دل از آن گیسوی مشکین حافظ
زانکه دیوانه همان به که بماند در بند

بتی دارم که گرد گل ز سنبل سایبان دارد — بهار عارضش خطی بخون ارغوان دارد

غبار خط بپوشانید خورشید رخش یارب — حیات جاودانش ده که حسن جاودان دارد

چو عاشق می‌شدم گفتم که بردم گوهر مقصود — ندانستم که این دریا چه موج بیکران دارد

چو در رویت بخندد گل مشو در دامش ای بلبل — که بر گل اعتمادی نیست گر حسن جوان دارد

خدارا داد من بستان ازاو ای شحنهٔ مجلس — که می با دیگران خورده است و با من سرگران دارد

چو دام طره افشاند ز گرد خاطر عشاق — بغماز صبا گوید که راز ما نهان دارد

ز خوف هجرم ایمن کن اگر امید آن داری — که از چشم بداندیشان خدایت در امان دارد

چه افتاده است در این ره که هر سلطان معنی را — در این درگاه می‌بینم که سر بر آستان دارد

بفتراک ار همی بندی خدارا زود صیدم کن — که آفتهاست در تأخیر و طالب را زیان دارد

ز سرو قد دلجویت مکن محروم چشمم را — بدین سرچشمه‌اش بنشان که خوش آبی روان دارد

ز چشمت جان نشاید برد کز هر سو که می‌بینم — کمین از گوشه‌ای کرده است و تیر اندر کمان دارد

بیفشان جرعه‌ای بر خاک و حال اهل دل بشنو — که از جمشید و کیخسرو هزاران داستان دارد

چه عذر از بخت خود گویم که آن عیار شهرآشوب
تبلخی کشت حافظ را و شکر در دهان دارد

بحسن خلق و وفا کس بیار ما نرسد — ترا در این سخن انکار کار ما نرسد

اگرچه حسن فروشان بجلوه آمده‌اند — کسی بحسن و ملاحت بیار ما نرسد

بحق صحبت دیرین که هیچ محرم راز — بیار یکجهت حق کذار ما نرسید

هزار نقد ببازار کاینات آرند — یکی بسکه صاحب عیار ما نرسد

دریغ قافله عمر کانچنان رفتند — که گردشان بهوای دیار ما نرسد

هزار نقش برآید زکلک صنع و یکی — بدلپذیری نقش نگار ما نرسد

دلا ز طعن حسودان مرنج و امین باش — که بد بخاطر امیدوار ما نرسد

چنان بزی که اگر خاک ره شوی کس را — غبار خاطری از رهگذار ما نرسد

بسوخت حافظ و ترسم که شرح قصهٔ او
بسمع پادشه کامکار ما نرسد

بیا که رایت منصور پادشاه رسید — نوید فتح و بشارت بمهر و ماه رسید

جمال بخت ز روی ظفر نقاب انداخت — کمال عدل بفریاد دادخواه رسید

سپهر دور خوش اکنون کند که ماه آمد — جهان بکام دل اکنون رسد که شاه رسید

ز قاطعان طریق این زمان شوند ایمن — قوافل دل و دانش که مرد راه رسید

عزیز مصر برغم برادران غیور — ز قعر چاه برآمد باوج ماه رسید

کجاست صوفی دجال چشم ملحد شکل — بگو بسوز که مهدی دین پناه رسید

صبا بگو که چها بر سرم درین غم عشق — ز آتش دل سوزان و برق آه رسید

زشوق روی تو جانا براین اسیر فراق　　همان رسید کز آتش ببرگ کاه رسید

مرو بخواب که حافظ ببارگاه قبول
زورد نیم شب و درس صبحگاه رسید

بنفشه دوش بگل گفت و خوش نشانی داد　　که تاب من بجهان طره فلانی داد
دلم که مخزن اسرار بود دست قضا　　درش ببست و کلیدش بدلستانی داد
شکسته وار بدرگاهت آمدم که طبیب　　بمومیائی لطف توام نشانی داد
برو معالجه خود کن ای نصیحتگوی　　شراب و شاهد و ساقی کرا زیانی داد
تنش درست و دلش شاد باد و خاطر خوش　　که دست دادش یاری ناتوانی داد
گذشت بر من مسکین و با رقیبان گفت　　دریغ عاشق مسکین من چه جانی داد

خزینه دل حافظ زگوهر اسرار
بیمن عشق تو سرمایه جهانی داد

پیرانه سرم عشق جوانی بسر افتاد　　وآن راز که در دل بنهفتم بدر افتاد
از راه نظر مرغ دلم گشت هواگیر　　ای دیده نظر کن که بدام که در افتاد
دردا که از آن آهوی مشکین سیه چشم　　چون نافه بسی خون دلم در جگر افتاد
بار غم او عرض بهر کس که نمودم　　عاجز شد و این قرعه بنام من افتاد

١٣٠

از رهگذر خاک سر کوی شما بود
هر نافه که در دست نسیم سحر افتاد

مژگان تو تا تیغ جهانگیر برآورد
بس کشته دل زنده که بر یکدگر افتاد

این باده که پرورد که خمار خرابات
از بوی بهشتیش چنین بیخبر افتاد

بس تجربه کردیم در این دار مکافات
با دردکشان هر که درافتاد برافتاد

گر جان بدهد سنگ سیه لعل نگردد
با طینت اصلی چه کند بدگهر افتاد

حافظ که سر زلف بتان دستکشش بود
بس طرفه حریفیست کش اکنون بسر افتاد

برید باد صبا دوشم آگهی آورد
که روز محنت و غم رو بکوتهی آورد

بمطربان صبوحی دهیم جامه چاک
بدین نوید که باد سحرگهی آورد

نسیم زلف تو شد خضر راهم اندر عشق
زهی رفیق که بختم بهمرهی آورد

بیا بیا که طهور بهشت را رضوان
در این جهان ز برای دل رهی آورد

بخیر خاطر ما کوش کاین کلاه نمد
بسی شکست که بر افسر شهی آورد

چه ناله‌ها که رسید از دلم بخرمن ماه
چو یاد عارض آن ماه خرگهی آورد

رساند رایت منصور بر فلک حافظ
چو التجا بجناب شهنشهی آورد

بگوی میکده یارب سحر چه مشغله بود / که جوش شاهد و ساقی و شمع و مشعله بود

حدیث عشق که از حرف و صوت مستغنیست / بناله دف و نی در خروش و ولوله بود

مباحثی که در آن حلقه جنون میرفت / ورای مدرسه و قیل و قال مسئله بود

دل از کرشمه ساقی بشکر بود ولی / ز نامساعدی بختش اندکی گله بود

قیاس کردم از آن چشم جادوانه مست / هزار ساحر چون سامریش در گله بود

بگفتمش بلبم بوسه حوالت کن / بخنده گفت کیت با من این معامله بود

ز اخترم نظری سعد در رهست که دوش / میان ماه و رخ یار من مقابله بود

دهان یار که درمان درد حافظ داشت / فغان که وقت مروت چه تنگ حوصله بود

بوی خوش تو هر که ز باد صبا شنید / از یار آشنا سخن آشنا شنید

اینش سزا نبود دل حق گزار من / کز غمگسار خود سخن ناسزا شنید

ای شاه حسن چشم بحال گدا فکن / کاین گوش بس حکایت شاه و گدا شنید

خوش میکنم بباده مشکین مشام جان / کز دلق پوش صومعه بوی ریا شنید

سر خدا که عارف سالک بکس نگفت / در حیرتم که باده فروش از کجا شنید

تا باده زیر خرقه نه امروز میکشیم / صد بار پیر میکده این ماجرا شنید

یارب کجاست محرم رازی که یکزمان | دل شرح آن دهد که چه دید و چها شنید

ما می ببانگ چنگ نه امروز میخوریم | بس دیر شد که گنبد چرخ این صدا شنید

ساقی بیا که عشق ندا میکند بلند | آنکس که گفت قصه ما هم ز ما شنید

پند حکیم عین صواب است محض خیر | فرخنده بخت آنکه بسمع رضا شنید

حافظ وظیفه تو دعا گفتن است و بس

در بند آن مباش که نشنید یا شنید

بر سر آنم که گر ز دست برآید | دست بکاری زنم که غصه سر آید

خلوت دل نیست جای صحبت اغیار | دیو چو بیرون رود فرشته درآید

صحبت حکام ظلمت شب یلداست | نور ز خورشید خواه بو که برآید

بر در ارباب بی مروت دنیا | چند نشینی که خواجه کی بدر آید

بگذر از این روزگار تلختر از زهر | بار دگر روزگار چون شکر آید

صالح و طالح متاع خویش نمودند | تا که قبول افتد و چه در نظر آید

بلبل عاشق تو عمر خواه که آخر | باغ شود سبز و سرخ گل بدر آید

صبر و ظفر هر دو دوستان قدیمند | بر اثر صبر نوبت ظفر آید

غفلت حافظ در این سراچه عجب نیست | هر که بمیخانه رفت بیخبر آید

پیش ازینت بیش ازین غمخواری عشاق بود.
مهرورزی تو با ما شهره آفاق بود

یاد باد آن صحبت شبها که با زلف توام
بحث سر عشق و ذکر حلقه عشاق بود

حسن رویان مجلس گرچه دل میبرد و دین
عشق ما بر لطف طبع و خوبی اخلاق بود.

از دم صبح ازل تا آخر شام ابد
دوستی و مهر بر یک عهد و یک میثاق بود

سایه معشوق اگر افتاد بر عاشق چه شد
ما باو محتاج بودیم او بما مشتاق بود

پیش ازین کاین سقف سبز و طاق مینا بر کشند
منظر چشم مرا ابروی جانان طاق بود

رشته تسبیح اگر بگسست معذورم بدار
دستم اندر ساعد ساقی سیمین ساق بود

بر در شاهم گدائی نکته در کار کرد
گفت بر هر خوان که بنشستم خدا رزاق بود

شعر حافظ در زمان آدم اندر باغ خلد
دفتر نسرین و گل را زینت اوراق بود

تا ز میخانه و می نام و نشان خواهد بود
سر ما خاک ره پیر مغان خواهد بود

حلقه پیر مغانم ز ازل در گوش است
ما همانیم که بودیم و همان خواهد بود

بر سر تربت ما چون گذری همت خواه
که زیارتگه رندان جهان خواهد بود

بر زمینی که نشان کف پای تو بود
سالها سجده صاحبنظران خواهد بود

بروای زاهد خودبین که ز چشم من و تو ... راز این پرده نهان است و نهان خواهد بود
ترک عاشق کش من مست برون رفت امروز ... تا که را خون دل از دیده روان خواهد بود
عیب مستان مکن ای خواجه کز این کهنه رباط ... کس ندانست که رحلت به چه سان خواهد بود
چشم آن دم که ز شوق تو نهد سر به لحد ... تا دم صبح قیامت نگران خواهد بود
بخت حافظ گر از اینگونه مدد خواهد کرد ... زلف معشوقه به دست دگران خواهد بود

ترسم که اشک در غم ما پرده در شود ... وین راز سر به مهر به عالم سمر شود
گویند سنگ لعل شود در مقام صبر ... آری شود ولیک به خون جگر شود
خواهم شدن به میکده گریان و دادخواه ... کز دست غم خلاص من آنجا مگر شود
این سرکشی که در سر سرو بلند تست ... کی با تو دست کوته ما در کمر شود
این قصر سلطنت که تواش ماه منظری ... سرها بر آستانه او خاک در شود
از هر کنار تیر دعا کرده‌ام روان ... باشد کز این میانه یکی کارگر شود
از کیمیای مهر تو زر گشت روی من ... آری به یمن همت تو خاک زر شود
ای جان حدیث ما بر دلدار عرضه کن ... لیکن چنان مکن که صبا را خبر شود
روزی اگر غمی رسدت تنگدل مباش ... رو شکر کن مبادا که از بد بتر شود

ای دل صبور باش و مخور غم که عاقبت ‌‌ ‌‌ این شام صبح گردد و این شب سحر شود

در تنگنای حیرتم از نخوت رقیب ‌‌ ‌‌ یارب مباد آنکه گدا معتبر شود

بس نکته غیر حسن بباید که تا کسی ‌‌ ‌‌ مقبول طبع مردم صاحب نظر شود

حافظ سر از لحد بدر آرد بپای بوس ‌‌ ‌‌ گر خاک او بپای شما پی سپر شود

تنت بناز طبیبان نیازمند مباد ‌‌ ‌‌ وجود نازکت آزرده گزند مباد

سلامت همه آفاق در سلامت تست ‌‌ ‌‌ بهیچ عارضه شخص تو دردمند مباد

در این چمن چو درآید خزان بیغمای ‌‌ ‌‌ رهش بسرو سهی قامت بلند مباد

در آن بساط که حسن تو جلوه آغازد ‌‌ ‌‌ مجال طعنه بدبین بدپسند مباد

جمال صورت و معنی ز یمن همت تست ‌‌ ‌‌ که ظاهرت دژم و باطنت نژند مباد

هر آنکه روی چو ماهت بچشم بد بیند ‌‌ ‌‌ بر آتش تو بجز جسم او سپند مباد

شفا ز گفته شکرفشان حافظ جوی ‌‌ ‌‌ که حاجتت بعلاج گلاب و قند مباد

ترک من چون جعد مشکین گرد گل بشکند ‌‌ ‌‌ لاله را دل خون کند بازار سنبل بشکند

ور خرامان سرو گلبارش کند میل چمن ‌‌ ‌‌ سرو را از پا در اندازد و دل گل بشکند

تا هلال ابروی جانان ز چشمم دور شد / اندر این ره سیلها باشد که صد پل بشکند

چون نسیم صبحگاهی پرده گل بردرد / خار غم اندر دل مجروح بلبل بشکند

حافظا این سر وحدت را ز دست خود مده
تا خیال زهد و تقوی را توکل بشکند

جان بی جمال جانان میل جهان ندارد / هر کس که این ندارد حقا که آن ندارد

با هیچکس نشانی زان دلستان ندیدم / یا من خبر ندارم یا او نشان ندارد

هر شبنمی در این ره صد موج آتشین است / دردا که این معما شرح و بیان ندارد

سر منزل قناعت نتوان ز دست دادن / ای ساربان فروکش کاین ره کران ندارد

چنگ خمیده قامت میخواندت بعشرت / بشنو که پند پیران هیچت زیان ندارد

گر خود رقیب شمعست احوال ازو بپوشان / کان شوخ سر بریده بند زبان ندارد

ذوقی چنان ندارد بی دوست زندگانی / بی دوست زندگانی ذوقی چنان ندارد

احوال گنج قارون کایام داد بر باد / با غنچه باز گوئید تا زر نهان ندارد

آن که خواندی استاد گر بنگری بتحقیق / صنعتگر است اما طبع روان ندارد

ای دل طریق رندی از محتسب بیاموز / مستست و در حق او کس این گمان ندارد

کس در جهان ندارد یک بنده همچو حافظ / زیرا که چون تو شاهی کس در جهان ندارد

جهان برابروی عید از هلال وسمه کشید
هلال عید برابروی یار باید دید

شکسته گشت چو پشت هلال قامت من
کمان ابروی یارم کهی که وسمه کشید

مپوش روی و مشو در خط از تفرج خلق
که خواند خط تو بر روی آن یکاد و دید

مگر نسیم خلقت صبح در چمن بگذشت
که گل ببوی تو بر تن چو صبح جامه درید

بیا که با تو بگویم غم ملالت دل
چرا که بی تو ندارم مجال گفت و شنید

نبود چنگ و رباب و گل و نبید که بود
گل وجود من آغشته شراب و نبید

بهای وصل تو گر جان بود خریدارم
که جنس خوب مبصر بهر چه دید خرید

مرا ز آب سرشکم که بی تو دور از تو
چو باد میشد و در خاک ره همی غلطید

چو ماه روی تو در زیر زلف میدیدم
شبم بروی تو روشن چو روز میگردید

بلب رسید مرا جان و بر نیامد کام
بسر رسید امید و طلب بسر نرسید

ز انقلاب زمانه طمع مدار که چرخ
بصبح بر رخ عالم از این صفت خندید

دلم ز زلف تو شوریده بود میدانم
که پیش روی تو بر خود چو مار میپیچید

ز شوق لعل تو حافظ نوشت شعری چند
بخوان ز نظمش و در گوش کن چو مروارید

جمالت آفتاب هر نظر باد — ز خوبی روی خوبت خوبتر باد

همای زلف شاهین شهپرت را — دل شاهان عالم زیر پر باد

دلی کو عاشق رویت نگردد — همیشه غرقه در خون جگر باد

کسی کو بستهٔ زلفت نباشد — چو زلفت درهم و زیر و زبر باد

بتا چون غمزه‌ات ناوک گشاید — دل مجروح من پیشش سپر باد

چو لعل شکرینت بوسه بخشد — مذاق جان من زو پرشکر باد

مرا از تست هر دم تازه عشقی — ترا هر ساعتی حسنی دگر باد

بجان مشتاق روی تست حافظ — ترا بر حال مشتاقان نظر باد

چو رویت مهر و مه تابان نباشد — چو قدت سرو در بستان نباشد

چو لعل و لؤلؤت در لفظ دری — در دریا و لعل کان نباشد

میان خط سبزت لعل نوشین — عجب گر چشمهٔ حیوان نباشد

چو قندت پسته و خندد بعالم — چرا بادام من گریان نباشد

سواد زلف تو کفرست دلرا — که روشنتر از آن ایمان نباشد

بتو نسبت نباشد هیچ تن را — نه تن باشد که مثلت جان نباشد

۲ لعل و لؤلؤت
یعنی لب و دندان [illegible]
یعنی [illegible]
یعنی دل [illegible]

اگرچه هست شیرین شعر حافظ
چو لعل خسرو خوبان نباشد

چو آفتاب می از مشرق پیاله برآید
ز باغ عارض ساقی هزار لاله برآید

نسیم بر سر گل بشکند کلاله سنبل
چو در میان چمن بوی آن کلاله برآید

حکایت شب هجران نه آن حکایت حالیست
که شمهٔ ز بیانش بصد رساله برآید

ز گرد خوان نگون فلک مدار توقع
که بی ملالت صد غصه یک نواله برآید

اگرت چو نوح نبی صبر هست بر غم طوفان
بلا بگردد و کام هزار ساله برآید

بسعی خود نتوان برد ره بگوهر مقصود
خیال بود که این کار بی حواله برآید

نسیم وصل تو گر بگذرد به تربت حافظ
ز خاک کالبدش صد هزار ناله برآید

چو باد عزم سر کوی یار خواهم کرد
نفس ببوی خوشش مشکبار خواهم کرد

هر آبروی که اندوختم ز دانش و دین
نثار خاک ره آن نگار خواهم کرد

بهرزه بی می و معشوق عمر میگذرد
بطالتم بس از امروز کار خواهم کرد

صبا کجاست که این جان خون گرفته چو گل
فدای نکهت گیسوی یار خواهم کرد

چو شمع صبحدمم شد ز مهر او روشن
که عمر در سر این کار و بار خواهم کرد

بیاد چشم تو خود را خراب خواهم ساخت | بنای عهد قدیم استوار خواهم کرد

نفاق و زرق نبخشد صفای دل حافظ

طریق رندی و عشق اختیار خواهم کرد

چه مستی است ندانم که رو بما آورد | که بود ساقی و این باده از کجا آورد

دلا چو غنچه شکایت ز کار بسته مکن | که باد صبح نسیم گره گشا آورد

رسیدن گل و نسرین بخیر و خوبی باد | بنفشه شاد و خوش آمد سمن صفا آورد

علاج ضعف دل ما کرشمه ساقی است | برآر سر که طبیب آمد و دوا آورد

صبا بخوش خبری هدهد سلیمان است | که مژده طرب از گلشن سبا آورد

چه راه میزند این مطرب مقام شناس | که در میان غزل قول آشنا آورد

تو نیز باده بچنگ آر و راه صحرا گیر | که مرغ نغمه سرا ساز خوش نوا آورد

مرید پیر مغانم ز من مرنج ای شیخ | چرا که وعده تو کردی و او بجا آورد

بتنگ چشمی آن ترک لشکری نازم | که حمله بر من مسکین یک قبا آورد

فلک غلامی حافظ کنون بطوع کند

که التجا بدر دولت شما آورد

چو دست بر سر زلفش زنم بتاب رود | ور آشتی طلبم بر سر عتاب رود

چو ماه نو ره نظارگان بیچاره — زند بگوشهٔ ابرو و در حجاب رود

طریق عشق پرآشوب و فتنه است ای دل — بیفتد آنکه درین راه با شتاب رود

گدائی در جانان بسلطنت مفروش — کسی ز سایهٔ این در بآفتاب رود

حباب را چو فتد باد نخوت اندر سر — کلاه داریش اندر سر شراب رود

شب شراب خرابم کند ببیداری — وگر بروز حکایت کنم بخواب رود

مرا تو عهد شکن خوانده و میترسم — که با تو روز قیامت همین خطاب رود

دلا چو پیر شدی حسن و نازکی مفروش — که این معامله در عالم شباب رود

سواد نامهٔ موی سیاه چون شد طی — بیاض کم نشود گر صد انتخاب رود

تو خود حجاب خودی حافظ از میان برخیز
خوشا کسیکه درین راه بی حجاب رود

حسب حالی ننوشتیم و شد ایامی چند — محرمی کو که فرستم بتو پیغامی چند

ما بدان مقصد عالی نتوانیم رسید — هم مگر پیش نهد لطف شما گامی چند

چون می از خم بسبو رفت و گل افکند نقاب — فرصت عیش نگهدار و بزن جامی چند

قند آمیخته با گل نه علاج دل ماست — بوسهٔ چند بیامیز بدشنامی چند

ای گدایان خرابات خدا یار شماست — چشم انعام ندارید ز انعامی چند

زاهد از کوچه رندان بسلامت بگذر | تا خرابت نکند صحبت بدنامی چند
عیب می جمله بگفتی هنرش نیز بگوی | نفی حکمت مکن از بهر دل عامی چند
پیر میخانه چه خوش گفت بدردی کش خویش | که مگو حال دل سوخته با خامی چند

حافظ از شوق رخ مهر فروغ تو بسوخت
کامکارا نظری کن سوی ناکامی چند

حسن تو همیشه در فزون باد | رویت همه ساله لاله گون باد
اندر سر من هوای عشقت | هر روز که هست در فزون باد
قد همه دلبران عالم | در خدمت قامتت نگون باد
هر سرو که در چمن برآید | پیش الف قدت چو نون باد
چشمی که نه فتنه تو باشد | از گوهر اشک غرق خون باد
هر جا که دلی است در غم تو | بی صبر و قرار و بی سکون باد
چشم تو ز بهر دلربایی | در کردن سحر ذوفنون باد
هر کس که بهجر تو نازد | از حلقه وصل تو برون باد

لعل تو که هست جان حافظ
دور از لب هر خسیس دون باد

[illegible]

خسروا گوی فلک در خم چوگان تو باد
ساحت کون و مکان عرصه میدان تو باد

همه آفاق گرفت و همه اطراف گشاد
صیت خلق تو که پیوسته نگهبان تو باد

زلف خاتون ظفر شیفته پرچم توست
دیده فتح ابد عاشق جولان تو باد

ای که انشای عطارد صفت شوکت توست
عقل کل چاکر طغراکش دیوان تو باد

طیره جلوه طوبی قد دلجوی تو شد
غیرت خلد برین ساحت ایوان تو باد

نه به تنها حیوانات و نباتات و جماد
هر چه در عالم امر است بفرمان تو باد

یعنی عالم ارواح و ملائکه

حافظ خسته باخلاص ثناخوان تو شد
لطف عام تو شفابخش ثناخوان تو باد

خوش است خلوت اگر یار یار من باشد
نه من بسوزم و او شمع انجمن باشد

من آن نگین سلیمان بهیچ نستانم
که گاه گاه در او دست اهرمن باشد

روا مدار خدایا که در حریم وصال
رقیب محرم و حرمان نصیب من باشد

همای گو مفکن سایه شرف هرگز
در آن دیار که طوطی کم از زغن باشد

بیان شوق چه حاجت که حال آتش دل
توان شناخت ز سوزی که در سخن باشد

هوای کوی تو از سر نمیرود ما را
غریب را دل آواره در وطن باشد

بسان سوسن اگر ده زبان شود حافظ
چو غنچه پیش تواش مهر بر دهن باشد

خوش آمد گل وز آن خوشتر نباشد
که در دستت بجز ساغر نباشد

زمان خوشدلی دریاب و دریاب
که دایم در صدف گوهر نباشد

غنیمت دان و می خور در گلستان
که گل تا هفته دیگر نباشد

عجب راهی است راه عشق کانجا
کسی سر برکند کش سر نباشد

بشوی اوراق اگر همدرس مایی
که علم عشق در دفتر نباشد

ز من بنیوش و دل در شاهدی بند
که حسنش بسته زیور نباشد

بیا ای شیخ در خمخانه ما
شرابی خور که در کوثر نباشد

ایا پرلعل کرده جام زرین
ببخشا بر کسی کش زر نباشد

شراب بیخمارم بخش ساقی
که با او هیچ دردسر نباشد

بنامیزد تبی سیمین تنست
که در بتخانه آزر نباشد

من از جان بنده سلطان اویسم
اگر چه یادش از چاکر نباشد

بتاج عالم آرایش که خورشید
چنین زیبنده افسر نباشد

کسی گیرد خطا بر نظم حافظ
که هیچش لطف در گوهر نباشد

عسکار را چو طلب باشد و قوت نبود
گر تو بیداد کنی شرط مروت نبود

ما جفا از تو ندیدیم و تو هم نپسندی
آنچه در مذهب ارباب فتوت نبود

تا بافسون نکند جادوی چشم تو مدد
نور در سوختن شمع محبت نبود

چو چنین نیک ز سر رشته خود بیخبرم
آن مبادا که مددکاری فرصت نبود

هر که آئینه صافی نشد از زنگ هوا
دیده اش قابل رخساره حکمت نبود

خیره آن دیده که آبش نبرد آتش عشق
تیره آن دل که در او نور مودت نبود

چون طهارت نبود کعبه و بتخانه یکیست
نبود خیر در آنخانه که عصمت نبود

دولت از مرغ همایون طلب و سایه او
زانکه با زاغ و زغن شهپر دولت نبود

گر مدد خواستم از پیر مغان عیب مکن
شیخ ما گفت که در صومعه همت نبود

حافظا علم و ادب ورز که در مجلس شاه
هر کرا نیست ادب لایق صحبت نبود

دلبر برفت و دلشدگان را خبر نکرد
یاد حریف شهر و رفیق سفر نکرد

یا بخت من طریق محبت فرو گذاشت
یا او بشاهراه حقیقت گذر نکرد

من ایستاده تا کنمش جان فدا چو شمع
او خود گذر بمن چو نسیم سحر نکرد

گفتم مگر بگریه دلش مهربان کنم
در سنگ خاره قطره باران اثر نکرد

هر کس که دید روی تو بوسید چشم من
کاری که کرد دیده من بی نظر نکرد

(حاشیه:)
یعنی ساحران [illegible]
قوله تعالی لا یمسه الا المطهرون
همایون یعنی مبارک و فرخ
[illegible]

در حیرتم که هرچه شد همدم رقیب
خرمهره‌ای هیچکس چو قرین گهر نکرد

کلک زبان بریده حافظ در انجمن
باکس نگفت راز تو تا ترک سر نکرد

دل از من برد و روی از من نهان کرد
خدارا با که این بازی توان کرد

شب تنهائیم در قصد جان بود
خیالش لطفهای بیکران کرد

چرا چون لاله خونین دل نباشم
که با من نرگس او سرگران کرد

صبا گر چاره داری وقت وقتست
که درد اشتیاقم قصد جان کرد

کجا گویم که با این درد جان سوز
طبیبم قصد جان ناتوان کرد

بدانسان سوخت دل امشب که بر من
صراحی گریه و بربط فغان کرد

میان مهربانان کی توان گفت
که یار من چنین گفت و چنان کرد

عدو با جان حافظ آن نکردی
که تیر چشم آن ابرو کمان کرد

دلا بسوز که سوز تو کارها بکند
دعای نیمشبی دفع صد بلا بکند

عتاب یار پریچهره عاشقانه بکش
که یک کرشمه تلافی صد جفا بکند

ز ملک تا ملکوتش حجاب بر گیرند
هر آنکه خدمت جام جهان نما بکند

طبیب عشق مسیحا دم است و مشفق لیک
چو درد در تو نبیند کرا دوا بکند

تو با خدای خود انداز کار و دل خوش دار
که رحم اگر نکند مدعی خدا بکند

ز بخت خفته ملولم بود که بیداری
بوقت فاتحه صبح یک دعا بکند

بسوخت حافظ و بوئی ز زلف یار نبرد
مگر دلالت این دولتش صبا بکند

دیدی ای دل که غم یار دگر بار چکرد
چون بشد دلبر و با یار وفادار چکرد

آه ازان نرگس جادو که چه بازی انگیخت
وای ازان مست که با مردم هشیار چکرد

اشک من رنگ شفق یافت ز بیمهری یار
طالع بی شفقت بین که درین کار چکرد

ساقیا جام میم ده که نگارندهٔ غیب
نیست معلوم که در پردهٔ اسرار چکرد

آنکه پر نقش زد این دایرهٔ مینائی
کس ندانست که در گردش پرگار چکرد

برقی از منزل لیلی بدرخشید سحر
وه که با خرمن مجنون دل افکار چکرد

برق عشق آتش غم در دل حافظ زد و سوخت
یار دیرینه ببینید که با یار چکرد

دست در حلقهٔ آن زلف دوتا نتوان کرد
تکیه بر عهد تو و باد صبا نتوان کرد

آنچه سعی است من اندر طلبت بنمودم
اینقدر هست که تغییر قضا نتوان کرد

دامن دوست بصد خون دل افتاد بدست / بفسونی که کند خصم رها نتوان کرد

عارضش را بمثل ماه فلک نتوان خواند / نسبت دوست بهر بی سر و پا نتوان کرد

سرو بالای من آنگه که درآید بسماع / چه محل جامهٔ جان را که قبا نتوان کرد

مشکل عشق نه در حوصلهٔ دانش ماست / حل این نکته بدین فکر خطا نتوان کرد

غیرتم کشت که محبوب جهانی لیکن / روز و شب عربده با خلق خدا نتوان کرد

من چه گویم که ترا نازکی طبع لطیف / تا بحدی است که آهسته دعا نتوان کرد

نظر پاک توان در رخ جانان دیدن / که در آئینه نظر جز بصفا نتوان کرد

بجز ابروی تو محراب دل حافظ نیست / طاعت غیر تو در مذهب ما نتوان کرد

دانی که چنگ و عود چه تقریر میکنند / پنهان خورید باده که تکفیر میکنند

ناموس عشق و رونق عشاق میبرند / عیب جوان و سرزنش پیر میکنند

جز قلب تیره هیچ نشد حاصل و هنوز / غافل در این خیال که اکسیر میکنند

گویند رمز عشق مگوئید و مشنوید / مشکل حکایتی است که تقریر میکنند

تشویش وقت پیر مغان میدهند باز / این سالکان نگر که چه با پیر میکنند

صد ملک دل به نیم نظر میتوان خرید / خوبان در این معامله تقصیر میکنند

---

۱ نسخه: بفسوسی [illegible]

۲ نسخه [illegible] بعضی از معانی آن [illegible]

۳ نسخه [illegible] کردن [illegible]

ما از برون در شده مغرور صد فریب | تا خود درون پرده چه تدبیر میکنند

قومی بجد و جهد نهادند وصل دوست | قومی دگر حواله بتقدیر میکنند

فی الجمله اعتماد مکن بر ثبات دهر | کاین کارخانه ایست که تغییر میکنند

می خور که شیخ و حافظ و مفتی و محتسب | چون نیک بنگری همه تزویر میکنند

در نظربازی ما بیخبران حیرانند | من چنینم که نمودم دگر ایشان دانند

عاقلان نقطهٔ پرگار وجودند ولی | عشق داند که درین دایره سرگردانند

وصف رخساره خورشید ز خفاش مپرس | که درین آینه صاحبنظران حیرانند

گر شوند آگه از اندیشهٔ ما مغبچگان | بعد ازین خرقهٔ صوفی بگرو نستانند

لاف عشق و گله از یار زهی لاف خلاف | عشقبازان چنین مستحق هجرانند

جلوه گاه رخ او دیدهٔ من تنها نیست | ماه و خورشید همین آینه میگردانند

مگرم شیوهٔ چشم تو بیاموزد کار | ورنه مستوری و مستی همه کس نتوانند

عهد ما با لب شیرین دهنان بست خدا | ما همه بنده و این قوم خداوندانند

مفلسانیم و هوای می و مطرب داریم | آه اگر خرقهٔ پشمین بگرو نستانند

گر بنزهتگه ارواح برد بوی تو باد | عقل و جان گوهر هستی بنثار افشانند

زاهد ار رندی حافظ نکند فهم چه باک
دیو بگریزد از آن قوم که قرآن خوانند

دوش وقت سحر از غصه نجاتم دادند / وندر آن ظلمت شب آب حیاتم دادند
بیخود از شعشعه پرتو ذاتم کردند / باده از جام تجلی صفاتم دادند
چه مبارک سحری بود و چه فرخنده شبی / آن شب قدر که این تازه براتم دادند
چون من از عشق رخش بیخود و حیران گشتم / خبر از واقعه لات و مناتم دادند
من اگر کامروا گشتم و خوشدل چه عجب / مستحق بودم و اینها به زکاتم دادند
بعد از این روی من و آینه حسن نگار / که در آنجا خبر از جلوه ذاتم دادند
این همه شهد و شکر کز نی کلکم ریزد / اجر صبریست کز آن شاخ نباتم دادند
هاتف آنروز بمن مژده این دولت داد / که بر آن جور و جفا صبر و ثباتم دادند
کیمیائیست عجب بندگی پیر مغان / خاک او گشتم و چندین درجاتم دادند
بحیات ابد آنروز رسانید مرا / خط آزادگی از حسن مماتم دادند
عاشق آندم که بدام سر زلف تو فتاد / گفت کز بند غم و غصه نجاتم دادند
همت پیر مغان و نفس رندان بود / که ز بند غم ایام نجاتم دادند
شکر شکر بشکرانه بیفشان حافظ / که نگار خوش شیرین حرکاتم دادند

دوش دیدم که ملایک در میخانه زدند
گل آدم بسرشتند و به پیمانه زدند

ساکنان حرم ستر عفاف ملکوت
با من راه‌نشین باده مستانه زدند

شکر ایزد که میان من و او صلح افتاد
حوریان رقص‌کنان ساغر شکرانه زدند

جنگ هفتاد و دو ملت همه را عذر بنه
چون ندیدند حقیقت ره افسانه زدند

آسمان بار امانت نتوانست کشید
قرعه فال بنام من دیوانه زدند

نقطه عشق دل گوشه‌نشینان خون کرد
همچو آن خال که بر عارض جانانه زدند

ما بصد خرمن پندار ز ره چون نرویم
چون ره آدم خاکی بیکی دانه زدند

آتش آن نیست که بر خنده او گرید شمع
آتش آن است که در خرمن پروانه زدند

کس چو حافظ نکشید از رخ اندیشه نقاب
تا سر زلف عروسان سخن شانه زدند

دل من بدور رویت ز چمن فراغ دارد
که چو سرو پای بندست و چو لاله داغ دارد

سر ما فرو نیاید بکمان ابروی کس
که درون گوشه‌گیران ز جهان فراغ دارد

شب تیره چون سر آرم ره پیچ پیچ زلفت
مگر آنکه شمع رویت برهم چراغ دارد

ز بنفشه تاب دارم که ز زلف او زند دم
تو سیاه کم بها بین که چه در دماغ دارد

بفروغ چهره زلفت همه شب زند ره دل
چه دلاور است دزدی که بکف چراغ دارد

سزد ار چو ابر بهمن که برین چمن بگریم
طرب آشیان بلبل بنگر که زاغ دارد

من و شمع صبحگاهی سزد ار بهم بگرییم
که بسوختیم و از ما بت ما فراغ دارد

بچمن خرام و بنگر بر تخت گل که لاله
به ندیم شاه ماند که بکف ایاغ دارد

سر درس عشق دارد دل دردمند حافظ
که نه خاطر تماشا نه هوای باغ دارد

داد گرا فلک تو را جرعه کش پیاله باد
دشمن دل سیاه تو غرقه بخون چو لاله باد

ذروه کاخ رفعتت راست ز فرط ارتفاع
راهروان وهم را راه هزار ساله باد

زلف سیاه پرچمت چشم و چراغ عالمست
جان ز نسیم دولتش در شکن کلاله باد

ای برج معدلت مقصد کل ز آدمی
باده صاف دائمت در قدح پیاله باد

چون بهوای قامتت زهره شود ترانه ساز
حاسدت از سماع آن همدم آه و ناله باد

نه طبق سپهر و آن قرصه سیم و زر که هست
از لب خوان حشمتت سهلترین نواله باد

دختر فکر بکر من همدم صحبت تو شد
مهر چنین عروس را هم بکفت حواله باد

مقصد من درین غزل خدمت بندگی بود
لطف عبید پرورت شاهد این قباله باد

حافظ اگر بوصل تو شاد نشد ز هر غمی
در غم هجر روی تو مونس غم چو لاله باد

جان ز نسیم دولتش یعنی جان از جهت دولت و اعطای نعمت او مطیع و در بند او باد آنچنانکه جان از بسی خورش گیسو

دیری است که دلدار پیامی نفرستاد ** ننوشت کلامی و سلامی نفرستاد

صد نامه فرستادم و آن شاه سواران ** پیکی ندوانید و پیامی نفرستاد

سوی من وحشی صفت عقل رمیده ** آهو روشی کبک خرامی نفرستاد

دانست که خواهد شدنم مرغ دل از دست ** وز آن خط چون سلسله دامی نفرستاد

فریاد که آن ساقی شکرلب سرمست ** دانست که مخمورم و جامی نفرستاد

چندانکه زدم لاف کرامات و مقامات ** هیچم خبر از هیچ مقامی نفرستاد

حافظ بادب باش که در خواست نباشد ** گر شاه پیامی بغلامی نفرستاد

دی پیر میفروش که ذکرش بخیر باد ** گفتا شراب نوش و غم دل ببر زیاد

گفتم بباد میدهدم باده نام و ننگ ** گفتا قبول کن سخن و هر چه باد باد

سود و زیان و مایه چو خواهد شدن ز دست ** از بهر این معامله غمگین مباش و شاد

بی خار گل نباشد و بی نیش نوش هم ** تدبیر چیست وضع جهان اینچنین فتاد

پر کن ز باده جام و دمادم بگوش هوش ** بشنو از او حکایت جمشید و کی قباد

در آرزوی آنکه رسد دل براحتی ** جان در درون سینه غم عشق او نهاد

بادت بدست باشد اگر دل نهی بهیچ ** در معرضی که تخت سلیمان رود بباد

حافظ گرت ز پند حکیمان ملالت است
کوته کنیم قصه که عمرت دراز باد

دوش در حلقهٔ ما قصهٔ گیسوی تو بود
تا دل شب سخن از سلسلهٔ موی تو بود

دل که از ناوک مژگان تو در خون میگشت
باز مشتاق کمانخانهٔ ابروی تو بود

هم عفی الله ز صبا کز تو پیامی آورد
ورنه در کس نرسیدیم که از کوی تو بود

عالم از شور و شر عشق خبر هیچ نداشت
فتنه انگیز جهان غمزهٔ جادوی تو بود

من سرگشته هم از اهل سلامت بودم
دام راهم شکن طرهٔ هندوی تو بود

بگشا بند قبا تا بگشاید دل من
که گشادی که مرا بود ز پهلوی تو بود

بوفای تو که بر تربت حافظ بگذر
کز جهان می‌شد و در آرزوی روی تو بود

در ازل پرتو حسنت ز تجلی دم زد
عشق پیدا شد و آتش بهمه عالم زد

جلوهٔ کرد رخش دید ملک عشق نداشت
عین آتش شد ازین غیرت و بر آدم زد

عقل میخواست کزان شعله چراغ افروزد
برق غیرت بدرخشید و جهان برهم زد

مدعی خواست که آید بتماشاگه راز
دست غیب آمد و بر سینهٔ نامحرم زد

جان علوی هوس چاه زنخدان تو داشت
دست در حلقهٔ آن زلف خم اندر خم زد

نظری کرد که بیند بجهان صورت خویش خیمه در آب و گل مزرعه آدم زد

یعنی چون انسان شایسته مظهریت او چنانچه سزاوار است بود در او ظهور نمود زیرا که تجلی وجه باقی

دیگران قرعه قسمت همه بر عیش زدند
دل غمدیده ما بود که هم بر غم زد

حافظ آن روز طرب نامه عشق تو نوشت
که قلم بر سر اسباب دل خرم زد

دوش می آمد و رخساره برافروخته بود
تا کجا باز دل غمزده سوخته بود

رسم عاشق کشی و شیوه شهرآشوبی
جامه بود که بر قامت او دوخته بود

کفر زلفش ره دین میزد و آن سنگین دل
در رهش مشعله از چهره برافروخته بود

دل بسی خون بکف آورد ولی دیده بریخت
الله الله که تلف کرد و که اندوخته بود

یار مفروش بدنیا که بسی سود نکرد
آنکه یوسف بزر ناسره بفروخته بود

جان عشاق سپند رخ خود میدانست
و آتش چهره بر این کار برافروخته بود

گرچه میگفت که زارت بکشم میدیدم
که نهانش نظری با من دلسوخته بود

گفت و خوش گفت برو خرقه بسوزان حافظ
یارب این قلب شناسی که آموخته بود

دوش آگهی ز یار سفرکرده داد باد
من نیز دل بباد دهم هرچه باد باد

در چین طره تو دل بی حفاظ من
هرگز نگفت مسکن مألوف یاد باد

دلخوش شدم بیاد تو هرگه که در چمن
بند قبای غنچه گل میگشاد باد

طرف کلاه شاهیت آمد بخاطرم — آنجا که تاج بر سر نرگس نهاد باد
کارم بدان رسید که همراز خود کنم — هر شام برق لامع و هر بامداد باد
هر شب هزار غم بمن آید ز عشق تو — یارب که هر دمم غم عشقت زیاد باد
از دست رفته بود وجود ضعیف من — صبحم ببوی وصل تو جان باز داد باد
امروز قدر پند عزیزان شناختم — یارب روان ناصح ما از تو شاد باد
تاریخ عیش ما شب دیدار دوست بود — عهد شباب و صحبت احباب یاد باد

حافظ نهاد نیک تو کامت برآورد
جانها فدای مردم نیکو نهاد باد

در آن هوا که جز برق اندر طلب نباشد — گر خرمنی بسوزد چندان عجب نباشد
مرغی که با غم دل شد الفتیش حاصل — بر شاخسار عمرش برگ طرب نباشد
در کارخانهٔ عشق از کفر ناگزیر است — آتش کرا بسوزد گر بولهب نباشد
در کیش جانفروشان فضل و شرف چه باشد — آنجا نسب نگنجد و اینجا حسب نباشد
در محفلی که خورشید اندر شمار ذره است — خود را بزرگ دیدن شرط ادب نباشد
می خور که عمر سرمد گر در جهان توان یافت — جز بادهٔ بهشتی هیچش سبب نباشد
حافظ وصال جانان با چون تو تنگدستی — روزی شود که با او پیوند شب نباشد

دلم جز مهر مه‌رویان طریقی بر نمیگیرد
ز هر در میدهم پندش ولیکن در نمیگیرد

خدا را ای نصیحتگو حدیث از مطرب و می گو
که نقشی در خیال ما از این خوشتر نمیگیرد

صراحی میکشم پنهان و مردم دفتر انگارند
عجب گر آتش این زرق در دفتر نمیگیرد

نصیحت کم کن و ما را بفریاد دف و نی بخش
که غیر از راستی نقشی در این جوهر نمیگیرد

میان گریه میخندم که چون شمع اندرین مجلس
زبان آتشینم هست اما در نمیگیرد

سر و چشمی بدین خوبی تو گوئی چشم از او برگیر
برو کاین وعظ بی‌معنی مرا در سر نمیگیرد

نصیحتگوی رندان را که با حکم خدا جنگست
دلش بس تنگ می‌بینم چرا ساغر نمیگیرد

چه خوش صید دلم کردی بنازم چشم مستت را
که کس آهوی وحشی را از این خوشتر نمیگیرد

سخن در احتیاج ما و استغنای معشوقست
چه سود افسونگری ای دل که در دلبر نمیگیرد

خدا را رحمی ای منعم که درویش سر کویت
دری دیگر نمیداند رهی دیگر نمیگیرد

من این دلق ملمع را بخواهم سوختن روزی
که پیر میفروشانش بجامی بر نمیگیرد

بدین شعر تر و شیرین ز شاهنشه عجب دارم
که سرتاپای حافظ را چرا در زر نمیگیرد

دیدم بخواب خوش که بدستم پیاله بود
تعبیر رفت و کار بدولت حواله بود

چل سال رنج و غصه کشیدیم و عاقبت
تدبیر ما بدست شراب دوساله بود

آن نافه مراد که میخواستم ز بخت
در چین زلف آن بت مشکین کلاله بود

از دست برده بود وجودم خمار عشق
دولت مساعد آمد و می در پیاله بود

نالان و دادخواه بمیخانه میروم
کانجا گشاد کار من از آه و ناله بود

خون میخورم ولیک نه جای شکایتست
روزی ما ز خوان کرم این نواله بود

بر طرف گلشنم نظر افتاد وقت صبح
آندم که کار مرغ چمن آه و ناله بود

هر کو نکاشت مهر و ز خوبان گلی نچید
در رهگذار باد نگهبان لاله بود

آتش فکند در دل مرغان نسیم باغ
زان داغ سر بمهر که در جان لاله بود

دیدیم شعر دلکش حافظ بمدح شاه
هر بیت از آن سفینه به از صد رساله بود

آن شاه تند حمله که خورشید شیرگیر
پیشش بروز معرکه کمتر غزاله بود

دمی با غم بسر بردن جهان یکسر نمی ارزد
بمی بفروش دلق ما کزین بهتر نمی ارزد

بکوی میفروشانش بجامی برنمیگیرند
زهی سجاده تقوی که یکساغر نمی ارزد

شکوه تاج سلطانی که بیم جان درو درجست
کلاهی دلکشست اما بدرد سر نمی ارزد

رقیبم سرزنشها کرد کز این باب رخ برتاب
چه افتاد این سر ما را که خاک در نمی ارزد

که سودای جهانداری غم لشکر نمی‌ارزد
تو را آن به که روی خود ز مشتاقان بپوشانی

بشو این نقش دلتنگی که در بازار یکرنگی
مرقعهای گوناگون می احمر نمی‌ارزد

دیار و یار مردم را مقید میکند لیکن
چه جای پارس کاین محنت جهان یکسر نمی‌ارزد

بس آسان مینمود اول غم دریا ببوی سود
غلط کردم که یک طوفان بصد گوهر نمی‌ارزد

برو گنج قناعت جوی و کنج عافیت بنشین
که یکدم تنگدل بودن بحر و بر نمی‌ارزد

چو حافظ در قناعت کوش و از دنیای دون بگذر
که یکجو منت دونان بصد من زر نمی‌ارزد

دوستان دختر رز توبه ز مستوری کرد
شد بر محتسب و کار بدستوری کرد

آمد از پرده بمجلس عرقش پاک کنید
تا نگویند حریفان که چرا دوری کرد

مژدگانی بده ای دل که دگر مطرب عشق
راه مستانه زد و چاره مخموری کرد

جای آن است که در عقد وصالش گیرند
دختر رز که بخم این همه مستوری کرد

نه بهفت آب که رنگش بصد آتش نرود
آنچه با خرقه صوفی می انگوری کرد

غنچه گلبن طبعم ز نسیمش بشکفت
مرغ شبخوان طرب از برگ سوری کرد

حافظ افتادگی از دست مده زانکه حسود
عرض و مال و دل و دین در سر مغروری کرد

درخت دوستی بنشان که کام دل به بار آرد | نهال دشمنی برکن که رنج بی شمار آرد

چو رندان خراباتی بعشرت کوش با مستان | که درد سر کشی جانا گرت مستی خمار آرد

شب صحبت غنیمت دان که بعد از روزگار ما | بسی گردش کند گردون بسی لیل و نهار آرد

عماری دار لیلی را که مهر و ماه در حکمست | خدایا در دل اندازش که بر مجنون گذار آرد

بهار عمر خواه ای دل وگرنه این چمن هر سال | چو نسرین صد گل آرد بار و چون بلبل هزار آرد

خدا را چون دل ریشم قراری بسته با زلفت | بفرما لعل نوشین را که جان را برقرار آرد

ز کار افتاده ای دل که صد من بار غم دارد | برو یک جرعه می درکش که در حالت بکار آرد

در این باغ ار خدا خواهد در این پیرانه سر حافظ
نشیند بر لب جوی و سروی در کنار آرد

دوش از جناب آصف پیک بشارت آمد | کز حضرت سلیمان عشرت اشارت آمد

خاک وجود ما را از آب دیده گل کن | ویران سرای دل را گاه عمارت آمد

این شرح بی نهایت کز حسن یار گفتند | حرفی است از هزاران کاندر عبارت آمد

عیبم بپوش زنهار ای خرقه می آلود | کان شیخ پاکدامن بهر زیارت آمد

امروز جای هر کس پیدا شود ز خوبان | کان ماه مجلس آرا اندر صدارت آمد

بر تخت جم که تاجش محراب آفتاب است | همت نگر که موری با این حقارت آمد

از چشم شوخش ای دل ایمان خود نگه دار — کان جادوی کمانکش بر عزم غارت آمد
دریابیت مجلس شاه دریاب وقت و بشناس — هان ای زیان رسیده وقت تجارت آمد

آلوده تو حافظ فیضی ز شاه درخواه
کان عنصر سماحت بهر طهارت آمد

در نمازم خم ابروی تو در یاد آمد — حالتی رفت که محراب بفریاد آمد
از من اکنون طمع صبر و دل و هوش مدار — کان تحمل که تو دیدی همه بر باد آمد
باده صافی شد و مرغان چمن مست شدند — موسم عاشقی و کار به بنیاد آمد
بوی بهبود ز اوضاع جهان میشنوم — شادی آورد گل و باد صبا شاد آمد
ای عروس هنر از دهر شکایت منما — حجله حسن بیارای که داماد آمد
بر زلیخا ستم ای یوسف مصری مپسند — زانکه از عشق بر او این همه بیداد آمد
دلفریبان نباتی همه زیور بستند — دلبر ماست که با حسن خداداد آمد
زیر بارند درختان که تعلق دارند — ای خوشا سرو که از بند غم آزاد آمد

مطرب از گفته حافظ غزلی نغز بخوان
تا بگویم که ز عهد طربم یاد آمد

دلی که غیب نمای است و جام جم دارد — ز خاتمی که از او گم شود چه غم دارد

بخط و خال گدایان مده خزینهٔ دل — بدست شاهوشی ده که محترم دارد
نه هر درخت تحمل کند جفای خزان — غلام همت سروم که این قدم دارد
رسید موسم آن کز طرب چو نرگس مست — نهد بپای قدح هر که شش درم دارد
زر از بهای می اکنون چو گل دریغ مدار — که عقل کل بصدت عیب متهم دارد
ز سرّ غیب کس آگاه نیست قصه مخوان — کدام محرم دل ره درین حرم دارد
دلم که لاف تجرد زدی کنون صد شغل — ببوی زلف تو با باد صبحدم دارد
مراد دل ز که جویم که نیست دلداری — که جلوهٔ نظر و شیوهٔ کرم دارد

ز جیب خرقهٔ حافظ چه طرف بتوان بست — که ما صمد طلبیدیم و او صنم دارد

دست از طلب ندارم تا کام من برآید — یا جان رسد بجانان یا جان ز تن برآید
بگشای تربتم را بعد از وفات و بنگر — کز آتش درونم دود از کفن برآید
بنمای رخ که خلقی حیران شوند و واله — بگشای لب که فریاد از مرد و زن برآید
جان بر لبست و در دل حسرت که از لبانش — نگرفته هیچ کامی جان از بدن برآید
از حسرت دهانت جانم به تنگ آمد — خود کام تنگدستان کی زان دهن برآید
گفتم بخویش گردی برگیر دلم گفت — کار کسی است این کو با خویشتن برآید

هر یک شکن ز زلفت پنجاه شست دارد — چون این دل شکسته با آن شکن برآید

بربوی آنکه در باغ یابد گلی چو رویت — آید نسیم و هردم گرد چمن برآید

هردم چو بی‌وفایان نتوان گرفت یاری — مائیم و آستانش تا جان ز تن برآید

برخیز تا چمن را از قامت و قیامت — هم سرو در برآید هم نارون برآید

گویند ذکر خیرش در خیل عشقبازان
هرجا که نام حافظ زان انجمن برآید

در ازل هرکو بفیض دولت ارزانی بود — تا ابد جام مرادش همدم جانی بود

من همانساعت که از می خواستم شد توبه کار — گفتم این شاخ ار دهد باری پشیمانی بود

خود گرفتم کافکنم سجاده چون سوسن بدوش — همچو گل بر خرقه رنگ می مسلمانی بود

خلوت ما را فروغ از عکس جام باده ده — زانکه کنج اهل دل باید که نورانی بود

بی چراغ جام در خلوت نمی‌آرم نشست — وقت گل مستوری مستان ز نادانی بود

مجلس انس و بهار و بحث عشق اندر میان — جام می نگرفتن از جانان گرانجانی بود

همت عالی طلب جام مرصع گو مباش — رند را آب عنب یاقوت رمانی بود

نیکنامی خواهی ای دل با بدان صحبت مدار — خودپسندی جان من برهان نادانی بود

گرچه بی‌سامان نماید کار ما سهلش مبین — کاندرین کشور گدائی رشک سلطانی بود

خوش بود خلوت هم ای صوفی لیکن گر در او | باده ریحانی و ساقی روحانی بود

دی عزیزی گفت حافظ میخورد پنهان شراب
ای عزیز من گناه آن به که پنهانی بود

دلم بجمالت صفائی ندارد | چو بیگانه کآشنائی ندارد
متاع دل پاک عشاق مسکین | ببازار چشمش بهائی ندارد
دلا جام و ساقی گلرخ طلب کن | که چون گل زمانه بقائی ندارد
اگر چه دلم رفت لیکن غمش نیست | بجز آن خم زلف جائی ندارد
ازین سینه تنگ ترسم که تیرش | رود جای و آنکه دوائی ندارد
همه چیز دارد دلارام لیکن | دریغا که با ما وفائی ندارد

چو ماه است روشن که بی مهر رویت
دل و جان حافظ صفائی ندارد

دل شوق لبت مدام دارد | یارب ز لبت چه کام دارد
جان عشرت مهر و باده شوق | در ساغر دل مدام دارد
شوریده زلف یار دائم | در دام بلا مقام دارد
آخر برسد که باز پرسیم | کآن دلبر ما چه نام دارد

با یار کجا نشیند آن کو | اندیشه خاص و عام دارد
خرم دل آنکسی که صحبت | با یار علی الدوام دارد
تا صید کند دلی بشوخی | بر گل ز بنفشه دام دارد

حافظ چو دمی خوشست مجلس
اسباب طرب تمام دارد

رو بر رهش نهادم و بر من گذر نکرد | صد لطف چشم داشتم و یک نظر نکرد
سیل سرشک ما ز دلش کین بدر نبرد | در سنگ خاره قطره باران اثر نکرد
ماهی و مرغ دوش نخفت از فغان من | وآن شوخ دیده بین که سر از خواب بر نکرد
میخواستم که میرمش اندر قدم چو شمع | او خود گذر بمن چو نسیم سحر نکرد
یارب تو آن جوان دلاور نگاه دار | کز تیر آه گوشه نشینان حذر نکرد
جانا کدام سنگدل بی کفایت است | کو پیش زخم تیغ تو جان را سپر نکرد
شوخی نگر که مرغ دل پال و پر کباب | سودای خام عاشقی از سر بدر نکرد

حافظ حدیث عشق تو از بسکه دلکشست
نشنید کس که از سر رغبت ز بر نکرد

راهی بزن که آهی بر ساز آن توان زد | شعری بخوان که با او رطل گران توان زد

بر آستان جانان گر سر توان نهادن — گلبانگ سربلندی بر آسمان توان زد

در خانقه نگنجد اسرار عشق و مستی — جام می مغانه هم با مغان توان زد

شد رهزن سلامت زلف تو وین عجب نیست — گر راهزن تو باشی صد کاروان توان زد

گر دولت وصالت خواهد دری گشودن — سرها بر این تخیل بر آستان توان زد

قد خمیده ما سهلت نماید اما — بر چشم دشمنانت تیر از کمان توان زد

از شرم در حجابم ساقی تلطفی کن — باشد که بوسه‌ای چند بر آن دهان توان زد

بر جویبار چشمم گر سایه افکند دوست — بر خاک رهگذارش آب روان توان زد

درویش را نباشد منزل سرای سلطان — مائیم و کهنه دلقی کآتش در آن توان زد

اهل نظر دو عالم در یک نظر ببازند — عشق است و داو اول بر نقد جان توان زد

با عقل و فهم و دانش داد سخن توان داد — چون جمع شد معانی گوی بیان توان زد

عشق و شباب و رندی مجموعه مراد است — ساقی بیا که جامی در این زمان توان زد

بر عزم کامرانی فالی بزن چه دانی — باشد که گوی عیشی با این و آن توان زد

حافظ به حق قرآن کز زرق و شید باز آ — شاید که گوی خیری در این میان توان زد

روز وصل دوستداران یاد باد — یاد باد آن روزگاران یاد باد

این زمان در کس وفاداری نماند
زان وفاداران و یاران یاد باد

کامم از تلخی غم چون زهر گشت
بانگ نوش باده‌خواران یاد باد

من که در تدبیر غم بیچاره‌ام
چاره آن غمگساران یاد باد

گرچه یاران فارغند از یاد من
از من ایشان را هزاران یاد باد

مبتلا گشتم در این دام بلا
کوشش آن حق‌گزاران یاد باد

گرچه صد رود است از چشمم روان
زنده‌رود باغ کاران یاد باد

راز حافظ بعد از این ناگفته ماند
ای دریغ از رازداران یاد باد

رسید مژده که ایام غم نخواهد ماند
چنان نماند و چنین نیز هم نخواهد ماند
(یعنی ایام شادی)

من ارچه در نظر یار خاکسار شدم
رقیب نیز چنین محترم نخواهد ماند

چو پرده‌دار به شمشیر می‌زند همه را
کسی مقیم حریم حرم نخواهد ماند

توانگرا دل درویش خود به دست آور
که مخزن زر و گنج درم نخواهد ماند

غنیمتی شمر ای شمع وصل پروانه
که این معامله تا صبحدم نخواهد ماند

سروش عالم غیبم بشارتی خوش داد
که بر در کرمش کس دژم نخواهد ماند

بر این رواق زبرجد نوشته‌اند به زر
که جز نکویی اهل کرم نخواهد ماند

زبرجد نوعی از زمرد است، در رواق زبرجد مراد آسمان است

سرود مجلس جمشید گفته‌اند این بود	که جام باده بیاور که جم نخواهد ماند
چه جای شکر و شکایت ز نقش نیک و بد است	که کس همیشه گرفتار غم نخواهد ماند

ز مهربانی جانان طمع مبر حافظ
که نقش مهر و نشان ستم نخواهد ماند

روشنی طلعت تو ماه ندارد	پیش تو گل رونق گیاه ندارد
جانب دلها نگاهدار که سلطان	ملک نگیرد اگر سپاه ندارد
دیده‌ام آن چشم دل سیه که تو داری	جانب هیچ آشنا نگاه ندارد
ای شه خوبان بعاشقان نظری کن	هیچ شهی چون تو این سپاه ندارد
فی من تنها کشم تطاول زلفت	کیست بدل داغ این سیاه ندارد
شوخی نرگس نگر که پیش تو بشکفت	چشم دریده ادب نگاه ندارد
رطل گرانم ده ای مرید خرابات	شادی شیخی که خانقاه ندارد
گو برو و آستین بخون جگر شوی	هر که در این آستانه راه ندارد
تا چکند با رخ تو دود دل من	آینه دانی که تاب آه ندارد
خون خور و خامش نشین که آن دل نازک	طاقت فریاد دادخواه ندارد
گوشه ابروی تست منظر چشمم	خوشتر از این گوشه پادشاه ندارد

خرابات [illegible] در اصطلاحات [illegible] ... صفات و افعال ... خلاصی باشد از جمیع ... صفات ... افعال و صفات ... ذات ... والله اعلم [illegible]

تطاول
تکبر و گردنکشی
و ظلم و ستم
ق

حافظ اگر سجده تو کرد مکن عیب
کافر عشق ای صنم گناه ندارد

رسید مژده که آمد بهار و سبزه دمید / وظیفه گر برسد مصرفش گلست و نبید
صفیر مرغ برآمد بط شراب کجاست / فغان فتاد به بلبل نقاب گل که درید
ز روی ساقی مهوش گلی بچین امروز / که گرد عارض بستان خط بنفشه دمید
چنان کرشمه ساقی دلم ز دست ببرد / که با کسی دگرم نیست روی گفت و شنید
من این مرقع رنگین چو گل بخواهم سوخت / که پیر باده فروشش بجرعه‌ای نخرید
بکوی عشق منه بی دلیل راه قدم / که گم شد آنکه درین ره برهبری نرسید
ز میوه‌های بهشتی چه ذوق دریابد / کسی که سیب زنخدان شاهدی نگزید
مکن ز غصه شکایت که در طریق ادب / براحتی نرسید آنکه زحمتی نکشید
عجایب ره عشق ای رفیق بسیار است / ز پیش آهوی این دشت شیر نر برمید
خدای را مددی ای دلیل راه حرم / که نیست بادیهٔ عشق را کرانه پدید
گلی نچید ز بستان آرزو دل من / مگر نسیم مروت درین چمن نوزید
بهار میگذرد دادگسترا دریاب / که رفت موسم و عاشق هنوز می نچشید
شراب نوش کن و جام زر بحافظ ده / که پادشه ز کرم جرم صوفیان بخشید

صفیر: مرغ آوازان و بط بفتح مرغابی و آن معرب بت است و صراحی شراب نیز که بصورت بط سازند و همین در اینجا مراد است. داور

براحتی نرسید الخ: در دیوان منسوب است ...

بادیه: بیابان و صحرا. کرانه بفتح نهایت ...

روز هجران و شب فرقت یار آخر شد — زدم این فال و گذشت اختر و کار آخر شد
آن همه ناز و تنعم که خزان می‌فرمود — عاقبت در قدم باد بهار آخر شد
بعد از این نور به آفاق دهیم از دل خویش — که به خورشید رسیدیم و غبار آخر شد
آن پریشانی شبهای دراز و غم دل — همه در سایهٔ گیسوی نگار آخر شد
ساقیا عمر دراز و قدحت پر می باد — که به سعی تو ام اندوه خمار آخر شد
شکر ایزد که به اقبال کله گوشهٔ گل — نخوت باد دی و شوکت خار آخر شد
باورم نیست ز بدعهدی ایام هنوز — قصهٔ غصه که در دولت یار آخر شد
صبح امید که بد معتکف پردهٔ غیب — گو برون آی که کار شب تار آخر شد
گرچه آشفتگی حال من از زلف تو بود — حل این عقده هم از زلف نگار آخر شد

در شمار ار چه نیاورد کسی حافظ را
شکر کان محنت بی‌حد و شمار آخر شد

حافظ خلوت‌نشین دوش به میخانه شد — از سر پیمان گذشت بر سر پیمانه شد
شاهد عهد شباب آمده بودش به خواب — باز به پیرانه سر عاشق و دیوانه شد
مغبچه‌ای می‌گذشت راهزن دین و دل — در پی آن آشنا از همه بیگانه شد
آتش رخسار گل خرمن بلبل بسوخت — چهرهٔ خندان شمع آفت پروانه شد

گریه شام و سحر شکر که ضایع نگشت | قطره باران ما گوهر یکدانه شد
نرگس ساقی بخواند آیت افسونگری | حلقه اوراد ما مجلس افسانه شد
صوفی مجلس که دی جام و قدح می شکست | دوش بیک جرعه می عاقل و فرزانه شد

منزل حافظ کنون بارگه کبریاست
دل بر دلدار رفت جان بر جانانه شد

ز دل برآمدم و کار بر نمی آید | ز خود بدر شدم و یار در نمی آید
مگر بروی دلارای یار من ورنه | بهیچگونه دگر کار بر نمی آید
در این خیال بسر شد زمان عمر و هنوز | بلای زلف سیاهت بسر نمی آید
چنان بحسرت خاک در تو می میرم | که آب زندگیم در نظر نمی آید
بسم حکایت دل هست با نسیم سحر | ولی ببخت من امشب سحر نمی آید
فدای دوست نکردیم عمر و مال و دریغ | که کار عشق ز ما اینقدر نمی آید
همیشه تیر سحرگاه من خطا نشدی | کنون چه شد که یکی کارگر نمی آید

ز بسکه شد دل حافظ رمیده از همه کس
کنون ز حلقه زلفت بدر نمی آید

سالها دل طلب جام جم از ما میکرد | آنچه خود داشت ز بیگانه تمنا میکرد

گوهری کز صدف کون و مکان بیرون بود — طلب از گمشدگان لب دریا میکرد

بیدلی در همه احوال خدا با او بود — او نمی‌دیدش و از دور خدایا میکرد

مشکل خویش بر پیر مغان بردم دوش — کو بتأیید نظر حل معما میکرد

دیدمش خرم و خندان قدح باده بدست — واندر آن آینه صدگونه تماشا میکرد

گفتم این جام جهان بین بتو کی داد حکیم — گفت آن روز که این گنبد مینا میکرد

آنهمه شعبده‌ها عقل که میکرد آنجا — سامری پیش عصا و ید بیضا میکرد

گفت آن یار کزو گشت سر دار بلند — جرمش این بود که اسرار هویدا میکرد

آنکه چون غنچه دلش راز حقیقت بنهفت — ورق خاطر از این نکته محشی میکرد

فیض روح القدس ار باز مدد فرماید — دگران هم بکنند آنچه مسیحا میکرد

گفتمش سلسله زلف بتان از پی چیست — گفت حافظ گله‌ای از دل شیدا میکرد

سالها دفتر ما در گرو صهبا بود — رونق میکده از درس و دعای ما بود

نیکی پیر مغان بین که چو ما بدمستان — هرچه کردیم بچشم کرمش زیبا بود

دل چو پرگار بهر سو دورانی میکرد — واندران دایره سرگشته پابرجا بود

می‌شکفتم ز طرب زانکه چو گل بر لب جوی — بر سرم سایه آن سرو سهی بالا بود

صهبا یعنی شراب انگوری

پیر گلرنگ من اندر حق ازرق پوشان — رخصت خبث نداد ار نه حکایتها بود

دفتر دانش ما جمله بشوئید بمی — که فلک دیدم و در قصد دل دانا بود

مطرب از درد محبت غزلی میپرداخت — که حکیمان جهان را مژه خون پالا بود

قلب اندوده حافظ بر او خرج نشد — که معامل بهمه عیب نهان بینا بود

ساقی حدیث سرو و گل و لاله میرود — وین بحث با ثلاثه غساله میرود

می ده که نوعروس چمن حد حسن یافت — کار این زمان ز صنعت دلاله میرود

شکرشکن شوند همه طوطیان هند — زین قند پارسی که به بنگاله میرود

طی زمان ببین و مکان در سلوک شعر — کاین طفل یکشبه ره یکساله میرود

باد بهار می وزد از بوستان شاه — وز ژاله باده در قدح لاله میرود

آن چشم جادوانه عابدفریب بین — کش کاروان سحر بدنباله میرود

خوی کرده میخرامد و بر عارض سمن — از شرم روی او عرق از ژاله میرود

ایمن مشو ز عشوه دنیا که این عجوز — مکاره می نشیند و محتاله میرود

چون سامری مباش که زر دید و از خری — موسی بهشت و از پی گوساله میرود

حافظ ز شوق مجلس سلطان غیاث دین — خامش مشو که کار تو از ناله میرود

سرو چمان من چرا میل چمن نمی کند
همدم گل نمی شود یاد سمن نمی کند

تا دل هرزه گرد من رفت بچین زلف او
زان سفر دراز خود عزم وطن نمی کند

پیش کمان ابرویت لابه همی کنم ولی
گوشه کشیده است از آن گوش بمن نمیکند

چون ز نسیم میشود زلف بنفشه پرشکن
وه که دلم چه یاد از آن عهد شکن نمی کند

با همه عطف دامنت آیدم از صبا عجب
کز گذر تو خاک را مشک ختن نمیکند

ساقی سیم ساق من گر همه زهر میدهد
کیست که تن چو جام می جمله دهن نمی کند

دل بامید وصل او همدم جان نمی شود
جان بهوای کوی او خدمت تن نمیکند

دی گله ز طره اش کردم و از سر فسوس
گفت که این سیاه کج گوش بمن نمی کند

دست کش جفا مکن آب رخم که فیض ابر
بی مدد سرشک من در عدن نمیکند

غلغله سای شد صبا دامن پاک از چه او
خاک بنفشه زار را مشک ختن نمی کند

کشته غمزه تو شد حافظ ناشنیده پند
تیغ سزاست هر کرا درک سخن نمی کند

سمن بویان غبار غم چو بنشینند بنشانند
پری رویان قرار از دل چو بستیزند بستانند

بفتراک جفا جانها چو بربندند بربندند
ز زلف عنبرین جانها چو بفشانند بفشانند

زچشم لعل رمانی چو میبارند میخندند　　زرویم راز پنهانی چو می بینند میخوانند

بعمری یکنفس با ما چو بنشینند برخیزند　　نهال شوق در خاطر چو برخیزند بنشانند

چو منصور از مراد آنانکه بردارند بردارند　　که با این درد اگر در بند درمانند درمانند

سرشک گوشه‌گیران را چو دریابند دریابند　　رخ از مهر سحرخیزان نگردانند اگر دانند

در آن حضرت چو مشتاقان نیاز آرند ناز آرند

بدین درگاه حافظ را چو میخوانند میرانند

سحرم دولت بیدار ببالین آمد　　گفت برخیز که آن خسرو شیرین آمد

قدحی درکش و سرخوش بتماشا بخرام　　تا ببینی که نگارت بچه آیین آمد

مژدگانی بده ای خلوتی نافه‌گشای　　که زصحرای ختن آهوی مشکین آمد

گریه آبی برخ سوختگان باز آورد　　ناله فریادرس عاشق مسکین آمد

مرغ دل باز هوادار کمان ابروئیست　　که کمین صید کمش جان و دل و دین آمد

در هوا چند معلق زنی و جلوه کنی　　ای کبوتر نگران باش که شاهین آمد

ساقیا می بده و غم مخور از دشمن و دوست　　که بکام دل ما آن بشد و این آمد

شادی یار پری چهره بده باده ناب　　که می لعل دوای دل غمگین آمد

رسم بدعهدی ایام چو دید ابر بهار　　گریه‌اش بر سمن و سنبل و نسرین آمد

چون صبا گفته حافظ بشنید از بلبل　　عنبرافشان بتماشای ریاحین آمد

١ بردارند اول یعنی بار دیگر دارند و بردارند ثانی یعنی بردار کشیده شده‌اند

داور

٢ رخ از مهر الخ یعنی اگر بدانند که ایشان را چه قرب و منزلت در نزد ایزد متعال است

قدسی

غفر له

ستاره‌ٔ بدرخشید و ماه مجلس شد
دل رمیده ما را انیس و مونس شد

نگار من که بمکتب نرفت و خط ننوشت — بغمزه مسئله آموز صد مدرس شد
طرب سرای محبت کنون شود معمور — که طاق ابروی یار منش مهندس شد
ببوی او دل بیمار عاشقان چو صبا — فدای عارض نسرین و چشم نرگس شد
بصدر مصطبه ام می نشاند اکنون یار — گدای شهر نگه کن که میر مجلس شد
لب از ترشح می پاک کن ز بهر خدا — که خاطرم بهزاران گنه موسوس شد
کرشمه تو شرابی بعاشقان پیمود — که علم بیخبر افتاد و عقل بیحس شد
خیال آب خضر بست و جام کیخسرو — بجرعه نوشی سلطان ابوالفوارس شد
چو زر عزیز وجود است شعر من آری — قبول دولتیان کیمیای این مس شد

ز راه میکده یاران عنان بگردانید
چرا که حافظ ازین راه رفت و مفلس شد

ساقی ار باده ازین دست بجام اندازد — عارفان را همه در شرب مدام اندازد
ور چنین زیر خم زلف نهد دانه خال — ای بسا مرغ خرد را که بدام اندازد
از آن وقت می صبح فروغ است شب — گرد خرگاه افق پرده شام اندازد

روز در کسب هنر کوش که می خوردن روز — دل چون آینه در زنگ ظلام اندازد

ای خوشا حالت آن مست که در پای حریف — سر و دستار نداند که کدام اندازد

زاهدا سر بکله گوشه خورشید برآر — بختت ار قرعه بدین ماه تمام اندازد

زاهد خام طمع بر سر انکار بماند — پخته گردد چو نظر بر می خام اندازد

باده با محتسب شهر ننوشی حافظ

که خورد باده ات و سنگ بجام اندازد

سحر چون خسرو خاور علم بر کوهساران زد — بدست مرحمت یارم در امیدواران زد

چو پیش صبح روشن شد که حال مهر گردون چیست — برآمد خنده خوش بر غرور کامکاران زد

نگارم دوش در مجلس بعزم رقص چون برخاست — گره بگشود از گیسو و بر دلهای یاران زد

من از رنگ صلاح آندم بخون دل بشستم دست — که چشم باده پیمایش صلا بر هوشیاران زد

کدام آهن دلش آموخت این آیین عیاری — کز اول چون برون آمد ره شب زنده داران زد

خیال شهسواران پخت و شد ناگه دل مسکین — خداوندا نگهدارش که بر قلب سواران زد

منش با خرقه پشمین کجا اندر کمند آرم — زره موئی که مژگانش ره خنجرگذاران زد

نظر بر قرعه توفیق و یمن دولت شاه است — بده کام دل عاشق که فال بختیاران زد

شهنشاه مظفر فر شجاع ملک و دین منصور — که جود بیدریغش خنده بر ابر بهاران زد

ازان ساعت که جام می بدست او مشرف شد | زمانه ساغر شادی بیاد میگساران زد
ز شمشیر سرافشانش ظفر آن روز بدرخشید | که چون خورشید انجم سوز تنها بر هزاران زد
تعالی الله زهی ذاتی که تا نیرنگ هستی یافت | صفای جوهر پاکش دم از پرهیزکاران زد

دوام عمر و ملک او بخواه از لطف حق حافظ
که چرخ این سکه دولت بنام شهریاران زد

سحر بلبل حکایت با صبا کرد | که عشق گل بما دیدی چها کرد
ازان رنگ رخم خون در دل انداخت | در این گلشن بخارم مبتلا کرد
بهر سو بلبل بیدل در افغان | تنعم در میان باد صبا کرد
نقاب گل کشید و زلف سنبل | گره بند قبای غنچه وا کرد
غلام همت آن نازنینم | که کار خیر بی روی و ریا کرد
خوشش باد آن نسیم صبحگاهی | که درد شب نشینان را دوا کرد
من از بیگانگان هرگز ننالم | که با من هرچه کرد آن آشنا کرد
گر از سلطان طمع کردم خطا بود | ور از دلبر وفا جستم جفا کرد
وفا از خواجگان ملک با من | کمال دولت و دین بوالوفا کرد
بشارت بر بکوی میفروشان | که حافظ توبه از زهد ریا کرد

[illegible]

شاهدان گر دلبری زینسان کنند
زاهدان را رخنه در ایمان کنند

هر کجا آن شاخ نرگس بشکفد — گلرخانش دیده نرگسدان کنند
یار ما چون سازد آهنگ سماع — قدسیان در عرش دست افشان کنند
مردم چشمم بخون آغشته شد — در کجا این ظلم بر انسان کنند
عاشقان را بر سر خود حکم نیست — هر چه فرمان تو باشد آن کنند
پیش چشمم کمتر است از قطره‌ای — آن حکایتها که از طوفان کنند
رخ نماید آفتاب دولتت — گر چو صبحت آینه رخشان کنند
کن نگاهی از دو چشمت تا در آن — مرگ را بر بیدلان آسان کنند
عید رخسار تو کو تا عاشقان — در وفایت جان و دل قربان کنند
ای جوان سروقد گویی بزن — پیش از آن کز قامتت چوگان کنند
خوش برآی از غصه ای دل کاهل راز — عیش خوش در بوته هجران کنند

سر مکش حافظ ز آه نیمشب
تا چو صبحت آینه تابان کنند

شراب بیغش و ساقی خوش دو دام رهند — که زیرکان جهان از کمندشان نرهند

در بعضی نسخ بجای [illegible] روان است [illegible]
[illegible]
در بعضی نسخ [illegible]

من ارچه عاشقم و رند و مست و نامه سیاه / هزار شکر که یاران شهر بی‌گنهند
مبین حقیر گدایان عشق را کاین قوم / شهان بی‌کمر و خسروان بی‌کلهند
جفا نه شیوه درویشی است و راهروی / بیار باده که این سالکان نه مرد رهند
مکن که کوکبه دلبری شکسته شود / چو چاکران بگریزند و بندگان بجهند
غلام همت دردی‌کشان یکرنگم / نه آن گروه که ازرق لباس و دل سیهند
قدم منه بخرابات جز بشرط ادب / که ساکنان درش محرمان پادشهند
بهوش باش که هنگام باد استغنا / هزار خرمن طاعت بنیم جو ننهند

جناب عشق بلند است همتی حافظ / که عاشقان ره بی‌همتان بخود ندهند

شاهد آن نیست که موئی و میانی دارد / بنده طلعت آن باش که آنی دارد
شیوه حور و پری خوب و لطیفست ولی / خوبی آن است و لطافت که فلانی دارد
چشمه چشم مرا ای گل خندان دریاب / که بامید تو خوش آب روانی دارد
مرغ زیرک نشود در چمنش نغمه سرای / هر بهاری که ز دنبال خزانی دارد
خم ابروی تو در صنعت تیراندازی / بستد از دست هر آنکس که کمانی دارد
گوی خوبی که برد از تو که خورشید آنجا / نه سواری است که در دست عنانی دارد

دلنشین شد سخنم تا تو قبولش کردی — آری آری سخن عشق نشانی دارد
در ره عشق نشد کس بیقین محرم راز — هر کسی بر حسب فهم گمانی دارد
با خرابات نشینان ز کرامات ملاف — هر سخن جائی و هر نکته مکانی دارد
مدّعی گو برو و نکته بحافظ مفروش — کلک ما نیز زبانی و بیانی دارد

شراب و عیش نهان چیست کار بی بنیاد — زدیم بر صف رندان هر آنچه بادا باد
گره ز دل بگشا و ز سپهر یاد مکن — که فکر هیچ مهندس چنین گره نگشاد
ز انقلاب زمانه عجب مدار که چرخ — ازین فسانه و افسون هزار دارد یاد
قدح بشرط ادب گیر زانکه ترکیبش — ز کاسه سر جمشید و بهمن است و قباد
که آگه است که جمشید و کی کجا رفتند — که واقفست که چون رفت تخت جم بر باد
ز حسرت لب شیرین هنوز می بینم — که لاله میدمد از خاک تربت فرهاد
مگر که لاله بدانست بیوفائی دهر — که تا بزاد و بشد جام می ز کف ننهاد
نمیدهند اجازت مرا بسیر سفر — نسیم خاک مصلّی و آب رکناباد
بیا بیا که زمانی ز می خراب شویم — مگر رسیم بگنجی درین خراب آباد
بنوش باده صافی بناله دف و چنگ — که بسته اند بر ابریشم طرب دل شاد

[illegible]

زدست اگر ننهم جام می مکن عیبم | که پاک تر به ازاینم حریف دست نداد

رسید در غم عشقش بحافظ آنچه رسید
که چشم زخم زمانه بعاشقان مرساد

صوفی نهاد دام و سر حقه باز کرد | بنیاد مکر با فلک حقه باز کرد
بازی چرخ بشکندش بیضه در کلاه | زیرا که عرض شعبده با اهل راز کرد
ساقی بیا که شاهد رعنای صوفیان | دیگر بجلوه آمد و آغاز ناز کرد
این مطرب از کجاست که ساز عراق ساخت | و آهنگ بازگشت زراه حجاز کرد
ای دل بیا که ما به پناه خدا روم | زانچ آستین کوته و دست دراز کرد
صنعت مکن که هرکه محبت نه راست باخت | عشقش بروی دل در محنت فراز کرد
ای کبک خوش خرام که خوش میروی بناز | غره مشو که گربه عابد نماز کرد
فردا که پیشگاه حقیقت شود پدید | شرمنده رهروی که عمل بر مجاز کرد

حافظ مکن ملامت رندان که در ازل
ما را خدا ز زهد و ریا بی نیاز کرد

صوفی ار باده باندازه خورد نوشش باد | ورنه اندیشه این کار فراموشش باد
اگر بیک جرعه می از دست تواند دادن | دست با شاهد مقصود در آغوشش باد

کیست آن شاه سوار خوش خرم که دو کون / بسته بند قبا و علم دوشش باد

نرگس مست نوازش کن مردم دارش / خون عاشق بخورد گر بقدح نوشش باد

چشمم از آینه داران خط و خالش گشت / لبم از بوسه ربایان لب نوشش باد

گرچه از کبر سخن با من درویش نکرد / جان فدای شکرین پسته خاموشش باد

شاه ترکان سخن مدعیان می شنود / شرمی از مظلمه خون سیاوشش باد

پیر ما گفت خطا بر قلم صنع نرفت / آفرین بر نظر پاک خطاپوشش باد

بغلامی تو مشهور جهان شد حافظ / حلقه بندگی زلف تو در گوشش باد

صبا وقت سحر بوئی ز زلف یار می آورد / دل شوریده ما را ز نو در کار می آورد

ز رشک تار زلف یار بر باد سحر میداد / صبا هر نافه مشکی که از تاتار می آورد

فروغ ماه میدیدم ز بام قصر او روشن / که روی از شرم او خورشید دیوار می آورد

عفی الله چین ابرویش اگرچه ناتوانم کرد / برحمت هم پیامی بر سر بیمار می آورد

سراسر بخشش جانان طریق لطف و احسان بود / اگر تسبیح میفرمود اگر زنار می آورد

من آن شاخ صنوبر را ز باغ سینه برکندم / که هر گل کز غمش بشکفت محنت بار می آورد

ز بیم غارت چشمش دل خونین رها کردم / ولی میریخت خون در ره بدین هنجار می آورد

خوش آنوقت و خوش آنساعت که آن از لب کند بخشش — بدزدیدی چنان دلها که خصم اقرار می‌آورد

بقول مطرب و ساقی برون رفتم گه و بیگه — کز آن راه گران قاصد خبر دشوار می‌آورد

عجب میداشتم دیشب ز حافظ جام و پیمانه
ولی منعش نمی‌کردم که صوفی‌وار می‌آورد

صبا به تهنیت پیر میفروش آمد — که موسم طرب و عیش و ناز و نوش آمد

هوا مسیح نفس گشت و باد نافه گشای — درخت سبز شد و مرغ در خروش آمد

تنور لاله چنان بر فروخت باد بهار — که غنچه غرق عرق گشت و گل بجوش آمد

بگوش هوش نیوش از من و بعشرت کوش — که این سخن سحر از هاتفم بگوش آمد

ز فکر تفرقه باز آی تا شوی مجموع — بحکم آنکه چو شد اهرمن سروش آمد

ز مرغ صبح ندانم که سوسن آزاد — چه گوش کرد که با ده زبان خموش آمد

چه جای صحبت نامحرم است مجلس انس — سر پیاله بپوشان که خرقه پوش آمد

بگومیت سخنی خوش بیا و باده بنوش — که زاهد از بر ما رفت و میفروش آمد

ز خانقاه بمیخانه میرود حافظ
مگر ز مستی زهد و ریا بهوش آمد

طایر دولت اگر باز گذاری بکند — یار باز آید و با وصل قراری بکند

دیده را دستگه در و گهر گرچه نماند
بخورد خونی و تدبیر نثاری بکند

شهر خالیست ز عشاق مگر کز طرفی
دستی از غیب برون آید و کاری بکند

کس نیارد بر او دم زند از قصه ما
مگرش باد صبا گوش گذاری بکند

داده‌ام باز نظر را به تذروی پرواز
بازخواند مگرش بخت و شکاری بکند

کو کریمی که ز بزم طربش غمزده‌ای
جرعه‌ای درکشد و دفع خماری بکند

یا وفا یا خبر وصل تو یا مرگ رقیب
بازی چرخ از این یک دو سه کاری بکند

دوش گفتم بکند لعل لبش چاره دل
هاتف غیب ندا داد که آری بکند

حافظا گر نروی از در او هم روزی
گذری بر سرت از گوشه کناری بکند

عکس روی تو چو در آینه جام افتاد
عارف از پرتو می در طمع خام افتاد

حسن روی تو به یک جلوه که در آینه کرد
این همه نقش در آیینه اوهام افتاد

اینهمه عکس می و نقش مخالف که نمود
یک فروغ رخ ساقیست که در جام افتاد

غیرت عشق زبان همه خاصان ببرید
از کجا سر غمش در دهن عام افتاد

هر دمش با من دلسوخته لطفی دگر است
این گدا بین که چه شایسته انعام افتاد

پاک بین از نظر پاک به مقصود رسید
احول از چشم دو بین در طمع خام افتاد

جلوه‌ای کرد رخش روز ازل زیر نقاب — عکسی از پرتو آن بر رخ افهام افتاد

زیر شمشیر غمش رقص کنان باید رفت — کانکه شد کشتهٔ او نیک سرانجام افتاد

در خم زلف تو آویخت دل از چاه زنخ — آه کز چاه برون آمد و در دام افتاد

آن شد ای خواجه که در صومعه بازم بینی — کار ما با رخ ساقی و لب جام افتاد

من ز مسجد بخرابات نه خود افتادم — اینم از روز ازل حاصل فرجام افتاد

چه کند گر پی دوران نرود چون پرگار — هر که در دایرهٔ گردش ایام افتاد

صوفیان جمله حریفند و نظرباز ولی — زین میان حافظ دلسوخته بدنام افتاد

عشقت نه سرسریست که از سر بدر شود — مهرت نه عارضیست که جای دگر شود

عشق تو در وجودم و مهر تو در دلم — با شیر اندرون شد و با جان بدر شود

دردیست درد عشق که اندر علاج او — هر چند سعی بیش نمائی بتر شود

اول یکی منم که در این شهر هر شبی — فریاد من بگنبد افلاک بر شود

گر زانکه من سرشک فشانم ز زنده رود — کشت عراق جمله بیکبار تر شود

دی در میان زلف بدیدم رخ نگار — بر هیأتی که ابر محیط قمر شود

گفتم که ابتدا کنم از بوسه گفت نی — بگذار تا که ماه ز عقرب بدر شود

ای دل بیاد لعلش اگر باده میخوری   مگذار هان که مدعیان را خبر شود

حافظ سر از لحد بدر آرد بپای بوس
گر خاک او بپای شمای پی سپر شود

غلام نرگس مست تو تاجدارانند   خراب باده لعل تو هوشیارانند
ترا صبا و مرا آب دیده شد غماز   وگرنه عاشق و معشوق رازدارانند
بزیر زلف دوتا چون گذر کنی بینی   که از یمین و یسارت چه بیقرارانند
گذار کن چو صبا بر بنفشه زار و ببین   که از تطاول زلفت چه سوگوارانند
رقیب درگذر و بیش ازین مکن نخوت   که ساکنان در دوست خاکسارانند
نصیب ماست بهشت ای خداشناس برو   که مستحق کرامت گناهکارانند
نه من بر آن گل عارض غزل سرایم و بس   که عندلیب تو از هر طرف هزارانند
تو دستگیر شو ای خضر پی خجسته که من   پیاده میروم و همرهان سوارانند
بیا بمیکده و چهره ارغوانی کن   مرو بصومعه کانجا سیاه کارانند

خلاص حافظ از آن زلف تابدار مباد
که بستگان کمند تو رستگارانند

قتل این خسته بشمشیر تو تقدیر نبود   ورنه هیچ از دل بیرحم تو تقصیر نبود

یارب آئینه حسن تو چه جوهر دارد — که در او آه مرا قوت تاثیر نبود

سر ز حیرت بدر میکده‌ها بر کردم — چون شناسای تو در صومعه یک پیر نبود

من دیوانه چو زلف تو رها میکردم — هیچ لایق ترم از حلقه زنجیر نبود

نازنین‌تر ز قدت در چمن حسن نرست — خوشتر از نقش تو در عالم تصویر نبود

تا مگر همچو صبا باز بزلف تو رسم — حاصلم دوش بجز ناله شبگیر نبود

آن کشیدم ز تو ای آتش هجران که چو شمع — جز فنای خودم از دست تو تدبیر نبود

آیتی بد ز عذاب انده حافظ بی تو
که بر هیچکسش حاجت تفسیر نبود

گر میفروش حاجت رندان روا کند — ایزد گنه ببخشد و دفع بلا کند

در کارخانه‌ای که ره علم و عقل نیست — وهم ضعیف رای فضولی چرا کند

مطرب بساز عود که کس بی اجل نمرد — وانکو نه این ترانه سراید خطا کند

گر رنج پیشت آید و گر راحت ای حکیم — نسبت مکن بغیر که اینها خدا کند

ما را که درد عشق و بلای خمار هست — یا وصل دوست یا می صافی دوا کند

حقا که در زمان برسد مژده امان — گر سالکی بعهد امانت وفا کند

ساقی بجام عدل بده باده تا گدا — غیرت نیاورد که جهان پر بلا کند

جان رفت در سر می و حافظ ز عشق سوخت
عیسی دمی کجاست که احیای ما کند

کلک مشکین تو روزی که ز ما یاد کند
ببرد اجر دو صد بنده که آزاد کند

قاصد حضرت سلمی که سلامت بادا
چه شود گر بسلامی دل ما شاد کند

یارب اندر دل آن خسرو شیرین انداز
که برحمت گذری بر سر فرهاد کند

حالیا عشوه عشق تو ز بنیادم برد
تا دگر لشکر حکیمانه چه بنیاد کند

گوهر پاک تو از مدحت ما مستغنی است
فکر مشاطه چه با حسن خداداد کند

امتحان کن که بسی گنج مرادت بدهند
گر خرابی چو مرا لطف تو آباد کند

شاه را به بود از طاعت صد ساله و زهد
قدر یک ساعت عمری که در او داد کند

ره نبردیم بمقصود خود اندر شیراز
خرم آن روز که حافظ ره بغداد کند

گفتم کیم دهان و لبت کامران کنند
گفتا بچشم هر چه تو گویی چنان کنند

گفتم خراج مصر طلب میکند لبت
گفتا در این معامله کمتر زیان کنند

گفتم بنقطه دهنت خود که برد راه
گفت این حکایتیست که با نکته دان کنند

گفتم صنم پرست مشو با صمد نشین
گفتا بکوی عشق هم این و هم آن کنند

گفتم هوای میکده غم میبرد ز دل
گفتا خوش آن کسان که دلی شادمان کنند

گفتم شراب و خرقه نه آیین مذهب است
گفت این عمل بمذهب پیر مغان کنند

گفتم ز لعل نوش لبان پیر را چه سود
گفتا به بوسه شکرینش جوان کنند

گفتم که خواجه کی بسر حجله میرود
گفت آن زمان که مشتری و مه قران کنند

گفتم دعای دولت او ورد حافظ است
گفت این دعا ملایک هفت آسمان کنند

کسی که حسن رخ دوست در نظر دارد
محقق است که او حاصل بصر دارد

چو خامه بر خط فرمان او سر طاعت
نهاده ایم مگر او بتیغ بردارد

کسی بوصل تو چون شمع یافت پروانه
که زیر تیغ تو هر دم سری دگر دارد

بپای بوس تو دست کسی رسید که او
چو آستانه بدین در همیشه سر دارد

ز زهد خشک ملولم بیار باده ناب
که بوی باده دماغم مدام تر دارد

برد رقیب تو روزی بسینه ام تیری
ز بسکه تیر غمت سینه بی سپر دارد

کسی که از ره تقوی قدم برون ننهاد
بعزم میکده اکنون سر سفر دارد

ز باده هیچت اگر نیست این نه بس که ترا
دمی ز وسوسه عقل بیخبر دارد

دل شکسته حافظ بخاک خواهد برد
چو لاله داغ هوایی که بر جگر دارد

گر من از باغ تو یک میوه بچینم چه شود
پیش پائی بچراغ تو ببینم چه شود

یارب اندر کنف سایه آن سرو بلند
گر من سوخته یکدم بنشینم چه شود

آخر ای خاتم جمشید سلیمان آثار
گر فتد عکس تو بر لعل نگینم چه شود

زاهد شهر چو مهر ملک و شحنه گزید
من اگر مهر نگاری بگزینم چه شود

صرف شد عمر گرانمایه بمعشوقه و می
تا از آنم چه بپیش آید از اینم چه شود

عقلم از خانه بدر رفت اگر می این است
دیدم از پیش که در خانه دینم چه شود

من که در کوی بتان منزل و ماوی دارم
گر دهی جای بصف دو پس بنیم چه شود

خواجه دانست که من عاشقم و هیچ نگفت
حافظ ار نیز بداند که چنینم چه شود

گداخت جان که شود کار دل تمام و نشد
بسوختیم درین آرزوی خام و نشد

فغان که در طلب گنج گوهر مقصود
شدم خراب جهانی ز غم تمام و نشد

دریغ و درد که در جستجوی گنج حضور
بسی شدم بگدائی بر کرام و نشد

بطعنه گفت شبی میر مجلس تو شوم
شدم بمجلس او کمترین غلام و نشد

پیام کرد که خواهم نشست با رندان
بشد برندی و دردی کشیم نام و نشد

روا است در بر اگر می طپد کبوتر دل | که دید در ره خود پیچ و تاب دام و نشد

بکوی عشق منه بی دلیل راه قدم | که من بخویش نمودم صد اهتمام و نشد

بدان هوس که بمستی ببوسم آن لب لعل | چه خون که در دلم افتاد همچو جام و نشد

هزار حیله برانگیخت حافظ از سر مهر
بدان هوس که شود آن حریف رام و نشد

کی شعر تر انگیزد خاطر که حزین باشد | یک نکته در این معنی گفتیم و همین باشد

از لعل تو گر یابم انگشتری زنهار | صد ملک سلیمانم در زیر نگین باشد

غمناک نباید بود از طعن حسود ای دل | شاید که چو وابینی خیر تو درین باشد

هر کو نکند فهمی زین کلک خیال انگیز | نقشش بحرام ار خود صورتگر چین باشد

جام می و خون دل هر یک بکسی دادند | در دایره قسمت اوضاع چنین باشد

در کار گلاب و گل حکم ازلی این بود | کان شاهد بازاری وین پرده نشین باشد

آن نیست که حافظ را رندی شود از خاطر
کاین سابقه رندی تا روز پسین باشد

گل بی رخ یار خوش نباشد | بی باده بهار خوش نباشد

طرف چمن و هوای بستان | بی لاله عذار خوش نباشد

گفتم ز مهرورزان رسم وفا بیاموز   گفتا ز ماه رویان این کار کمتر آید

رقصیدن سرو و حالت گل   بی صوت هزار خوش نباشد
باغ گل و مل خوشست لیکن   بی صحبت یار خوش نباشد
هر نقش که دست عقل بندد   جز نقش نگار خوش نباشد
با یار شکرلب گل اندام   بی بوس و کنار خوش نباشد

جان نقد محقر است حافظ
از بهر نثار خوش نباشد

گفتم غم تو دارم گفتا غمت سرآید   گفتم که ماه من شو گفتا اگر برآید
گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد   گفتا اگر بدانی هم اوت رهبر آید
گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو کشت   گفتا تو بندگی کن کو بنده پرور آید
گفتم دل رحیمت کی عزم صلح دارد   گفتا بکش جفا را تا وقت آن درآید
گفتم که بر خیالت راه نظر ببندم   گفتا که شبرو است این از راه دیگر آید
گفتم خوش آن هوایی کز باغ خلد خیزد   گفتا خنک نسیمی کز کوی دلبر آید

گفتم زمان عشرت دیدی که چون سرآمد
گفتا خموش حافظ کاین غصه هم سرآید

گوهر مخزن اسرار همان است که بود   حقه مهر بدان مهر و نشان است که بود

[illegible]

از صبا پرس که ما را همه شب تا دم صبح / بوی زلف تو همان مونس جان است که بود

طالب لعل و گهر نیست وگرنه خورشید / همچنان در عمل معدن و کان است که بود

رنگ خون دل ما را که نهان کرد خطت / همچنان از لب لعل تو عیان است که بود

عاشقان بندهٔ ارباب امانت باشند / لاجرم چشم گهربار همان است که بود

کشتهٔ غمزهٔ خود را بزیارت می‌آی / زانکه بیچاره همان دل نگران است که بود

زلف هندوی تو گفتم که دگر ره نزند / سالها رفت و بدان سیرت و سان است که بود

حافظا باز نما قصهٔ خونابهٔ چشم / که در این چشمه همان آب روان است که بود

کنون که در چمن آمد گل از عدم بوجود / بنفشه در قدم او نهاد سر بسجود

بنوش جام صبوحی بنالهٔ دف و چنگ / ببوس غبغب ساقی بنغمهٔ نی و عود

بباغ تازه کن آیین دین زردشتی / کنون که لاله برافروخت آتش نمرود

ز دست شاهد سیمین عذار عیسی دم / شراب نوش و رها کن حدیث عاد و ثمود

جهان چو خلد برین شد بدور سوسن و گل / ولی چه سود که در وی نه ممکن است خلود

شد از بروج ریاحین چو آسمان گلشن / زمین باختر میمون و طالع مسعود

چو گل سوار شود بر هوا سلیمان‌وار / سحر که مرغ درآید بنغمهٔ داود

بدور گل منشین بی شراب و شاهد و چنگ — که همچو دور بقا هفته‌ای بود معدود
بیار جام لبالب بیاد آصف عهد — وزیر ملک سلیمان عماد دین محمود

بود که مجلس حافظ بیمن تربیتش
هر آنچه می‌طلبد جمله باشدش موجود

گفتم که خطا کردی و تدبیر نه این بود — گفتا چه توان کرد که تقدیر چنین بود
گفتم که خدا داد مرادت بوصالش — گفتا که مرادم بوصالش نه همین بود
گفتم که قرین بدت افکند بدین روز — گفتا که مرا بخت بد خویش قرین بود
گفتم ز من ای ماه چرا مهر بریدی — گفتا که فلک با من بد مهر بکین بود
گفتم که بسی جام طرب خوردی ازین پیش — گفتا که شفا در قدح بازپسین بود
گفتم که تو ای عمر چرا زود برفتی — گفتا که فلانی چکنم عمر همین بود
گفتم که بسی خط خطا بر تو کشیدند — گفتا همه آن بود که بر لوح جبین بود
گفتم که نه وقت سفرت بود چنین زود — گفتا که مگر مصلحت وقت چنین بود

گفتم که ز حافظ بچه حجت شده‌ای دور
گفتا که همه وقت مرا داعیه این بود

گرچه بر واعظ شهر این سخن آسان نشود — تا ریا ورزد و سالوس مسلمان نشود

رندی آموز و کرم کن که نه چندین هنر است
حیوانی که ننوشد می و انسان نشود

گوهر پاک بباید که شود قابل فیض
ورنه هر سنگ و گلی لؤلؤ و مرجان نشود

اسم اعظم بکند کار خود ای دل خوش باش
که به تلبیس و حیل دیو سلیمان نشود

دردمندی که کند درد نهان پیش طبیب
درد او بی سببی قابل درمان نشود

عشق میورزم و امید که این فن شریف
چون هنرهای دگر موجب حرمان نشود

دوش میگفت که فردا بدهم کام دلت
سببی ساز خدایا که پشیمان نشود

حسن خلقی ز خدا میطلبم خوی ترا
تا دگر خاطر ما از تو پریشان نشود

هر که در پیش بتان بر سر جان میلرزد
بی تکلف تن او لایق قربان نشود

ذره را تا نبود همت عالی حافظ
طالب چشمه خورشید درخشان نشود

کارم ز دور چرخ بسامان نمیرسد
خون شد دلم ز درد و بدرمان نمیرسد

چون خاک راه پست شدم همچو باد و باز
تا آبرو نمیرود و نان نمیرسد

از دست برد جور زمان اهل فضل را
این غصه بس که دست سوی جان نمیرسد

پی پاره نمیکنم از هیچ استخوان
تا صد هزار زخم بدندان نمیرسد

سیرم ز جان خود بدل راستان ولی
بیچاره را چه چاره که فرمان نمیرسد

در آرزوت کشته دلم زار و ناتوان
آوخ که آرزوی من آسان نمیرسد

تا صد هزار خار نمیروید از زمین
از گلبنی گلی بگلستان نمیرسد

یعقوب را دو دیده ز حسرت سفید شد
و آوازه ز مصر بکنعان نمیرسد

از حشمت اهل جهل بکیوان رسیده اند
جز آه اهل فضل بکیوان نمیرسد

صوفی بشوی زنگ دل خود باب می
زین شست و شوی خرقه بغفران نمیرسد

حافظ صبور باش که در راه عاشقی
هر کس که جان نداد بجانان نمیرسد

مرا بر ندی و عشق آن فضول عیب کند
که اعتراض بر اسرار علم غیب کند

کمال صدق و محبت ببین نه نقص گناه
که هر که بی هنر افتد نظر بعیب کند

چنان بزد ره اسلام غمزه ساقی
که اجتناب ز صهبا مگر صهیب کند

ز عطر حور بهشت آن زمان برآید بوی
که خاک میکده ما عبیر جیب کند

کلید گنج سعادت قبول اهل دلست
مباد کس که در این نکته شک و ریب کند

شبان وادی ایمن گهی رسد بمراد
که چند سال بجان خدمت شعیب کند

ز دیده خون بچکاند فسانه حافظ
چو یاد عهد شباب و زمان شیب کند

مژده ای دل که مسیحا نفسی می‌آید / که ز انفاس خوشش بوی کسی می‌آید

از غم و درد مکن ناله و فریاد که دوش / زده‌ام فالی و فریادرسی می‌آید

ز آتش وادی ایمن نه منم خرم و بس / موسی اینجا به امید قبسی می‌آید

هیچکس نیست که در کوی تواش کاری نیست / هر کس اینجا به امید هوسی می‌آید

کس ندانست که منزلگه مقصود کجاست / اینقدر هست که بانگ جرسی می‌آید

جرعه‌ای ده که به میخانهٔ ارباب کرم / هر حریفی ز پی ملتمسی می‌آید

خبر بلبل این باغ مپرسید که من / ناله‌ای می‌شنوم کز قفسی می‌آید

دوست را گر سر پرسیدن بیمار غم است / گو بیا خوش که هنوزش نفسی می‌آید

یار دارد سر صید دل حافظ یاران / شاهبازی به شکار مگسی می‌آید

مطرب عشق عجب ساز و نوائی دارد / نقش هر پرده که زد راه به جائی دارد

عالم از نالهٔ عشاق مبادا خالی / که خوش آهنگ فرح بخش صدائی دارد

پیر دردی‌کش ما گر چه ندارد زر و زور / خوش عطابخش و خطاپوش خدائی دارد

از عدالت نبود دور گرش پرسد حال / پادشاهی که به همسایه گدائی دارد

محترم دار دلم کاین مگس قندپرست / تا هواخواه تو شد فرهمائی دارد

اشک خونین بطبیبان بنمودم گفتند / درد عشق است و جگرسوز دوایی دارد

ستم از غمزه میاموز که در مذهب عشق / هر عمل اجری و هر کرده جزایی دارد

نغز گفت آن بت ترسابچه باده فروش / شادی روی کسی خور که صفایی دارد

خسروا حافظ درگاه نشین فاتحه خواند / وز زبان تو تمنای دعائی دارد

من و انکار شراب این چه حکایت باشد / غالبا اینقدرم عقل و کفایت باشد

من که شبها ره تقوی زده ام با دف و چنگ / این زمان سر بره آرم چه حکایت باشد

زاهد ار راه برندی نبرد معذور است / عشق کاریست که موقوف هدایت باشد

تا بغایت ره میخانه نمیدانستم / ور نه مستوری ما تا بچه غایت باشد

بنده پیر مغانم که ز جهلم برهاند / پیر ما هر چه کند عین عنایت باشد

زاهد و عجب و نماز و من و مستی و نیاز / تا خود او را ز میان با که عنایت باشد

دوش ازین غصه نخفتم که حکیمی میگفت / حافظ ار باده خورد جای شکایت باشد

مسلمانان مرا وقتی دلی بود / که با وی گفتمی گر مشکلی بود

دلی همدرد و یاری مصلحت بین / که استظهار هر اهل دلی بود

بگردابی چو می افتادم از غم
بتدبیرش امید ساحلی بود

ز من ضایع شد اندر کوی جانان
چه دامنگیر یا رب منزلی بود

بحال این پشیمان رحمت آرید
که وقتی کاردان کاملی بود

مرا تا عشق تعلیم سخن کرد
حدیثم نکته هر محفلی بود

هنر بی عیب حرمان نیست لیکن
ز من محروم‌تر کی سائلی بود

سرشکم در طلب درها فشانید
ولی از وصل او بیحاصلی بود

مگو دیگر که حافظ نکته دانست
که ما دیدیم و محکم غافلی بود

معاشران ز حریف شبانه یاد آرید
حقوق بندگی مخلصانه یاد آرید

چو در میان مراد آورید دست امید
ز عهد صحبت ما در میانه یاد آرید

چو عکس باده کند جلوه در رخ ساقی
ز عاشقان بسرود و ترانه یاد آرید

بوقت سرخوشی از آه و ناله عشاق
بصوت و نغمه چنگ و چغانه یاد آرید

نمیخورند زمانی غم وفاداران
ز بیوفائی دور زمانه یاد آرید

سمند دولت اگر چند سرکشیست ولی
ز همرهان بسر تازیانه یاد آرید

بوقت مرحمت ای ساکنان صدر جلال
ز روی حافظ و آن آستانه یاد آرید

من و صلاح و سلامت کس این گمان نبرد
که کس بزند خرابات ظن آن نبرد

من این مرقع پشمینه بهر آن دارم
که زیر خرقه کشم می کس این گمان نبرد

مباش غره بعلم و عمل فقیه زمان
که هیچکس ز قضای خدای جان نبرد

مشو فریفته رنگ و بو قدح درکش
که زنگ غم ز دلت جز می مغان نبرد

اگرچه دیده بود پاسبان تو ای دل
بهوش باش که نقد تو پاسبان نبرد

سخن به نزد سخندان ادا مکن حافظ
که تحفه کس در و گوهر به بحر و کان نبرد

مرا می دگر باره از دست برد
من باز آورد می دستبرد

هزار آفرین بر می سرخ باد
که از روی ما رنگ زردی ببرد

بنازیم دستی که انگور چید
مریزاد پایی که برهم فشرد

بروز اجل خرده بر کس مگیر
که کار خدائی نه کاریست خرد

مرا از ازل عشق شد سرنوشت
قضای نوشته نشاید سترد

مزن دم ز حکمت که در وقت مرگ
ارسطو دهد جان چو بیچاره کرد

مکش رنج بیهوده خرسند باش
قناعت کن ار نیست [illegible]

چنان زندگانی کن اندر جهان | که چون مرده باشی نگویند مرد

شود مست وحدت ز جام الست
هر آنکو چو حافظ می صاف خورد

مرا مهر سیه چشمان ز سر بیرون نخواهد شد | قضای آسمان است این و دیگرگون نخواهد شد
مرا روز ازل کاری بجز رندی نفرمودند | هر آن قسمت که آنجا شد کم و افزون نخواهد شد
مجال من همین باشد که پنهان مهر او ورزم | حدیث بوس و آغوشش نگویم چون نخواهد شد
شراب لعل و جای امن و یار مهربان ساقی | دلا کی به شود کارت اگر اکنون نخواهد شد
خدا را محتسب ما را بفریاد دف و نی بخش | که ساز شرع از این افسانه بی قانون نخواهد شد
شبی مجنون بلیلی گفت کی محبوب بی همتا | ترا عاشق شود پیدا ولی مجنون نخواهد شد
رقیب آزارها فرمود و جای آشتی نگذاشت | مگر آه سحرخیزان سوی گردون نخواهد شد

مشوی ای دیده نقش غم ز لوح سینه حافظ
که زخم تیر دلدار است و رنگ خون نخواهد شد

معاشران گره از زلف یار باز کنید | شبی خوش است بدین قصه اش دراز کنید
حضور مجلس انس است و دوستان جمعند | و ان یکاد بخوانید و در فراز کنید
رباب و چنگ ببانگ بلند میگویند | که گوش هوش به پیغام اهل راز کنید

هر آنکسی که درین حلقه نیست زنده بعشق / بر او چو مرده بفتوی من نماز کنید

میان عاشق و معشوق فرق بسیار است / چو یار ناز نماید شما نیاز کنید

بجان دوست که غم پرده شما ندرد / گر اعتماد بر الطاف کارساز کنید

نخست موعظهٔ پیر میفروش این است / که از معاشر ناجنس احتراز کنید

وگر طلب کند انعامی از شما حافظ / حوالتش بلب یار دلنواز کنید

مرا وصل تو گر زانکه دست رس باشد / دگر ز طالع خویشم چه ملتمس باشد

اگر بهر دو جهان یکنفس زنم با دوست / مرا ز هر دو جهان حاصل آن نفس باشد

بر آستان تو غوغای عاشقان چه عجب / که هر کجا شکرستان بود مگس باشد

ره خلاص کجا باشد آن غریقی را / که سیل محنت عشقش ز پیش و پس باشد

چه حاجت است بشمشیر قتل عاشق را / که نیم جان مرا یک کرشمه بس باشد

هزار بار شود آشنا و دیگر بار / مرا به بیند و گوید که این چه کس باشد

ازین سبب که مرا دست بخت کوتاه است / کجا بسرو بلند تو دست رس باشد

خوش است باده رنگین و صحبت جانان / مدام حافظ بیدل درین هوس باشد

می‌زنم هر نفس از دست فراقت فریاد / آه اگر ناله زارم نرساند بتو باد

چکنم گر نکنم ناله و فریاد و فغان / کز فراق تو چنانم که بد اندیش تو باد

روز و شب غصه و خون میخورم و چون نخورم / چون ز دیدار تو دورم بچه باشم دلشاد

تا تو از چشم من سوخته دل دور شدی / ای بسا چشمه خونین که دل از دیده گشاد

از بن هر مژه صد قطره خون بیش چکد / چون برآرد دلم از دست فراقت فریاد

حافظ دلشده مستغرق یادت شب و روز / تو از این بنده دلخسته بکلی آزاد

مژده ای دل که دگر باد صبا باز آمد / هدهد خوش خبر از طرف سبا باز آمد

برکش ای مرغ سحر نغمه داودی را / که سلیمان گل از طرف هوا باز آمد

لاله بوی می نوشین بشنید از دم صبح / داغ دل بود بامید دوا باز آمد

عارفی کو که کند فهم زبان سوسن / تا بپرسد که چرا رفت و چرا باز آمد

مردمی کرد و کرم بخت خدا داده من / کان بت سنگدل از راه وفا باز آمد

چشم من از پی این قافله بس آب کشید / تا بگوش دلم آواز درا باز آمد

گرچه ما عهد شکستیم و گنه حافظ کرد / لطف او بین که بصلح از در ما باز آمد

نفسه کآن سنگر جانانه است   از خواص اولیا بیگانه است داور دام شرفه قدسی عفوله

نقدها را بود آیا که عیاری گیرند / تا همه صومعه داران پی کاری گیرند

مصلحت دید من آنست که یاران همه کار / بگذارند و خم طره یاری گیرند

خوش گرفتند حریفان سر زلف ساقی / گر فلکشان بگذارد که قراری گیرند

یارب این بچه ترکان چه دلیرند بخون / که به تیر مژه هر لحظه شکاری گیرند

رقص بر شعر تر و ناله نی خوش باشد / خاصه رقصی که در او دست نگاری گیرند

قوت بازوی پرهیز بخوبان مفروش / که در این خیل حصاری بسواری گیرند

زاغ چون شرم ندارد که نهد پا بر گل / بلبلان را سزد ار دامن خاری گیرند

تا کنند اهل نظر خاک رهت کحل بصر / عمرها شد که سر رهگذاری گیرند

حافظ ابنای زمان را غم مسکینان نیست / زین میان گر بتوان به که کناری گیرند

نفس برآمد و کام از تو بر نمی‌آید / فغان که بخت من از خواب در نمی‌آید

در این خیال بسر شد زمان عمر و هنوز / بلای زلف سیاهت بسر نمی‌آید

مقیم زلف تو شد دل که خوش سواد دید / وزان غریب بلاکش خبر نمی‌آید

قد بلند ترا تا ببر نمی‌گیرم / درخت بخت مرادم ببر نمی‌آید

ز شست صدق گشادم هزار تیر دعا / از آن میانه یکی کارگر نمی‌آید

بسم حکایت دل هست با نسیم سحر
ولی به بخت من امشب سحر نمی آید

کمینه شرط وفا ترک سر بود حافظ
برو اگر ز تو این کار بر نمی آید

نه هر که چهره برافروخت دلبری داند
نه هر که آینه سازد سکندری داند

نه هر که طرف کله کج نهاد و تند نشست
کلاهداری و آیین سروری داند

هزار نکته باریکتر ز مو اینجاست
نه هر که سر بتراشد قلندری داند

در آب دیده خود غرقه‌ام چه چاره کنم
که در محیط نه هر کس شناوری داند

غلام همت آن رند عافیت سوزم
که در گدا صفتی کیمیاگری داند

سواد نقطه بینش ز خال تست مرا
که قدر گوهر یکدانه گوهری داند

بباختم دل دیوانه و ندانستم
که آدمی بچه‌ای شیوه پری داند

بقد و چهره هر آنکس که شاه خوبان شد
جهان بگیرد اگر دادگستری داند

وفای عهد نکو باشد ار بیاموزی
وگرنه هر که تو بینی ستمگری داند

تو بندگی چو گدایان بشرط مزد مکن
که خواجه خود روش بنده پروری داند

ز شعر دلکش حافظ کسی شود آگاه
که لطف طبع و سخن گفتن دری داند

و بعضی گفته که زبان اهل بلخ و مرو و شهجهان و بخارا دری است و برخی لغت اهل نیشابور را گفته و فرقه

نیست در شهر نگاری که دل ما ببرد — بختم ار یار شود رختم از اینجا ببرد

کو حریفی کش سرمست که پیش کرمش — عاشق سوخته دل نام تمنا ببرد

در خیال این همه لعبت بهوس میبازم — بو که صاحب‌نظری نام تماشا ببرد

راه عشق ار چه کمینگاه کمانداران است — هر که دانسته رود صرفه ز اعدا ببرد

سحر با معجزه پهلو نزند دل خوش دار — سامری کیست که دست از ید بیضا ببرد

جام مینائی می سد ره تنگدلی است — منه از دست که سیل غمت از پا ببرد

باغبانا ز خزان بیخبرت می بینم — آه از آن روز که بادت گل رعنا ببرد

رهزن دهر نخفته است مشو ایمن از او — اگر امروز نبرده است که فردا ببرد

علم و فضلی که بچل سال دلم جمع آورد — ترسم آن نرگس مستانه به یغما ببرد

حافظ از جان طلبد غمزه مستانه او
خانه از غیر بپرداز و بهل تا ببرد

نفس باد صبا مشک فشان خواهد شد — عالم پیر دگرباره جوان خواهد شد

ارغوان جام عقیقی بسمن خواهد داد — چشم نرگس بشقایق نگران خواهد شد

گل عزیز است غنیمت شمریدش صحبت — که بباغ آمد ازین راه و از آن خواهد شد

این تطاول که کشید از غم هجران بلبل — تا سراپرده گل نعره زنان خواهد شد

دست از ید بیضا ببرد یعنی غلبه بر ید بیضا که معجزه حضرت موسی است نماید خدای تعالی در قرآن میفرماید ونزع یده فاذا هی بیضاء للناظرین [illegible] آورده که حضرت موسی علیه السلام اسمر اللون بود [illegible] دست در بغل خود [illegible]

ای دل از عشرت امروز بفردا فکنی / مایه نقد بقا را که ضمان خواهد شد

ماه شعبان منه از دست قدح کاین خورشید / از نظر تا شب عید رمضان خواهد شد

مطربا مجلس انس است غزل خوان و سرود / چند گوئی که چنین است و چنان خواهد شد

گر ز مسجد بخرابات شدم عیب مکن / مجلس وعظ دراز است و زمان خواهد شد

حافظ از بهر تو آمد سوی اقلیم وجود / قدمی نه بوداعش که روان خواهد شد

نقد صوفی نه همه صافی بیغش باشد / ای بسا خرقه که مستوجب آتش باشد

صوفی ما که ز ورد سحری مست شدی / شامگاهش نگران باش که سرخوش باشد

خوش بود گر محک تجربه آید بمیان / تا سیه روی شود هر که در او غش باشد

ناز پرورد تنعم نبرد راه بدوست / عاشقی شیوه رندان بلاکش باشد

خط ساقی گر ازینگونه زند نقش بر آب / ای بسا رخ که بخونابه منقش باشد

غم دنیای دنی چند خوری باده بخور / حیف باشد دل دانا که مشوش باشد

دلق و سجاده حافظ ببرد باده فروش / گر شراب از کف آن ساقی مهوش باشد

نسبت رویت اگر با ماه و پروین کرده اند / صورت نادیده تشبیهی بتخمین کرده اند

شمه‌ای از داستان عشق شورانگیز ماست — آن حکایتها که از فرهاد و شیرین کرده‌اند

نکهت جان‌بخش دارد خاک کوی دلبران — عارفان زآنجا مشام عقل مشکین کرده‌اند

خاکیان بی‌بهره‌اند از جرعه کاس الکرام — این تطاول بین که با عشاق مسکین کرده‌اند

شهپر زاغ و زغن زیبای صید و قید نیست — کاین کرامت همره شهباز و شاهین کرده‌اند

ساقیا می ده که با حکم ازل تدبیر نیست — قابل تغییر نبود آنچه تعیین کرده‌اند

از خرد بیگانه شو چون جانش اندر برکش — دختر رز را که نقد عقل کابین کرده‌اند

در سفالین کاسه رندان بخواری منگرید — کاین حریفان خدمت جام جهان‌بین کرده‌اند

تیر مژگان دراز و غمزه جادو نکرد — آنچه آن زلف سیاه و خال مشکین کرده‌اند

یک شکر انعام ما بود و لبت رخصت نداد — هم تو انصافش بده شیرین لبان این کرده‌اند

شاهدان از آتش رخسار رنگین دمبدم — زاهدان را رخنه‌ها اندر دل و دین کرده‌اند

شعر حافظ را که یکسر مدح احسان شماست — هر کجا بشنیده‌اند از لطف تحسین کرده‌اند

واعظان کاین جلوه در محراب و منبر می‌کنند — چون بخلوت میروند آن کار دیگر می‌کنند

مشکلی دارم ز دانشمند مجلس باز پرس — توبه فرمایان چرا خود توبه کمتر می‌کنند

گوییا باور نمیدارند روز داوری — کاین همه قلب و دغل در کار داور می‌کنند

یارب این نو دولتان را بر خر خودشان نشان / کاین همه ناز از غلام ترک و استر می کنند

بنده پیر خراباتم که درویشان او / گنج را از بی نیازی خاک بر سر می کنند

ای گدای خانقه باز آ که در دیر مغان / میدهند آبی و دلها را توانگر می کنند

حسن بی پایان او چندانکه عاشق می کشد / زمره دیگر بعشق از غیب سر بر می کنند

خانه خالی کن دلا تا منزل جانان شود / کاین هوسناکان دل و جان جای دیگر می کنند

آه آه از دست صرافان گوهر ناشناس / هر زمان خرمهره را با در برابر می کنند

بر در میخانه عشق ای ملک تسبیح گوی / کاندر آنجا طینت آدم مخمر می کنند

صبحدم از عرش می آمد سروشی عقل گفت / قدسیان گویی که شعر حافظ از بر می کنند

هر که شد محرم دل در حرم یار بماند / وآنکه این کار ندانست در انکار بماند

اگر از پرده برون شد دل من عیب مکن / شکر ایزد که نه در پرده پندار بماند

صوفیان واستدند از گرو می همه رخت / خرقه ماست که در خانه خمار بماند

خرقه پوشان همگی مست گذشتند و گذشت / قصه ماست که در هر سر بازار بماند

داشتم دلقی و صد عیب مرا می پوشید / خرقه رهن می و مطرب شد و زنار بماند

از صدای سخن عشق ندیدم خوشتر / یادگاری که در این گنبد دوار بماند

وجائز است که مراد از پرده پندار حجاب تعین باشد و آور

هر می لعل کز آن جام بلورین بستدم
آب حسرت شد و در چشم گهربار بماند

جز دلم کو ز ازل تا به ابد عاشق اوست
جاودان کس نشنیدم که در این کار بماند

گشت بیمار که چون چشم تو گردد نرگس
شیوه آن نشدش حاصل و بیمار بماند

بر جمال تو چنان صورت چین حیران شد
که حدیثش همه جا بر در و دیوار بماند

بتماشاگه زلفش دل حافظ روزی
شد که باز آید و جاوید گرفتار بماند

هر آنکو خاطر مجموع و یار نازنین دارد
سعادت همدم او گشت و دولت هم قرین دارد

جناب عشق را درگه بسی بالاتر از عقل است
کسی آن آستان بوسد که جان در آستین دارد

بخواری منگر ای منعم ضعیفان و فقیران را
که صدر مسند عزت فقیر ره نشین دارد

دهان تنگ شیرینت مگر مهر سلیمان است
که نقش خاتم لعلش جهان زیر نگین دارد

چو بر روی زمین باشی توانایی غنیمت دان
که دوران ناتوانیها بسی زیر زمین دارد

بلا گردان جان و دل دعای مستمندان است
که بیند خیر از آن خرمن که ننگ از خوشه چین دارد

صبا از عشق من رمزی بگو با آن شه خوبان
که صد جمشید و کیخسرو غلام کمترین دارد

لب لعل و خط مشکین چو آنش هست و اینش هست
بنازم دلبر خود را که هم آن و هم این دارد

اگر گوید نمیخواهم چو حافظ بنده مفلس
بگوییدش که سلطانی گدایی همنشین دارد

هر آنکه جانب اهل وفا نگه دارد
خداش در همه حال از بلا نگه دارد

گرت هواست که معشوق نگسلد پیوند
نگاهدار سر رشته تا نگه دارد

حدیث دوست نگویم مگر بحضرت دوست
که آشنا سخن آشنا نگه دارد

سر و زر و دل و جانم فدای آن محبوب
که حق صحبت مهر و وفا نگه دارد

دلا معاش چنان کن که گر بلغزد پای
فرشته‌ات بدو دست دعا نگه دارد

نکه نداشت دل ما و جای رنجش نیست
ز دست بنده چه خیزد خدا نگه دارد

صبا در آن سر زلف ار دل مرا بینی
ز روی لطف بگویش که جا نگه دارد

غبار راهگذارت کجاست تا حافظ
بیادگار نسیم صبا نگه دارد

همای اوج سعادت بدام ما افتد
اگر ترا گذری بر مقام ما افتد

حباب‌وار براندازم از نشاط کلاه
اگر ز روی تو عکسی بجام ما افتد

ببارگاه تو چون باد را نباشد راه
کی اتفاق مجال سلام ما افتد

چو جان فدای لبت شد خیال می‌بستم
که قطره ز زلالت بکام ما افتد

خیال زلف تو گفتا که جان وسیله مساز
کزین شکار فراوان بدام ما افتد

ملوک را چو ره خاکبوس این در نیست
کی التفات جواب سلام ما افتد

بنا امیدی ازین در مرو بزن فالی | بود که قرعه دولت بنام ما افتد

شبی که ماه مراد از افق طلوع کند | بود که پرتو نوری ببام ما افتد

ز خاک کوی تو هر گه که دم زند حافظ
نسیم گلشن جان در مشام ما افتد

هر کرا با خط سبزت سر سودا باشد | پای ازاین دایره بیرون ننهد تا باشد

در قیامت که سر از خاک لحد برگیرم | داغ سودای توام سر سویدا باشد

ظل ممدود خم زلف توام بر سر باد | کاندرین سایه قرار دل شیدا باشد

چون دل من دمی از پرده برون آی و درآ | که دگر باره ملاقات نه پیدا باشد

تاکی ای دُر گرانمایه روا خواهی داشت | گر غمت دیده مردم همه دریا باشد

از بن هر مژه ام آب روان است بیا | اگرت میل لب جوی و تماشا باشد

چشمت از ناز بحافظ نکند میل آری
سرگرانی صفت نرگس شهلا باشد

هرگرم مهر تو از لوح دل و جان برود | هرگز از یاد من آن سرو خرامان نرود

آنچنان مهر توام در دل و جان جای گرفت | که گرم سر برود مهر تو از جان نرود

از دماغ من سرگشته خیال رخ دوست | بجفای فلک و غصه دوران نرود

آنچه از بار غمت بر دل مسکین من است
برود دل ز من و از دل من آن نرود

در ازل بست دلم با سر زلفت پیوند
تا ابد سر نکشد و ز سر پیمان نرود

گر رود از پی خوبان دل من معذور است
درد دارد چه کند کز پی درمان نرود

هر که خواهد که چو حافظ نشود سرگردان
دل بخوبان ندهد و ز پی ایشان نرود

هوس باد بهارم بسوی صحرا برد
باد بوی تو بیاورد و قرار از ما برد

هر کجا بود دلی چشم تو برد از راهش
نه دل خسته بیمار مرا تنها برد

جام می دی ز لبت دم زد و ز آن بخشی زد
آبرو از لب جان بخش روان بخش ببرد

دوش دست طلبم سلسله شوق تو بست
پای خیل خرد و لشکر غم از جا برد

راه ما غمزه آن ترک کمان ابرو زد
رخت ما هندوی آن سرو سهی بالا برد

دل سنگین تو را اشک من آورد براه
سنگ را سیل تواند بدریا برد

بحث بلبل بر حافظ مکن از خوش نفسی
پیش طوطی نتوان صوت هزار آوا برد

یاد باد آنکه نهانت نظری با ما بود
رقم مهر تو بر چهره ما پیدا بود

یاد باد آنکه چو چشمت بعتابم میکشت
معجز عیسویت در لب شکرخا بود

در چند نسخه مطبوعه قدیم دیدم دوش بیاد لب او بخرابات شدم [illegible]

یاد باد آنکه مه من چو کله بشکستی
در رکابش مه نو پیک جهان پیما بود

یاد باد آنکه رخت شمع طرب می‌افروخت
وین دل سوخته پروانه بی‌پروا بود

یاد باد آنکه چو یاقوت قدح خنده زدی
در میان من و لعل تو حکایتها بود

یاد باد آنکه در آن بزمگه خلق و ادب
آنکه او خنده مستانه زدی صهبا بود

یاد باد آنکه صبوحی زده در مجلس انس
جز من و یار نبودیم و خدا با ما بود

یاد باد آنکه خرابات نشین بودم و مست
آنچه در مجلسم امروز کم است آنجا بود

یاد باد آنکه باصلاح شما میشد راست
نظم هر گوهر ناسفته که حافظ را بود

یاد باد آنکه سر کوی توام منزل بود
دیده را روشنی از خاک درت حاصل بود

راست چون سوسن و گل از اثر صحبت پاک
بر زبان بود مرا آنچه ترا در دل بود

دل چو از پیر خرد نقد معانی میجست
عشق میگفت بشرح آنچه بر او مشکل بود

آه از این جور و تظلم که در این دامگه است
وای از آن عیش و تنعم که در آن محفل بود

در دلم بود که بی دوست نباشم هرگز
چه توان کرد که سعی من و دل باطل بود

دوش بر یاد حریفان بخرابات شدم
خم می دیدم و خون در دل و پا در گل بود

بس بگشتم که بپرسم سبب درد فراق
مفتی عقل در این مسئله لایعقل بود

[illegible]

راستی خاتم فیروزه بواسحاقی
خوش درخشید ولی دولت مستعجل بود

دیدی آن قهقهه کبک خرامان حافظ
که ز سرپنجه شاهین قضا غافل بود

یاری اندر کس نمی‌بینیم یاران را چه شد
دوستی کی آخر آمد دوستداران را چه شد

آب حیوان تیره گون شد خضر فرخ پی کجاست
گل بگشت از رنگ خود باد بهاران را چه شد

صد هزاران گل شکفت و بانگ مرغی برنخاست
عندلیبان را چه پیش آمد هزاران را چه شد

لعلی از کان مروت برنیامد سالهاست
تابش خورشید و سعی ابر و باران را چه شد

زهره سازی خوش نمی‌سازد مگر عودش بسوخت
کس ندارد ذوق مستی میگساران را چه شد

کس نمیگوید که یاری داشت حق دوستی
حق شناسان را چه حال افتاد یاران را چه شد

شهریاران بود و جای مهربانان این دیار
مهربانی کی سر آمد شهریاران را چه شد

گوی توفیق و کرامت در میان افکنده‌اند
کس بمیدان رو نمی‌آرد سواران را چه شد

حافظ اسرار الهی کس نمیداند خموش
از که میپرسی که دور روزگاران را چه شد

یکدو جامم دی سحر که اتفاق افتاده بود
وز لب ساقی شرابم در مذاق افتاده بود

از سر مستی دگر با شاهد عهد شباب
رجعتی میخواستم لیکن طلاق افتاده بود

مراد از خاتم فیروزه بواسحاقی
دولت و سلطنت شیخ ابواسحاق است که پادشاه
فارس بوده و [illegible]
فیروزه بواسحاقی [illegible] فیروزه خوب است
[illegible]

نقش می بستم که کیرم کوشهٔ زان چشم مست
طاقت و صبر از خم ابروش طاق افتاده بود

ساقیا جام دمادم ده که در سیر طریق
هر که عاشق وش نیامد در نفاق افتاده بود

ای معبر مژده فرما که دوشم آفتاب
در شکر خواب صبوحی هم وثاق افتاده بود

در مقامات طریقت هر کجا کردیم سیر
عافیت را با نظربازی فراق افتاده بود

کر نکردی نصرت دین شاه یحیی از کرم
کار ملک و دین ز نظم و اتساق افتاده بود

حافظ آن ساعت که این نظم پریشان مینوشت
طایر فکرش بدام اشتیاق افتاده بود

یارم چو قدح بدست کیرد
بازار بتان شکست کیرد

در بحر فتاده‌ام چو ماهی
تا یار مرا بشست کیرد

در پاش فتاده‌ام بزاری
آیا بود آنکه دست کیرد

هر کس که بدید چشم او کفت
کو محتسبی که مست کیرد

خرم دل آنکه همچو حافظ
جامی ز می الست کیرد

آن یار کزو خانهٔ ما جای پری بود
سر تا قدمش چون پری از عیب بری بود

دل کفت فروکش کنم این شهر ببویش
بیچاره ندانست که یارش سفری بود

تنها نه ز راز دل من پرده برافتاد — تا بود فلک شیوه او پرده دری بود

منظور خردمند من آن ماه که او را — با حسن ادب شیوه صاحب نظری بود

از چنگ منش اختر بدمهر بدر برد — آری چه کنم فتنه دور قمری بود

خود را بکش ای بلبل از این رشک که گل را — با باد صبا وقت سحر جلوه گری بود

عذرش بنه ای دل که تو درویشی و او را — در مملکت حسن سر تاجوری بود

اوقات خوش آن بود که با دوست بسر شد — باقی همه بیحاصلی و بیخبری بود

خوش بود لب آب و گل و سبزه ولیکن — افسوس که آن سرو روان رهگذری بود

هر گنج سعادت که خدا داد بحافظ
از یمن دعای شب و ورد سحری بود

آنکه رخسار ترا رنگ گل و نسرین داد — صبر و آرام تواند بمن مسکین داد

آنکه گیسوی ترا رسم تطاول آموخت — هم تواند کرمش داد من غمگین داد

من همان روز ز فرهاد طمع ببریدم — که عنان دل شیدا بکف شیرین داد

گنج زر گر نبود کنج قناعت باقیست — آنکه آن داد بشاهان بگدایان این داد

خوش عروسیست جهان از ره صورت لیکن — هر که پیوست بدو عمر خودش کابین داد

بعد از این دست من و دامن آن سرو بلند — خاصه اکنون که صبا مژده فروردین داد

در کف غصه دوران دل حافظ خون شد
از فراق رخت ای خواجه قوام الدین داد

اگر بباده مشکین دلم کشد شاید / که بوی خیر ز زهد ریا نمی آید
جهانیان همه گر منع من کنند از عشق / من آن کنم که خداوندگار فرماید
طمع ز فیض کرامت مبر که خلق کریم / گنه ببخشد و بر عاشقان ببخشاید
مقیم حلقهٔ ذکر است دل بدان امید / که حلقهٔ ز سر زلف یار بگشاید
نخواهد این چمن از سرو و لاله خالی ماند / یکی همی رود و دیگری همی آید
ترا که حسن خدا داده است و حجلهٔ بخت / چه حاجت است که مشاطهات بیاراید
ز دل گواهی اخلاص ما بپرس ببین / که هرچه هست در آئینه روی بنماید
چمن خوش است و هوا دلکش است و می بیغش / کنون بجز دل خوش هیچ در نمی باید
جمیله ایست عروس جهان ولی بش دار / که این مخدره در عقد کس نمی پاید
بلابه گفتمش ای ماه رخ چه باشد اگر / به بوسه ز تو دلخسته بیاساید

بخنده گفت که حافظ خدای را مپسند
که بوسهٔ تو رخ ماه را بیالاید

آنان که خاک را بنظر کیمیا کنند / آیا بود که گوشهٔ چشمی بما کنند

در دم نهفته به ز طبیبان مدعی — باشد که از خزانه غیبش دوا کنند
چون حسن عاقبت نه برندی و زاهدیست — آن به که کار خود بعنایت رها کنند
معشوق چون نقاب ز رخ بر نمی‌کشد — هر کس حکایتی بتصور چرا کنند
گر سنگ ازین حدیث بنالد عجب مدار — صاحبدلان حکایت دل خوش ادا کنند
بی معرفت مباش که در من یزید عشق — اهل نظر معامله با آشنا کنند
حالی درون پرده بسی فتنه میرود — تا آن زمان که پرده برافتد چها کنند
می خور که صد گناه ز اغیار در حجاب — بهتر ز طاعتی که بروی و ریا کنند
بگذر بکوی میکده تا زمره حضور — اوقات خویش بهر تو صرف دعا کنند
پیراهنی که آید از آن بوی یوسفم — ترسم برادران غیورش قبا کنند
پنهان ز حاسدان بخودم خوان که منعمان — خیر نهان برای رضای خدا کنند

حافظ دوام وصل میسر نمی‌شود
شاهان کم التفات بحال گدا کنند

بوی مشک ختن از باد صبا می‌آید — این چه بادیست گز او بوی شما می‌آید
میدهد مژده به یعقوب حزین از یوسف — یا نویدی ز سلیمان بسبا می‌آید
نکهت مشک ختن میدهد از جیب نسیم — کاروانی مگر از ملک خطا می‌آید

عشق جان سوز تو پیوسته مرا می‌پرسد / پادشاهی است که یادش ز گدایی آید

برندارم دل از آن تا رود جان ز تنم / گوش کن کز سخنم بوی وفایی آید

بس که از اشک منت پای فرو رفته به گل / مردم چشم مرا از تو حیایی آید

حافظ از باده مپرهیز که گل باز بباغ / از پی عیش بصد برگ و نوایی آید

ساقی اندر قدح جم باز می گلگون کرد / درمی کهنه دیرینه ما افیون کرد

دیگران را می دیرینه برابر میداد / چو باین دلشده خسته رسید افزون کرد

این قدح هوش مرا جمله بیکبار ببرد / این می این بار مرا پاک ز خود بیرون کرد

تو مپندار که در ساغر و پیمانه ما / بت سنگین دل ما خون جگر اکنون کرد

آنچه در سینه مجروح منش دل خوانی / عشق خاکی است که با خون جگر معجون کرد

روز اول که باستاد سپردند مرا / دیگران را خرد آموخت مرا مجنون کرد

دل حافظ که ز افسون لبت هیچ نبود / چشم جادوی تو اش بار دگر افسون کرد

سر سودای تو اندر سر ما میگردد / توبه بین در سر شوریده چها میگردد

هر که دل در خم چوگان سر زلف تو ببست / لاجرم گوی صفت بی سر و پا میگردد

هر چه بیداد و جفا میکند آن دلبر ما
همچنان در پی او دل بوفا میگردد

از جفای فلک و غصهٔ دوران صد بار
بر تنم پیرهن صبر قبا میگردد

از نحیفی و نزاری تن جان پرور من
چون هلالیست که انگشت نما میگردد

بلبل طبع من از فرقت گلزار رخش
دیرگاهیست که بی برگ و نوا میگردد

بهواداری آن سرو قد لاله عذار
بسی آشفته و سرگشته چو ما میگردد

دل حافظ چو صبا بر سر کوی تو مقیم
دردمندیست بامید دوا میگردد

زهی خجسته زمانی که یار باز آید
بکام غمزدگان غمگسار باز آید

در انتظار خدنگش همی طپد دل صید
خیال آنکه برسم شکار باز آید

مقیم بر سر راهش نشسته ام چون گرد
بدان هوس که برین رهگذار باز آید

به پیش خیل خیالش کشیدم ابلق چشم
بدان امید که آن شهسوار باز آید

سرشک من نزند موج بر کنار چو بحر
اگر میان ویم در کنار باز آید

اگر نه در خم چوگان او رود سر من
ز سر نگویم و سر خود چکار باز آید

دلی که با خم زلفین او قرار نداد
گمان مبر که دگر با قرار باز آید

چه جورها که کشیدند بلبلان از دی
ببوی آنکه دگر نوبهار باز آید

زنقش بند قضا هست امید آن حافظ
که همچو سرو بدستم نگار باز آید

گر زلف پریشانت در دست صبا افتد — هر جا که دلی باشد در دام بلا افتد
ما کشتی صبر خود در بحر غم افکندیم — تا آخر از این طوفان هر تخته کجا افتد
هر کس بتمنائی فال از رخ او گیرند — بر تخته فیروزی تا قرعه کرا افتد
گر زلف سیاهت را من مشک خطا گفتم — در تاب مشو جانا در گفته خطا افتد
آخر چه زیان افتد سلطان ممالک را — کو را نظری روزی بر حال گدا افتد
آن باده که دلها را از غم دهد آزادی — پر خون جگر گردد چون دور بما افتد

احوال دل حافظ از دست غم هجران
چون عاشق سرگردان گر دست جدا افتد

میخوارگان که باده برطل گران خورند — رطل گران ز بهر غم بیکران خورند
در باده نور عارض معشوق دیده اند — رطل گران بقوت بازوی آن خورند
رطل گران ز دل برد اندیشه گران — زآن رو بود که باده برطل گران خورند
خوشتر ز باده هیچ نصیبی نبرده اند — آنان که مال و نعمت ملک جهان خورند
وقت بهار باده مخور جز ببوستان — کز باده آن بهست که در بوستان خورند

بادوستان خور آنچه توراهست پیش ازآنکه	بعد از تو دشمنان تو با دوستان خورند

دانند عاقلان که نماند جهان بکس
حافظ چرا همه غم سود و زیان خورند

هر که او یک سر مو پند مرا گوش کند	همچو من حلقهٔ گیسوی تو در گوش کند
گر به بیند دهن تنگ تو معصوم زمان	باده بر یاد لبت همچو سبو نوش کند
در چمن سوی گل و سوسن و نرگس بگذر	تا زبان همه را حسن تو خاموش کند
بستر از لاله و گل ساخت صبا تا که مگر	یاسمن سنبل زلف تو در آغوش کند
زان سبب پیچ و خم و تاب دهد گیسو را	تا بدان صید دل عاشق مدهوش کند
درد من دوش بگوش تو رسانداست دلم	خواهد امروز که جان بر سر آن جوش کند

گرچه صد غصه کشد حافظ مسکین ز فراق
چون به بیند رخ تو جمله فراموش کند

یاد باد آنکه ز ما وقت سفر یاد نکرد	بوداعی دل غمدیدهٔ ما شاد نکرد
آن جوان مرد که میزد رقم خیر و قبول	بنده پیر ندانم ز چه آزاد نکرد
دل با مید صدائی که مگر در تو رسد	ناله‌ها کرد در این کوه که فرهاد نکرد
کاغذین جامه بخونابه بشوئیم که فلک	رهنمونیم بپای علم داد نکرد

سر موئی ... یعنی خطا نیاید ... یعنی ...
یعنی مرد باکمال ... از معصیت ... معصوم زمان
یعنی اول ...
در بعض از نسخ ... یعنی ...

سایه تا باز گرفتی ز چمن مرغ سحر — آشیان در شکن طرهٔ شمشاد نکرد

کلک مشاطهٔ صنعش نکشد نقش مراد — هر که اقرار بدین حسن خداداد نکرد

شاید ار پیک صبا از تو بیاموزد کار — زانکه چالاکتر از این حرکت باد نکرد

مطربا پرده بگردان و بزن راه عراق — که از این راه بشد یار و ز ما یاد نکرد

غزلیات عراقی است سرود حافظ

که شنید این ره دلسوز که فریاد نکرد

بنویس دلا بیار کاغذ — بفرست بآن نگار کاغذ

ای باد صبا ببر بآن شوخ — از عاشق بیقرار کاغذ

هرگز ننویسد او جوابم — بنویسم اگر هزار کاغذ

تا نام تو نقش شد بر او ماند — بر صفحهٔ روزگار کاغذ

بنویس ز روی مهربانی

بر حافظ دل فگار کاغذ

الا ای طوطی گویای اسرار — مبادا خالیت شکر ز منقار

سرت سبز و دلت خوش باد جاوید — که خوش نقشی نمودی از خط یار

سخن سربسته گفتی با حریفان — خدا را زین معما پرده بردار

بروی ما زن از ساغر گلابی | که خواب آلوده ایم ای بخت بیدار

چه ره بود این که زد در پرده مطرب | که میرقصند با هم مست و هشیار

ازاین افیون که ساقی در می افکند | حریفان را نه سر ماند و نه دستار

خرد هرچند نقد کاینات است | چه سنجد پیش عشق کیمیاکار

سکندر را نمی بخشند آبی | بزور و زر میسر نیست این کار

بیا و حال اهل درد بشنو | بلفظ اندک و معنی بسیار

بمستوران مگو اسرار مستی | حدیث جان مپرس از نقش دیوار

بت چینی عدوی جان ما گشت | خداوندا دل و دینم نگهدار

بیمن رایت منصور شاهی | علم شد حافظ اندر نظم اشعار

خداوندی بجای بندگان کرد | خداوندا ز آفاتش نگهدار

ای باد مشکبو بگذر سوی آن نگار
بگشا گره ز زلفش و بوی من بیار

با او بگو که ای بت نامهربان من | باز آ که عاشقان تو مردند از انتظار

دل داده ایم و مهر تو از جان خریده ایم | بر ما جفا و جور فراقت روا مدار

کردی بروزگار فراموش بنده را | زنهار عهد یار وفادار یاد آر

ای دل بساز با غم هجران و صبر کن
باری خیال دوست ز پیش نظر مشوی

ای دیده در فراقش ازین بیش خون مبار
چون بر وصال یار نداریم اختیار

حافظ تو تا بکی غم حال جهان خوری
بسیار غم مخور که جهان نیست پایدار

ای برده نرد حسن ز خوبان روزگار
قدت براستی چو سهی سرو جویبار

الحق وجود نقش و نشان دهان تو
موهوم نقطه ایست نه پنهان نه آشکار

دادیم دل بدست خط و خال و زلف تو
از دست هر سه تا چه کشد این دل فکار

باده هزار دشمن اگر یار با من است
دانم مصاف را و نترسم ز کارزار

عشقت چو در سراچهٔ دل خانه گیر شد
زین در اگر بدر شوم آیم باضطرار

گر سرو پیش قد تو سر میکشد مرنج
عقل طویل را نبود هیچ اعتبار

منصوبه هوای تو حافظ کنون چو باخت
در ششدر غمت دلش افتاد مهره وار

ای خرم از فروغ رخت لاله زار عمر
باز آ که ریخت بی گل رویت بهار عمر

از دیده گر سرشک چو باران رود رواست
کاندر غمت چو برق بشد روزگار عمر

بی عمر زنده ام من و زین بس عجب مدار
روز فراق را که نهد در شمار عمر

اندیشه از محیط فنا نیست هر که را
بر نقطه دهان تو باشد مدار عمر

در هر طرف ز خیل حوادث کمینگه است
زان رو عنان گسسته دواند سوار عمر

این یکدودم که دولت دیدار ممکن است
دریاب کام دل که نه پیداست کار عمر

تا کی می صبوح و شکرخواب صبحدم
بیدار گرد هان که نماند اعتبار عمر

دی در گذار بود و نظر سوی ما نکرد
بیچاره دل که هیچ ندید از گذار عمر

حافظ سخن بگوی که در صفحهٔ جهان
این نقش ماند از قلمت یادگار عمر

ای صبا نکهتی از خاک ره یار بیار
ببر اندوه دل و مژده دلدار بیار

نکته روح فزا از دهن یار بگوی
نامهٔ خوش خبر از عالم اسرار بیار

تا معطر کنم از لطف نسیم تو مشام
شمه از نفحات نفس یار بیار

بوفای تو که خاک ره آن یار عزیز
بی غباری که پدید آید از اغیار بیار

روزگاری است که دل چهره مقصود ندید
ساقیا آن قدح آینه کردار بیار

گردی از رهگذر دوست بکوری رقیب
بهر آسایش این دیده خونبار بیار

دل دیوانه به زنجیر نمی آید باز
حلقهٔ از خم آن طره طرار بیار

خامی و ساده دلی شیوه جانبازان نیست
خبری از بر آن دلبر عیار بیار

شکر آن را که تو در عشرتی ای مرغ چمن
با سیران قفس مژده گلزار بیار

کام جان تلخ شد از صبر که کردم بی دوست
خنده زان لب شیرین شکربار بیار

دلق حافظ بچه ارزد بمیش رنگین کن
وانگهش مست و خراب از سر بازار بیار

ای صبا نکهتی از کوی فلانی بمن آر
زار و بیمار غمم راحت جانی بمن آر

قلب بیحاصل ما را بزن اکسیر مراد
یعنی از خاک در دوست نشانی بمن آر

در کمینگاه نظر با دل خویشم جنگست
ز ابرو و غمزه او تیر و کمانی بمن آر

در غریبی فراق و غم دل پیر شدم
ساغر می ز کف تازه جوانی بمن آر

منکران را هم از این می دو سه ساغر بچشان
وگر ایشان نستانند روانی بمن آر

ساقیا عشرت امروز بفردا مفکن
یا ز دیوان قضا خط امانی بمن آر

دلم از دست بشد دوش که حافظ میگفت
ای صبا نکهتی از کوی فلانی بمن آر

دلا چندم بریزی خون ز دیده شرم دار آخر
تو نیز ای دیده خوابی کن مراد دل برآر آخر

منم یارب که جانان را ز عارض بوسه میچینم
دعای صبحدم دیدی که چون آمد بکار آخر

چو باد از خرمن دونان ربودن خوشه تا چند
ز همت توشه بردار و خود تخمی بکار آخر

[illegible]

مراد دنیی و عقبی بمن بخشید روزی بخش
بگوشم بانگ چنگ اول بدستم زلف یار آخر

نگارستان چین دانم نخواهد شد سرا لیکن
بنوک کلک رنگ آمیز نقشی می‌نگار آخر

دلا در ملک شبخیزی گر از اندوه نگریزی
دم صبحت بشارتها بیارد زان نگار آخر

بتی چون ماه زانو زد می چون لعل پیش آورد
تو گویی تائبم حافظ ز ساقی شرم دار آخر

دیگر ز شاخ سرو سهی بلبل صبور
گلبانگ زد که چشم بد از روی گل بدور

ای گل بشکر آنکه شکفتی بکام دل
با بلبلان بیدل شیدا مکن غرور

زاهد اگر بحور و قصور است امیدوار
ما را شرابخانه قصور است و یار حور

از دست غیبت تو شکایت نمیکنم
تا نیست غیبتی ندهد لذتی حضور

گر دیگران بعیش و طرب خرمند و شاد
ما را غم نگار بود مایهٔ سرور

می خور ببانگ چنگ و مخور غصه ور کسی
گوید ترا که باده مخور گو هو الغفور

حافظ شکایت از غم هجران چه میکنی
در هجر وصل باشد و در ظلمت است نور

روی بنما و مرا گو که دل از جان برگیر
پیش شمع آتش پروانه بجان گو درگیر

در لب تشنهٔ من بین و مدار آب دریغ
بر سر کشتهٔ خویش آی و ز خاکش برگیر

چنگ بنواز و بساز ار نبود عود چه باک
آتشم عشق و دلم عود و تنم مجمر گیر

در سماع آی و ز سر خرقه برانداز و برقص
ور نه در گوشه رو و دلق ریا بر سر گیر

دوست گو یار شو و جمله جهان دشمن باش
بخت گو روی کن و روی زمین لشکر گیر

ترک درویش مگیر ار نبود سیم و زرش
در غمت سیم شمار اشک و رخش زر گیر

میل رفتن مکن ای دوست دمی با ما باش
بر لب جوی طرب جوی و بکف ساغر گیر

رفته گیر از برم و ز آتش و آب دل و چشم
گونه ام زرد و لبم خشک و کنارم تر گیر

صوف برکش ز سر و باده صافی درکش
سیم در باز و به زر سیمبری در بر گیر

حافظ آراسته کن بزم و بگو واعظ را
که ببین مجلسم و ترک سر منبر گیر

روی بنما و وجود خودم از یاد ببر
خرمن سوختگان را همه گو باد ببر

تا که دادیم دل و دیده بطوفان بلا
گو بیا سیل غم و خانه ز بنیاد ببر

زلف چون عنبر خامش که ببوید هیهات
ای دل خام طمع این سخن از یاد ببر

سینه گو شعله آتشکده پارس بکش
دیده گو آب رخ دجله بغداد ببر

سعی ناکرده درین راه بجائی نرسی
مزد اگر میطلبی طاعت استاد ببر

دوش می گفت بمژگان درازت بکشم
یارب از خاطرش اندیشه بیداد ببر

روز مرگم نفسی وعدهٔ دیدار بده
وانگهم تا به لحد فارغ و آزاد ببر

دولت پیر مغان باد که باقی سهل است
دیگری گو برو و نام من از یاد ببر

بعد از این چهرهٔ زرد من و خاک در دوست
باده پیش آر و روان جان غم آباد ببر

حافظ اندیشه کن از نازکی خاطر یار
برو از درگهش این ناله و فریاد ببر

ساقیا مایهٔ شباب بیار
یک دو ساغر شراب ناب بیار

داروی درد عشق یعنی می
کوست درمان شیخ و شاب بیار

آفتاب است و ماه باده و جام
در میان مه آفتاب بیار

غم دوران مخور که رفت ز دست
نغمهٔ بربط و رباب بیار

میکند عقل سرکشی تمام
گردنش را ز می طناب بیار

بزن این آتش مرا آبی
یعنی آن آتش چو آب بیار

گل اگر رفت گو بشادی رو
بادهٔ ناب چون گلاب بیار

غلغل قمری ار نماند رواست
قلقل شیشهٔ شراب بیار

یا صواب است یا خطا خوردن
گر خطا هست و گر صواب بیار

وصل او جز بخواب نتوان دید
داروئی کوست اصل خواب بیار

[illegible]

گرچه پیوسته سه چار جام دگر
تا بکلی شوم خراب بیار

یکدو رطل گران بحافظ ده
گر گناه است و گر ثواب بیار

شب قدر است و طی شد نامهٔ هجر
سلام فیه حتی مطلع الفجر

دلا در عاشقی ثابت قدم باش
که در این ره نباشد کار بی اجر

من از رندی نخواهم کرد توبه
ولو آذیتنی بالهجر و الحجر

دلم رفت و ندیدم روی دلدار
فغان از این تطاول آه از این زجر

برآی ای صبح روشن دل خدا را
که بس تاریک می بینم شب هجر

وفا خواهی جفاکش باش حافظ
فان الربح و الخسران فی التجر

صبا ز منزل جانان گذر دریغ مدار
وز او بعاشق مسکین خبر دریغ مدار

بشکر آنکه شکفتی بکام دل ای گل
نسیم وصل ز مرغ سحر دریغ مدار

مراد ما همه موقوف یک کرشمهٔ تست
ز دوستان قدیم اینقدر دریغ مدار

حریف بزم تو بودم چو ماه نو بودی
کنون که ماه تمامی نظر دریغ مدار

جهان و هرچه در او هست سهل و مختصر است
ز اهل معرفت این مختصر دریغ مدار

مکارم تو بآفاق میبرد شاعر | از او وظیفه و زاد سفر دریغ مدار
چو ذکر خیر طلب میکنی سخن این است | که در بهای سخن سیم و زر دریغ مدار
کنون که چشمه نوش است لعل شیرینت | سخن بگوی و ز طوطی شکر دریغ مدار

غبار غم برود حال به شود حافظ
تو آب دیده ازین رهگذر دریغ مدار

عید است و موسم گل و یاران در انتظار | ساقی بروی شاه ببین ماه و می بیار
دل بر گرفته بودم از ایام گل ولی | کاری بکرد همت پاکان روزگار
گر فوت شد سحور چه نقصان صبوح هست | از می کنند روزه گشا طالبان یار
جز نقد جان بدست ندارم شراب کو | کان نیز بر کرشمه ساقی کنم نثار
خوش دولتی است خرم و خوش خسروی کریم | یارب ز چشم زخم زمانش نگاه دار
می خور بشعر بنده که زیبی دگر دهد | جام مرصع تو بدین در شاهوار
دل در جهان مبند و بمستی سؤال کن | از فیض جام و قصه جمشید کامکار
ای دل جناب عشق بلند است همتی | نیکو شنو حدیث و تو این قصه گوش دار
زانجا که پرده پوشی خلق کریم تست | بر قلب ما ببخش که نقدیست کم عیار
ترسم که روز حشر عنان بر عنان رود | تسبیح شیخ و خرقه رند شراب خوار

قلب: دل و سیم و زر ناسره و غیر خالص است

حافظ چو رفت روزه و گل نیز میرود
ناچار باده نوش که از دست رفت کار

عاشق زارم مرا با کفر و با ایمان چکار
کشته یارم مرا با وصل و با هجران چکار

از لب جانان نمی یابم نشان زندگی
پس مرا ای جان من با جان بیجانان چکار

کشته عشقم مرا از شحنه دوران چه غم
مفلس عورم مرا با زمره دیوان چکار

قبله و محراب من ابروی دلدار است و بس
این دل شوریده را با این چه و با آن چکار

چونکه اندر هر دو عالم یار میباید مرا
با بهشت و دوزخ و با حور و با غلمان چکار

هر که از خود شد مجرد در طریق عاشقی
از غم و دردش چه آگاهی و با درمان چکار

صورت ایوان چه خواهی سیرت مردان گزین
مرد عاشق پیشه را با صورت ایوان چکار

حافظا گر عاشق و مستی دگر ره باز گوی
عاشق زارم مرا با کفر و با ایمان چکار

گر بود عمر به میخانه روم بار دگر
بجز از خدمت رندان نکنم کار دگر

خرم آن روز که با دیده گریان بروم
تا زنم آب در میکده یکبار دگر

معرفت نیست در این قوم خدا یا مددی
تا برم گوهر خود را بخریدار دگر

عافیت می طلبد خاطرم ار بگذارند
غمزه شوخش و آن طره طرار دگر

گر مساعد شودم دایره چرخ کبود — هم بدست آورمش باز بپرگاری دگر

راز سربسته ما بین که بدستان گفتند — هر زمان با دف و نی بر سر بازاری دگر

یار اگر رفت و حق صحبت دیرین نشناخت — حاش لله که روم من ز پی یاری دگر

هر دم از درد بنالم که فلک هر ساعت — کندم قصد دل زار بآزاری دگر

بازگویم نه در این واقعه حافظ تنهاست
غرقه گشتند در این بادیه بسیاری دگر

نصیحتی کنمت بشنو و بهانه مگیر — هر آنچه ناصح مشفق بگویدت بپذیر

ز وصل روی جوانان تمتعی بردار — که در کمینگه عمر است مکر عالم پیر

نعیم هر دو جهان پیش عاشقان بجوی — که این متاع قلیل است و آن بهای حقیر

معاشری خوش و رودی بساز میخواهم — که درد خویش بگویم بناله بم و زیر

بر آن سرم که ننوشم می و گنه نکنم — اگر موافق تدبیر من شود تقدیر

دل رمیده ما را که پیش می آرد — خبر دهید ز مجنون خسته از زنجیر

چو قسمت ازلی بی حضور ما کردند — گر اندکی نه بوفق رضاست خرده مگیر

بعزم توبه نهادم قدح ز کف صد بار — ولی کرشمه ساقی نمیکند تقصیر

چو لاله در قدحم ریز ساقیا می ناب — که نقش خال نگارم نمیرود ز ضمیر

می دو ساله محبوب چارده ساله
همین بس است مرا صحبت صغیر و کبیر

نگفتمت که حذر کن ز زلف او ای دل
که میکشند در این حلقه باد در زنجیر

بیار ساغر یاقوت فام دُر خوشاب
حسود گو کرم آصفی ببین و بمیر

بنوش باده و عزم وصال جانان کن
سخن شنو که زنندت ز بام عرش صفیر

حدیث توبه در این بزمگه مگو واعظ
که ساقیان کمان ابرویت زنند به تیر

چه جای گفته خواجو و شعر سلمان است
که شعر حافظ شیراز به ز شعر ظهیر

یوسف گمگشته باز آید بکنعان غم مخور
کلبه احزان شود روزی گلستان غم مخور

این دل غمدیده حالش به شود دل بد مکن
وین سر شوریده باز آید بسامان غم مخور

دور گردون گر دو روزی بر مراد ما نگشت
دائما یکسان نماند حال دوران غم مخور

گر بهار عمر باشد باز بر طرف چمن
چتر گل بر سر کشی ای مرغ خوشخوان غم مخور

هان مشو نومید چون واقف نه‌ای ز اسرار غیب
باشد اندر پرده بازیهای پنهان غم مخور

هر که سرگردان بعالم گشت و غمخواری نیافت
آخرالامر او بغمخواری رسد هان غم مخور

در بیابان گر بشوق کعبه خواهی زد قدم
سرزنشها گر کند خار مغیلان غم مخور

حال ما در فرقت جانان و ابرام رقیب
جمله میداند خدای حال گردان غم مخور

ای دل ار سیل فنا بنیاد هستی برکند — چون ترا نوح است کشتیبان ز طوفان غم مخور

گرچه منزل بس خطرناکست و مقصد ناپدید — هیچ راهی نیست کو را نیست پایان غم مخور

شمع بزم آفرینش شاه مردان است و بس — گر توئی از جان غلام شاه مردان غم مخور

حافظا در کنج فقر و خلوت شبهای تار
تا بود وردت دعا و درس قرآن غم مخور

شاه مردان
مراد امیرالمؤمنین علی است

ای سرو ناز حسن که خوش میروی بناز — عشاق را بناز تو هر لحظه صد نیاز

فرخنده باد طالع نازت که در ازل — ببریده اند بر قد سروت قبای ناز

آن را که بوی عنبر زلف تو آرزوست — چون عود گو بر آتش سوزان بسوز و ساز

از طعنه رقیب نگردد عیار من — چون زر اگر برند مرا در دهان گاز

پروانه را ز شمع بود سوز دل ولی — بی شمع عارض تو دلم را بود گداز

دل کز طواف کعبه کویت وقوف یافت — از شوق آن حریم ندارد سر حجاز

هر دم بخون دیده چه حاصل وضو چو نیست — بی طاق ابروی تو نماز مرا جواز

صوفی ما که توبه ز می کرده بود دوش — بشکست عهد چون در میخانه دید باز

چون باده مست سر خم رفت کف زنان
حافظ که دوش از لب ساغر شنید راز

براه میکده عشاق راست در تک و تاز — همان نیاز که حجاج را براه حجاز

چه گویمت که ز سوز درون چه می‌بینم — ز اشک پرس حکایت که من نیم غماز

غرض کرشمه حسنست ور نه حاجت نیست — جمال دولت محمود را بزلف ایاز

بهیچ در نروم بعد ازین ز حضرت دوست — چو کعبه یافتم آیم ز بت پرستی باز

شبی وصال تو از بخت خویش میخواهم — که با تو شرح سرانجام خود کنم آغاز

تنم ز هجر تو چشم از جهان فرو میدوخت — امید دولت وصل تو داد جانم باز

چه حلقها که زدم بر در دل از سر سوز — ببوی روز وصال تو در شبان دراز

چو غنچه سر درونش کجا نهان ماند — دل مرا که نسیم صباست محرم راز

ز شوق مجلس آن ماه خرگهی حافظ
گرت چو شمع جفائی رسد بسوز و بساز

بر نیامد از تمنای لبت کامم هنوز — بر امید جام لعلت دردی آشامم هنوز

روز اول رفت دینم در سر زلفین تو — تا چه خواهد شد درین سودا سر انجامم هنوز

از خطا گفتم شبی موی ترا مشک ختن — میزند هر لحظه تیری مو بر اندامم هنوز

نام من رفته است روزی بر لب جانان بسهو — اهل دل را بوی جان می‌آید از نامم هنوز

پرتو روی ترا در خلوتم دید آفتاب — میرود چون سایه هر دم بر لب بامم هنوز

بهمه — یعنی نغمه ازل ... [illegible]

این شعر در نسخها باختلاف دیده شد تفصیلش در غزلی است که اول مطلعش بر از اشک است قدسی

ببوی — یعنی بامید و آرزو و خواهش

یعنی دل مرا که صبا همراز است سر درونش مانند غنچه آشکارا شود و پیدا میگردد

در ازل داده است ما را ساقی لعل لبت
جرعه جامی که من سرگرم آن جامم هنوز

ساقیا یک جرعه ده زان آب آتشگون که من
در میان پختگان عشق او خامم هنوز

ای که گفتی جان بده تا باشدت آرام دل
جان بیغمایش سپردم نیست آرامم هنوز

در بعض نسخ
جان بغمهایش سپردم

در قلم آورد حافظ قصه لعل لبش
آب حیوان میرود هر دم ز اقلامم هنوز

صبا بمقدم گل راح روح بخشد باز
کجاست بلبل خوشگوی گو برآر آواز

راح روح
شادمانی جان است

دلا ز هجر مکن ناله زانکه در عالم
غم است و شادی و خار و گل و نشیب و فراز

دوتا شدم چو کمان از غم و نمیگویم
هنوز ترک کمان ابروان تیرانداز

حکایت شب هجران بدشمنان مکنید
که نیست سینه ارباب کینه محرم راز

در بعض نسخ
شکایت شب هجران

ز طره تو پریشانی دلم شد فاش
ز مشک نیست غریب ار بود غماز

هزار دیده بروی تو ناظرند و تو خود
نظر بروی کسی بر نمیکنی از ناز

اگر بسوزدت ای دل ز درد ناله مکن
دم از محبت او میزن و بدرد بساز

غبار خاطر ما چشم خصم کور کند
تو رخ بخاک نه ای حافظ و برآر نماز

منم غریب دیار و توئی غریب نواز
دمی بحال غریب دیار خود پرداز

بهر کمند که خواهی بگیر و بازم بند | بشرط آنکه ز کارم نظر نگیری باز

بر آستان خیال تو میدهم بوسه | بر آستین وصالت چو نیست دست نیاز

نه این زمان من شوریده دل نهادم روی | بر آستان تو کاندر ازل نهادم باز

دلا منال ز شامی که صبح در پی اوست | که نیش و نوش بهم باشد و نشیب و فراز

کرم چو خاک زمین خوار میکنی سهل است | خرام میکن و بر خاک سایه می انداز

درون سینه دلم چون کبوتر بطپید | چه آتشیست که بر جان ما نهادی باز

خیال قد بلند تو میکند دل من | تو دست کوته من بین و آستین دراز

حدیث درد من ای مدعی نه امروز است
که حافظ از ازل او رند بود و شاهدباز

منم که دیده بدیدار دوست کردم باز | چه شکر گویمت ای کارساز بنده نواز

نیازمند بلا گو رخ از غبار مشوی | که کیمیای مراد است خاک کوی نیاز

بیک دو قطره که ایثار کردی ای دیده | بسا که در رخ دولت کنی کرشمه و ناز

طهارت ار نه بخون جگر کند عاشق | بقول مفتی عشقش درست نیست نماز

ز مشکلات طریقت عنان متاب ای دل | که مرد راه نیندیشد از نشیب و فراز

در این مقام مجازی بجز پیاله مگیر | در این سراچه بازیچه غیر عشق مباز

من از نسیم سخن چین چه طرف بربندم
چو سرو راست در این باغ نیست محرم راز

اگر چه حسن تو از عشق غیر مستغنی است
من آن نیم که از این عشقبازی آیم باز

غزل سرائی ناهید صرفه‌ئی نبرد
در آن مقام که حافظ برآورد آواز

هزار شکر که دیدم بکام خویشت باز
تورا بکام خود و با تو خویش را دمساز

روندگان حقیقت ره بلا سپرند
رفیق عشق چه غم دارد از نشیب و فراز

غم حبیب نهان به ز جستجوی رقیب
که نیست سینه ارباب کینه محرم راز

چه فتنه بود که مشاطه قضا انگیخت
که کرد نرگس مستش سیه بسرمه ناز

بدین سپاس که مجلس منور است بدوست
گرت چو شمع بسوزند پای دار و بساز

ملامتی که بروی من آمد از غم عشق
ز اشک پرس حکایت که من نیم غماز

امید قد تو میداشتم ز بخت بلند
نسیم زلف تو میخواستم ز عمر دراز

به نیم بوسه دعائی بخر ز اهل دلی
که کید دشمنت از جان و جسم دارد باز

فکند زمزمهٔ عشق در حجاز و عراق
نوای بانگ غزلهای حافظ شیراز

بیا و کشتی ما در شط شراب انداز
غریو و ولوله در جان شیخ و شاب انداز

مرا بکشتی باده در افکن ای ساقی — که گفته اند نکوئی کن و در آب انداز

ز کوی میکده برگشته ام ز راه خطا — مرا دگر ز کرم در ره صواب انداز

بیار از آن می گلرنگ مشکبو جامی — شرار رشک و حسد در دل گلاب انداز

اگر چه مست و خرابم تو نیز لطفی کن — نظر برین دل سرگشته خراب انداز

به نیم شب اگرت آفتاب می باید — ز روی دختر گلچهر رز نقاب انداز

مهل که روز وفاتم بخاک بسپارند — مرا بمیکده بر در خم شراب انداز

گر از تو یکسر مو سر کشد دل حافظ — بگیر در خم زلفش بپیچ و تاب انداز

حال خونین دلان که گوید باز — وز فلک خون خم که جوید باز

جز فلاطون خم نشین شراب — سر حکمت بما که گوید باز

شرمش از چشم می پرستان باد — نرگس مست اگر بروید باز

هر که چون لاله کاسه گردان شد — زین جفا رخ بخون بشوید باز

بسکه در پرده چنگ گفت سخن — ببرش موی تا نموید باز

بگشاید دلم چو غنچه اگر — ساغر لاله گون ببوید باز

گرد بیت الحرام خم حافظ — گر نمیرد بسر بپوید باز

خیزو در کاسه زر آب طربناک انداز
پیش از آنی که شود کاسه سر خاک انداز

عاقبت منزل ما وادی خاموشانست
حالیا غلغله در گنبد افلاک انداز

ملک این مزرعه دانی که ثباتی نکند
آتشی از جگر جام در املاک انداز

بسر سبز تو ای سرو که چون خاک شوم
ناز از سر بنه و سایه بر آن خاک انداز

دل ما را که ز مار سر زلف تو بخست
از لب خود بشفاخانه تریاک انداز

غسل در اشک زدم کاهل طریقت گویند
پاک شو اول و پس دیده بر آن پاک انداز

یارب آن زاهد خودبین که بجز عیب ندید
دود آهیش در آینه ادراک انداز

چشم آلوده نظر از رخ جانان دورست
بر رخ او نظر از آینه پاک انداز

چون گل از نکهت او جامه قبا کن حافظ
وین قبا در ره آن قامت چالاک انداز

دلم ربوده لولی وشیست شورانگیز
دروغ وعده و قتال وضع و رنگ آمیز

فدای پیرهن چاک ماه رویان باد
هزار جامه تقوی و خرقه پرهیز

فرشته عشق نداند که چیست قصه مخوان
بخواه جام و شرابی بخاک آدم ریز

غلام آن کلماتم که آتش افروزد
نه آب سرد زند در سخن بر آتش تیز

فقیر و خسته بدرگاهت آمدم رحمی
که جز ولای توام هیچ نیست دست آویز

بیا که هاتف میخانه دوش با من گفت
که در مقام رضا باش و از قضا مگریز

پیاله در کفنم بند تا سحرگه حشر
بمی ز دل ببرم هول روز رستاخیز

میان عاشق و معشوق هیچ حایل نیست
تو خود حجاب خودی حافظ از میان برخیز

روز عیش و طرب و عید صیام است امروز
کام دل حاصل و ایام بکام است امروز

کو عروس فلکی رخ بنمای از مشرق
که مرا دیدن آن ماه تمام است امروز

زاهدی را که نبودی چو صوامع جایی
بین که در کنج خرابات مقام است امروز

صبحدم بلبل مست از چه سبب مینالد
کار او چون ز بهاران بنظام است امروز

محتسب بیهده گویند مده آزارم
کانکه با شاهد و می نیست کدام است امروز

گو بگویند خلایق که همی حافظ را
چشم بر روی نگار و لب جام است امروز

زلفین سیه خم بخم اندر زده باز
وقتست من شوریده بهم برزده باز

زان روی نکو چشم بدان دور که امروز
بر ره زده طعنه و بر خور زده باز

بر ساغر عیشم زده سنگ و لیکن
با تو چه توان گفت که ساغر زده باز

از دود دل خسته ام ای دوست حذر کن — کاتش بن سوخته دل در زده باز
من سر چو قلم بر سر سودای تو دارم — با آنکه من سرزده را سر زده باز
نقد سره قلب که پالوده ام از چشم — از سکه رویم همه بر زر زده باز
زد زمزمه عشق تو راه من سرمست — آری صنما راه قلندر زده باز
از غالیه برهم زده خوش شکر و گل — امروز همه بر گل و شکر زده باز

شهباز غمت راست کبوتر دل حافظ
هشدار که بر صید کبوتر زده باز

درآ که در دل خسته توان درآید باز — بیا که بر تن مرده روان گراید باز
بیا که فرقت تو چشم من چنان بربست — که فتح باب وصالت مگر گشاید باز
به پیش آینه دل هر آنچه میدارم — بجز خیال جمالت نمی نماید باز
غمی که چون سپه زنگ ملک دل بگرفت — ز خیل شادی روم رخت زداید باز
بدان مثل که شب آبستن آمده ست بروز — ستاره می شمرم تا که شب چه زاید باز

بیا که بلبل مطبوع خاطر حافظ
ببوی گلشن وصل تو می سراید باز

ای صبا گر بگذری بر ساحل رود ارس — بوسه زن بر خاک آن وادی و مشکین کن نفس

منزل سلمی که بادش هر دم از ما صد سلام — پر صدای ساربان بینی و آهنگ جرس

محمل جانان ببوس آنگه بزاری عرضه دار — کز فراقت سوختم ای مهربان فریادرس

عشرت شبگیر کن می نوش کاندر راه عشق — شبروان را آشنائیهاست با میر عسس

دل برغبت می سپارد جان بچشم مست یار — گرچه هشیاران ندادند اختیار خود بکس

من که قول ناصحان را خواندمی بانگ رباب — گوشمالی خوردم از هجران که اینم پند بس

طوطیان در شکرستان کامرانی میکنند — وز تحسر دست بر سر میزند مسکین مگس

عشقبازی کار بازی نیست ای دل سر بباز — ورنه گوی عشق نتوان زد بچوگان هوس

نام حافظ گر برآید بر زبان کلک دوست
از جناب حضرت شاهم بس است این ملتمس

جانا ترا که گفت که احوال ما مپرس — بیگانه گرد و قصهٔ هیچ آشنا مپرس

زانجا که لطف شامل و خلق کریم تست — جرم گذشته عفو کن و ماجرا مپرس

خواهی که روشنت شود احوال سر عشق — از شمع پرس قصه ز باد صبا مپرس

هیچ آگهی ز عالم درویشیش نبود — آنکس که با تو گفت که درویش را مپرس

از دلق پوش صومعه نقد طلب مجو — یعنی ز مفلسان سخن کیمیا مپرس

در دفتر طبیب خرد باب عشق نیست — ای دل بدرد خو کن و نام دوا مپرس

نقش حقوق صحبت و اخلاص و بندگی
از لوح سینه محو کن و نام ما مپرس

ما قصه سکندر و دارا نخوانده‌ایم
از ما بجز حکایت مهر و وفا مپرس

حافظ رسید موسم گل معرفت مخوان
دریاب نقد عمر و ز چون و چرا مپرس

دارم از زلف سیاهت گله چندان که مپرس
که چنان زو شده‌ام بی سر و سامان که مپرس

کس بامید وفا ترک دل و دین مکناد
که چنانم من از این کرده پشیمان که مپرس

به یکی جرعه که آزار کسش در پی نیست
زحمتی میکشم از مردم نادان که مپرس

گوشه گیری و سلامت هوسم بود ولی
فتنهٔ میکند آن نرگس فتان که مپرس

زاهد از ما بسلامت بگذر کاین می لعل
دل و دین میبرد از دست بدانسان که مپرس

گفتم از گوی فلک صورت حالی پرسم
گفت آن میکشم اندر خم چوگان که مپرس

گفتمش زلف که بکین که گشادی گفتا
حافظ این قصه دراز است بقرآن که مپرس

درد عشقی کشیده‌ام که مپرس
زهر هجری چشیده‌ام که مپرس

گشته‌ام در جهان و آخر کار
دلبری برگزیده‌ام که مپرس

آن چنان در هوای خاک درش
میرود آب دیده‌ام که مپرس

[illegible]

بی تو در کلبه گدائی خویش — رنجهائی کشیده‌ام که مپرس
من بگوش خود از دهانش دوش — سخنانی شنیده‌ام که مپرس
سوی من لب چه میگزی که مگو — لب لعلی گزیده‌ام که مپرس

همچو حافظ غریب در ره عشق
بمقامی رسیده‌ام که مپرس

در ضمیر ما نمی گنجد بغیر از دوست کس — هر دو عالم را بدشمن ده که ما را دوست بس
یار گندم گون ما گر میل کردی نیم جو — هر دو عالم پیش چشم ما نمودی یکعدس
یاد میداری که بودی هر زمان با دیگران — ای که بی یاد تو هرگز بر نیاوردم نفس
میبری چون شمع و جمعی از پس پیت روان — نی غلط گفتم نباشد شمع را خود پیش و پس
غافل است آنکو بشمشیر از تو می پیچد عنان — قدر لذت گر نکو میداند کس
خاطرم وقتی هوس کردی که بینم چیزها — تا ترا دیدم نکردم جز بدیدارت هوس
مردمان را از عسس شب گر خیالی در سر است — من خیالم گر خیال یار نشناسد عسس
گو بیت از اشکم چو دریا گشت و میترسم که باز — بر سر آید این رقیبان سبکسارت چو خس

حافظا این ره بپای لاشه لنگ تو نیست
بعد از این بنشین که گردی برنخیزد زین فرس

دلا رفیق سفر بخت نیکخواهت بس ... نسیم روضه شیراز پیک راهت بس

دگر ز منزل جانان سفر مکن درویش ... که سیر معنوی و کنج خانقاهت بس

بصدر مصطبه بنشین و ساغر می نوش ... که اینقدر ز جهان کسب مال و جاهت بس

زیادتی مطلب کار بر خود آسان کن ... که شیشه می صاف و بت چو ماهت بس

فلک بمردم نادان دهد زمام مراد ... تو اهل دانش و فضلی همین گناهت بس

اگر کمین بگشاید غمی ز گوشه دل ... حریم درگه پیر مغان پناهت بس

هوای مسکن مألوف و عهد یار قدیم ... ز رهروان سفر کرده عذرخواهت بس

بمنت دگران خو مکن که در دو جهان ... رضای ایزد و انعام پادشاهت بس

بهیچ ورد دگر نیست حاجت ای حافظ ... دعای نیمشب و درس صبحگاهت بس

گلعذاری ز گلستان جهان ما را بس ... زین چمن سایه آن سرو روان ما را بس

من و همصحبتی اهل ریا دورم باد ... از گرانان جهان رطل گران ما را بس

قصر فردوس بپاداش عمل می‌بخشند ... ما که رندیم و گدا دیر مغان ما را بس

بنشین بر لب جوی و گذر عمر ببین ... کاین اشارت ز جهان گذران ما را بس

نقد بازار جهان بنگر و آزار جهان ... گر شما را نه بس این سود و زیان ما را بس

بصدر مصطبه یعنی بالای میخانه [illegible]

یار با ماست چه حاجت که زیادت طلبیم — دولت صحبت آن مونس جان ما را بس

از در خویش خدا را به بهشتم مفرست — که سر کوی تو از کون و مکان ما را بس

نیست ما را بجز از وصل تو در سر هوسی — این تجارت ز متاع دو جهان ما را بس

حافظ از مشرب قسمت گله بی انصافیست — طبع چون آب و غزلهای روان ما را بس

اگر رفیق شفیقی درست پیمان باش — حریف حجره و گرمابه و گلستان باش

شکنج زلف پریشان بدست باد مده — مگو که خاطر عشاق گو پریشان باش

گرت هواست که با خضر همنشین باشی — نهان ز چشم سکندر چو آب حیوان باش

رموز عشق نوازی نه کار هر مرغیست — بیا و نوگل این بلبل غزلخوان باش

طریق خدمت و آیین بندگی کردن — خدای را که رها کن بما و سلطان باش

دگر بصید حرم تیغ بر مکش زنهار — وز آنچه با دل ما کردهٔ پشیمان باش

تو شمع انجمنی یکزبان و یکدل شو — خیال و کوشش پروانه بین و خندان باش

کمال دلبری و حسن در نظربازیست — بجلوه نظر از نادران دوران باش

خموش حافظ و از جور یار ناله مکن — تورا که گفت که بر روی خوب حیران باش

ای دل غلام شاه جهان باش و شاه باش — پیوسته در حمایت لطف اله باش

از خارجی هزار بیک جو نمی‌خرند — گو کوه تا بکوه منافق سپاه باش

چون احمدم شفیع بود روز رستخیز — گو این تن بلاکش من پر گناه باش

آنرا که دوستی علی نیست کافرست — گو زاهد زمانه و گو شیخ راه باش

امروز زنده ام بولای تو یا علی — فردا بروح پاک امامان گواه باش

قبر امام هشتم سلطان دین رضا — از جان ببوس و بر در آن بارگاه باش

دستت نمی‌رسد که بچینی گلی ز شاخ — باری بپای گلبن ایشان گیاه باش

مرد خدا شناس که تقوی طلب کند — خواهی سفید جامه و خواهی سیاه باش

حافظ طریق بندگی شاه پیشه کن
وانگاه در طریق چو مردان راه باش

بازای دل تنگ مرا مونس جان باش — وین سوخته را محرم اسرار نهان باش

زان باده که در مصطبه عشق فروشند — ما را دو سه ساغر بده و گو رمضان باش

در خرقه چو آتش زدی ای عارف سالک — جهدی کن و سر حلقه رندان جهان باش

آن یار که گفتا بتوام دل نگرانست — گو میرسم اکنون بسلامت نگران باش

خون شد دلم از حسرت آن لعل روان‌بخش — ای درج محبت بهمان مهر و نشان باش

تا بر دلش از غصه غباری ننشیند | ای سیل سرشک از عقب نامه روان باش

حافظ که هوس میکندش جام جهان بین
گو در نظر آصف جمشید مکان باش

باغبان گر پنج روزی صحبت گل بایدش | بر جفای خار هجران صبر بلبل بایدش
ای دل اندر بند زلفش از پریشانی منال | مرغ زیرک چون بدام افتد تحمل بایدش
با چنین زلف و رخش بادش نظربازی حرام | هر که روی یاسمین و جعد سنبل بایدش
رند عالم سوز را با مصلحت بینی چکار | کار ملکست آنکه تدبیر و تامل بایدش
تکیه بر تقوی و دانش در طریقت کافریست | راهرو گر صد هنر دارد توکل بایدش
نازها زان نرگس مستانه میباید کشید | این دل شوریده گر آن زلف و کاکل بایدش
ساقیا در گردش ساغر تعلل تا بچند | دور چون با عاشقان افتد تسلسل بایدش

کیست حافظ تا ننوشد باده بی آواز چنگ
عاشق مسکین چرا چندین تحمل بایدش

ببرد از من قرار و طاقت و هوش | بت سنگین دل سیمین بناگوش
نگاری چابکی شوخی پریوش | حریفی مهوشی ترکی قباپوش
ز تاب آتش سودای عشقش | بسان دیگ دایم میزنم جوش

چو پیراهن شوم آسوده خاطر | گرش همچون قبا گیرم در آغوش

اگر پوسیده گردد استخوانم | نگردد مهرش از جانم فراموش

دل و دینم دل و دینم ببردست | بر و دوشش بر و دوشش بر و دوش

دوای تو دوای تست حافظ
لب نوشش لب نوشش لب نوش

بجد و جهد چو کاری نمیرود از پیش | بکردگار رها کرده به مصالح خویش

بپادشاهی عالم فرو نیارد سر | اگر ز سر قناعت خبر شود درویش

ز سنگ تفرقه خواهی که منحنی نشوی | مشو بسان ترازو تو در پی کم و بیش

ریای زاهد سالوس جان من فرسود | قدح بیار و بنه مرهمی بر این دل ریش

بنوش باده که قسام صنع قسمت کرد | در آفرینش از انواع نوش دارو و نیش

ریا حلال شمارند و جام باده حرام | زهی طریقت و ملت زهی شریعت و کیش

بدلربائی اگر خود سر آمدی چه عجب | که نور حسن تو بود از اساس عالم پیش

دهان تنگ تو دلخواه جان حافظ شد
بجان بود خطرم زین دل محال اندیش

بدور لاله قدح گیر و بی ریا میباش | ببوی گل نفسی همدم صبا میباش

نگویمت که همه ساله می پرستی کن
سه ماه می خور و نه ماه پارسا می‌باش

چو پیر سالک عشقت بمی حواله کند
بنوش و منتظر رحمت خدا می‌باش

گرت هواست که چون جم بسر غیب رسی
بیا و همدم جام جهان نما می‌باش

چو غنچه گرچه فروبستگی است کار جهان
تو همچو باد بهاری گره گشا می‌باش

وفا مجوی ز کس ور سخن نمی‌شنوی
بهرزه طالب سیمرغ و کیمیا می‌باش

مرید طاعت بیگانگان مشو حافظ
ولی معاشر رندان آشنا می‌باش

من خرابم ز غم یار خراباتی خویش
میزند غمزه او ناوک غم بر دل ریش

با تو پیوستم و از غیر تو دل ببریدم
آشنای تو ندارد سر بیگانه و خویش

بعنایت نظری کن که من دلشده را
نرود بی مدد لطف تو کاری از پیش

آخر ای پادشه حسن و ملاحت چه شود
گر لب لعل تو ریزد نمکی بر دل ریش

عزم من صبر من سوخته دل داد بباد
چشم مست تو که بگشاد کمین از پس و پیش

گر چلیپای سر زلف ز هم بگشاید
بس مسلمان که شود کشته آن کافر کیش

پس زانو منشین و غم بیهوده مخور
که ز غم خوردن تو رزق نگردد کم و بیش

چونکه این کوشش بی فایده سودی ندهد
پس میازار دل خود ز غم ای زاید درویش

پرسش حال دل سوخته کن بهر خدا
نیست از شاه عجب گر بنوازد درویش

حافظ از نوش لب لعل تو کامی کی یافت
که نزد بر دل ریشش دو هزاران سر نیش

چو بر شکست صبا زلف عنبرافشانش
بهر شکسته که پیوست تازه شد جانش

کجاست همنفسی تا که شرح غصه دهم
که دل چه میکشد از روزگار هجرانش

نسیم صبح وفا نامه که برد بدوست
ز خون دیده ما بود مهر عنوانش

زمانه از ورق گل مثال روی تو بست
ولی ز شرم تو در غنچه کرد پنهانش

بسی شدیم و نشد عشق را کرانه پدید
تبارک الله ازین ره که نیست پایانش

جمال کعبه مگر عذر رهروان خواهد
که جان زنده دلان سوخت در بیابانش

دلم که مهر تو از غیر تو نهان میداشت
ببین که دیده کند فاش پیش یارانش

بدین شکسته بیت الحزن که می آرد
نشان یوسف دل از چه زنخدانش

بگیرم آن سر زلف و بدست خواجه دهم
که داد من بستاند مگر ز دستانش

سحر بطرف چمن می شنیدم از بلبل
نوای حافظ خوش لهجه غزلخوانش

چو جام لعل تو نوشم کجا بماند هوش
چو چشم مست تو بینم بجا نماند گوش

منم غلام تو ور زانکه از من آزادی / مرا بکوزه فروش شرابخانه فروش

ببوی آنکه ز میخانه کوزهٔ یابم / روم سبوی خراباتیان کشم بدوش

مرا مگوی که خاموش باش و دم درکش / که در چمن نتوان یافت مرغ را خاموش

اگر نشان تو جویم کدام صبر و قرار / وگر حدیث تو گویم کدام طاقت و هوش

شراب پخته بخامان دل فسرده دهند / که باده آتش تیز است و پختگان در جوش

نعیم روضهٔ رضوان بذوق آن نرسد / که یار نوش کند باده و تو گوئی نوش

مرا چو خلعت سلطان عشق میدادند
ندا زدند که حافظ خموش باش خموش

خوشا شیراز و وضع بی‌مثالش / خداوندا نگهدار از زوالش

ز رکناباد ما صد لوحش الله / که عمر خضر می‌بخشد زلالش

میان جعفرآباد و مصلی / عبیرآمیز می‌آید شمالش

بشیراز آی و فیض روح قدسی / بجواه از مردم صاحب کمالش

که نام قند مصری برد آنجا / که شیرینان ندادند انفعالش

صبا زان لولی شنگول سرمست / چه داری آگهی چون است حالش

مکن بیدارم از خوابم خدا را / که دارم عشرتی خوش با خیالش

گر آن شیرین پسر خونم بریزد | دلا چون شیر مادر کن حلالش

چرا حافظ چو میترسیدی از هجر
نکردی شکر ایام وصالش

در عهد پادشاه خطابخش جرم پوش | حافظ قرابه کش شد و مفتی پیاله نوش
صوفی ز کنج صومعه در پای خم نشست | تا دید محتسب که سبو می کشد بدوش
احوال شیخ و قاضی و شرب الیهودشان | کردم سوال صبحدم از پیر میفروش
گفتا نگفتنی است سخن گر چه محرمی | درکش زبان و پرده نگهدار و می بنوش
ساقی بهار میرسد و وجه می نماند | فکری بکن که خون دل آمد ز غم بجوش
عشق است و مفلسی و جوانی و نوبهار | عذرم پذیر و جرم بذیل کرم بپوش
ای پادشاه صورت و معنی که مثل تو | نادیده هیچ دیده و نشنیده هیچ گوش
چندان بمان که خرقه ازرق کند قبول | بخت جوانت از فلک پیر ژنده پوش
تا چند همچو شمع زبان آوری کنی | پروانه مراد رسید ای محب خموش

حافظ چه آتشی است که از سوز آه تو
افتاده در ملایک هفت آسمان خروش

دلم رمیده شد و غافلم من درویش | که آن شکاری سرگشته را چه آمد پیش

چو بید بر سر ایمان خویش میلرزم
که دل بدست کمان ابرویست کافرکیش

خیال حوصلهٔ بحر می‌پزم هیهات
چهاست بر سر این قطرهٔ محال اندیش

بکوی میکده گریان و سرفکنده روم
چرا که شرم همی آیدم ز حاصل خویش

نه عمر خضر بماند نه ملک اسکندر
نزاع بر سر دنیای دون مکن درویش

بنازم آن مژهٔ شوخ عافیت کش را
که موج میزندش آب نوش بر سر نیش

ز آستین طبیبان هزار خون بچکد
گرم بتجربه دستی نهند بر دل ریش

تو بندهٔ گله از پادشه مکن ای دل
که شرط عشق نباشد شکایت از کم و بیش

بدان کمر نرسد دست هر گدا حافظ
خزینه بکف آور ز گنج قارون بیش

سحر ز هاتف غیبم رسید مژده بگوش
که دور شاه شجاع است می دلیر بنوش

شد آنکه اهل نظر بر کناره میرفتند
هزار گونه سخن بر دهان و لب خاموش

ببانگ چنگ بگوئیم آن حکایتها
که از نهفتن او دیگ سینه میزد جوش

شراب خانگی از بیم محتسب خورده
بروی یار بنوشیم و بانگ نوشانوش

ز کوی میکده دوشش بدوش میبردند
امام شهر که سجاده میکشید بدوش

دلا دلالت خیرت کنم براه نجات
مکن بفسق مباهات و زهد هم مفروش

محل نور تجلی است رای انور شاه — چو قرب او طلبی در صفای نیت کوش

بجز ثنای جلالش مساز ورد ضمیر — که هست گوش دلش محرم پیام سروش

رموز مصلحت ملک خسروان دانند
گدای گوشه نشینی تو حافظا مخروش

شراب تلخ میخواهم که مردافکن بود زورش — که تا یکدم بیاسایم ز دنیا و شر و شورش

بیاور می که نتوان شد ز مکر آسمان ایمن — بلعب زهره چنگی و بهرام سلحشورش

کمند صید بهرامی بیفکن جام جم بردار — که من پیمودم این صحرا نه بهرامست و نه گورش

نگه کردن بدرویشان منافی بزرگی نیست — سلیمان با چنان حشمت نظرها بود با مورش

بیا تا در می صافیت راز دهر بنمایم — بشرط آنکه ننمائی بکج طبعان دل کورش

شراب لعل می نوشم من از جام زمردگون — که زاهد افعی وقتست و میسازم بدان کورش

بساط دهر دون پرور ندارد شهد آسایش — مذاق حرص و آز ای دل بشوی از تلخ و از شورش

کمان ابروی جانان نمی پیچد سر از حافظ
ولیکن خنده می آید بر این بازوی بی زورش

صوفی گلی بچین و مرقع بخار بخش — وین زهد خشک را بمی خوشگوار بخش

طامات و زرق در ره آهنگ چنگ نه — تسبیح و طیلسان بمی و میگسار بخش

زهد گران که ساقی و شاهد نمیخرند
در حلقه چمن به نسیم بهار بخش

راهم شراب لعل زد ای میر عاشقان
خون مرا بچاه زنخدان یار بخش

یارب بوقت گل گنه بنده عفو کن
وین ماجرا بسرو لب جویبار بخش

ای آنکه ره بمشرب مقصود برده
زین بحر قطره بمن خاکسار بخش

شکرانه که روی تورا چشم بد ندید
ما را بعفو و لطف خداوندگار بخش

ساقی چو شاه نوش کند باده صبوح
گو جام زر بحافظ شب زنده دار بخش

فکر بلبل همه آنست که گل شد یارش
گل در اندیشه که چون عشوه کند در کارش

دلربائی همه آن نیست که عاشق بکشند
خواجه آن است که باشد غم خدمتکارش

جای آنست که خون موج زند در دل لعل
زین تغابن که خزف می شکند بازارش

بلبل از فیض گل آموخت سخن ورنه نبود
این همه قول و غزل تعبیه در منقارش

آن سفر کرده که صد قافله دل همره اوست
هر کجا هست خدایا بسلامت دارش

اگر از وسوسه نفس و هوا دور شوی
بیشکی ره ببری در حرم دیدارش

ای که از کوچه معشوقه ما میگذری
با خبر باش که سر میشکند دیوارش

صحبت عافیتت گرچه خوش افتاد ای دل
جانب عشق عزیز است فرو مگذارش

تغابن: زیان رسانیدن یکدیگر را [illegible]

صوفی سرخوش ازین دست که کج کرده کلاه	بدو جام دگر آشفته شود دستارش

دل حافظ که بدیدار تو خوگر شده بود
نازپرورد وصال است مجو آزارش

کنار آب و پای بید و طبع شعر و یاری خوش	معاشر دلبری شیرین و ساقی گلعذاری خوش
الا ای طایر دولت که قدر وقت میدانی	گوارا بادت این عشرت که داری روزگاری خوش
عروس طبع را زیور ز فکر بکر می‌بندم	بود کز نقش ایامم بدست افتد نگاری خوش
شب صحبت غنیمت دان و داد خوشدلی بستان	که مهتابی دل افروزست و طرف لاله زاری خوش
می در کاسه چشمست ساقی را بنام ایزد	که مستی میکند با عقل و می آرد خماری خوش
هرآنکس را که بر خاطر ز عشق دلبری باریست	سپندی گو بر آتش نه که داری کار و باری خوش

بغفلت عمر شد حافظ بیا با ما بمیخانه
که شنگولان سرمستت بیاموزند کاری خوش

ما آزموده‌ایم درین شهر بخت خویش	باید برون کشید ازین ورطه رخت خویش
از بس که دست میگزم و آه میکشم	آتش زدم چو گل بتن لخت لخت خویش
دوشم ز بلبلی چه خوش آمد که میسرود	گل گوش پهن کرده ز شاخ درخت خویش
کای دل صبور باش که آن یار تندخوی	بسیار تندخوی نشیند ز بخت خویش

گر موج خیز حادثه سر بر فلک زند | عارف باب تر نکند رخت پخت خویش
خواهی که سخت و سست جهان بر تو بگذرد | بگذر ز عهد سست و سخنهای سخت خویش

ای حافظ ار مراد میسر شدی مدام
جمشید نیز دور نماندی ز تخت خویش

مجمع خوبی و لطف است عذار چو مهش | لیکنش مهر و وفا نیست خدایا بدهش
دلبرم شاهد و طفل است و ببازی روزی | بکشد زارم و در شرع نباشد گنهش
چارده ساله بتی چابک و شیرین دارم | که بجان حلقه بگوش است مه چاردهش
من همان به که ازو نیک نگهدارم دل | که بد و نیک ندیدست و ندارد نگهش
بوی شیر از لب همچون شکرش می آید | گرچه خون میچکد از شیوه چشم سیهش
در پی آن گل نورسته دل ما یا رب | خود کجا شد که ندیدیم درین چند گهش
یار دلدار من ار قلب بدینسان شکند | ببرد زود بسرداری خود پادشهش

جان بشکرانه کنم صرف گر آن دانه در
صدف دیده حافظ شود آرامگهش

مرا کاری است مشکل با دل خویش | که گفتن می نیارم مشکل خویش
خیالت داند و جان من از غم | که هر شب در چه کارم با دل خویش

ز واپس ماندگان یادی کن آخر — چه رانی تند جانا محمل خویش
بسی گشتم چو مجنون کوه و صحرا — اگر یابم سراغ از منزل خویش
مرا در اول منزل ره افتاد — کی آید کشتیم بر ساحل خویش
چه فرصتها که گم کردم در این راه — ز بخت خوابناک غافل خویش

بکن جولانی آخر در ره ما
چو حافظ خاک گرد آب و گل خویش

هاتفی از گوشه میخانه دوش — گفت ببخشند گنه می بنوش
عفو الهی بکند کار خویش — مژده رحمت برساند سروش
این خرد خام به میخانه بر — تا می لعل آوردش خون بجوش
عفو خدا بیشتر از جرم ماست — نکته سربسته چه گوئی خموش
گرچه وصالش نه بکوشش دهند — آنقدر ای دل که توانی بکوش
رندی حافظ نه گناهی است صعب — با کرم پادشه عیب پوش
داور دین شاه شجاع آنکه کرد — روح قدس حلقه امرش بگوش

ای ملک العرش مرادش بده
وز خطر چشم بدش دار گوش

۲ ای ملک العرش ... از خطر ... بکاف فارسی یعنی حفظ و محافظت است

یارب آن نوگل خندان که سپردی به منش
میسپارم بتو از چشم حسود چمنش

همره اوست دلم باد بهر جا که رود
همت اهل کرم بدرقه جان و تنش

گر بسر منزل سلمی رسی ای باد صبا
چشم دارم که سلامی برسانی ز منش

با ادب نافه گشائی کن از آن زلف سیاه
جای دلهای عزیز است بهم برمزنش

گو دلم حق وفا با خط و خالت دارد
محترم دار در آن طره عنبرشکنش

گرچه از کوی وفا گشت بصد مرحله دور
دور باد آفت دور فلک از جان و تنش

در مقامی که بیاد لب او می نوشند
سفله آن مست که باشد خبر از خویشتنش

عرض و مال از در میخانه نشاید اندوخت
هر که این آب خورد رخت بدریا فکنش

هر که ترسد ز ملال انده عشقش نه حلال
سر ما و قدمش یا لب ما و دهنش

شعر حافظ همه بیت الغزل معرفت است
آفرین بر نفس دلکش و لطف سخنش

ای همه کار تو مطبوع و همه جای تو خوش
دلم از عشوه شیرین شکرخای تو خوش

همچو گلبرگ طری هست وجود تو لطیف
همچو سرو چمنی هست سراپای تو خوش

هم گلستان خیالم ز تو پر نقش و نگار
هم مشام دلم از زلف سمن سای تو خوش

شیوه ناز تو شیرین خط و خال تو ملیح
چشم و ابروی تو زیبا قد و بالای تو خوش

پیش چشم تو بمیرم که بدان بیماری
میکند درد مرا از رخ زیبای تو خوش

در ره عشق که از سیل فنا نیست گذار
میکنم خاطر خود را به تمنای تو خوش

در بیابان طلب گرچه ز هر سو خطر است
میرود حافظ بیدل بتولای تو خوش

دوش با من گفت پنهان کاردانی تیزهوش
کز شما پنهان نشاید داشت راز میفروش

گفت آسان گیر بر خود کارها کز روی طبع
سخت میگیرد جهان بر مردمان سخت کوش

وانگهم درداد جامی کز فروغش بر فلک
زهره در رقص آمد و بربط زنان میگفت نوش

تا نگردی آشنا زین پرده بوئی نشنوی
گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش

در حریم عشق نتوان زد دم از گفت و شنید
زانکه آنجا جمله اعضا چشم باید بود و گوش

در بساط نکته دانان خودفروشی شرط نیست
یا سخن دانسته گو ای مرد بخرد یا خموش

با دل خونین لب خندان بیاور همچو جام
نی گرت زخمی رسد آئی چو چنگ اندر خروش

گوش کن پند ای پسر از بهر دنیا غم مخور
گفتمت چون در حدیثی گر توانی دار گوش

ساقیا می ده که رندیهای حافظ عفو کرد
خسرو صاحبقران جرم بخش عیب پوش

از رقیبت دلم نیافت خلاص
زانکه القاص لایحب القاص

محتسب خم شکست و من سر او — سن بالسن والجروح قصاص

مطرب ما رهی بزد که بچرخ — مشتری همچو زهره شد رقاص

گوهر از بحر کی برون آرد — ترک سر تا نکند غواص

نقدی از عشق جویی نه ز عقل — تا که خالص شوی چو زر خلاص

حافظ اول ز مصحف رخ دوست
خواند الحمد و سوره اخلاص

نیست کس را ز کمند سر زلف تو خلاص — میکشی عاشق مسکین و نترسی ز قصاص

عاشق سوخته دل تا به بیابان فنا — نرود در حرم دل نشود خاص الخاص

جان بنهادم بمیان شمع صفت از سر شوق — کردم ایثار تن خویش ز روی اخلاص

آتشی در دل دیوانه ما در زده — که چو دودیم همیشه بهوایت رقاص

کیمیای غم عشق تو تن خاکی ما — زر خالص کند ار چند بود همچو رصاص

بهواداری آن شمع چو پروانه وجود — تا نسوزی نشوی از خطر عشق خلاص

قیمت در گرانمایه ندانند عوام
حافظا گوهر یکدانه مده جز بخواص

بیا که می شنوم بوی جان از آن عارض — که یافتم دل خود را نشان از آن عارض

بگل بمانده قد سرو ناز از آن قامت — خجل شده است گل گلستان از آن عارض

معانیی که ز حوران شرح میگویند — ز حسن و لطف بپرس این بیان از آن عارض

گرفته نافه چین بوی مشک از آن گیسو — گلاب یافته بوی جنان از آن عارض

بشرم رفته تن یاسمن از آن اندام — بخون نشسته دل ارغوان از آن عارض

ز مهر روی تو خورشید گشته غرق عرق — نزار مانده مه آسمان از آن عارض

ز نظم دلکش حافظ چکید آب حیات
چنانکه خوی شده جانا چکان از آن عارض

حسن و جمال تو جهان جمله گرفت طول و عرض — شمس فلک خجل شد از رخ خوب ماه ارض

از رخ تست مقتبس خور ز چهارم آسمان — همچو زمین هفتمین مانده بزیر بار قرض

دیدن روی خوب تو بر همه خلق واجبست — سجده درگه تو بر جمله ملایکست فرض

جان که فدای او نشد زنده جاودان نشد — تن که اسیر او نشد لایق اوست قطع فرض

بوسه بخاک پای او دست کجا دهد مرا
قصه شوق حافظا خود که رساندش بعرض

گرد عذار یار من تا بنوشت حسن خط — ماه ز حسن روی او راست فتاده در غلط

از هوس لبش که آن ز آب حیات خوشتر است — گشته روان ز دیده ام چشمه آب همچو شط

خال سیاه را بر آن عارض سیم رنگ بین
راست ز مشک مانده آن بر رخ ماه یک نقط

موی گشاده کرده خوی تا بچمن درآمدی
شد رخ گل چو زعفران مشک و گلاب شد سقط

که بهواش میدهم گرد شمال جان و دل
گاه باب میکشم آتش عشق تیسچو بط

گر بغلامی خودم شاه قبول میکند
تا ببارگی دهم بنده به بندگیش خط

آب حیات حافظا گشته خجل ز نظم تو
کس بهوای دلبران شعر نگفته زین نمط

ز چشم بد رخ خوب ترا خدا حافظ
که کرد جمله نکوئی بجای ما حافظ

بیا که نوبت صلح است و دوستی و صفا
که با تو نیست مرا جنگ و ماجرا حافظ

بزلف و خال بتان دل مبند دیگر بار
اگر بجستی ازاین بند و این بلا حافظ

اگرچه خون دلت خورد لعل من بستان
بکام دل ز لبم بوسه خونبها حافظ

بیا بخوان غزلی تازه تر ز آب حیات
که شعر تست فرح بخش و جانفزا حافظ

سحرگهی که چو رندان بنالی از سر درد
بکار من کنی آن دم یکی دعا حافظ

تو از کجا و امید وصال او ز کجا
بدامنش نرسد دست هر گدا حافظ

چو ذوق یافت دل من بذکر آن مجنون
مراست تحفه جانبخش غمزدا حافظ

قسم بحشمت و جاه و جلال شاه شجاع
که نیست با کسم از بهر مال و جاه نزاع

بفیض جرعه جام تو تشنه‌ایم ولی
نمیکنیم دلیری نمیدهیم صداع

خدای را بمیم شستشوی خرقه کنید
که من نمی‌شنوم بوی خیر ازین اوضاع

ببین که رقص کنان میرود بناله چنگ
کسی که اذن نمیدادی استماع سماع

بعاشقان نظری کن بشکر این نعمت
که من غلام مطیعم تو پادشاه مطاع

برو ادیب و نصیحت مگو که دیگر تو
نه بینیم پس ازین هیچگه بکنج بقاع

ز زهد حافظ و طامات او ملول شدم
بساز رود و غزل گوی با سرود و سماع

بفر دولت گیتی فروز شاه شجاع
که هست در نظر من جهان حقیر متاع

صراحیی و حریفی خوشم ز دنیا بس
که غیر ازین همه اسباب تفرقه است و صداع

ز مسجدم بخرابات میفرستد عشق
بسر همی روم ای جان نمیکنیم نزاع

بس است ورد شبانه می مغانه بیار
حریف باده رسید ای رفیق توبه وداع

هنر نمیخرد ایام و غیر ازینم نیست
کجا روم بتجارت بدین کساد متاع

بیار می که چو خورشید مشعل افروزد
رسد بکلبه درویش نیز فیض شعاع

جبین و چهره حافظ خدا جدا مکناد
ز خاک بارگه کبریای شاه شجاع

بامدادان که ز خلوتگه کاخ ابداع
شمع خاور فکند بر همه اطراف شعاع

برکشد آینه از جیب افق چرخ و در آن
بنماید رخ گیتی به هزاران انواع

در زوایای طربخانهٔ جمشید فلک
ارغنون ساز کند زهره به آهنگ سماع

چنگ در غلغله آید که کجا شد منکر
جام در قهقهه آید که کجا شد مناع

وضع دوران بنگر ساغر عشرت برگیر
که به هر حال همین است که بینی اوضاع

طرهٔ شاهد دنیا همه مکر است و فریب
عارفان بر سر این رشته نجویند نزاع

عمر خسرو طلب ار نفع جهان می‌طلبی
که وجودیست عطابخش کریم نفاع

مظهر لطف ازل روشنی چشم امل
جامع علم و عمل جان جهان شاه شجاع

حافظ ار باده خوری با صنمی گلرخ خور
که از این به نبود در دو جهان هیچ متاع

در وفای عشق تو مشهور خوبانم چو شمع
شب نشین کوی سربازان و رندانم چو شمع

کوه صبرم نرم شد چون موم از دست غمت
تا در آب و آتش عشقت گدازانم چو شمع

بی جمال عالم آرای تو روزم شبست
با کمال عشق تو در عین نقصانم چو شمع

رشتهٔ صبرم بمقراض غمت ببریده شد
همچنان در آتش هجر تو سوزانم چو شمع

گر کمیت اشک گلگونم نبودی تندرو / کی شدی پیدا بگیتی راز پنهانم چو شمع

روز و شب خوابم نمی‌آید بچشم می‌پرست / بس که در بیماری هجر تو گریانم چو شمع

در میان آب و آتش همچنان سرگرم تست / این دل زار نزار اشکبارانم چو شمع

در شب هجران مرا پروانهٔ وصلی فرست / ورنه از آهم جهانی را بسوزانم چو شمع

سرفرازم کن شبی از وصل خود ای ماهرو / تا منور گردد از دیدارت ایوانم چو شمع

همچو صبحم یکنفس باقیست بی دیدار تو / چهره بنما دلبرا تا جان برافشانم چو شمع

آتش مهر ترا حافظ عجب در سر گرفت / آتش دل کی باب دیده بنشانم چو شمع

سحر چو بلبل بیدل شدم دمی در باغ / که تا چو بلبل بیدل کنم علاج دماغ

بچهرهٔ گل سوری نگاه میکردم / که بود در شب تاری بروشنی چو چراغ

گشاده نرگس رعنا بحسرت آب چشم / نهاده لالهٔ حمرا بجان و دل صد داغ

زبان کشیده چو تیغی بسرزنش سوسن / دهان گشاده شقایق چو مردم ایغاغ

یکی چو باده پرستان صراحی اندر دست / یکی چو ساقی مستان بکف گرفته ایاغ

چنان بحسن و جوانی خویشتن مغرور / که داشت از دل بلبل هزار گونه فراغ

نشاط و عیش و جوانی چو گل غنیمت دان / که حافظا نبود بر رسول غیر بلاغ

طالع اگر مدد کند دامنش آورم بکف
گر بکشد زهی طرب ور بکشد زهی شرف

طرف کرم ز کس نبست این دل پر امید من
گرچه صبا همی برد قصه من بهر طرف

چند بناز پرورم مهر بتان سنگدل
یاد پدر نمی کنند این پسران ناخلف

از خم ابروی توام هیچ گشایشی نشد
وه که در این خیال کج عمر عزیز شد تلف

من بخیال زاهدی گوشه نشین و طرفه آنک
مغبچه ز هر طرف میزندم بچنگ و دف

ابروی دوست کی شود دستکش خیال من
کس نزده است ازین کمان تیر مراد بر هدف

بیخبرند زاهدان نقش بخوان و لاتقل
مست ریاست محتسب باده بنوش و لاتخف

صوفی شهر بین که چون لقمه شبهه میخورد
پاردمش دراز باد این حیوان خوش علف

من بکدام دلخوشی می خورم و طرب کنم
گز پس و پیش خاطرم لشکر غم کشیده صف

حافظ اگر قدم زنی در ره خاندان بصدق
بدرقه رهت شود همت شحنه النجف

زبان خامه ندارد سر بیان فراق
وگرنه شرح دهم با تو داستان فراق

رفیق خیل خیالیم و همرکیب شکیب
قرین محنت و اندوه و همعنان فراق

دریغ مدت عمرم که بر امید وصال
بسر رسید و نیامد بسر زمان فراق

سری که بر سپهر گردون بفخر میسودم | بر آستان که نهادم بر آستان فراق
چگونه باز کنم بال در هوای وصال | که ریخت مرغ دلم پر در آشیان فراق
بسی نماند که کشتی عمر غرق شود | ز موج شوق تو در بحر بیکران فراق
فلک چو دید سرم را اسیر چنبر عشق | ببست گردن صبرم بریسمان فراق
ز سوز شوق دلم شد کباب دور از یار | مدام خون جگر میخورم ز خوان فراق
کنون چه چاره که در بحر غم بگردابی | فتاده کشتی صبرم ز بادبان فراق
چگونه دعوی وصلت کنم بجان که شده است | تنم کفیل قضا و دلم ضمان فراق
فراق و هجر که آورد در جهان یارب | که روی هجر سیه باد و خانمان فراق

بپای شوق گر این ره بسر شدی حافظ
بدست هجر ندادی کسی عنان فراق

مباد کس چو من خسته مبتلای فراق | که عمر من همه بگذشت در بلای فراق
غریب و عاشق و بیدل فقیر و سرگردان | کشیده محنت ایام و دردهای فراق
اگر بدست من افتد فراق را بکشم | باب دیده دهم باز خونبهای فراق
کجا روم چکنم حال دل کرا گویم | که داد من بستاند دهد جزای فراق
ز درد هجر و فراقم دمی خلاصی نیست | خدای را بستان داد ده سزای فراق

ظ: مضمون
نسخ بعضی شعر
در اینجا بعضی نسخ بعضی و
است

فراق را بفراق تو مبتلا سازم
چنانکه خون بچکانم ز دیدهای فراق

من از کجا و فراق از کجا و غم ز کجا
مگر که زاد مرا مادر از برای فراق

بداغ عشق تو حافظ چو بلبل سحری
زند بروز و شبان خون فشان نوای فراق

مقام امن و می بیغش و رفیق شفیق
گرت مدام میسر شود زهی توفیق

جهان و کار جهان جمله هیچ در هیچ است
هزار بار من این نکته کرده‌ام تحقیق

دریغ و درد که تا این زمان ندانستم
که کیمیای سعادت رفیق بود رفیق

بمامنی رو و فرصت شمر غنیمت وقت
که در کمینگه عمرند قاطعان طریق

کجاست اهل دلی تا کند دلالت خیر
که ما بدوست نبردیم ره بهیچ طریق

حلاوتی که ترا در چه زنخدان است
بکنه او نرسد صد هزار فکر عمیق

اگرچه موی میانت بچون منی نرسد
خوش است خاطرم از فکر این خیال دقیق

از آن بکنج عقیق است اشک همت من
که مهر خاتم چشم من است همچو عقیق

بیا که توبه ز لعل نگار و خنده جام
تصوری است که عقلش نمیکند تصدیق

بخنده گفت که حافظ غلام طبع توام
ببین که تا بچه حدم همی کند تحمیق

اگر شراب خوری جرعه‌ای فشان بر خاک — از آن گناه که نفعی رسد بغیر چه باک

بزن بر اوج فلک حالیا سرادق عشق — که خود برد اجلت ناگهان بتیره مغاک

مخور دریغ و بخور می بشاهد و دف و چنگ — که بیدریغ زند روزگار تیغ هلاک

بخاک پای تو ای سرو نازپرور من — که روز واقعه پا وا مگیرم از سر خاک

چه دوزخی چه بهشتی چه آدمی چه ملک — بمذهب همه کفر طریقتست امساک

فریب دختر رز طرفه میزند ره عقل — مباد تا بقیامت خراب طارم تاک

براه میکده حافظ خوش از جهان رفتی — دعای اهل دلت باد مونس دل پاک

ای دل ریش مرا با لب تو حق نمک — حق نگهدار که من میروم الله معک

توئی آن گوهر یکدانه که در عالم قدس — ذکر خیر تو بود حاصل تسبیح ملک

در خلوص منت ار هست شکی تجربه کن — کس عیار زر خالص نشناسد چو محک

گفته بودی که شوم مست و دو بوست بدهم — وعده از حد بشد و ما نه دو دیدیم و نه یک

بگشا پسته خندان و شکرریزی کن — خلق را از دهن خویش میندار بشک

چرخ برهم زنم ار جز بمرادم گردد — من نه آنم که زبونی کشم از چرخ فلک

چون بر حافظ خویشش نگذاری باری — ای رقیب از بر او یک دو قدم دورترک

ای پیک پی خجسته چه نامی فدیت لک
هرگز سیاه چرده ندیدم بدین نمک

خوبان سزد که بر درت آیند جملگی ... وانگاه خاک پای تو بوسند یک بیک

هم ظاهر از دو چشم تو در دیده مردمی ... هم روشن از دو لعل تو در دیده مردمک

آدم ز حسن روی تو گر بهره داشتی ... از دیدنش بسجده نپرداختی ملک

صورتگران چین اگر آن چهره بنگرند ... نقش نگارخانهٔ چین را کنند حک

از طرف بام روی چو ماه تو هر شبی ... مانند آفتاب همی تابد از فلک

در دوستی حافظ اگر نیستت یقین
زر خالص است و باک مدار از محک

هزار دشمنم ار میکنند قصد هلاک ... گرم تو دوستی از دشمنان ندارم باک

مرا امید وصال تو زنده میدارد ... وگرنه هر دمم از هجر هست بیم هلاک

نفس نفس اگر از باد نشنوم بویت ... زمان زمان کنم از غم چو گل گریبان چاک

رود بخواب دو چشم از خیال تو هیهات ... بود صبور دل اندر فراق تو حاشاک

اگر تو زخم زنی به که دیگری مرهم ... وگر تو زهر دهی به که دیگری تریاک

ترا چنانکه توئی هر نظر کجا بیند ... بقدر بینش خود هر کسی کند ادراک

عنان به پیچم اگر میزنی بشمشیرم | سپر کنم سر و دستت ندارم از فتراک

بچشم خلق عزیز آنگهی شوی حافظ
که بر درش بنهی روی مسکنت بر خاک

اگر بکوی تو باشد مرا مجال وصول | رسد ز دولت وصل تو کار من بحصول
قرار برده ز من آن دو سنبل مشکین | خراب کرده مرا آن دو نرگس مکحول
دل چو آینه ام را ز غم تو صیقل شد | از آن همیشه ز زنگ خرد بود مصقول
من شکسته بدحال زندگی یابم | در آن زمان که به تیغ غمت شوم مقتول
چه جرم کرده ام ای جان و دل بحضرت تو | که طاعت من بیدل نمی شود مقبول
چو بر در تو من بی نوای بی زر و زور | بهیچ باب ندارم ره خروج و دخول
کجا روم چکنم حال دل کرا گویم | که گشته ام ز غم و جور روزگار ملول
خراب تر ز دل من غم تو جای نیافت | که ساخت در دل تنگم قرارگاه نزول

بدرد عشق بساز و خموش شو حافظ
رموز عشق مکن فاش پیش اهل عقول

ای برده دلم را تو بدان شکل و شمایل | پروای کست نی و جهانی بتو مایل
که آه کشم از دل و که تیر تو از جان | دور از تو چه گویم که چها میکشم از دل

وصف لب لعل تو چگویم بر قیبان — نیکو نبود معنی نازک بر جاہل

ہر روز چو حسنت ز دگر روز فزون است — ره را نتوان کرد برویے تو مقابل

دل بردی و جان میدہمت غم چه فزایست — چون نیک حریفیم چه حاجت بمحصّل

حافظ چو تو پا در حرم عشق نهادی

در دامن او دست زن و از همه بگسل

ای رخت چون خلد و لعلت سلسبیل — سلسبیلت کرده جان و دل سبیل

سبز پوشان خطت بر گرد لب — همچو مورانند گرد سلسبیل

ناوک چشم تو از هر گوشه‌ئی — همچو من افتاده دارد صد قتیل

یارب این آتش که بر جان من است — سرد کن زانسان که کردی بر خلیل

من نمی یابم مجال ای دوستان — گرچه او دارد جمالی بس جمیل

پای ما لنگست و منزل بس دراز — دست ما کوتاه و خرما بر نخیل

حسن این نظم از بیان مستغنی است — بر فروغ خور نجوید کس دلیل

آفرین بر کلک نقاشی که داد — بکر معنی را چنین حسنی جمیل

عقل در حسنش نمی یابد بدل — طبع در لطفش نمی بیند بدیل

معجز است این شعر یا سحر حلال — هاتف آورد این سخن یا جبرئیل

کس نداند گفت شعری زین نمط / کس نیارد سفت دری زین قبیل

حافظ از سرپنجه عشق نگار
همچو مور افتاده زیر پای پیل

بعهد گل شدم از توبه شراب خجل / که کس مباد ز کردار ناصواب خجل
صلاح ما همه جام می است و من زین پس / نیم ز شاهد و ساقی بهیچ باب خجل
ز خون که رفت شب دوش از سراچه چشم / شدیم در نظر رهروان خواب خجل
تو خوبروی تری ز آفتاب شکر خدا / که نیستم ز تو در روی آفتاب خجل
رواست نرگس مست ار فکند سر در پیش / که شد ز شیوه آن چشم پرعتاب خجل
بود که یار نپرسد گنه ز خلق کریم / که از سؤال ملولیم و از جواب خجل
چرا بزیر لبت جام زهرخند زند / اگر نه از لب لعل تو شد شراب خجل
رخ از جناب تو عمری است تا نتافته ام / نیم بیاری توفیق ازین جناب خجل

حجاب ظلمت از آن بست آب خضر که گشت
ز نظم حافظ و این طبع همچو آب خجل

از آن نهفت رخ خویش در نقاب صدف / که شد ز نظم خوشش لؤلؤ خوشاب خجل
خوش خبر باش ای نسیم شمال / که بما میرسد زمان وصال

ما لسلمی و من بذی سلم — این جیراننا و کیف الحال

عرصه بزمگاه خالی ماند — از حریفان و رطل مالامال

عفت الدار بعد عافیة — فاسئلوا حالها عن الاطلال

سایه افکند حالیا شب هجر — تا چه بازند شب روان خیال

قصة العشق لا انفصام لها — فصمت ههنا لسان مقال

ترک ما سوی کس نمی‌نگرد — آه از این کبریا و جاه و جلال

یا برید الحمی حماک الله — مرحبا مرحبا تعال تعال

فی کمال الجمال نلت منی — صرف الله عنک عین کمال

حافظا عشق و صابری تا چند
ناله عاشقان خوش است بنال

دارای جهان نصرت دین خسرو کامل — یحیی بن مظفر ملک عالم عادل

ای درگه اسلام پناه تو گشوده — بر روی جهان روزنه جان و در دل

تعظیم تو بر جان و خرد واجب و لازم — انعام تو بر کون و مکان فایض و شامل

روز ازل از کلک تو یک قطره سیاهی — بر روی مه افتاد که شد حل مسائل

خورشید چو آن خال سیه دید بدل گفت — ای کاش که من بودمی آن هندوی مقبل

شاها فلک از بزم تو در رقص و سماع است — دست طرب از دامن این زمزمه مگسل

می نوش و جهان بخش که از زلف کمندت — شد گردن بدخواه گرفتار سلاسل

دور فلک یکسره بر منهج عدل است — خوش باش که ظالم نبرد راه بمنزل

حافظ قلم شاه جهان مقسم رزق است
از بهر معیشت مکن اندیشه باطل

رهروان را عشق بس باشد دلیل — آب چشم اندر رهش کردم سبیل

موج اشک ما کی آرد در حساب — آنکه کشتی راند بر خون قتیل

اختیاری نیست بدنامی ما — ضلّلتنی فی العشق من یهدی السبیل

بی می و مطرب بفردوسم مخوان — راحتی فی الراح لا فی السلسبیل

آتش عشق بتان در خود مزن — ورنه در آتش گذر کن چون خلیل

یا مکن با پیلبانان دوستی — یا بنا کن خانه درخورد پیل

یا منه بر خود که مقصد گم کنی — یا منه پای اندرین ره بی دلیل

یا مکش بر چهره نیل عاشقی — یا فرو بر جامه تقوی بنیل

حافظ از سرپنجه عشق نگار — همچو مور افتاده زیر پای پیل

شاه عالم را بقا و عز و مال — باد و هر چیزی که خواهد زین قبیل

در چند نسخه بجای شعر تخلص این بیت را نوشته اند: حافظا گر معنی داری بیار — ورنه دعوی نیست غیر از قال و قیل. و دیگر شعر بعد از آن هم در آنها نیست و این درست است زیرا که در غزل سابق همین ...

هر نکته‌ای که گفتم در وصف آن شمائل
هر کس شنید گفتا لله در قائل

دل داده‌ام بیاری عاشق‌کشی نگاری
مرضیة السجایا محمودة الخصائل

تحصیل عشق و رندی آسان نمود اول
جانم بسوخت آخر در کسب این فضائل

گفتم که کی ببخشی بر جان ناتوانم
گفت آن زمان که نبود جان در میانه حائل

حلاج بر سر دار این نکته خوش سراید
از شافعی مپرسید امثال این مسائل

دردا که بر در خود بارم نداد دلبر
چندانکه از جوانب انگیختم وسائل

در عین گوشه‌گیری بودم چو چشم مستت
اکنون شدم چو مستان بر ابروی تو مائل

از آب دیده صد ره طوفان نوح دیدم
از لوح سینه هرگز نقشت نگشت زائل

ای دوست دست حافظ تعویذ چشم زخمست
یارب که بینم او را در گردنت حمائل

هر کس که ندارد بجهان مهر تو در دل
حقا که بود طاعت او ضایع و باطل

برداشتن از عشق تو دل فکر محال است
از جان خود آسان بود از عشق تو مشکل

از عشق تو ناصح چو مرا منع نماید
ای دوست مگر هم تو کنی حل مسائل

گشتیم جهان را که ببینیم ندیدیم
همچون تو کسی زیبا در شکل و شمائل

ای زاهد خودبین بدر میکده بگذر
آن دلبر من بین که بود میر قبائل

از وصل تو شستند رقیبان ز طمع دست
چون گشت مرا کام دل از لعل تو حاصل

حافظ تو برو بندگی پیر مغان کن
بر دامن او دست زن و از همه بگسل

بسحر چشم تو ای لعبت خجسته خصال
برمز خط تو ای آیت همایون فال

بنوش لعل تو ای آب زندگانی من
برنگ و بوی تو ای نوبهار حسن و جمال

بدان صحیفهٔ عارض که گشت گلشن چشم
بدان حدیقهٔ بینش که شد مقام خیال

بدان عقیق که ماراست مهر خاتم جان
بدان گهر که شماراست درّ درج مقال

بطیب خلق تو و نفحهٔ شمامهٔ گل
ببوی زلف تو و نکهت نسیم شمال

بجلوهای تو و شیوهای رفتن کبک
بعشوهای تو و غمزهای چشم غزال

بگرد راه تو یعنی بپایان امید
بخاک پای تو یعنی برشک آب زلال

بسرو ماه نمایت بآفتاب بلند
بآستان رفیعت بآسمان جلال

که بی رضای تو حافظ گر التفات کند
بعمر باز نماند چه جای مال و منال

شممت روح وداد و شمت برق وصال
بیا که بوی ترا میرم ای نسیم شمال

احادیا بجمال الحبیب قف انزل — که نیست صبر جمیلم در اشتیاق جمال

شکایت شب هجران فرو گذار ای دل — بشکر آنکه برافکند پرده روز وصال

چو یار بر سر صلح است و عذر میخواهد — توان گذشت ز جور رقیب در همه حال

بیا که نقش تو در زیر هفت پرده چشم — کشیده ایم بتحریر کارگاه خیال

بجز خیال دهان تو نیست در دل تنگ — که کس مباد چو من در پی خیال محال

ملال مصلحتی مینمایم از جانان — که کس بجد نماید ز جان خویش ملال

قتیل عشق تو شد حافظ غریب ولی
بخاک ما گذری کن که خون ماست حلال

ساقی بیار باده که آمد زمان گل — تا بشکنیم توبه دگر در میان گل

کوری خار نعره زنان تا چمن رویم — چون بلبلان نزول کنیم آشیان گل

در صحن بوستان قدح باده نوش کن — کآیات خوشدلی همه آمد نشان گل

گل در چمن رسید مشو ایمن از خزان — یار و شراب جوی و سر بوستان گل

حافظ وصال گل طلبی همچو بلبلان
جان کن فدای خاک ره باغبان گل

آنکه پامال جفا کرد چو خاک راهم — خاک میبوسم و عذر قدمش میخواهم

من نه آنم که بجور از تو بنالم حاشا
چاکر معتقد و بنده دولت خواهم

ذره خاکم و در کوی توام وقت خوشست
ترسم ای دوست که بادی ببرد ناگاهم

صوفی صومعه عالم قدسم لیکن
حالیا دیر مغان است حوالتگاهم

بسته ام در خم گیسوی تو امید دراز
آن مبادا که کند دست طلب کوتاهم

پیر میخانه سحر جام جهان بینم داد
وندران آینه از حسن تو کرد آگاهم

با من راه نشین خیز و سوی میکده آی
تا ببینی که در آن حلقه چه صاحب جاهم

بر سر شمع قدت شعله صفت میلرزم
گرچه دانم که هوای تو کشد ناگاهم

خوشم آمد که سحر خسرو خاور میگفت
با همه پادشهی بنده توران شاهم

مست بگذشتی و از حافظت اندیشه نبود
آه اگر دامن حسن تو بگیرد آهم

بارها گفته ام و بار دگر میگویم
که من دلشده این ره نه بخود می پویم

در پس آینه طوطی صفتم داشته اند
آنچه استاد ازل گفت بگو میگویم

من اگر خارم اگر گل چمن آرائی هست
که ازان دست که میپروردم میرویم

دوستان عیب من بیدل حیران مکنید
گوهری دارم و صاحبنظری میجویم

گرچه با دلق ملمع می گلگون عیب است
مکنم عیب کزو رنگ ریا می شویم

خنده و گریه عشاق ز جائی دگر است | میسرایم بشب و وقت سحر می مویم

حافظم گفت که خاک در میخانه مبوی
گو مکن عیب که من مشک ختن میبویم

باز آی ساقیا که هواخواه خدمتم | مشتاق بندگی و دعاگوی دولتم
زانجا که فیض جام سعادت فروغ تست | بیرون شدن نمای ز ظلمات حیرتم
هر چند غرق بحر گناهم ز شش جهت | تا آشنای عشق شدم ز اهل رحمتم
عیبم مکن برندی و بدنامی ای فقیه | کاین بود سرنوشت ز دیوان فطرتم
می خور که عاشقی نه بکسب است و اختیار | این موهبت رسید ز دیوان قسمتم
کردم زنی ز طره مشکین آن نگار | شکری کن ای صبا ز مکافات عزیمتم
در ابروی تو تیر نظر تا بگوش هوش | آورده و کشیده و موقوف فرصتم
من کز وطن سفر نگزیدم بعمر خویش | در عشق دیدن تو هواخواه غربتم
دریا و کوه در ره و من خسته و ضعیف | ای خضر پی خجسته مدد کن بهمتم
دورم بصورت از در دولتسرای دوست | لیکن بجان و دل ز مقیمان حضرتم

حافظ به پیش چشم تو خواهد سپرد جان
در این خیالم ار بدهد عمر مهلتم

برخیز تا طریق تکلف رها کنیم — دکان معرفت بدو جو بر بها کنیم

بر دیگران نگار قبا پوش بگذرد — ما نیز جامهای صبوری قبا کنیم

بهفتاد بذلت از نظر خلق در حجاب — بهتر ز طاعتی که بروی و ریا کنیم

آنکو بغیر سابقه چندین نواخت کرد — ممکن بود که عفو کند گر خطا کنیم

یکشب اگر بدست بیفتد نگار ما — مشکل بود که دامنش از کف رها کنیم

گفتم نگشت کام دلم حاصل از لبت — گفتا تو صبر کن که مرادت روا کنیم

حافظ وفا نمیکند ایام سست عهد — این پنجروزه عمر بیا تا وفا کنیم

بشری اذا السلامة حلت بذی سلم — لله حمد معترف غایة النعم

آن خوش خبر کجاست کزین فتح مژده داد — تا جان فشانمش چو زر و سیم در قدم

از بازگشت شاه چه خوش طرفه نقش بست — آهنگ خصم او بسراپرده عدم

پیمان شکن هر آینه گردد شکسته حال — انّ العهود عند ملوک النهی ذمم

در نیل غم فتاد و سپهرش بطنز گفت — الآن قد ندمت و ما ینفع الندم

میجست از سحاب امل رحمتی ولی — جز دیده اش معاینه بیرون نداد نم

چون خون خصم همچو صراحی بریختی — با دوستان بعیش و طرب گیر جام جم

که چهارم خط ازرق و سیاه و سبز و شب و پنجم خط اشک د

ساقی بیا که دور گل است و زمان عیش | پر کن پیاله و مخور اندوه بیش و کم

ای دل تو جام جم مطلب ملک جم مخواه | کاین بود قول بلبل دستان سرای جم

بشنو ز جام باده که این زال نو عروس | بسیار کشت شوهر چون کیقباد و جم

حافظ بکنج میکده دارد قرارگاه
کالطیر فی الحدیقة واللیث فی الاجم

بعزم توبه سحر گفتم استخاره کنم | بهار توبه شکن میرسد چه چاره کنم

سخن درست بگویم نمیتوانم دید | که می خورند حریفان و من نظاره کنم

بدور لاله دماغ مرا علاج کنید | گر از میانه بزم طرب کناره کنم

اگر شبی ز بانم حدیث تو برود | ز بی طهارتی آن را بمی غراره کنم

بتخت گل بنشانم بتی بسلطانی | ز سنبل و سمنش ساز طوق و یاره کنم

مرا که نیست ره و رسم لقمه پرهیزی | همان به است که میخانه را اجاره کنم

ز روی دوست مرا چون گل مراد شکفت | حواله سر دشمن بسنگ خاره کنم

گدای میکده ام لیک وقت مستی بین | که ناز بر فلک و حکم بر ستاره کنم

اگر ز لعل لب یار بوسه یابم | جوان شوم ز سر و زندگی دوباره کنم

چو غنچه بالب خندان بیاد مجلس شاه | پیاله گیرم و از شوق جامه پاره کنم

نه قاضیم نه مدرس نه محتسب نه فقیه | مرا چه کار که منع شرابخواره کنم

ز باده خوردن پنهان ملول شد حافظ
ببانگ بربط و نی رازش آشکار کنم

بغیر آنکه بشد دین و دانش از دستم | دگر بگو که ز عشقت چه طرف بربستم
اگرچه خرمن عمرم غم تو داد بباد | بخاک پای عزیزت که عهد نشکستم
چو ذره گرچه حقیرم ببین بدولت عشق | که در هوای رخت چون بمهر پیوستم
بیار باده که عمریست تا من از سر امن | بکنج عافیت از بهر عیش ننشستم
اگر ز مردم هشیاری ای نصیحت‌گو | سخن بخاک میفکن چرا که من مستم
چگونه سر ز خجالت برآورم بر دوست | که خدمتی بسزا برنیامد از دستم

بسوخت حافظ و آن یار دلنواز بگفت
که مرهمی بفرستم چو خاطرش خستم

بگذار تا بشارع میخانه بگذریم | کز بهر جرعه همه محتاج آن دریم
جائیکه تخت و مسند جم میرود بباد | گر غم خوریم خوش نبود به که می خوریم
تا کی بکام دل ز لب لعل او رسیم | در خون دل نشسته چو یاقوت احمریم
روز نخست چون دم رندی زدیم و عشق | شرط آن بود که جز ره این شیوه نسپریم

واعظ مکن نصیحت شوریدگان که ما / با خاک کوی دوست بفردوس ننگریم

زان پیشتر که عمر گرانمایه بگذرد / بگذار تا مقابل روی تو بگذریم

چون صوفیان بحالت رقصند در سماع / ما نیز هم بشعبده دستی برآوریم

از جرعهٔ تو خاک زمین در و لعل یافت / بیچاره ما که پیش تو از خاک کمتریم

حافظ چو ره بکنگرهٔ کاخ وصل نیست / با خاک آستانهٔ آن در بسر بریم

به تیغم گر کشد دستش نگیرم / وگر تیرم زند منت پذیرم

کمان ابروی ما را گو مزن تیر / که پیش چشم بیمارت بمیرم

غم گیتی چو از پایم در آورد / بجز ساغر نباشد دستگیرم

برآی ای آفتاب صبح امید / که در دست شب هجران اسیرم

چو طفلان تا کی ای واعظ فریبی / بسیب بوستان و جوی شیرم

من آن مرغم که هر شام و سحرگاه / رسد تا سدره آواز صفیرم

بفریادم رس ای پیر خرابات / بیک جرعه جوانم کن که پیرم

بگیسوی تو خوردم دوش سوگند / که از پای تو من سر برنگیرم

بسوز این خرقهٔ تقوی چو حافظ / که گر آتش شوم در وی نگیرم

بمژگان سیه کردی هزاران رخنه در دینم
بیا کز چشم بیمارت هزاران درد برچینم

الا ای همنشین دل که یارانت برفت از یاد
مرا روزی مباد آندم که بی یاد تو بنشینم

ز تاب آتش دوری شدم غرق عرق چون گل
بیار ای باد شبگیری نسیمی زان عرق چینم

شب رحلت هم از بستر روم تا قصر حورالعین
اگر در وقت جان دادن تو باشی شمع بالینم

صباح الخیر زد بلبل کجائی ساقیا برخیز
که غوغا میکند در سر خمار خمر دوشینم

اگر بر جای من غیری گزیند دوست حاکم اوست
حرامم باد اگر من جان بجای دوست بگزینم

جهان پیر است بی بنیاد ازین فرهادکش فریاد
که کرد افسون و نیرنگش ملول از جان شیرینم

جهان فانی و باقی فدای شاهد و ساقی
که سلطانی عالم را طفیل دوست میبینم

رموز عشق و سرمستی ز من بشنو نه از واعظ
که با جام و قدح هر شب قرین ماه و پروینم

حدیث آرزومندی که در این نامه ثبت آمد
همانا بی غلط باشد که حافظ داد تلقینم

بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم
فلک را سقف بشکافیم و طرح نو در اندازیم

اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد
من و ساقی بهم سازیم و بنیادش براندازیم

چو در دستست رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش
که دست افشان غزل خوانیم و پاکوبان سر اندازیم

صبا خاک وجود ما بدان عالی جناب انداز
بود کان شاه خوبان را نظر بر منظر اندازیم

یکی از عقل می‌لافد یکی طامات می‌بافد
بیا کاین داوریها را به پیش داور اندازیم

بهشت عدن اگر خواهی بیا با ما به میخانه
که از پای خمت یکسر بحوض کوثر اندازیم

شراب ارغوانی را گلاب اندر قدح ریزیم
نسیم عطر گردان را شکر در مجمر اندازیم

سخندانی و خوشخوانی نمی‌ورزند در شیراز
بیا حافظ که تا خود را بملکی دیگر اندازیم

بی تو ای سرو روان با گل و گلشن چه کنم
زلف سنبل چه کشم عارض سوسن چه کنم

آه کز طعنه بدخواه ندیدم رویت
نیست چون آینه‌ام روی ز آهن چه کنم

برو ای زاهد و بر دردکشان خرده مگیر
کارفرمای قدر می‌کند این من چه کنم

برق غیرت چو چنین میجهد از مکمن غیب
تو بفرما که من سوخته خرمن چه کنم

مددی گر بچراغی نکند آتش طور
چاره تیره شب وادی ایمن چه کنم

شاه ترکان چو پسندید و بچاهم انداخت
دستگیر ار نشود لطف تهمتن چه کنم

خون من ریختی از ناوک دلدوز فراق
خود بگو با تو من ای دیده روشن چه کنم

حافظا خلد برین خانه موروث من است
اندر این منزل ویرانه نشیمن چه کنم

تا سایهٔ مبارکت افتاد بر سرم — دولت غلام من شد و اقبال چاکرم

شد سالها که از سر من رفته بود بخت — از دولت وصال تو باز آمد از درم

بیدار در زمانه ندیدی کسی مرا — در خواب اگر خیال تو گشتی مصورم

من عمر در غم تو بپایان برم ولی — باور مکن که بی تو زمانی بسر برم

زان شب که باز در دل تنگم در آمدی — چون شمع درگرفت دماغ مکدرم

درد مرا طبیب نداند دوا که من — بی دوست خسته خاطر و با دوست خوشترم

گفتی بیار رخت اقامت بکوی ما — من خود بجان توکه از این کوی نگذرم

هر کس غلام شاهی و مملوک صاحبیست
من حافظ کمینه سلطان کشورم

مرا می‌بینی و هر دم زیادت میکنی دردم — ترا می‌بینم و میلم زیادت می‌شود هر دم

بسامانم نمیپرسی نمیدانم چه سر داری — بدرمانم نمیکوشی نمیدانی مگر دردم

نه راهیست اینکه اندازی مرا بر خاک و بگذاری — گذاری آر و بازم پرس تا گرد سرت گردم

ندارم دستت از دامن بجز در خاک و آندم هم — چو بر خاکم گذار آری بگیرد دامنت گردم

فرو رفت از غم عشقت دمم دم میدهی تا کی — دمار از من برآوردی نمیگویی برآوردم

شبی دل را بتاریکی ز زلفت باز می‌جستم — رخت میدیدم و جامی ز لعلت باز میخوردم

کشیدم در برت ناگاه و شد در تاب گیسویت	نهادم بر لبت لب را و جان و دل فدا کردم

تو خوش میباش با حافظ برو گو خصم جان میده
چو گرمی از تو می بینم چه باک از خصم دمسردم

تو همچو صبحی و من شمع خلوت سحرم	تبسمی کن و جان بین که چون همی سپرم
چنین که در دل من داغ زلف سرکش تست	بنفشه زار شود تربتم چو در گذرم
بر آستان امیدت گشاده ام در چشم	که یک نظر فکنی خود فکندی از نظرم
چه شکر گویمت ای خیل غم عفاک الله	که روز بیکسی آخر نمیروی ز برم
بهر نظر بت ما جلوه می کند لیکن	کس این کرشمه نبیند که من همی نگرم

بخاک حافظ اگر یار بگذرد چو نسیم
ز شوق در دل آن تنگنا کفن بدرم

چرا نه در پی عزم دیار خود باشم	چرا نه خاک کف پای یار خود باشم
غم غریبی و غربت چو بر نمی تابم	بشهر خود روم و شهریار خود باشم
ز محرمان سراپرده وصال شوم	ز بندگان خداوندگار خود باشم
چو کار عمر نه پیداست باری آن اولی	که روز واقعه پیش نگار خود باشم
ز دست بخت گران خواب و کار بیسامان	گرم بود گله راز دار خود باشم

و محنت غربت را چون از خود بر نمیتوانم تافت ... قدسی غفرله

همیشه پیشه من عاشقی و رندی بود   دگر بکوشم و مشغول کار خود باشم

بود که لطف ازل رهنمون شود حافظ
وگرنه تا به ابد شرمسار خود باشم

چهل سال بیش رفت که من لاف میزنم   کز چاکران درگه پیر مغان منم

هرگز بیمن عاطفت پیر می فروش   ساغر تهی نشد ز می صاف روشنم

در حق من بدردکشی ظن بد مبر   کالوده گشت خرقه ولی پاک دامنم

شهباز دست پادشهم یارب از چه روست   کز یاد برده اند هوای نشیمنم

حیفست بلبلی چو من اکنون در این قفس   با این لسان عذب که خامش چو سوسنم

آب و هوای پارس عجب سفله پرورست   کو همرهی که خیمه ازین خاک برکنم

از یمن عشق و دولت رندان پاکباز   پیوسته صدر مصطبها بود مسکنم

حافظ بزیر خرقه قدح تا بکی کشی   در بزم خواجه پرده ز کارت برافکنم

توران شه خجسته که در من یزید فضل
شد منت مواهب او طوق گردنم

حاشا که من بموسم گل ترک می کنم   من لاف عقل میزنم این کار کی کنم

مطرب کجاست تا همه محصول زهد و علم   در کار بانگ بربط و آواز نی کنم

از قال و قیل مدرسه حالی دلم گرفت
یکچند نیز خدمت معشوق و می کنم

کو پیک صبح تا گلههای شب فراق
با آن خجسته طالع فرخنده پی کنم

کی بود در زمانه وفا جام می بیار
تا من حکایت جم و کاوس کی کنم

از نامه سیاه نترسم که روز حشر
با فیض لطف او صد ازین نامه طی کنم

خاک مرا چو در ازل از می سرشته‌اند
با مدعی بگو که چرا ترک وی کنم

این جان عاریت که بحافظ سپرد دوست
روزی رخش ببینم و تسلیم وی کنم

حجاب چهره جان می شود غبار تنم
خوشا دمی که ازین چهره پرده برفکنم

چنین قفس نه سزای چو من خوش الحانیست
روم بگلشن رضوان که مرغ آن چمنم

عیان نشد که چرا آمدم کجا بودم
دریغ و درد که غافل ز کار خویشتنم

چگونه طوف کنم در فضای عالم قدس
چو در سراچه ترکیب تخته بند تنم

اگر ز خون دلم بوی عشق می آید
عجب مدار که همدرد آهوی ختنم

مرا که منظر حور است مسکن و ماوی
چرا بکوی خراباتیان بود وطنم

طراز پیرهن زرکشم مبین چون شمع
که سوزهاست نهانی درون پیرهنم

بیا و هستی حافظ ز پیش او بردار
که با وجود تو کس نشنود ز من که منم

خرم آن روز کزین منزل ویران بروم
راحت جان طلبم وز پی جانان بروم

گرچه دانم که بجائی نبرد راه غریب — من ببوی خوش آن زلف پریشان بروم
چون صبا با دل بیمار و تن بی طاقت — بهواداری آن سرو خرامان بروم
دلم از وحشت زندان سکندر بگرفت — رخت بربندم و تا ملک سلیمان بروم
در ره او چو قلم گر بسرم باید رفت — با دل زخم کش و دیده گریان بروم
نذر کردم گر ازین غم بدر آیم روزی — تا در میکده شادان و غزلخوان بروم
بهواداری او ذره صفت رقص کنان — تا بسر منزل خورشید درخشان بروم
نازکان را چو غم حال گرفتاران نیست — ساربانا مددی تا خوش و آسان بروم

ور چو حافظ نبرم ره ز بیابان بیرون
همره کوکبه آصف دوران بروم

خیال روی تو در کارگه دیده کشیدم — بصورت تو نگاری ندیدم و نشنیدم
امید خواجگیم بود بندگی تو کردم — هوای سلطنتم بود خدمت تو گزیدم
اگرچه در طلبت همعنان باد شمالم — بگرد سرو خرامان قامتت نرسیدم
امید در سر زلفت بروز عهد نبستم — طمع بدور دهانت ز کام دل ببریدم

گناه چشم سیاه تو بود بردن دلها | که من چو آهوی وحشی ز آدمی برمیدم
ز شوق چشمه نوشت چه قطره‌ها که فشاندم | ز لعل باده فروشت چه عشوه‌ها که خریدم
ز غمزه بر دل ریشم چه تیرها که گشادی | ز غصه بر سر کویت چه بارها که کشیدم
ز کوی یار بیار ای نسیم صبح غباری | که بوی خون دل ریش از آن تراب شنیدم
چو غنچه بر سرم از کوی او گذشت نسیمی | که پرده بر دل خونین ز بوی او بدریدم

بخاک پای تو سوگند و نور دیده حافظ
که بی رخ تو فروغ از چراغ دیده ندیدم

خیال روی تو گر بگذرد بگلشن چشم | دل از پی نظر آید بسوی روزن چشم
بیا که لعل و گهر در نثار مقدم تو | ز گنج خانه دل می‌کشم بمخزن چشم
سزای تکیه گهت منظری نمی‌بینم | منم ز عالم و این گوشه معین چشم
سحر سرشک روانم سر خرابی داشت | گرم نه خون جگر میگرفت دامن چشم
نخست روز که دیدم رخ تو دل میگفت | اگر رسد خللی خون من بگردن چشم
ببوی مژده وصل تو تا سحر همه شب | براه باد نهادم چراغ روشن چشم

بمردمی که دل دردمند حافظ را
مزن بناوک دلدوز مردم افکن چشم

خیز تا از در میخانه کشادی طلبیم / بر در دوست نشینیم و مرادی طلبیم

زاد راه حرم دوست نداریم مکر / بکدائی ز در میکده زادی طلبیم

اشک آلوده ما کرچه روان است ولی / برسالت سوی او پاک نهادی طلبیم

لذت داغ غمت بر دل ما باد حرام / اکر از جور غم عشق تو دادی طلبیم

نقطه خال تو بر لوح بصر نتوان زد / مکر از مردمک دیده مدادی طلبیم

عشوهٔ از لب شیرین تو دل خواست بجان / بشکر خنده لبت کفت مزادی طلبیم

تا بود نسخه عطری دل سودازده را / از خط غالیه سای تو سوادی طلبیم

چون غمت را نتوان یافت مکر در دل شاد / ما بامید غم تو خاطر شادی طلبیم

بر در مدرسه تا چند نشینی حافظ / خیز تا از در میخانه کشادی طلبیم

خیز تا خرقه صوفی بخرابات بریم / دفتر زرق ببازار خرافات بریم

تا همه خلوتیان جام صبوحی کیرند / چنک صبحی بدر پیر مناجات بریم

ور نهد در ره ما خار ملامت زاهد / از کلستانش بزندان مکافات بریم

شرممان باد ز پشمینه آلوده خویش / کر بدین فضل و هنر نام کرامات بریم

قدر وقت ار نشناسد دل و کاری نکند / بس خجالت که ازین حاصل اوقات بریم

سوی رندان قلندر بره آورد سفر / دلق بسطامی و سجاده طامات بریم

با تو آن عهد که در وادی ایمن بستیم / همچو موسی ارنی گوی بمیقات بریم

فتنه میبارد ازین طاق مقرنس برخیز / که بمیخانه پناه از همه آفات بریم

در بیابان فنا گم شدن آخر تا چند / ره بپرسیم مگر پی بمهمات بریم

باده نوشیدن پنهان نه نشان کرم است / این میانجی بر ارباب کرامات بریم

حافظ آب رخ خود بر در هر سفله مریز / حاجت آن به که بر قاضی حاجات بریم

در خرابات مغان گر گذر افتد بازم / حاصل خرقه و سجاده روان در بازم

حلقه توبه گر امروز چو زهاد زنم / خازن میکده فردا نکند در بازم

ور چو پروانه دهد دست فراغ بالی / جز بدان عارض شمعی نبود پروازم

ماجرای دل سرگشته نگویم با کس / زانکه جز تیغ غمت نیست کسی دمسازم

صحبت حور نخواهم که بود عین قصور / با خیال تو اگر با دگری پردازم

سر سودای تو در سینه بماندی پنهان / چشم تردامن اگر فاش نکردی رازم

مرغ سان از قفس خاک هوائی گشتم / بهوائی که مگر صید کند شهبازم

همچو چنگم بکنار آر و بده کام دلم / یا که چون نی ز لبانت نفسی بنوازم

گر بهر موی سری بر تن حافظ باشد
همچو زلفت همه را در قدمت اندازم

در خرابات مغان نور خدا می‌بینم
این عجب بین که چه نوری ز کجا می‌بینم

کیست دردی کش این میکده یارب که درش
قبله حاجت و محراب دعا می‌بینم

جلوه بر من مفروش ای ملک الحاج که تو
خانه می‌بینی و من خانه خدا می‌بینم

سوز دل اشک روان ناله شب آه سحر
این همه از نظر لطف خدا می‌بینم

خواهم از زلف بتان نافه گشائی کردن
فکر دورست همانا که خطا می‌بینم

هردم از روی تو نقشی زندم راه خیال
با که گویم که در این پرده چها می‌بینم

کس ندیده است ز مشک ختن و نافه چین
آنچه من هر سحر از باد صبا می‌بینم

منصب عاشقی و رندی و شاهد بازی
همه از تربیت لطف شما می‌بینم

نیست در دایره یکنقطه خلاف از کم و بیش
که من این مسئله بیچون و چرا می‌بینم

دوستان عیب نظربازی حافظ مکنید
که من او را ز محبان خدا می‌بینم

دردم از یار است و درمان نیز هم
دل فدای او شد و جان نیز هم

آن که میگویند آن بهتر ز حسن
یار ما این دارد و آن نیز هم

[illegible]

هر دو عالم یک فروغ روی اوست
گفتمت پیدا و پنهان نیز هم

داستان در پرده میگویی ولی
گفته خواهد شد بدستان نیز هم

یاد باد آنکو بقصد جان ما
عهد را بشکست و پیمان نیز هم

چون بآن نرگس مستانه بریخت
وآن سر زلف پریشان نیز هم

عاشق از مفتی نترسد می بیار
بلکه از یرغوی سلطان نیز هم

اعتمادی نیست بر کار جهان
بلکه بر گردون گردان نیز هم

چون سر آمد دولت شبهای وصل
بگذرد ایام هجران نیز هم

محتسب داند که حافظ می خورد
و آصف ملک سلیمان نیز هم

[illegible]
این لفظ ترکی است

در غم خویش چنان شیفته کردی بازم
کز خیال تو بخود باز نمی پردازم

هر که از ناله شبگیر من آگاه شود
هیچ شک نیست که چون روز بر اندازم

گفته بودی خبرم ده که ز هجرم چونی
آنچنانم که ببینی و ندانی بازم

بعد از این با رخ خوب تو نظر خواهم باخت
کو همه خلق بدانند که شاهد بازم

عهد کردی که بسوزی ز غم خویش مرا
هیچ غم نیست تو میسوز که من میسازم

آنچنان که دل من ناز تو خوش میآید
که حلالت بکنم گر بکشی از نازم

اگر از دام خودم نیز خلاصی بخشی — هم بخاک سر کوی تو بود پروازم

حافظ از جان نبرد بهر تو چون پروانه
پیش روی تو چو شمعش بشبی بگدازم

در نهانخانه عشرت صنمی خوش دارم — کز سر زلف و رخش نعل در آتش دارم

گر بکاشانه رندان قدمی خواهی زد — نقل شعر شکرین و می بیغش دارم

ور تو زین دست مرا بی سر و سامان داری — من بآه سحرت زلف مشوش دارم

عاشق و رندم و میخواره بآواز بلند — این همه منصب از آن شوخ پریوش دارم

ور چنین جلوه نماید خط زنگاری دوست — من رخ زرد بخونابه منقش دارم

ناوک غمزه بیار و زره زلف که من — جنگها با دل مجروح بلاکش دارم

یکسر موی بدست من و یکسر با دوست — سالها بر سر این رشته کشاکش دارم

حافظا چون غم و شادی جهان در گذر است
بهتر آن است که من خاطر خود خوش دارم

دوستان وقت گل آن به که بعشرت کوشیم — سخن پیر مغان است بجان بنیوشیم

نیست در کس کرم و وقت طرب میگذرد — چاره آن است که سجاده بمی بفروشیم

خوش هوائی است فرح بخش خدایا بفرست — نازنینی که برویش می گلگون نوشیم

ارغنون ساز فلک رهزن اهل هنر است … چون از این غصه ننالیم و چرا نخروشیم

گل بجوش آمد و از می نزدیمش آبی … لاجرم ز آتش حرمان و هوس میجوشیم

میکشیم از قدح لاله شراب موهوم … چشم بد دور که بی مطرب و می مدهوشیم

حافظ این حال عجب با که توان گفت که ما … بلبلانیم که در موسم گل خاموشیم

دوش بیماری چشم تو ببرد از دستم … لیکن از لطف لبت صورت جان می بستم

عشق من با لب شیرین تو امروزی نیست … دیرگاهی است کز این جام هلالی مستم

عافیت چشم مدار از من میخانه نشین … که دم از خدمت رندان زده ام تا هستم

در ره عشق از آن سوی فنا صد خطر است … تا نگویی که چو عمرم بسر آمد رستم

بوسه بر درج عقیق تو حلال است مرا … که بافسون جفا عهد وفا نشکستم

بعد از اینم چه غم از تیر کج انداز حسود … که بمحبوب کمان ابروی خود پیوستم

از ثبات خودم این نکته خوش آمد که بجور … بر سر کوی تو از پای طلب ننشستم

صنم لشکریم غارت دل کرد و برفت … آه اگر عاطفت شاه نگیرد دستم

رتبت دانش حافظ بفلک برشده بود … کرد غمخواری بالای بلندت پستم

دوش سودای رخش گفتم ز سر بیرون کنم
گفت کو زنجیر تا تدبیر این مجنون کنم

قامتش را سرو گفتم سر کشید از من بخشم
دوستان از راست میرنجد نگارم چون کنم

نکته ناسنجیده گفتم دلبرا معذور دار
عشوهٔ فرمای تا من طبع را موزون کنم

زرد روئی میکشم زان طبع نازک بیگناه
ساقیا جامی بده تا چهره را گلگون کنم

من که ره بردم بگنج حسن بی پایان دوست
صد گدای همچو خود را بعد از این قارون کنم

ای نسیم حضرت سلمی خدا را تا بکی
ربع را برهم زنم اطلال را جیحون کنم

ای مه نامهربان از بنده حافظ یاد کن
تا دعای دولت آن حسن روز افزون کنم

دیده دریا کنم و صبر بصحرا فکنم
وندر این کار دل خویش بدریا فکنم

از دل تنگ گنهکار برآرم آهی
کآتش اندر جگر آدم و حوا فکنم

خورده‌ام تیر فلک باده بده تا سرمست
عقده در بند کمر ترکش جوزا فکنم

جرعه جام بر این تخت روان افشانم
غلغل چنگ در این گنبد مینا فکنم

مایه خوشدلی آنجاست که دلدار آنجاست
میکنم جهد که خود را مگر آنجا فکنم

بگشا بند قبا ای مه خورشید کلاه
تا چو زلفت سر سودازده در پا فکنم

حافظا تکیه بر ایام چو سهو است و خطا
من چرا عشرت امروز بفردا فکنم

دیشب بسیل اشک ره خواب میزدم
نقشی بیاد خط تو بر آب میزدم

روی نگار در نظرم جلوه می‌نمود
وز دور بوسه بر رخ مهتاب میزدم

ابروی یار در نظر و خرقه سوخته
جامی بیاد گوشه محراب میزدم

چشمم بروی ساقی و گوشم بقول چنگ
فالی بچشم و گوش درین باب میزدم

نقش خیال روی تو تا وقت صبحدم
بر کارگاه دیده بیخواب میزدم

هر مرغ فکر کز سر شاخ طرب بجست
بازش ز طره تو بمضراب میزدم

ساقی بصوت این غزلم کاسه میگرفت
می‌گفتم این سرود و می ناب میزدم

خوش بود وقت حافظ و فال مراد و کام
بر نام عمر و دولت احباب میزدم

روز عید است و من امروز در آن تدبیرم
که دهم حاصل سی روزه و ساغر گیرم

چند روزی است که دورم ز رخ ساقی و جام
بس خجالت که پدید آید ازین تقصیرم

من بخلوت ننشینم پس ازین ور بشل
زاهد صومعه بر پای نهد زنجیرم

پند پیرانه دهد واعظ شهرم لیکن
من نه آنم که دگر پند کسی بپذیرم

آنکه بر خاک در میکده جا داشت کجاست
تا نهم در قدم او سر و پیشش میرم

می بزیر کشش و سجاده تقوی بردوش | آه اگر خلق شوند آگه ازاین تزویرم

خلق گویند که حافظ سخن پیر نیوش
سالخورده مئی امروز به از صد پیرم

روز کاری شد که در میخانه خدمت میکنم | در لباس فقر کار اهل دولت میکنم
تا مگر در دام وصل آرم تذروی خوشخرام | در کمینم انتظار وقت فرصت میکنم
واعظ ما بوی حق نشنید بشنو این سخن | در حضورش نیز میگویم نه غیبت میکنم
چون صبا افتان وخیزان میروم تا کوی دوست | وز رفیقان ره استمداد همت میکنم
خاک کویت بر نتابد زحمت ما بیش ازاین | لطفها کردی بتا تخفیف زحمت میکنم
زلف دلبر دام راه وغمزه اش تیر بلاست | یاد دار ای دل که چندینت نصیحت میکنم
دیده بد بین بپوشان ای کریم عیب پوش | زین دلیریها که من در کنج خلوت میکنم
حاش لله کز حساب روز حشرم باک نیست | فال فردا میزنم امروز عشرت میکنم
از یمین عرش آمین می کند روح الامین | چون دعای پادشاه ملک وملت میکنم
خسروا امید اوج جاه دارم زین قبل | التماس آستان بوسی حضرت میکنم

حافظم در محفلی دردی کشم در مجلسی
بنگر این شوخی که چون با خلق صحبت میکنم

[illegible]

ز دست کوته خود زیر بارم / که از بالابلندان شرمسارم

مگر زنجیر موئی گیردم دست / وگرنه سر بشیدائی برآرم

ز چشم من بپرس اوضاع گردون / که شب تا روز اختر میشمارم

مئی خوردم من از پیمانهٔ عشق / که هشیاری و بیداری ندارم

بدین شکرانه می بوسم لب جام / که کرد آگه ز دور روزگارم

من از بازوی خود دارم بسی شکر / که زور مردم آزاری ندارم

اگر گفتم دعای میفروشان / چه باشد حق نعمت میگذارم

مکن عیبم بخون خوردن درین دشت / که کار آموز آهوی تتارم

تو از خاکم نخواهی برگرفتن / بجای اشک اگر گوهر ببارم

سری دارم چو حافظ مست لیکن
بلطف آن پری امیدوارم

زلف بر باد مده تا ندهی بر بادم / ناز بنیاد مکن تا نکنی بنیادم

رخ برافروز که فارغ کنی از برگ گلم / قد برافراز که از سرو کنی آزادم

زلف را حلقه مکن تا نکنی در بندم / طره را تاب مده تا ندهی بر بادم

شهرهٔ شهر مشو تا ننهم سر در کوه / شور شیرین منما تا نکنی فرهادم

می مخور با دگران تا نخورم خون جگر
سر مکش تا نکشد سر بفلک فریادم

چون فلک جور مکن تا نکشی عاشق را
رام شو تا بدمد طالع فرخ زادم

شمع هر جمع مشو ورنه بسوزی ما را
یاد هر قوم مکن تا نروی از یادم

سرم از دست بشد وصل تو ننمود جمال
دست گیرم که ز هجر تو ز پا افتادم

یار بیگانه مشو تا نبری از خویشم
غم اغیار مخور تا نکنی ناشادم

رحم کن بر من مسکین و بفریادم رس
تا بخاک در آصف نرسد فریادم

حافظ از جور تو حاشا که بنالد روزی
من از آن روز که در بند توام آزادم

سالها پیروی مذهب رندان کردم
تا بفتوی خرد حرص بزندان کردم

من بسر منزل عنقا نه بخود بردم راه
قطع این مرحله با مرغ سلیمان کردم

از خلاف آمد عادت بطلب کام که من
کسب جمعیت از آن زلف پریشان کردم

سایه بر دل ریشم فکن ای گنج مراد
که من این خانه بسودای تو ویران کردم

توبه کردم که نبوسم لب ساقی و کنون
میگزم لب که چرا گوش بنادان کردم

نقش مستوری و مستی نه بدست من و تست
آنچه استاد ازل گفت بکن آن کردم

دارم از لطف ازل جنت فردوس طمع
گرچه دربانی میخانه فراوان کردم

اینکه پیرانه سرم صحبت یوسف بنواخت — اجر صبریست که در کلبهٔ احزان کردم

گر بدیوان غزل صدرنشینم چه عجب — سالها بندگی صاحب دیوان کردم

هیچکس را نرسد در خم محراب فلک — آن تنعم که من از همت سلطان کردم

صبح خیزی و سلامت طلبی چون حافظ
هر چه کردم همه از دولت قرآن کردم

سرم خوش است و ببانگ بلند میگویم — که من نسیم حیات از پیاله میجویم

عبوس زهد بوجه خمار ننشیند — مرید حلقهٔ دردی کشان خوش خویم

گرم نه پیر مغان در بروی بگشاید — کدام در بزنم چاره از کجا جویم

مکن در این چمنم سرزنش بخودرویی — چنانکه پرورشم میدهند میرویم

تو خانقاه و خرابات در میانه مبین — خدا گواست که هر جا که هست با اویم

ز شوق نرگس مست بلند بالایی — چو لاله با قدح افتاده بر لب جویم

شدم فسانه بسرگشتگی که ابروی دوست — کشیده در خم چوگان خویش چون گویم

غبار راه طلب کیمیای بهروریست — غلام دولت آن خاک عنبرین بویم

نصیحتم چه کنی ناصحا تو میدانی — که من نه معتقد مرد عافیت جویم

بیار می که بفتوی حافظ از دل پاک — غبار زرق بفیض قدح فروشویم

صنما با غم عشق تو چه تدبیر کنم
تا بکی در غم تو ناله شبگیر کنم

دل دیوانه از آن شد که پذیرد درمان
مگر کشش هم ز سر زلف تو زنجیر کنم

آنچه در مدت هجر تو کشیدم هیهات
در دو صد نامه محال است که تحریر کنم

با سر زلف تو مجموع پریشانی خویش
کو مجالی که یکایک همه تقریر کنم

رند و یکرنگم و با شاهد و می همصحبت
نتوانم که دگر حیله و تزویر کنم

آن زمان کارزوی دیدن جانم باشد
در نظر نقش رخ خوب تو تصویر کنم

گر بدانم که وصال تو بدین دست دهد
دین و دل را همه در بازم و توفیر کنم

دور شو از برم ای زاهد و افسانه مگوی
من نه آنم که دگر گوش به تزویر کنم

نیست امید خلاص از سر زلفش حافظ
چونکه تقدیر چنین بود چه تدبیر کنم

صوفی بیا که خرقه سالوس برکشیم
وین نقش زرق را خط بطلان بسر کشیم

نذر فتوح صومعه در وجه می نهیم
دلق ریا به آب خرابات برکشیم

سر قضا که در تتق غیب منزویست
مستانه‌اش نقاب ز رخساره برکشیم

بیرون جهیم سرخوش و از بزم مدعی
غارت کنیم باده و دلبر به بر کشیم

توفیر: در لغت بسیار [illegible] و بسیار شدن [illegible]

منزوی: [illegible]

کاری کنیم ورنه خجالت برآورد / روزی که رخت جان بجهان دگر کشیم

گو عشوهٔ ز ابروی او تا چو ماه نو / گوی سپهر در خم چوگان زر کشیم

فردا اگر نه روضهٔ رضوان بما دهند / غلمان ز غرفه حور ز جنت بدر کشیم

حافظ نه حد ماست چنین لافها زدن
پا از گلیم خویش چرا بیشتر کشیم

عاشق روی جوانی خوش و نوخاسته‌ام / وز خدا صحبت او را بدعا خواسته‌ام

عاشق و رند و نظربازم و میگویم فاش / تا بدانی که بچندین هنر آراسته‌ام

شرمم از خرقهٔ آلوده خود می‌آید / که بهر پاره دو صد شعبده پیراسته‌ام

خوش بسوز از غمش ای شمع که امشب من نیز / بهمین کار کمر بسته و برخاسته‌ام

با چنین حیرتم از دست بشد صرفهٔ کار / بر غم افزوده‌ام آنچه از دل و جان کاسته‌ام

پاسبان حرم دل شده‌ام شب همه شب / بو که سیری بکند آن مه ناکاسته‌ام

همچو حافظ بخرابات روم جامه قبا
بو که در بر کشد آن دلبر نوخاسته‌ام

عشقبازی و جوانی و شراب لعل فام / مجلس انس و حریف همدم و شرب مدام

ساقی شکردهان و مطرب شیرین سخن / همنشین نیک کردار و حریف نیکنام

شاهدی در لطف و پاکی رشک آب زندگی / دلبری در حسن و خوبی غیرت ماه تمام

باده گلرنگ تلخ عذب خوشخوار سبک / نقل از لعل نگار و نقل از یاقوت جام

بزمگاهی دلنشین چون قصر فردوس برین / گلشنی پیرامنش چون روضهٔ دار السلام

صف نشینان نیکخواه و پیشکاران با ادب / دوستداران صاحب اسرار و حریفان دوستکام

غمزهٔ ساقی بیغمای خرد آهخته تیغ / زلف دلبر از برای صید دل گسترده دام

نکته دانی بذله گو چون حافظ شیرین سخن / بخشش آموزی جهان افروز چون حاجی قوام

هر که این مجلس نجوید خوشدلی از وی مجوی / وانکه این عشرت نخواهد زندگی بروی حرام

عمریست تا براه غمت رو نهاده ایم / روی و ریای خلق بیکسو نهاده ایم

هم جان بدان دو نرگس جادو سپرده ایم / هم دل بر آن دو سنبل هندو نهاده ایم

ما ملک عافیت نه بلشکر گرفته ایم / ما تخت سلطنت نه ببازو نهاده ایم

در گوشهٔ امید چو نظارگان ماه / چشم طلب بر آن خم ابرو نهاده ایم

بی ناز نرگسش سر سودائی از ملال / همچون بنفشه بر سر زانو نهاده ایم

نهاده ایم بار جهان بر دل ضعیف / این کار و بار بسته بیکسو نهاده ایم

تا سحر چشم یار چه بازی کند که باز / بنیاد بر کرشمهٔ جادو نهاده ایم

طاق و رواق مدرسه و قیل و قال فضل　　در راه جام و ساقی مه رو نهاده ایم

عمری گذشت و ما بامید اشارتی　　چشمی بر آن دو گوشه ابرو نهاده ایم

گفتی که حافظا دل سرگشته ات کجاست

در حلقهای آن سر گیسو نهاده ایم

غم زمانه که هیچش کران نمی بینم　　دواش جز می چون ارغوان نمی بینم

بترک صحبت پیر مغان نخواهم گفت　　چرا که مصلحت خود در آن نمی بینم

نشان مرد خدا عاشقی است با خود دار　　که در مشایخ شهر این نشان نمی بینم

در این خمار کسم جرعه ای نمی بخشد　　ببین که اهل دلی در جهان نمی بینم

ز آفتاب قدح ارتفاع عیش بگیر　　چرا که طالع وقت آنچنان نمی بینم

نشان موی میانش که دل در او بستم　　ز من مپرس که خود در میان نمی بینم

بر این دو دیده حیران من هزار افسوس　　که با دو آینه رویش عیان نمی بینم

قد تو تا بشد از جویبار دیده من　　بجای سرو جز آب روان نمی بینم

من و سفینه حافظ که اندرین دریا

بضاعت سخن درفشان نمی بینم

فاش میگویم و از گفته خود دلشادم　　بنده عشقم و از هر دو جهان آزادم

طایر گلشن قدسم چه دهم شرح فراق
که درین دامگه حادثه چون افتادم

من ملک بودم و فردوس برین جایم بود
آدم آورد درین دیر خراب آبادم

سایه طوبی و دلجوئی حور و لب حوض
بهوای سر کوی تو برفت از یادم

نیست بر لوح دلم جز الف قامت یار
چکنم حرف دگر یاد نداد استادم

کوکب بخت مرا هیچ منجم نشناخت
یارب از مادر گیتی بچه طالع زادم

تا شدم حلقه بگوش در میخانهٔ عشق
هر دم آید غمی از نو بمبارکبادم

گر خورد خون دلم مردمک دیده رواست
که چرا دل بجگرگوشهٔ مردم دادم

پاک کن چهرهٔ حافظ بسر زلف ز اشک
ورنه این سیل دمادم بکند بنیادم

فتوی پیر مغان دارم و قولیست قدیم
که حرامست می آنجا که نه یارست ندیم

چاک خواهم زدن این دلق ریائی چکنم
روح را صحبت ناجنس عذابیست الیم

تا مگر جرعه فشاند لب جانان بر من
سالها زان شده ام بر در میخانه مقیم

مگرش صحبت دیرین من از یاد برفت
ای نسیم سحری یاد دهش عهد قدیم

بعد صد سال اگر بر سر خاکم گذری
سر برآرد ز گلم رقص کنان عظم رمیم

فکر بهبود خود ای دل ز در دیگر کن
درد عاشق نشود به زمداوای حکیم

گوهر معرفت آموز که با خود ببری | که نصیب دگران است نصاب زر و سیم
دام سختست مگر یار شود لطف خدا | ورنه آدم نبرد صرفه ز شیطان رجیم
غنچه گو تنگدل از کار فروبسته مباش | کز دم صبح مدد یابی و انفاس نسیم
دلبر از ما بصد امید گرفت اول دل | ظاهرا عهد فرامش نکند خلق کریم

حافظ ار سیم و زرت نیست برو شاکر باش
چه به از دولت لطف سخن و طبع سلیم

گر ازین منزل غربت بسوی خانه روم | نذر کردم که هم از راه بمیخانه روم
زین سفر گر بسلامت بوطن باز رسم | دگر آنجا که روم عاقل و فرزانه روم
تا بگویم که چه کشفم شد ازین سیر و سلوک | بر در میکده با بربط و پیمانه روم
آشنایان ره عشق گرم خون بخورند | کافرم گر بشکایت بر بیگانه روم
بعد ازین دست من و زلف چو زنجیر نگار | تا کی از پی کام دل دیوانه روم
گر ببینم خم ابروی چو محرابش باز | سجده شکر کنم وز پی شکرانه روم

خرم آندم که چو حافظ بتولای وزیر
سرخوش از میکده با دوست بکاشانه روم

گرچه از آتش دل چون خم می در جوشم | مهر بر لب زده خون میخورم و خاموشم

قصد جان است طمع در لب جانان کردن
تو مرا بین که در این کار بجان میکوشم

من کی آزاد شوم از غم دل چون هردم
هندوی زلف بتی حلقه کند در گوشم

حاش لله که نیم معتقد جام و سبو
اینقدر هست که گه گه قدحی مینوشم

هست امیدم که علی رغم عدو روز جزا
فیض عفوش ننهد بار گنه بر دوشم

پدرم روضه رضوان بدو گندم بفروخت (جنت)
ناخلف باشم اگر من بجوی نفروشم

خرقه پوشی من از غایت دین‌داری نیست
پرده بر سر صد عیب نهان می‌پوشم

من نخواهم که ننوشم بجز از راوق خم
چکنم گر سخن پیر مغان ننیوشم

گر ازین دست زند مطرب مجلس ره عشق
شعر حافظ برد وقت سماع از هوشم

گرچه افتاد ز زلفش گرهی در کارم
همچنان چشم گشاد از کرمش میدارم

بطرب حمل مکن سرخی رویم که چو جام
خون دل عکس برون میدهد از رخسارم

پرده مطربم از دست برون خواهد برد
آه اگر زانکه درین پرده نباشد بارم

منم آن شاعر ساحر که بافسون سخن
از نی کلک همه قند و شکر میبارم

بصد امید نهادیم درین حلقه پای
ای دلیل دل گمگشته فرو مگذارم

چون نفس در گذر باد نمی یارم دید
با که گویم که بگوید سخنی با یارم

راوق بفتح واو و بقول بعضی بضم واو [illegible] و در اصل راووق بوده [illegible] یعنی [illegible] آن شراب است [illegible]

دیده بخت بافسانهٔ او شد در خواب | کو نسیمی ز عنایت که کند بیدارم

دوش میگفت که حافظ همه روی است و ریا
بجز از خاک درت با که بگو در کارم

گرچه ما بندگان پادشهیم | پادشاهان ملک صبحگهیم
گنج در آستین و کیسه تهی | جام گیتی نما و خاک رهیم
هوشیار حضور و مست غرور | بحر توحید و غرقه گنهیم
شاهد بخت چون کرشمه کند | ماش آیینه رخ چو مهیم
شاه بیدار بخت را هر شب | ما نگهبان افسر و کلهیم
گو غنیمت شمار همت ما | که تو در خواب و ما بدیده گهیم
شاه منصور واقف است که ما | روی همت بهر کجا که نهیم
دشمنان را ز خون کفن سازیم | دوستان را قبای فتح دهیم
رنگ تزویر پیش ما نبود | شیر سرخیم و افعی سیهیم

وام حافظ بگو که باز دهند
کرده‌ای اعتراف و ما گوهیم

گر دست دهد خاک کف پای نگارم | بر لوح بصر خط غباری بنگارم

پروانه او گر برسد در طلب جان ‌‌ چون شمع همان دم بدمی جان بسپارم

گر قلب دلم را ننهد دوست عیاری ‌‌ من نقد روان در دمش از دیده ببارم

دامن مفشان از من خاکی که پس از مرگ ‌‌ زین در نتواند که برد باد غبارم

بر بوی کنار تو شدم غرقه و امید ‌‌ از موج سرشکم که رساند بکنارم

زلفین سیاه تو بدلداری عشاق ‌‌ دادند قراری و ببردند قرارم

امروز مکش سر ز کنار من و اندیش ‌‌ زان شب که من از غم بدعا دست برآرم

ای ساقی از آن باده یکی جرعه بیاور ‌‌ کان بوی شفا میدهد از رنج خمارم

حافظ لب لعلش چو مرا جان عزیز است
عمری بود آن لحظه که جان از لب آرم

گر دست دهد در خم زلفین تو بازم ‌‌ چون گوی چه سرها که بچوگان تو بازم

زلف تو مرا عمر دراز است ولی نیست ‌‌ در دست سر موئی از آن عمر درازم

پروانه راحت بده ای شمع که امشب ‌‌ از آتش دل پیش تو چون شمع گدازم

چون نیست نماز من میخواره نیازی ‌‌ در میکده زان کم نشود سوز و گدازم

در مسجد و میخانه خیالت اگر آید ‌‌ محراب کمانخانه ابروی تو سازم

گر خلوت ما را شبی از رخ بفروزی ‌‌ چون صبح در آفاق جهان سر بفرازم

آندم که بیک خنده دهم جان چو صراحی
مستان تو خواهم که گذارند نمازم

محمود بود عاقبت کار درین راه
گر سر برود در سر سودای ایازم

حافظ غم دل با که بگویم که درین دور
جز جام نشاید که بود محرم رازم

گر من از سرزنش مدعیان اندیشم
شیوه رندی و مستی نرود از پیشم

زهد رندان نوآموخته راهی بدهیست
من که بدنام جهانم چه صلاح اندیشم

شاه شوریده سران خوان من بی‌سامان را
زانکه در کم خردی از همه عالم بیشم

بر جبین نقش کن از خون دل من خالی
تا بدانند که قربان تو کافرکیشم

اعتمادی بنما و بگذر بهر خدا
تا بدانی که درین خرقه چه نادرویشم

شعر خونبار من ای باد بر یار ببر
که ز مژگان سیه بر رگ جان زد نیشم

دامن از رشحه خون دل ما درهم چین
که اثر در تو کند گر بخراشی ریشم

من اگر رندم اگر شیخ چکارم با کس
حافظ راز خود و عارف وقت خویشم

ما بر آریم شبی دست و دعائی بکنیم
غم هجران ترا چاره ز جائی بکنیم

دل بیمار شد از دست رفیقان مددی
تا طبیبش بسر آریم و دوائی بکنیم

حافظ غم دل با که بگویم که درین دور [illegible]
در بعضی نسخ چنین است [illegible]
[illegible]

خشک شد بیخ طرب راه خرابات کجاست
تا در آن آب و هوا نشو و نمائی بکنیم

آنکه بیجرم برنجید و بتیغم زد و رفت
بازش آرید خدا را که صفائی بکنیم

در ره نفس کزو سینه ما بتکده شد
تیر آهی بگشائیم و غزائی بکنیم

مدد از خاطر رندان طلب ای دل ورنه
کار صعبیست مبادا که خطائی بکنیم

سایه طایر کم حوصله کاری نکند
طلب سایه میمون همائی بکنیم

دلم از پرده بشد حافظ خوش لهجه کجاست
تا بقول و غزلش ساز و نوائی بکنیم

ما سرخوشان مست دل از دست داده‌ایم
همراز عشق و همنفس جام باده‌ایم

بر ما بسی کمان ملامت کشیده اند
تا کار خود ز ابروی جانان گشاده‌ایم

ای گل تو دوش جام صبوحی کشیدهٔ
ما آن شقایقیم که با داغ زاده‌ایم

پیر مغان ز توبه ما گر ملول شد
گو باده صاف کن که بعذر ایستاده‌ایم

کار از تو میرود مددی ای دلیل راه
انصاف میدهیم که از ره فتاده‌ایم

چون لاله می مبین و قدح در میان کار
این داغ بین که بر دل خونین نهاده‌ایم

گفتی که حافظ این همه رنگ و خیال چیست
نقش غلط مخوان که همان لوح ساده‌ایم

ما ورد سحر بر سر میخانه نهادیم / اوقات دعا در ره جانانه نهادیم

سلطان ازل گنج غم عشق بما داد / تا روی در این منزل ویرانه نهادیم

در خرقه صد عاقل زاهد زند آتش / این داغ که ما بر دل دیوانه نهادیم

در دل ندهم ره پس ازین مهر بتان را / مهر لب او بر در این خانه نهادیم

آن بوسه که زاهد ز پیش داد بما دست / از روی صفا بر لب جانانه نهادیم

چون میرود این کشتی سرگشته که آخر / جان در سر این گوهر یکدانه نهادم

المنة لله که چو ما بیدل و دین بود / آن را که خرد پرور و فرزانه نهادیم

در خرقه ازین بیش منافق نتوان بود / بنیادش ازین شیوهٔ رندانه نهادیم

قانع بخیالی ز تو بودیم چو حافظ
یارب چه گدا همت و شاهانه نهادیم

ما بدین در نه پی حشمت و جاه آمده‌ایم / از بد حادثه اینجا به پناه آمده‌ایم

رهرو منزل عشقیم و ز سرحد عدم / تا باقلیم وجود این همه راه آمده‌ایم

سبزهٔ خط تو دیدیم و ز بستان بهشت / بطلبکاری این مهر گیاه آمده‌ایم

با چنین گنج که شد خازن او روح امین / بگدائی بدر خانهٔ شاه آمده‌ایم

لنگر حلم تو ای کشتی توفیق کجاست / که درین بحر کرم غرق گناه آمده‌ایم

[illegible]

آبرو میرود ای ابر خطاپوش ببار | که بدیوان عمل نامه سیاه آمده‌ایم

حافظ این خرقهٔ پشمینه بینداز که ما
از پی قافله با آتش و آه آمده‌ایم

ما زیاران چشم یاری داشتیم | خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم
تا درخت دوستی کی بر دهد | حالیا رفتیم و تخمی کاشتیم
گفتگو آیین درویشی نبود | ورنه با تو ماجراها داشتیم
شیوهٔ چشمت فریب جنگ داشت | ما ندانستیم و صلح انگاشتیم
نکته‌ها رفت و شکایت کس ندید | جانب حرمت فرو نگذاشتیم
گلبن حسنت زخود شد دلفریب | ما دم همت براو بگماشتیم
چون نهادی دل بمهر دیگران | ما امید از وصل تو برداشتیم

گفت خود دادی بما دل حافظا
ما محصل بر کسی نگماشتیم

ما نگوییم بد و میل بناحق نکنیم | جامهٔ کس سیه و دلق خود ازرق نکنیم
رقم مغلطه بر دفتر دانش نکشیم | سر حق باورق شعبده ملحق نکنیم
عیب درویش و توانگر بکم و بیش بد است | کار بد مصلحت آنست که مطلق نکنیم

مغلطه [illegible]

خوش برانیم جهان در نظر راهروان
فکر اسب سیه و زین مغرق بکنیم

آسمان کشتی ارباب هنر می‌شکند
تکیه آن به که بر این بحر معلق بکنیم

شاه اگر جرعه رندان نه بحرمت نوشد
التفاتش بمی صاف مروق بکنیم

گر بدی گفت حسودی و رفیقی رنجید
گو تو خوش باش که ما گوش باحمق بکنیم

حافظ ار خصم خطا گفت نگیریم براو
ور بحق گفت جدل با سخن حق بکنیم

مرا عهدیست با جانان که تا جان در بدن دارم
هواداری کویش را چو جان خویشتن دارم

صفای خلوت خاطر از آن شمع چگل بینم
فروغ چشم و نور دل از آن ماه ختن دارم

بکام و آرزوی دل چو دارم خلوتی حاصل
چه باک از خبث بدگویان میان انجمن دارم

شرابی خوشگوارم هست و یاری چون نگارم هست
ندارد هیچکس یاری چنین عیشی که من دارم

مرا در خانه سروی هست کاندر سایه قدش
فراغ از سرو بستانی و شمشاد چمن دارم

سزد کز خاتم لعلش زنم لاف سلیمانی
چو اسم اعظمم باشد چه باک از اهرمن دارم

خدا را ای رقیب امشب زمانی دیده برهم نه
که من با لعل خاموشش نهانی صد سخن دارم

گرم صد لشکر از خوبان بقصد دل کمین سازند
بحمدالله والمنه بتی لشکرشکن دارم

الا ای پیر فرزانه مکن عیبم ز میخانه
که من در ترک پیمانه دلی پیمان‌شکن دارم

چو در گلزار اقبالش خرامانم بحمد الله | نه میل لاله و نسرین نه برگ یاسمن دارم

برندی شهره شد حافظ پس از چندین ورع اما
چه غم دارم چو در عالم امین الدین حسن دارم

مرحبا طایر فرخ رخ فرخنده پیام | خیر مقدم چه خبر راه کجا یار کدام
یارب این قافله را لطف ازل بدرقه باد | که ازو خصم بدام آمد و معشوقه بکام
ماجرای من و معشوق مرا پایان نیست | هرچه آغاز ندارد نپذیرد انجام
چشم خونبار مرا خواب نه درخور باشد | مَن لَه یَقتُلُ داءٌ دَنِفٌ کیف ینام
تو ترحم نکنی بر من بیدل ترسم | ذاک دعوای و ها انت و تلک الایام
گل ز حد برد تنعم نکرم رخ بنمای | سرو می‌نازد و خوش نیست خدا را بخرام
مرغ روحم که همی زد زره سدره صفیر | عاقبت دانه خال تو فکندش در دام
زلف دلدار چو زنار همی فرماید | برو ای شیخ که شد بر تنم این خرقه حرام

حافظ ار میل بابروی تو دارد شاید
جای در گوشه محراب کنند اهل کلام

مرو که در غم هجر تو از جهان برویم | بیا که پیش تو از خویش بی زبان برویم
سخن بگوی که پیش لب تو جان بدهیم | رها مکن که در این حسرت از جهان برویم

چنانچه در قرآن است ها انتم هولاء داور

روا مدار که جان بر لب است و ما ز جهان
ندیده کام دل از آن لب و دهان برویم

خوش آن زمان که ببینیم دهان و لب تو
تو خود بگوی که ما از برت چسان برویم

گدای کوی شماییم و حاجتی داریم
روا مدار که محروم از آستان برویم

نشان وصل مباد ار بهر طریق که هست
که باری از پی وصل تو بر نشان برویم

مگو که حافظ ازین در برو برای خدا
که هر چه رای تو باشد جز این آن برویم

مزن بدل ز نوک غمزه تیرم
که پیش چشم بیمارت بمیرم

نصاب حسن در حد کمال است
زکاتم ده که مسکین و فقیرم

قدح پر کن که من از دولت عشق
جوانبخت جهانم گر چه پیرم

چنان پر شد فضای سینه از دوست
که فکر خویش گم شد از ضمیرم

مبادا جز حساب مطرب و می
اگر حرفی کشد کلک دبیرم

در آن غوغا که کس کس را نپرسد
من از پیر مغان منت پذیرم

قراری کرده ام با میفروشان
که روز غم بجز ساغر نگیرم

خوشا آندم که استغنای مستی
فراغت بخشد از شاه و وزیرم

فراوان گنج غم در سینه دارم
اگر چه مدعی بیند فقیرم

من آندم برگرفتم دل ز حافظ
که ساقی گشت یار ناگزیرم

مژده وصل تو کو کز سر جان برخیزم
طایر قدسم و از دام جهان برخیزم

یارب از ابر هدایت برسان بارانی
پیشتر زانکه چو گردی ز میان برخیزم

بولای تو که گر بنده خویشم خوانی
از سر خواجگی کون و مکان برخیزم

بر سر تربت من بی می و مطرب منشین
تا ببویت ز لحد رقص کنان برخیزم

گرچه پیرم تو شبی تنگ در آغوشم گیر
تا سحرگه ز کنار تو جوان برخیزم

تو مپندار که از خاک سر کوی تو من
بجفای فلک و جور زمان برخیزم

سرو بالا بنمای ای بت شیرین حرکات
که چو حافظ ز سر جان و جهان برخیزم

من ترک عشقبازی و ساغر نمیکنم
صد بار توبه کردم و دیگر نمیکنم

باغ بهشت و سایه طوبی و قصر حور
با خاک کوی دوست برابر نمیکنم

تلقین درس اهل نظر یک اشارتست
گردم اشارتی و مکرر نمیکنم

هرگز نمی شود ز سر خود خبر مرا
تا در میان میکده سر بر نمیکنم

شیخم بطنز گفت حرام است می مخور
گفتم که چشم و گوش بهر خر نمیکنم

پیر مغان حکایت معقول میکند | معذورم ار محال تو باور نمیکنم
این تقویم بس است که چون زاهدان شهر | ناز و کرشمه بر سر منبر نمیکنم
زاهد بطعنه گفت برو ترک عشق کن | محتاج جنگ نیست برادر نمیکنم

حافظ جناب پیر مغان مأمن وفاست
من ترک خاکبوسی این در نمیکنم

من دوستدار روی خوش و موی دلکشم | مدهوش چشم مست و می صاف بیغشم
در عاشقی گزیر نباشد ز سوز و ساز | استاده‌ام چو شمع مترسان ز آتشم
من آدم بهشتیم اما درین سفر | حالی اسیر عشق جوانان مهوشم
بخت ار مدد کند که کشم رخت سوی دوست | گیسوی حور گرد فشاند ز مفرشم
شیراز معدن لب لعلست و کان حسن | من جوهری مفلس ازآن رو مشوشم
از بسکه چشم مست درین شهر دیده‌ام | حقا که می نخوردم اکنون و سرخوشم
شهریست پر کرشمه و خوبان ز شش جهت | چیزیم نیست ورنه خریدار هر ششم
گفتی ز سر عهد ازل نکته بگوی | آنگه بگویمت که دو پیمانه درکشم
واعظ ز تاب فکرت بیحاصلم بسوخت | ساقی کجاست تا زند آبی بر آتشم
حافظ عروس طبع مرا جلوه آرزوست | آئینه ندارم ازآن آه میکشم

من که باشم که بر آن خاطر عاطر گذرم
لطفها میکنی ای خاک درت تاج سرم

دلبرا بنده نوازیت که آموخت بگو
که من این ظن برقیبان تو هرگز نبرم

همتم بدرقه راه کن ای طایر قدس
که درازست ره مقصد و من نوسفرم

ای نسیم سحری بندگی ما برسان
که فراموش مکن وقت دعای سحرم

خرم آن روز کزین مرحله بربندم رخت
وز سر کوی تو پرسند رفیقان خبرم

پایه نظم بلندست و جهانگیر بگوی
تا کند پادشه بحر دهان پر گهرم

راه خلوتگه خاصم بنما تا پس ازین
می خورم با تو و دیگر غم دنیا نخورم

حافظا شاید اگر در طلب گوهر وصل
دیده دریا کنم از اشک و درو غوطه خورم

من نه آن رندم که ترک شاهد و ساغر کنم
محتسب داند که من این کارها کمتر کنم

چون صبا مجموعه گل را بآب لطف شست
کج دلم خوان گر نظر بر صفحه دفتر کنم

لاله ساغرگیر و نرگس مست و بر ما نام فسق
داوری دارم بسی یا رب کرا داور کنم

عشق دردانه است و من غواص و دریا میکده
سر فرو بردم در آنجا تا کجا سر بر کنم

گرچه گردآلود فقرم شرم باد از همتم
گر بآب چشمه خورشید دامن تر کنم

من که دارم در گدائی گنج سلطانی بدست
کی طمع در گردش گردون دون پرور کنم

عاشقان را گر در آتش می پسندد لطف دوست
تنگ چشمم گر نظر بر چشمهٔ کوثر کنم

عهد و پیمان فلک را نیست چندان اعتبار
عهد با پیمانه بندم شرط با ساغر کنم

باز کش یکدم عنان ای ترک شهرآشوب من
تا ز اشک چهره راهت پر در و گوهر کنم

با وجود بینوائی روسیه بادم چو ماه
گر قبول فیض خورشید بلند اختر کنم

من که امروزم بهشت نقد حاصل میشود
وعدهٔ فردای زاهد را چرا باور کنم

شیوهٔ رندی نه لایق بود طبعم را ولی
چون در افتادم چرا اندیشهٔ دیگر کنم

دوش لعلت عشوه با میداد عاشق را ولی
من نه آنم کز وی این افسانها باور کنم

گوشهٔ محراب ابروی تو میخواهم ز بخت
تا در آنجا همچو مجنون درس عشق از بر کنم

وقت گل گوئی که زاهد شو بچشم و جان ولی
میروم تا مشورت با شاهد و ساغر کنم

زهد وقت گل چه سودائی است حافظ بس دار
تا اعوذی خوانم و اندیشهٔ دیگر کنم

نماز شام غریبان چو گریه آغازم
بمویهای غریبانه قصه پردازم

بیاد یار و دیار آنچنان بگریم زار
که از جهان ره و رسم سفر براندازم

من از دیار حبیبم نه از بلاد غریب
مهیمنا برفیقان خود رسان بازم

خدای را مددی ای دلیل راه که من — بکوی میکده دیگر علم برافرازم

خرد ز پیری من کی حساب برگیرد — که باز با صنمی طفل عشق میبازم

بجز صبا و شمالم نمی شناسد کس — عزیز من که بجز باد نیست همرازم

هوای منزل یار آب زندگانی ماست — صبا بیار نسیمی ز خاک شیرازم

سرشکم آمد و عیبم بگفت روی بروی — شکایت از که کنم خانگی است غمازم

ز چنگ زهره شنیدم که صبحدم میگفت
مرید حافظ خوش لهجه خوش آوازم

هر چند پیر و خسته دل و ناتوان شدم — هر گه که یاد روی تو کردم جوان شدم

شکر خدا که هر چه طلب کردم از خدا — بر منتهای مطلب خود کامران شدم

در شاهراه دولت سرمد بتخت بخت — با جام می بکام دل دوستان شدم

از آن زمان که فتنه چشمت بمن رسید — ایمن ز شر فتنه آخر زمان شدم

ای گلبن جوان بر دولت بخور که من — در سایه تو بلبل باغ جهان شدم

اول ز حرف لوح وجودم خبر نبود — در مکتب غم تو چنین نکته دان شدم

قسمت حوالتم بخرابات می کند — چندانکه اینچنین زدم و آنچنان شدم

من پیر سال و ماه نیم یار بی وفاست — بر من چو عمر میگذرد پیر از آن شدم

آن روز بر دلم در معنی گشاده شد
کز ساکنان درگه پیر مغان شدم

دوشم نوید داد و بشارت که حافظا
باز آ که من بعفو گناهت ضمان شدم

اگر بر خیزد از دستم که با دلدار بنشینم
ز جام وصل می نوشم ز باغ خلد گل چینم

شراب تلخ صوفی سوز بنیادم بخواهد برد
لبم بر لب نه ای ساقی و بستان جان شیرینم

لبت شکر بمستان داد و چشمت می بمیخواران
منم کز غایت حرمان نه با آنم نه با اینم

اگر دیوانه خواهم شد در این سودا که شب تا روز
سخن با ماه میگویم پری در خواب می بینم

چو هر خاکی که باد آورد فیضی بود ز انعامت
ز حال بنده یاد آور که خدمتگار دیرینم

نه هر کو نقش نظمی زد کلامش دلپذیر آمد
تذرو طرفه میگیرم که چالاکست شاهینم

وگر باور نمیداری رو از صورتگر چین پرس
که مانی نسخه میخواهد ز نوک کلک مشکینم

وفاداری و حق گوئی نه کار هر کسی باشد
غلام آصف دوران جلال الحق والدینم

این چه شوراست که در دور قمر می بینم
همه آفاق پر از فتنه و شر می بینم

هر کسی روز بهی میطلبد از ایام
علت آنست که هر روز بتر می بینم

ابلهان را همه شربت ز گلاب و قندست
قوت دانا همه از خون جگر می بینم

اسب تازی شده مجروح بزیر پالان — طوق زرین همه در گردن خر می‌بینم

دختران را همه جنگست و جدل با مادر — پسران را همه بدخواه پدر می‌بینم

هیچ رحمی نه برادر به برادر دارد — هیچ شفقت نه پدر را به پسر می‌بینم

پند حافظ بشنو خواجه برو نیکی کن — که من این پند به از در و گهر می‌بینم

دیدار شد میسر و بوس و کنار هم — از بخت شکر دارم و از روزگار هم

زاهد برو که طالع اگر طالع منست — جامم بدست باشد و زلف نگار هم

ما عیب کس برندی و مستی نمی‌کنیم — لعل بتان خوش است و می خوشگوار هم

ای دل بشارتی دهمت محتسب نماند — وز می جهان پرست و بت میگسار هم

آن شد که چشم بدنگران بود از کمین — خصم از میان برفت و سرشک از کنار هم

خاطر بدست تفرقه دادن نه زیرکیست — مجموعه‌ای بخواه و صراحی بیار هم

بر خاکیان عشق فشان جرعهٔ لبت — تا خاک لعل گون شود و مشکبار هم

چون آبروی لاله و گل زآب فیض تست — ای ابر لطف بر من خاکی ببار هم

چون کاینات جمله ببوی تو زنده‌اند — ای آفتاب سایه ز ما بر مدار هم

حافظ اسیر زلف تو شد از خدا بترس — وز انتصاف آصف جم اقتدار هم

انتصاف بمعنی انصاف دادن است و در قاموس است که انتصف منه استوفی حقه منه

بر یاد رای انور او آفتاب صبح
جان میکند فدا و کواکب نثار هم

گوی زمین ربوده چوگان عدل تست
وین برکشیده گنبد نیلی حصار هم

تا از نتیجه فلک و طور دور اوست
تبدیل سال و ماه خزان و بهار هم

خالی مباد کاخ جلالت ز سروران
وز ساقیان سروقد گلعذار هم

صلاح از ما چه میجوئی که مستانرا صلا گفتیم
بدور نرگس مستت سلامت را دعا گفتیم

در میخانه را بگشا که هیچ از خانقه نگشود
گرت باور بود ور نه سخن این بود ما گفتیم

من از چشم خوش ساقی خراب افتاده ام لیکن
بلائی کز حبیب آید هزارش مرحبا گفتیم

قدت گفتم که شمشاد است بس خجلت ببار آورد
که این نسبت چرا دادیم و این بهتان چرا گفتیم

اگر بر من نبخشائی پشیمانی خوری آخر
بخاطر دار این معنی که در خدمت کجا گفتیم

جگر چون نافه ام خون گشت کم زینم نمی باشد
جزای آنکه با زلفش سخن از چین خطا گفتیم

تو آتش گشتی ای حافظ ولی با یار درنگرفت
ز بدعهدی گل گوئی حکایت با صبا گفتیم

عمری است تا من در طلب هر روز گامی میزنم
دست شفاعت هر دمی در نیکنامی میزنم

بی ماه مهر افروز خود تا بگذرانم روز خود
دامی براهی می نهم مرغی بدامی میزنم

تا بو که یابم آگهی زان سایه سرو سهی | گلبانگ عشق از هر طرف بر خوش‌خرامی میزنم

هر چند آن آرام دل دانم نبخشد کام دل | نقش خیالی میکشم فال دوامی میزنم

اُو رنگ کو گلچهر کو نقش وفا و مهر کو | حالی من اندر عاشقی داو تمامی میزنم

دانم سر آید قصه ام چندان نماند غصه ام | زین آه خون افشان که من هر صبح و شامی میزنم

با آنکه از خود غایبم وز می چو حافظ تایبم
در مجلس روحانیان گه گاه جامی میزنم

بروای طبیبم از سر که خبر ز سر دارم | بگذار رها کنم جان که ز جان خبر ندارم

بعیادتم قدم نه که ز بیخودی شوم به | می ناب نوش و هم ده که غم دگر ندارم

غم ار خوری از این پس نکنم ز غمخوری بس | نظری بجز تو با کس بکسی دگر ندارم

ز زرت کنند زیور ز زرت کشند در بر | من بینوای مضطر چکنم که زر ندارم

دگرم مگو که خواهم که ز در کهت برانم | تو بر این و من بر آنم که دل از تو بر ندارم

من ار چه می پرستم مد هیدمی که مستم | مبرید دل ز دستم که دل دگر ندارم

دل حافظ ار بجوئی غم دل ز تند خوئی
چو بجویمت بکوئی سر درد سر ندارم

حالیا مصلحت وقت در آن می بینم | که کشم رخت بمیخانه و خوش بنشینم

جز صراحی و کتابم نبود یار و ندیم — تا حریفان دغا را به جهان کم بینم

بسکه در خرقه سالوس زدم لاف صلاح — شرمسار رخ ساقی و می رنگینم

جام می گیرم و از اهل ریا دور شوم — یعنی از اهل جهان پاکدلی بگزینم

سر بآزادگی از خلق برآرم چون سرو — گر دهد دست که دامن ز جهان برچینم

سینه تنگ من و بار غم او هیهات — مرد این بار گران نیست دل مسکینم

دل و جانم بخیال سر زلف تو گروست — ور گواه بایدت اینک نفس مشکینم

بر دلم گرد ستمهاست خدایا مپسند — که مکدر شود آیینه مهرآیینم

بنده آصف عهدم دلم آزرده مکن — که اگر دم زنم از چرخ بخواهد کینم

من اگر رند خراباتم اگر حافظ شهر
این متاعم که تو می‌بینی و کمتر زینم

ای نور چشم من سخنی هست گوش کن — تا ساغرت پراست بنوشان و نوش کن

پیران سخن بتجربه گفتند گفتمت — هان ای پسر که پیر شوی پند گوش کن

بر هوشمند سلسله ننهاد دست عشق — خواهی که زلف یار کشی ترک هوش کن

تسبیح و خرقه لذت مستی نبخشدت — همت درین عمل طلب از میفروش کن

با دوستان مضایقه در عمر و مال نیست — صد جان فدای یار نصیحت نیوش کن

در راه عشق وسوسه اهرمن بسی است
هشدار و گوش دل به پیام سروش کن

برگ نوا تبه شد و ساز طرب نماند
ای چنگ ناله برکش و ای دف خروش کن

ساقی که جامت از می صافی تهی مباد
چشم عنایتی به من دردنوش کن

سرمست در قبای زرافشان چو بگذری
یک بوسه نذر حافظ پشمینه پوش کن

افسر سلطان گل پیدا شد از طرف چمن
مقدمش یارب مبارک باد بر سرو و سمن

خوش بجای خویشتن بود این نشست خسروی
تا نشیند هر کسی اکنون بجای خویشتن

تا ابد معمور باد این خانه کز خاک درش
هر نفس با بوی رحمن میوزد باد یمن

خاتم جم را بشارت ده بحسن خاتمت
کاسم اعظم کرد ازاو کوتاه دست اهرمن

خنگ چوگانی چرخت رام شد در زیر زین
شهسوارا خوش بمیدان آمدی گوئی بزن

جویبار ملک را آب از سر شمشیر تست
تو درخت عدل بنشان بیخ بدخواهان بکن

شوکت پور پشنگ و تیغ عالمگیر او
در همه شهنامه ها شد داستان انجمن

بعد ازاین نشگفت اگر با نکهت خلق خوشت
خیزد از صحرای ایران نافه مشک ختن

گوشه گیران انتظار جلوه خوش میکنند
برشکن طرف کلاه و برقع از رخ برفکن

ای صبا بر ساقی بزم اتابک عرضه دار
تا از آن جام زرافشان جرعه بخشد بمن

شخصاً تعالی له اویس القرنی یحشر یوم القیامة انه واحدة الحدیث داور

مشورت با عقل کردم گفت حافظ می بنوش
ساقیا می ده بقول مستشار مؤتمن

ای خسرو خوبان نظری سوی گدا کن   رحمی بمن سوخته بی سر و پا کن
درد دل درویش و تمنای نگاهی   زآن چشم سیه مست بیک غمزه دوا کن
گر لاف زند ماه که ماند بجمالت   بنمای رخ خویش و مه انگشت نما کن
ای سرو چمان از چمن و باغ زمانی   بخرام در این بزم و دو صد جامه قبا کن
شمع و گل و پروانه و بلبل همه جمعند   ای دوست بیا رحم به تنهائی ما کن
با دل شدگان جور و جفا تا بکی آخر   آهنگ وفا ترک جفا بهر خدا کن

مشنو سخن دشمن بدگوی خدا را
با حافظ مسکین خود ای دوست وفا کن

ای روی ماه منظر تو نوبهار حسن   خال و خط تو مرکز لطف و مدار حسن
در چشم پرخمار تو پنهان فسون سحر   در زلف بیقرار تو پیدا قرار حسن
ماهی نتافت چون رخت از برج نیکوئی   سروی نخاست چون قدت از جویبار حسن
خرم شد از ملاحت تو عهد دلبری   فرخ شد از لطافت تو روزگار حسن
از دام زلف و دانه خال تو در جهان   یک مرغ دل نماند نگشته شکار حسن

دایم بلطف دایه طبع از میان جان
می پرورد بناز تو را در کنار حسن

گرد لبت بنفشه از آن تازه و تر است
کآب حیات میخورد از جویبار حسن

حافظ طمع برید که بیند نظیر دوست
دیار نیست غیر تو اندر دیار حسن

بالابلند عشوه گر سرو ناز من
کوتاه کرد قصه زهد دراز من

دیدی دلا که آخر پیری و زهد و علم
با من چه کرد دیده معشوق باز من

از آب دیده بر سر آتش نشسته ام
کو فاش کرد در همه آفاق راز من

میترسم از خرابی ایمان که میبرد
محراب ابروی تو حضور نماز من

سرمست یار و یاد حریفان نمیکند
یادش بخیر ساقی مسکین نواز من

یارب کی آن صبا بوزد کز نسیم او
گردد شمامه کرمش کارساز من

برخود چو شمع خنده زنان گریه میکنم
تا با تو سنگدل چه کند سوز و ساز من

نقشی بر آب میزنم از گریه حالیا
تا کی شود قرین حقیقت مجاز من

محمود را دمی که بآخر رسید عمر
میداد جان بزاری و میگفت ایاز من

گفتم بدلق زرق بپوشم نشان عشق
غماز بود اشک و عیان کرد راز من

زاهد چو از نماز تو کاری نمیرود
هم مستی شبانه و راز و نیاز من

یاران بناز و نعمت و ما غرق محنتیم
یارب بساز کار من ای کارساز من

حافظ ز غصه سوخت بگو حالش ای صبا
با شاه دوست پرور دشمن گداز من

بهار و گل طرب انگیز گشت و توبه شکن
بشادی رخ گل بیخ غم ز دل برکن

طریق صدق بیاموز ز آب صاف دل
براستی طلب آزادگی ز سرو چمن

رسید باد صبا غنچه از هواداری
ز خود برون شد و بر تن درید پیراهن

ز دستبرد صبا گرد گل کلاله ببین
شکنج گیسوی سنبل نگر بروی سمن

عروس غنچه بدین زیور و تبسم خوش
معاینه دل و دین میبرد بوجه حسن

صفیر بلبل شوریده و نفیر هزار
برای وصل گل آمد برون ز بیت حزن

حدیث غصه دوران ز جام جو حافظ
بقول مطرب و فتوی پیر صاحب فن

چندانکه گفتم غم با طبیبان
درمان نکردند مسکین غریبان

آن گل که هردم در دست خاریست
گو شرم بادت از عندلیبان

ما درد پنهان با یار گفتیم
نتوان نهفتن درد از طبیبان

یارب امان ده تا باز بیند
چشم محبان روی حبیبان

درج محبت بر مهر خود نیست — یارب مبادا کام رقیبان

ای منعم آخر بر خوان وصلت — تا چند باشیم از بی نصیبان

حافظ نگشتی رسوای گیتی
گر می شنیدی پند ادیبان

چو گل هر دم به بویت جامه بر تن — کنم چاک از گریبان تا بدامن

تنت را دید گل گویی که در باغ — چو مستان جامه را بدرید بر تن

من از دست غمت مشکل برم جان — ولی دل را تو آسان بردی از من

بقول دشمنان برگشتی از دوست — نگردد هیچکس با دوست دشمن

تنت در جامه چون در جام باده — دلت در سینه چون در سیم آهن

ببار ای شمع اشک از دیده چون میغ — که سوز دل شود بر خلق روشن

مرو کز سینه ام آه جگرسوز — بر آید همچو دود از راه روزن

دلم را مشکن و در پا مینداز — که دارد در سر زلف تو مسکن

چو دل را بست در زلف تو حافظ
بدینسان کار او در پا میفکن

چون شوم خاک رهش دامن بیفشاند ز من — ور بگویم دل بگردان رو بگرداند ز من

یعنی عوض کرسند دامن بیفشاند ز من

ببار ای شمع اشک از دیده چون میغ
در بعض نسخه‌های معتبر چنین است

گرچو شمعش پیش میرم در غمم خندد چو صبح / ور برنجم خاطر نازکش برنجاند ز من

عارض رنگین بهر کس مینماید همچو گل / ور بگویم باز پوشان باز پوشاند ز من

او بخونم تشنه و من بر لبش تا چون شود / کام بستانم ازو یا داد بستاند ز من

چشم خود را گفتم آخر یک نظر سیرش ببین / گفت میخواهی مگر تا جوی خون راند ز من

گر چو فرهادم بتلخی جان برآید باک نیست / بس حکایتهای شیرین باز میماند ز من

ختم کن حافظ که گر زین گونه خوانی درس عشق / خلق در هر گوشه افسانه خواند ز من

خدا را کم نشین با خرقه پوشان / رخ از رندان بی‌سامان مپوشان

در این خرقه بسی آلودگی هست / خوشا وقت قبای میفروشان

چو مستم کرده‌ای مستور منشین / چو نوشم داده‌ای زهرم منوشان

تو نازک طبعی و طاقت نداری / گرانیهای مشتی دلق پوشان

در این صوفی وشان دردی ندیدم / که صافی باد عیش درد نوشان

لب میگون و چشم مست بگشای / که از شوقت می لعل است جوشان

بیا در زرق این سالوسیان بین / صراحی خون دل و بربط خروشان

ز دل گرمی حافظ بر حذر باش / که دارد سینه‌ای چون دیگ جوشان

دانی که چیست دولت دیدار یار دیدن
در کوی او گدایی بر خسروی گزیدن

از جان طمع بریدن آسان بود ولیکن
از دوستان جانی مشکل بود بریدن

خواهم شدن به بستان چون غنچه با دل تنگ
وآنجا به نیک نامی پیراهنی دریدن

که چون نسیم با گل راز نهفته گفتن
که سر عشقبازی از بلبلان شنیدن

بوسیدن لب یار اول ز دست مگذار
کآخر ملول گردی از دست و لب گزیدن

فرصت شمار صحبت کز این دوراهه منزل
چون بگذریم دیگر نتوان بهم رسیدن

گوئی برفت حافظ از یاد شاه منصور
یارب بیادش آور درویش پروریدن

دلم را شد سر زلف تو مسکن
بدیشانش فرو مگذار و مشکن

وگر دل سرکشد چون زلف از خط
بدست آرش ولی در پاس منگن

چو شمع ار پیشم آیی در شب تار
شود چشمم بدیدار تو روشن

بگلزارم چکار اکنون که بیت است
جهان بر چشم از رویت چو گلشن

ز سرو قامتت بنشینم آزاد
همه تن گر زبان باشم چو سوسن

ز مهرت گر بتابم ز ذره روی
چو خورشیدم فرود آید ز روزن

دست و لب گزیدن: تأسف خوردن و پشیمان شدن

کجا بر تنگ شکر دست یابد / گر اندیشد مگس از بادبیزن

چو حافظ ماجرای عشقبازی / نگوید کسی بر وجه احسن

ز در درآ و شبستان ما منور کن / دماغ مجلس روحانیان معطر کن

بچشم و ابروی جانان سپرده‌ام دل و جان / ز در درآ و تماشای باغ و منظر کن

ازان تمایل و الطاف و حسن خوش که تو راست / میان بزم حریفان چو شمع سر بر کن

ز خاک مجلس ما ای نسیم باغ بهشت / بر شمامه و چون عود عطر مجمر کن

طمع بنقد وصال تو حد ما نبود / حوالتیم بدان لعل همچو شکر کن

چو شاهدان چمن زیردست حسن تواند / کرشمه بر سمن و ناز بر صنوبر کن

ستاره شب هجران نمی‌فشاند نور / ببام قصر برآ و چراغ مه بر کن

ازین مرقع پشمینه تنگ در تنگم / بیک کرشمه صوفی وشم قلندر کن

فضول نفس حکایت بسی کند ساقی / تو کار خود بده از دست و می بساغر کن

و گر فقیه نصیحت کند که می مخورید / پیاله بدهش کو دماغ را تر کن

لب پیاله ببوس آنگهی بمستان ده / بدین لطیفه دماغ خرد معطر کن

حجاب دیده ادراک شد شعاع جمال / بیا و خرگه خورشید را منور کن

پس از ملازمت عیش و عشق مهرویان
ز کارها که کنی شعر حافظ از بر کن

شاه شمشاد قدان خسرو شیرین دهنان — که بمژگان شکند قلب همه صف شکنان
مست بگذشت و نظر بر من درویش انداخت — گفت کای چشم و چراغ همه شیرین سخنان
تا کی از سیم و زرت کیسه تهی خواهد بود — بنده ما شو و برخور ز همه سیم تنان
دامن دوست بدست آر و ز دشمن بگسل — مرد یزدان شو و ایمن گذر از اهرمنان
کمتر از ذره نهٔ پست مشو مهر بورز — تا بخلوتگه خورشید رسی چرخ زنان
پیر پیمانه کش ما که روانش خوش باد — گفت پرهیز کن از صحبت پیمان شکنان
بر جهان تکیه مکن گر قدحی می داری — شادی زهره جبینان خور و نازک بدنان
با صبا در چمن لاله سحر می گفتم — که شهیدان که اند این همه خونین کفنان

گفت حافظ من و تو محرم این راز نه‌ایم
از می لعل حکایت کن و سیمین ذقنان

شراب لعل کش و روی مه جبینان بین — خلاف مذهب آنان جمال اینان بین
بزیر دلق ملمع کمندها دارند — درازدستی این کوته آستینان بین
بخرمن دو جهان سر فرو نمی آرند — دماغ کبر گدایان و خوشه چینان بین

گره ز ابروی پرچین نمی‌گشاید یار | نیاز اهل دل و ناز نازنینان بین
حدیث عهد محبت ز کس نمی‌شنوم | وفای صحبت یاران و همنشینان بین
اسیر عشق شدن چاره خلاص منست | ضمیر عاقبت اندیش پیش بینان بین

غبار خاطر حافظ ببرد صیقل عشق
صفای نیت پاکان و پاکدینان بین

صبح است ساقیا قدحی پر شراب کن | دور فلک درنگ ندارد شتاب کن
زان پیشتر که عالم فانی شود خراب | ما را ز جام باده گلگون خراب کن
خورشید می ز مشرق ساغر طلوع کرد | گر برگ عیش میطلبی ترک خواب کن
روزی که چرخ از گل ما کوزها کند | زنهار کاسه سر ما پر شراب کن
ما مرد زهد و توبه و طامات نیستیم | با ما بجام باده صافی خطاب کن
همچون حباب دیده بروی قدح گشای | وین خانه را قیاس اساس از حباب کن
ایام گل چو عمر برفتن شتاب کرد | ساقی بدور باده گلگون شتاب کن

کار صواب باده پرستی است حافظا
برخیز و روی عزم بکار صواب کن

فاتحهٔ چو آمدی بر سر خسته‌ای بخوان | لب بگشا که میدهد لعل لبت بمرده جان

آنکه بپرسش آمد و فاتحه خواند و میرود | گو نفسی که روح را میکنم از پیش روان
ای که طبیب خسته‌ ای روی زبان من ببین | کاین دم و دود سینه‌ام بار دلست بر زبان
گر چو تب استخوان من کرد ز مهر گرم و رفت | همچو تبم نمیرود آتش مهر از استخوان
باز نشان حرارتم ز آب دو دیده و ببین | نبض مرا که میدهد هیچ ز زندگی نشان
حال دلم چو خال تو هست در آتشش وطن | چشمم از آن چو چشم تو خسته شدست و ناتوان
آنکه مدام شیشه‌ام از می لعل داده است | شیشه‌ام از چه میبرد پیش طبیب هر زمان

حافظ از آب زندگی شعر تو داد شربتم
ترک طبیب کن بیا نسخهٔ شربتم بخوان

کرشمه‌ای کن و بازار ساحری بشکن | بغمزه رونق بازار سامری بشکن
بباد ده سر و دستار عالمی یعنی | کلاه گوشه بآیین دلبری بشکن
بزلف گوی که آیین سرکشی بگذار | بطره گوی که قلب ستمگری بشکن
برون خرام و ببر گوی نیکی از همه کس | سزای حور بده رونق پری بشکن
باهوان نظر شیر آفتاب بگیر | بابروان دوتا قوس مشتری بشکن
چو عطرسای شود زلف سنبل از دم باد | تو قیمتش بسر زلف عنبری بشکن
چو عندلیب فصاحت فروشد ای حافظ | تو رونقش بسخن گفتن دری بشکن

گلبرگ را ز سنبل مشکین نقاب کن
یعنی که رخ بپوش و جهانی خراب کن

بگشا بعشوه نرگس مست خراب را
وز رشک چشم نرگس رعنا پر آب کن

بفشان عرق ز چهره و اطراف باغ را
چون شیشه‌های دیده ما پر گلاب کن

بوی بنفشه بشنو و زلف نگار گیر
بنگر برنگ لاله و عزم شراب کن

زانجا که رسم و عادت عاشق کشی تست
شمشیر کین بخون دل ما خضاب کن

ما بخت خویش و خوی تو را آزموده‌ایم
با دیگران قدح کش و با ما عتاب کن

حافظ وصال میطلبد از ره دعا
یارب دعای خسته دلان مستجاب کن

ما سرخوشیم و باده ما در پیاله کن
بدست را بغمزه ساقی حواله کن

در جام ماه باده چون آفتاب ریز
بر روی روز سنبل شب را کلاله کن

ای پیر خانقه بخرابات شو دمی
غسلی برآر و توبه هفتاد ساله کن

صوفی بگریه چهره مجلس بشو چو شمع
آهنگ رقص ما همه از آه و ناله کن

گر نو عروس دهر در آید بعقد تو
مهر دو کون حافظش اندر قباله کن

مرغ دلم طایری است قدسی عرش آشیان
از قفس تن ملول سیر شده از جهان

از در این خاکدان چون بپرد مرغ ما
باز نشیمن کند بر سر آن آشیان

چون بپرد زین جهان سدره بود جای او
تکیه که باز ما کنگره عرش دان

سایه دولت فتد بر سر عالم بسی
گر بزند مرغ ما بال و پری در جهان

در دو جهانش مکان نیست بجز فوق چرخ
کان وی آن معدن است جان وی از لامکان

عالم علوی بود جلوه که مرغ ما
آب خور او بود گلشن باغ جنان

چون دم وحدت زنی حافظ شوریده حال
خامه توحید کش بر ورق انس و جان

منم که شهره شهرم بعشق ورزیدن
منم که دیده نیالوده ام ببد دیدن

وفا کنیم و ملامت کشیم و خوش باشیم
که در طریقت ما کافریست رنجیدن

می پرستی از آن نقش خود بر آب زدم
که تا خراب کنم نقش خود پرستیدن

به پیر میکده گفتم چیست راه نجات
بخواست جام می و گفت راز پوشیدن

عنان بمیکده خواهیم تافت زین مجلس
که وعظ بی عملان واجب است نشنیدن

مراد ما ز تماشای باغ عالم چیست
بدست مردم چشم از رخ تو گل چیدن

برحمت سر زلف تو واثقم ورنه
کشش چو نبود از آن سو چه سود کوشیدن

عنایت جناب احدیت است نه باکتساب و اجتهاد داور

ز خط یار بیاموز مهر با رخ خوب
که گرد عارض خوبان خوش است گردیدن

مبوس جز لب معشوق و جام می حافظ
که دست زهدفروشان خطاست بوسیدن

میسوزم از فراقت روی از جفا بگردان
هجران بلای ما شد یا رب بلا بگردان

مه جلوه می‌نماید بر سبز خنگ گردون
تا او بسر درآید بر رخش پا بگردان

یغمای عقل و دین را بیرون خرام سرمست
بر سر کلاه بشکن در بر قبا بگردان

مرغوله را بگردان یعنی برغم سنبل
گرد چمن بخوری همچون صبا بگردان

ای نور چشم مستان در عین انتظارم
چنگ حزین و جامی بنواز یا بگردان

دوران چو می‌نویسد بر عارضت با خط
یا رب نوشته بد از یار ما بگردان

حافظ ز خوبرویان قسمت جز این قدر نیست
گر نیستت رضایی حکم قضا بگردان

بفکن بر صف رندان نظری بهتر از این
بر در میکده میکن گذری بهتر از این

در حق من لبت آن لطف که میفرماید
گرچه خوب است ولیکن قدری بهتر از این

آنکه فکرش گره از کار جهان بگشاید
گو در این نکته بفرما نظری بهتر از این

دل بدان رود گرامی چه کنم گر ندهم
مادر دهر ندارد پسری بهتر از این

ناصحم گفت که جز غم چه هنر دارد عشق
گفتم ای خواجه غافل هنری بهتر از این

گر بگویم که قدح گیر و لب ساغر بوس
بشنو ای جان که نگوید دگری بهتر از این

کلک حافظ شکرین شاخ نباتیست بچین
که در این باغ نبینی ثمری بهتر از این

یارب آن آهوی مشکین بختن باز رسان
وان سهی سرو روان را بچمن باز رسان

دل آزرده ما را به نسیمی بنواز
یعنی آن جان ز تن رفته بتن باز رسان

ماه و خورشید بمنزل چو بامر تو رسند
یار مه روی مرا نیز بمن باز رسان

سخن این است که ما بی تو نخواهیم حیات
بشنو ای پیک سخن گیر و سخن باز رسان

سنگ و گل گشت عقیق از اثر گریه من
یارب آن گوهر رخشان بیمن باز رسان

برو ای طایر میمون همایون طلعت
پیش عنقا سخن از زاغ و زغن باز رسان

آنکه بودی وطنش دیده حافظ یارب
بمرادش ز غریبی بوطن باز رسان

خوشتر از فکر می و جام چه خواهد بودن
تا ببینیم سرانجام چه خواهد بودن

پیر میخانه چه خوش گفت معمای دوش
از خط جام که فرجام چه خواهد بودن

باده خور غم مخور و پند مقلد مشنو
اعتبار سخن عام چه خواهد بودن

غم دل چند توان خورد که ایام نماند
گو نه دل باش و نه ایام چه خواهد بودن

مرغ کم حوصله را گو سر خود گیر و برو
رحم آنکس که نهد دام چه خواهد بودن

دست رنج تو همان به که شود صرف بکام
ور نه دانی که بناکام چه خواهد بودن

بردم از ره دل حافظ بدف و چنگ و غزل
تا جزای من بدنام چه خواهد بودن

دلبر جانان من برد دل و جان من
برد دل و جان من دلبر جانان من

از لب جانان من زنده شود جان من
زنده شود جان من از لب جانان من

روضه رضوان من خاک سر کوی دوست
خاک سر کوی دوست روضه رضوان من

این دل حیران من واله و شیدای تست
واله و شیدای تست این دل حیران من

یوسف کنعان من مصر ملاحت تراست
مصر ملاحت تراست یوسف کنعان من

سرو گلستان من قامت دلجوی تست
قامت دلجوی تست سرو گلستان من

حافظ خوشخوان من نقد کمال غیاث
نقد کمال غیاث حافظ خوشخوان من

نکته دلکش بگویم خال آن مه رو ببین
عقل و جان را بسته زنجیر آن گیسو ببین

عیب دل کردم که وحشی طبع و هرجائی مباش
گفت چشم نیم مست و غنج آن آهو ببین

عابدان آفتاب از دلبر ما غافلند
ای نصیحت گو خدا را رو ببین و رو ببین

لرزه بر اعضای مهر از رشک آن رو بنگر
نافه را خون در جگر زان زلف عنبر بو ببین

حلقه زلفش تماشاخانه باد صباست
جان صد صاحبدل آنجا بسته یک مو ببین

زلف دلبندش صبا را بند در گردن نهد
با هواداران رهرو حیله هندو ببین

آنکه من در جستجویش از خرد بیرون شدم
کس ندیده است و نبیند مثلش از هر سو ببین

از مراد شاه منصور ای فلک رخ بر متاب
تیزی شمشیر بنگر نیروی بازو ببین

حافظا در گوشه محراب ار نالد رواست
ای ملامت گر خدا را آن خم ابرو ببین

ای لبت آب حیات و ای قدت سرو چمن
ای رخت خورشید خاور وی خطت مشک ختن

همچو ابرویت بچشم من کم آید ماه نو
چون لب لعلت نمی باشد عقیق اندر یمن

تا رخت دیده است گل در باغ ایستد روان
بر تن خود چاک می سازد ز خجلت پیرهن

رشته مو راست آن یا سبزه گرد رخت
ذره خورشید یا درج درست این یا دهن

بوسه میخواهم ز تو لب را بدندان میگزی
میکنی جانم جراحت بار دیگر جان من

عاشق روی توام ای شاه خوبان جهان
این حکایت را بدانند آشکارا مرد و زن

مرد حافظ در غمت در گردن تو خون من
داد من بستاند از تو روز محشر ذوالمنن

ای آفتاب آینه دار جمال تو
مشک سیاه مجمره گردان خال تو

صحن سرای دیده بشستم ولی چه سود / کاین گوشه نیست در خور خیل خیال تو
مطبوع تر ز روی تو صورت نبست / طغرا نویس ابروی مشکین مثال تو
در اوج ناز و نعمتی ای پادشاه حسن / یا رب مباد تا بقیامت زوال تو
تا پیش باز بخت روم تهنیت کنان / کو مژده ز مقدم عید وصال تو
تا آسمان ز حلقه بگوشان ما شود / کو عشوه ز ابروی همچون هلال تو
در چین زلفش ای دل مسکین چگونه / کاشفته گفت باد صبا شرح حال تو
برخاست بوی گل ز در آشتی درای / ای نوبهار ما رخ فرخنده فال تو
بر صدر خواجه عرض کدامین جفا کنم / شرح نیازمندی خود یا ملال تو

حافظ در این کمند سر سرکشان بسیست
سودای کج مپز که نباشد مجال تو

ای پیک راستان خبر سرو ما بگو / احوال گل به بلبل دستان سرا بگو
ما محرمان خلوت انسیم غم مخور / با یار آشنا سخن آشنا بگو
دلها ز دام طره چو بر خاک میفشاند / با آن غریب ما چه گذشت از هوا بگو

برهم چو میزد آن سر زلفین مشکبار
با ما سر چه داشت ز بهر خدا بگو

گر دیگرت بر آن در دولت گذر بود
بعد از ادای خدمت و عرض دعا بگو

آنکس که گفت خاک در دوست کیمیاست
گو این سخن معاینه در چشم ما بگو

مرغ چمن بتوبه من دوش میگریست
آخر تو واقفی که چه رفت ای صبا بگو

در راه عشق فرق غنی و فقیر نیست
ای پادشاه حسن سخن با گدا بگو

آن می که در سبو دل صوفی بعشوه بود
کی در قدح کرشمه کند ساقیا بگو

آنکس که منع ما ز خرابات میکند
گو در حضور پیر من این ماجرا بگو

جان پرور است قصه ارباب معرفت
رمزی برو بپرس و حدیثی بیا بگو

هر چند ما بدیم تو ما را بدان مگیر
شاهانه ماجرای گناه گدا بگو

بر این فقیر نامه آن محتشم بخوان
با این گدا حکایت آن پادشا بگو

حافظ گرت بمجلس او راه میدهند
می نوش و ترک زرق برای خدا بگو

ای خونبهای نافه چین خاک راه تو
خورشید سایه پرور طرف کلاه تو

نرگس کرشمه میبرد از حد برون خرام
ای جان فدای شیوه چشم سیاه تو

خونم بخور که هیچ ملک با چنین جمال
از دل نیایدش که نویسد گناه تو

ای آرام و خواب خلق جهان را سبب تویی
زان شد کنار دیده و دل تکیه‌گاه تو

با هر ستاره سر و کاریست هر شبم
از حسرت فروغ رخ همچو ماه تو

یاران همنشین همه از هم جدا شدند
ماییم و آستانه دولت پناه تو

یار بدان مباش که مانند بخت نیک
یار تو باد هر که بود نیکخواه تو

فردای روز حشر که عرض خلایق است
باشد در آن میان بمن افتد نگاه تو

حافظ طمع مبر ز عنایت که عاقبت
آتش زند بخرمن غم دود آه تو

ای قبای پادشاهی راست بر بالای تو
زینت تاج و نگین از گوهر والای تو

آفتاب فتح را هر دم طلوعی میدهد
از کلاه خسروی رخسار مه سیمای تو

جلوه‌گاه طایر اقبال گردد هر کجا
سایه اندازد همای چتر گردون سای تو

از رسوم شرع و حکمت با هزاران اختلاف
نکته هرگز نشد فوت از دل دانای تو

آب حیوانش ز منقار بلاغت میچکد
طوطی خوش لهجه یعنی کلک شکرخای تو

گرچه خورشید فلک چشم و چراغ عالم است
روشنائی بخش چشم اوست خاکپای تو

آنچه اسکندر طلب کرد و ندادش روزگار
جرعهٔ بود از زلال جام جان افزای تو

عرض حاجت در حریم حرمتت محتاج نیست
راز کس مخفی نماند بر فروغ رای تو

خسروا پیرانه سر حافظ جوانی میکند
بر امید عفو جانبخش گنه فرسای تو

بجان پیر خرابات و حق صحبت او
که نیست در سر من جز هوای خدمت او

بهشت اگرچه نه جای گناهکارانست
بیار باده که مستظهرم برحمت او

چراغ صاعقه آن شراب روشن باد
که زد بخرمن من آتش محبت او

بر آستانه میخانه گر سری بینی
مزن بپای که معلوم نیست نیت او

بیار باده که دوشم سروش عالم غیب
نوید داد که عامست فیض رحمت او

مکن بچشم حقارت نگاه در من مست
که نیست معصیت و زهد بی مشیت او

نمی کند دل من میل زهد و توبه ولی
بنام خواجه بکوشیم و فر دولت او

مدام خرقه حافظ بباده در گرواست
مگر ز خاک خرابات بود فطرت او

تاب بنفشه میدهد طره مشکسای تو
پرده غنچه میدرد خنده دلگشای تو

ای گل خوش نسیم من بلبل خویش را مسوز
کز سر صدق میکند شب همه شب دعای تو

دشمن و دوست گو بگو هر غرضی که ممکنست
جور همه جهانیان میکشم از برای تو

خرقه زهد و جام می گرچه نه درخور همند
این همه نقش میزنم در طلب وفای تو

[illegible]

شور شراب و سوز عشق آن نفسم رود ز یاد | کاین سر پرهوس شود خاک در سرای تو

من که ملول گشتمی از نفس فرشتگان | قال و مقال عالمی میکشم از برای تو

مهر رخت سرشت من خاک درت بهشت من | عشق تو سرنوشت من راحت من رضای تو

دلق گدای عشق را گنج بود در آستین | زود بسلطنت رسد هر که بود گدای تو

شاه نشین چشم من تکیه که خیال تست | جای دعاست شاه من بی تو مباد جای تو

خوش چمنی است عارضت خاصه که در بهار حسن

حافظ خوش کلام شد مرغ سخنسرای تو

خط عذار یار که بگرفت ماه ازو | خوش حلقه ایست لیک بدر نیست راه ازو

ابروی دوست گوشه محراب دولت است | آنجا بمال چهره و حاجت بخواه ازو

ای جرعه نوش مجلس جم سینه پاک دار | کائینه ایست جام جهان بین که آه ازو

سلطان غم هر آنچه تواند بگو بکن | من برده ام بباده فروشان پناه ازو

کردار اهل صومعه ام کرد می پرست | این دود بین که نامه من شد سیاه ازو

ساقی چراغ می بره آفتاب دار | گو برفروز مشعله صبحگاه ازو

آبی بروز نامه اعمال ما فشان | بتوان مگر سترد حروف گناه ازو

آخر در این خیال که دارد گدای شهر | روزی شود که یاد کند پادشاه ازو

حافظ که ساز مجلس عشاق راست کرد
خالی مباد عرصه این بزمگاه ازاو

گفتا برون شدی بتماشای ماه نو
از ماه ابروان منت شرم باد رو

عمریست تا دلم ز مقیمان زلف تست
غافل ز حفظ جانب یاران خود مشو

مفروش عطر عقل بهندوی زلف یار
کانجا هزار نافه مشکین به نیم جو

تخم وفا و مهر درین کهنه کشتزار
آنگه عیان شود که رسد موسم درو

ساقی بیار باده که رمزی بگویمت
از سیر اختران کهن سال و ماه نو

شکل هلال هر سر مه میدهد نشان
از افسر سیامک و طرف کلاه زو

حافظ جناب پیر مغان مأمن وفاست
درس وفا و مهر براو خوان و زو شنو

گلبن عیش میدمد ساقی گلعذار کو
باد بهار میوزد باده خوشگوار کو

هر گل نو ز گلرخی یاد همی دهد ولی
گوش سخن شنو کجا دیده اعتبار کو

مجلس بزم عیش را غالیه مراد نیست
ای دم صبح خوش نفس نافه زلف یار کو

حسن فروشی گلم نیست تحمل ای صبا
دست زدم بخون دل بهر خدا نگار کو

شمع سحر بزکه لاف ز عارض تو زد
خصم زبان دراز شد خنجر آبدار کو

گفت گر ز لعل من بوسه داری آرزو — مردم از این هوس ولی قدرت و اختیار کو

حافظ اگر چه در سخن خازن گنج حکمت است
از غم روزگار دون طبع سخن گزار کو

مرا چشمیست خون افشان ز چشم آن کمان ابرو — جهان پر فتنه می‌بینم از آن چشم و از آن ابرو

غلام چشم آن ترکم که در خواب خوش مستی — نگارین گلشنش روی است و مشکین سایبان ابرو

هلالی شد تنم زین غم که با طغرای مشکینش — که باشد مه که بنماید ز طاق آسمان ابرو

همیشه چشم مستش را کمان حسن در زه باد — که از تشتی تیر او کشد بر مه کمان ابرو

روان گوشه گیران را جبینش طرفه گلزار ست — که بر طرف سمن زارش همی گردد چمان ابرو

رقیبان غافلند و ما ز آن چشم سیه هر دم — هزاران گونه پیغام است و حاجب در میان ابرو

دگر حور و پری را کس نگوید با چنین حسنی — که آن را اینچنین چشم است و این را آنچنان ابرو

تو کافر دل نمی‌بندی نقاب زلف و می‌ترسم — که محرابم بگرداند خم آن دلستان ابرو

اگر چه مرغ زیرک بود حافظ در هواداری
به تیر غمزه صیدش کرد چشم آن کمان ابرو

مزرع سبز فلک دیدم و داس مه نو — یادم از کشته خویش آمد و هنگام درو

گفتم ای بخت بخسبیدی و خورشید دمید — گفت با این همه از سابقه نومید مشو

تکیه بر اختر شب‌گرد مکن کاین عیار / تاج کاوس ببرد و کمر کیخسرو

گر روی پاک و مجرد چو مسیحا بفلک / از فروغ تو بخورشید رسد صد پرتو

آسمان گو مفروش این عظمت کاندر عشق / خرمن مه بجوی خوشه پروین بدو جو

گوشوار در و لعل ار چه گران دارد گوش / دور خوبی گذران است نصیحت بشنو

چشم بد دور ز خال تو که در عرصه حسن / بیدقی راند که برد از مه و خورشید گرو

هر که در مزرع دل تخم وفا سبز نکرد / زرد رویی کشد از حاصل خود گاه درو

اندر این دایره میباش چو دف حلقه بگوش / ور قفائی خوری از دایره خویش مرو

آتش زرق و ریا خرمن دین خواهد سوخت / حافظ این خرقه پشمینه بینداز و برو

ای در چمن خوبی رویت چو گل خودرو / چین شکن زلفت چون نافه چین خوشبو

ماهست رخت یا رب و مشکست خطت یا شب / سیم است برت یا عاج سنگست دلت یا رو

لعلت بدر دندان بشکست لب پسته / زلفت بخم چوگان بربود دلم چون گو

آن رایحه زلفست یا لخلخه عنبر / یا غالیه میساید در باغچه حسن او

گفتی سخن خود را با یار بباید گفت / ایکاش توانستم گفتن سخنی با او

بدگویی تو آن باشد کز یار کند منعت / گر یار نکو باشد مشنو سخن بدگو

بیدق بفتح با و فتح دال نقطه دار پیاده شطرنج و آن معرب پیاده است
چنانکه از مدار در رساله معربات و بهار عجم

با ما به ازاین مباش تا راز نگردد فاش — نبود بد اگر باشی با دلشدگان نیکو

استاد غزل سعدی است پیش همه کس اما
دارد سخن حافظ طرز سخن خاجو

مطرب خوش نوا بگو تازه بتازه نو بنو — باده دلگشا بجو تازه بتازه نو بنو
با صنمی چو لعبتی خوش بنشین بخلوتی — بوسه ستان بآرزو تازه بتازه نو بنو
بر ز حیات کی خوری گر نه مدام می خوری — باده بخور بیاد او تازه بتازه نو بنو
شاهد دلربای من میکند از برای من — نقش و نگار و رنگ و بو تازه بتازه نو بنو

باد صبا چو بگذری بر سر کوی آن پری
قصه حافظش بگو تازه بتازه نو بنو

از خون دل نوشتم نزدیک یار نامه — انی رأیت دهراً من هجرک القیامه
هر چند آزمودم از وی نبود سودم — من جرب المجرب حلت به الندامه
دارم من از فراقت در دیده صد علامت — لیست دموع عینی هذی لنا العلامه
پرسیدم از طبیبی احوال دوست گفتا — فی بعدها عذاب فی قربها سلامه
گفتم ملامت آرد گر گرد دوست گردم — والله ما رأینا حباً بلا ملامه
حال درون ریشم محتاج شرح نبود — خود می شود محقق از آب چشم خامه

باد صبا ز حالم تا که نقاب برداشت | کالشمس فی ضحاها تطلع من الغمامه

حافظ چو طالب آمد ساقی بیار جامی
حتی یذوق منها کاسا من الکرامه

از من جدا مشو که توام نور دیده‌ای | آرام جان و مونس قلب رمیده‌ای
از دامن تو دست ندارند عاشقان | پیراهن صبوری ایشان دریده‌ای
از چشم زخم دهر مبادت گزند از آنک | در دلبری بغایت خوبی رسیده‌ای
منعم کنی ز عشق وی ای مفتی زمان | معذور دارمت که تو او را ندیده‌ای

زاین سرزنش که کرد ترا دوست حافظا
بیش از گلیم خویش مگر پا کشیده‌ای

ای از فروغ رویت روشن چراغ دیده | مانند چشم مستت چشم جهان ندیده
همچون تو نازنینی سرتا بپا لطافت | گیتی نشان نداده ایزد نیافریده
هر زاهدی که دیده یاقوت میفروشت | سجاده ترک داده پیمانه درکشیده
در قصد خون عاشق ابرو و چشم شوخت | گر این کمین گشاده که آن کمان کشیده
تا کی کبوتر دل چون مرغ نیم بسمل | باشد ز تیغ هجرت در خاک و خون طپیده
از سوز سینه هردم دودم بسر برآید | چون عود چند باشم در آتش آرمیده

۳۶۵

گر دست من بگیری با خواجه باز گویم
گر عشوه دل ز حافظ چون برده بدید

ای که با سلسلهٔ زلف دراز آمده‌ای / فرصتت باد که دیوانه نواز آمده‌ای
آب و آتش بهم آمیخته‌ای از لب لعل / چشم بد دور که خوش شعبده باز آمده‌ای
ساعتی ناز مفرما و بگردان عادت / چون بپرسیدن ارباب نیاز آمده‌ای
آفرین بر دل نرم تو که از بهر ثواب / کشتهٔ غمزهٔ خود را بنماز آمده‌ای
زهد من با تو چه سنجد که بیغمای دلم / مست و آشفته بخلوتگه راز آمده‌ای
پیش بالای تو میرم چه بصلح و چه بجنگ / که بهر حال برازندهٔ ناز آمده‌ای

گفت حافظ دگرت خرقه شراب آلوده است
مگر از مذهب این طایفه باز آمده‌ای

چراغ روی ترا شمع گشت پروانه / مرا ز عشق تو با حال خویش پروانه
خرد که قید مجانین عشق میفرمود / ببوی حلقهٔ زلف تو گشت دیوانه
بمژده جان بصبا داد شمع در نفسی / ز شمع روی تواش چون رسید پروانه
ببوی زلف تو گر جان بباد رفت چه شد / هزار جان گرامی فدای جانانه
بر آتش رخ زیبای او بجای سپند / بغیر خال سیاهش که دید به دانه

در بعض نسخ مقطع این است

چه نقشها که برانگیختیم و سود نداشت
فسون ما بر او گشته است افسانه

مرا بدور لب دوست هست پیمانی
که بر زبان نبرم جز حدیث پیمانه

من غریب ز غیرت فتادم از پا دوش
نگار خویش چو دیدم بدست بیگانه

حدیث مدرسه و خانقه مگوی که باز
فتاده بر سر حافظ هوای میخانه

خنک نسیم معنبر شمامهٔ دلخواه
که در هوای تو برخاست بامداد پگاه

دلیل راه شو ای طایر خجسته لقا
که دیده آب شد از شوق خاک آن درگاه

منم که بی تو نفس میزنم زهی خجلت
مگر تو عفو کنی ورنه چیست عذر گناه

ببین شخص نزارم که غرق خون دل است
هلال را ز کنار افق کنند نگاه

ز دوستان تو آموخت در طریقت مهر
سپیده دم که صبا چاک زد شعار سیاه

بعشق روی تو روزی که از جهان بروم
ز تربتم بدمد سرخ گل بجای گیاه

مده بخاطر نازک ملالت از من زود
که حافظ تو همین لحظه گفت بسم الله

دامن کشان همی شد در شرب زر کشیده
صد ماه رو ز رشکش جیب قصب دریده

از تاب آتش می بر گرد عارضش خوی
چون قطره های شبنم بر برگ گل چکیده

یاقوت جانفزایش از آب لطف زاده — شمشاد خوش خرامش در ناز پروریده

لفظ فصیح شیرین قد بلند چابک — روی لطیف نازک چشم خوش کشیده

آن لعل دلکشش بین وان خنده پرآشوب — آن رفتن خوشش بین وان گام آرمیده

آن آهوی سیه چشم از دام ما برون شد — یاران چه چاره سازیم با این دل رمیده

تا کی کشم عتابت از چشم نیمخوابت — روزی کرشمه‌ای کن ای نور هر دو دیده

زنهار تا توانی اهل نظر میازار — دنیا وفا ندارد ای یار برگزیده

صد شکر باز گویم در بندگی خواجه — گر اوفتد به دستم آن میوه رسیده

هر بد که گفت دشمن در حق ما شنیدی — یارب که مدعی را بادا زبان بریده

گر خاطر شریفت رنجیده شد ز حافظ — باز آ که توبه کردیم از گفته و شنیده

در سرای مغان رفته بود و آب زده — نشسته پیر و صلائی به شیخ و شاب زده

سبوکشان همه در بندگیش بسته کمر — ولی ز طرف کله گوشه بر سحاب زده

فروغ جام و قدح نور ماه پوشیده — عذار مغبچگان راه آفتاب زده

گرفته ساغر عشرت فرشته رحمت — ز جرعه بر رخ حور و پری گلاب زده

ز شور و عربده شاهدان شیرین کار — شکر شکسته سمن ریخته رباب زده

عروس بخت در آن حجله با هزاران ناز — کشیده وسمه و بر برگ گل گلاب زده

سلام کردم و با من به روی خندان گفت — که ای خمارکش مفلس شراب زده

که این کند که تو کردی بضعف همت و رای — ز گنج خانه شده خیمه بر خراب زده

وصال دولت بیدار ترسمت ندهند — که خفته‌ٔ تو در آغوش بخت خواب زده

فلک جنیبه کش شاه نصرت الدین است — بیا ببین ملکش دست در رکاب زده

خرد که ملهم غیب است بهر کسب شرف — ز روی صدق صدش بوسه بر جناب زده

بیا بمیکده حافظ که بر تو عرضه کنم — هزار صف ز دعاهای مستجاب زده

دوش رفتم بدر میکده خواب آلوده — خرقه تر دامن و سجاده شراب آلوده

آمد افسوس کنان مغبچه باده فروش — گفت بیدار شو ای رهرو خواب آلوده

شست و شوئی کن و آنگه بخرابات خرام — تا نگردد ز تو این دیر خراب آلوده

بهوای لب شیرین دهنان چند کنی — جوهر روح بیاقوت مذاب آلوده

بطهارت گذران منزل پیری و مکن — خلعت شیب بتشریف شباب آلوده

آشنایان ره عشق در این بحر عمیق — غرقه گشتند و نگشتند بآب آلوده

پاک و صافی شو و از چاه طبیعت بدر آی — که صفائی ندهد آب تراب آلوده

بگفتم ای جان جهان دفتر گل عیبی نیست | که شود وقت بهار از می ناب آلوده

گفت حافظ برو و نکته به یاران مفروش
آه از این لطف به انواع عتاب آلوده

سحرگاهان که مخمور شبانه | گرفتم باده با چنگ و چغانه
نهادم عقل را زاد ره از می | ز شهر هستیش کردم روانه
نگار میفروشم عشوه‌ای داد | که ایمن گشتم از مکر زمانه
ز ساقی کمان ابرو شنیدم | که ای تیر ملامت را نشانه
نبندی زان میان طرفی کمروار | اگر خود را ببینی در میانه
برو این دام بر مرغی دگر نه | که عنقا را بلند است آشیانه
ندیم و مطرب و ساقی همه اوست | خیال آب و گل در ره بهانه
که بندد طرف وصل از حسن شاهی | که با خود عشق ورزد جاودانه
بده کشتی می تا خوش برآییم | از این دریای ناپیدا کرانه
سرا خالی است از بیگانه می نوش | که نبود جز تو ای مرد یگانه

وجود ما معمایی است حافظ
که تحقیقش فسون است و فسانه

عید است و موسم گل ساقی بیار باده — هنگام گل که دیده است بی می قدح نهاده

زین زهد و پارسائی بگرفت خاطر من — ساقی پیاله ده تا دل شود گشاده

واعظ که دی نصیحت میکرد عاشقان را — امروز دیدمش مست تقوی بباد داده

این یکدو روز دیگر گل را غنیمتی دان — گر عاشقی طرب جو با ساقیان ساده

در مجلس صبوحی دانی چه خوش نماید — عکس عذار ساقی بر جام می فتاده

گل رفت ای حریفان غافل چرا نشینید — بی بانگ رود و چنگی بی یار و جام باده

مطرب چو پرده سازد شاید اگر بخواند
از طرز شعر حافظ در بزم شاهزاده

عیشم مدام است از لعل دلخواه — کارم بکام است الحمدلله

ای بخت سرکش تنگش ببر کش — که جام زرکش که لعل دلخواه

ما را بمستی افسانه کردند — پیران جاهل شیخان گمراه

از قول زاهد کردیم توبه — وز فعل عابد استغفرالله

جانا چگویم شرح فراقت — چشمی و صد نم جانی و صد آه

کافر مبیناد این غم که دیده است — از قامتت سرو از عارضت ماه

رو بر نتابم از راه خدمت — سر بر ندارم از خاک درگاه

از صبر عاشق خوشتر نباشد | صبر از خدا خواه صبر از خدا خواه
دلق ملمع زنار راه است | صوفی نداند این رسم و این راه
دیشب برویش خوش بود وقتم | از وصل جانان صد لوحش الله

شوق رخت برد از یاد حافظ
ورد شبانه درس سحرگاه

گر تیغ بارد در کوی آن ماه | گردن نهادیم الحکم لله
من رند و عاشق آنگاه توبه | استغفر الله استغفر الله
آیین تقوی ما نیز دانیم | لیکن چه چاره با بخت گمراه
ما شیخ و زاهد کمتر شناسیم | یا جام باده یا قصه کوتاه
مهر تو عکسی بر ما نیفکند | آیینه رویا آه از دلت آه
الصبر مر و العمر فان | یا لیت شعری حتی م القاه
عاشق چه نالی گر وصل خواهی | خون بایدت خورد در گاه و بیگاه

حافظ نبودی زینگونه بیدل
گر می شنیدی پند نکوخواه

ناگهان پرده برانداخته یعنی چه | مست از خانه برون تاخته یعنی چه

شاه خوبانی و منظور گدایان شده‌ای / قدر این مرتبه نشناخته‌ای یعنی چه

زلف در دست صبا گوش به پیغام رقیب / این چنین با همه درساخته‌ای یعنی چه

نه سر زلف خود اول تو بدستم دادی / بازم از پای درانداخته‌ای یعنی چه

سخنت رمز دهان گفت و کمر سر میان / زین میان تیغ بما آخته‌ای یعنی چه

هر کس از مهره مهر تو بنقشی مشغول / عاقبت با همه کج باخته‌ای یعنی چه

حافظا در دل تنگت چو فرود آید یار / خانه از غیر نپرداخته‌ای یعنی چه

نصیب من چو خرابات کرده است اله / در این میانه بگو زاهدا مرا چه گناه

کسی که در ازلش جام می نصیب افتاد / چرا بحشر کنند این گناه از او درخواه

بگو بزاهد سالوس خرقه پوش دوروی / که دست زرق دراز است و آستین کوتاه

تو خرقه را ز برای ریا همی پوشی / که تا بزرق بری بندگان حق از راه

غلام همت رندان بی سر و پایم / که هر دو کون نیرزد به پیششان یک کاه

مراد من ز خرابات چونکه حاصل شد / دلم ز مدرسه و خانقاه گشت سیاه

برو گدای در هر گدای شو حافظ / تو این مراد نیابی مگر بشیء لله

کسی که در ازلش که غرض روز قسمت باشد در قسمت جام معرفت نصیب افتاده و وقوع

بقیه حاشیه در صفحه آتیه

وصال او ز عمر جاودان به — خداوندا مرا آن ده که آن به

بشمشیرم زد و با کس نگفتم — که راز دوست از دشمن نهان به

شبی میگفت چشم من ندیده — ز مروارید گوشم در جهان به

ولا دایم گدای کوی او باش — بحکم آنکه دولت جاودان به

بخلدم زاهدا دعوت مفرمای — که این سیب زنخ زان بوستان به

بداغ بندگی مردن درین در — بجان او که از ملک جهان به

گلی کان پایمال سرو ما گشت — بود خاکش ز خون ارغوان به

خدا را از طبیب من بپرسید — که آخر کی شود این ناتوان به

جوانا سر متاب از پند پیران — که رای پیر از بخت جوان به

اگر چه زنده رود آب حیاتست — ولی شیراز ما از اصفهان به

سخن اندر دهان دوست گوهر
ولیکن گفته حافظ از آن به

ای غالیه خط گر سوی ما نامه نوشتی — گردون ورق هستی ما در ننوشتی

هر چند که هجران ثمر وصل بر آرد — دهقان ازل کاشکی این تخم نکشتی

آمرزش نقد است کسی را که درینجا — یاری است چو حوری و سرائی چو بهشتی

مفروش بباغ ارم و نخوت شداد / یک شیشه می و نوش لبی و لب کشتی

تنها نه منم کعبه دل بتکده کرده / در هر قدمی صومعه هست و کنشتی

در مصطبه عشق تنعم نتوان کرد / چون بالش زر نیست بسازیم بخشتی

کلک تو مریزاد و زبان شکرینش / مهر از تو ندیدار جوابی بنوشتی

معمار وجود از زدی رنگ نو عشق / در آب محبت گل آدم نسرشتی

تا کی غم دنیای دنی ای دل دانا / حیف است ز خوبی که شود عاشق زشتی

آلودگی خرقه خرابی جهان است / کو راهروی پاکدلی خوب سرشتی

از دست چرا هشت سر زلف تو حافظ / تقدیر چنین بود چه کردی که نهشتی

اتت روائح رند الحمی و زاد غرامی / من المبلغ عنی الی سعاد سلامی

پیام دوست شنیدن سعادتست و سلامت / فدای خاک در دوست باد جان گرامی

بیا بشام غریبان و آب دیدهٔ من بین / بسان باده صافی در آبگینه شامی

اذا تغرب عن ذی الاراک طائر خیر / فلا تفرد عن روضها انین حمام

خوشا دمی که در آئی و گویمت بسلامت / قدمت خیر قدوم نزلت خیر مقام

بسی نماند که روز فراق سر آید / رأیت من هضبات الحمی قباب خیام

شور و روض جمع روضه یعنی مرغزار است داور

من ارچه هیچ ارم سزای خدمت شاهان
زهر کار صوابم قبول کن بغلامی

امید هست که زودت بکام خویش ببینم
تو شاد گشته بفرمان دهی و من بغلامی

بعدت منک و قد صرت ذائبا کهلال
اگرچه روی چو ماهت ندیده ام بتمامی

وان دعیت بنجد و صرت ناقص عهد
فما تطیب نومی و ما استطاب منامی

چو سلک در خوشابست نظم شعر تو حافظ
که گاه لطف سبق میبرد ز نظم نظامی

اکنون که ز گل باغ چمن شد چو بهشتی
ساقی می گلگون بطلب بر لب کشتی

زنگ غمت از دل می گلرنگ زداید
بشنو که چنین گفت مرا پاک سرشتی

گر محتسبت بر کدوی باده زند سنگ
بشکن تو کدوی سر او نیز بخشتی

جهل من و علم تو فلک را چه تفاوت
آنجا که بصر نیست چه خوبی و چه زشتی

بر خاک در خواجه که ایوان جلال است
گر بالش زر نیست بسازیم بخشتی

ترسابچهٔ دوش بمستی گفت که حافظ
حیف است که بر دم کند آهنگ کنشتی

ای باد نسیم یار داری
زان نفحه مشکبار داری

زنهار مکن دراز دستی
با طرهٔ او چکار داری

ای گل تو کجا و روی زیبایش — او مشک و تو خار بار داری

ریحان تو کجا و خط سبزش — او تازه و تو غبار داری

نرگس تو کجا و چشم مستش — او سرخوش و تو خمار داری

ای سرو تو با قد بلندش — در باغ چه اعتبار داری

ای عقل تو با وجود عشقش — در دست چه اختیار داری

روزی برسی بوصل حافظ
گر طاقت انتظار داری

ای بیخبر بکوش که صاحب خبر شوی — تا راه بین نباشی کی راهبر شوی

در مکتب حقایق پیش ادیب عشق — هان ای پسر بکوش که روزی پدر شوی

دست از مس وجود چو مردان ره بشوی — تا کیمیای عشق بیابی و زر شوی

خواب و خورت ز مرتبه عشق دور کرد — آنگه رسی بدوست که بیخواب و خور شوی

گر نور عشق حق بدل و جانت اوفتد — بالله کز آفتاب فلک خوبتر شوی

از پای تا سرت همه نور خدا شود — در راه ذو الجلال چو بی پا و سر شوی

بنیاد هستی تو چو زیر و زبر شود — در دل مدار هیچ که زیر و زبر شوی

گر در سرت هوای وصال است حافظا — باید که خاک درگه اهل بصر شوی

ای بیخبر الخ
[illegible]
[illegible]
اجهد ولا تکسل ولا تک غافلا
فندامة العقبی لمن یتکاسل

ای پادشه خوبان داد از غم تنهایی
دل بی تو بجان آمد وقتست که بازآیی

ای درد توام درمان در بستر ناکامی
وی یاد توام مونس در گوشه تنهایی

مشتاقی و مهجوری دور از تو چنانم کرد
کز دست بخواهد شد پایان شکیبایی

دایم گل این بستان شاداب نمی‌ماند
دریاب ضعیفان را در وقت توانایی

در دایره قسمت ما نقطه پرگاریم
لطف آنچه تو اندیشی حکم آنچه تو فرمایی

فکر خود و رای خود در عالم رندی نیست
کفر است در این مذهب خودبینی و خودرایی

یارب بکه بتوان گفت این نکته که در عالم
رخساره بکس ننمود آن شاهد هرجایی

دیشب گله زلفش با باد همی‌گفتم
گفتا غلطی بگذر زین فکرت سودایی

صد باد صبا آنجا با سلسله می‌رقصند
این است حریف ای دل تا باد نپیمایی

ساقی چمن گل را بی روی تو رنگی نیست
شمشاد خرامان کن تا باغ بیارایی

زین دایره مینا خونین جگرم می ده
تا حل کنم این مشکل در ساغر مینایی

حافظ شب هجران شد بوی خوش صبح آمد
شادیت مبارکباد ای عاشق شیدایی

ای در رخ تو پیدا انوار پادشاهی
در فکرت تو پنهان صد حکمت الهی

کلک تو بارک الله بر ملک و دین گشاده — صد چشمه آب حیوان از قطره سیاهی

بر اهرمن نتابد انوار اسم اعظم — ملک آن تست و خاتم فرما هر آنچه خواهی

در حشمت سلیمان هر کس که شک نماید — بر عقل و دانش او خندند مرغ و ماهی

تیغی که آسمانش از فیض خود دهد آب — تنها جهان بگیرد بی منت سپاهی

گر پرتوی ز تیغت بر کان و معدن افتد — یاقوت سرخ رو را بخشند رنگ کاهی

دانم دلت ببخشد بر اشک شب نشینان — گر حال ما بپرسی از باد صبحگاهی

ساقی بیار آبی از چشمه خرابات — تا خرقها بشوییم از عجب خانقاهی

باز ار چه گاهگاهی بر سر نهد کلاهی — مرغان قاف دانند آیین پادشاهی

در دودمان آدم تا وضع سلطنت هست — مثل تو کس ندیدست این علم را کماهی

کلک تو خوش نویسد در شان یار و اغیار — تعویذ جان فزایی افسون عمر کاهی

ای عنصر تو مخلوق از کیمیای عزت — وی دولت تو ایمن از صدمت تباهی

جایی که برق عصیان بر آدم صفی زد — ما را چگونه زیبد دعوی بی گناهی

یا ملجأ البرایا یا واهب العطایا — عطفاً علی مقلٍّ حلّت به الدواهی

جور از فلک نیاید تا تو ملک صفاتی — ظلم از جهان برون شد تا تو جهان پناهی

حافظ چو دوست از تو گه گاه برد نامی — رنجش ز بخت منما بازآ به عذرخواهی

ای دل آن به که خراب از می گلگون باشی
بی زر و گنج بصد حشمت قارون باشی

در مقامی که صدارت بفقیران بخشند
چشم دارم که بجاه از همه افزون باشی

تاج شاهی طلبی گوهر ذاتی بنما
ور خود از گوهر جمشید و فریدون باشی

در ره منزل لیلی که خطرهاست بجان
شرط اول قدم آن است که مجنون باشی

کاروان رفت و تو در خواب و بیابان در پیش
کی روی ره ز که پرسی چکنی چون باشی

نقطه عشق نمودم بتو هان سهو مکن
ورنه چون بنگری از دایره بیرون باشی

ساغری نوش کن و جرعه بر افلاک فشان
تا بچند از غم ایام جگر خون باشی

حافظا از فقر مکن ناله که گر شعر این است
هیچ خوشدل نپسندد که تو محزون باشی

ای دل بکوی عشق گذاری نمیکنی
اسباب جمع داری و کاری نمیکنی

چوگان کام در کف و گوئی نمیزنی
بازی چنین بدست و شکاری نمیکنی

این خون که موج میزند اندر جگر چرا
در کار رنگ و بوی نگاری نمیکنی

مشکین از آن نشد دم خلقت که چون صبا
بر خاک کوی دوست گذاری نمیکنی

گر دیگران بجان غم جانان خریده‌اند
ایدل تو این معامله باری نمیکنی

ترسم که از این چمن نبری آستین گل / کز گلبنش تحمل خاری نمیکنی

در آستین کام تو صد نافه مدرج / وان را فدای طره یاری نمیکنی

ساغر لطیف و دلکش و می افکنی بخاک / واندیشه از بلای خماری نمیکنی

حافظ برو که بندگی بارگاه دوست / گر جمله میکنند تو باری نمیکنی

ای دل گر از آن چاه زنخدان بدر آیی / هر جا که روی زود پشیمان بدر آیی

هشدار که گر وسوسه عقل کنی گوش / آدم صفت از روضه رضوان بدر آیی

تاکی چو صبا بر تو گمارم دم همت / کز غنچه چو گل خرم و خندان بدر آیی

در تیره شب هجر تو جانم بلب آمد / وقت است که همچون مه تابان بدر آیی

جان میدهم از حسرت دیدار چون صبح / باشد که چو خورشید درخشان بدر آیی

شاید که بآبی فلکت دست بگیرد / گر تشنه لب از چشمه حیوان بدر آیی

در خانه غم چند نشینی بملامت / وقت است که از دولت سلطان بدر آیی

بر خاک درت بسته ام از دیده دو صد جوی / تا بو که تو چون سرو خرامان بدر آیی

حافظ مبر امید که آن یوسف مصری / باز آید و از کلبه احزان بدر آیی

ای روضه بهشت ز کویت حکایتی | شرح جمال حور ز رویت روایتی

انفاس عیسی از لب لعلت لطیفه‌ای | وآب خضر ز نوش دهانت کنایتی

کی عطر سای مجلس روحانیان شدی | گل را اگر نه بوی تو کردی رعایتی

در آرزوی خاک در دوست سوختیم | یاد آور ای صبا که نکردی حمایتی

در آتش از خیال رخش دست میدهد | ساقی بیا که نیست ز دوزخ شکایتی

بوی دل کباب من آفاق را گرفت | وین آتش درون بکند هم سرایتی

ای دل بهرزه دانش و دینت ز دست رفت | صد مایه داشتی و نکردی کفایتی

هر پاره از دل من و از غصه قصه‌ای | هر سطری از خصال تو وز رحمت آیتی

دانی مراد حافظ ازین آه و ناله چیست

از تو کرشمه‌ای وز خسرو عنایتی

ای ز شرم عارضت گل کرده خوی | در عرق پیش عقیقت جام می

ژاله بر لاله است یا بر گل گلاب | یا بر آتش آب یا بر روت خوی

می شد از چشم آن کمان ابرو دل | از پیش میرفت و گم میکردی پی

امشب از زلفش نخواهم داشت دست | رو مؤذن بانگ بیزن که حی

در بنی عامر بسی مجنون شوند | گر برون آید دگر لیلی ز حی

یعنی حی علی الصلوة و حی علی الفلاح و حی علی خیر العمل

بلکه شعرای آن است

نی دمی لب بر لب مطرب نهاد | چنگ را در زیر ناخن کردنی

انکه بهر جرعهٔ جان میدهد | جان از او بستان و جامی ده بوی

عود در آتش نه و منقل بسوز | غم مخور از شدت سرمای دی

با تو زین پس گر فلک خواری کند | باز گو در حضرت دارای ری

خسرو آفاق بخشش گر عطا | نامه حاتم ز نامش گشت طی

چنگ را بر دست مطرب نه دمی | گوش کش بخراش و بخروشم ز وی

جام می پیش آر و چون حافظ مخور
غم که جم کی بود یا کاوس کی

ایکه بر ماه از خط مشکین نقاب انداختی | لطف کردی سایهٔ بر آفتاب انداختی

تا چه خواهد کرد با ما آب و رنگ عارضت | حالیا نیرنگ نقش خود در آب انداختی

گوی خوبی بردی از خوبان خلخ شاد باش | جام کیخسرو طلب کافراسیاب انداختی

گرچه از مستی خرابم طاعت من رد مکن | کاندرین شغلم بامید ثواب انداختی

گنج عشق خود نهادی در دل ویران من | سایه دولت بر این کنج خراب انداختی

خواب بیدار آن بستی انکه از نقش خیال | تهمتی بر شبروان خیل خواب انداختی

پرده از رخ بر فکندی یک نظر در جلوه گاه | وز حیا حور و پری را در حجاب انداختی

از برای صید دل در گردنم زنجیر زلف | چون کمند خسرو مالک رقاب انداختی
نصرت الدین شاه یحیی انکه تاج آفتاب | از سر تعظیم و قدرت در تراب انداختی
زینهار از آب شمشیرت که شیر از آن | تشنه لب گشتی نهنگان را در آب انداختی
باده نوش از جام عالم بین که بر اورنگ جم | شاهد مقصود را از رخ نقاب انداختی
هر کسی با شمع رخسارت بوجهی عشق باخت | زین میان پروانه را در اضطراب انداختی
از فریب نرگس مخمور و چشم می پرست
حافظ خلوت نشین را در شراب انداختی

ایکه دایم بخویش مغروری | گر ترا عشق نیست معذوری
گرد دیوانگان عشق مگرد | که بعقل و عقیله مشهوری
مستی عشق نیست در سر تو | رو که تو مست آب انگوری
روی زرد است و آه درد آلود | عاشقان را گواه رنجوری
بگذر از ننگ و نام خود حافظ
ساغر می طلب که مخموری

ایکه در کشتن ما هیچ مدارا نکنی | سود و سرمایه بسوزی و محابا نکنی
دردمندان غمت زهر هلاهل دارند | قصد این قوم خطا باشد هان تا نکنی

رنج ما را که توان برد بیک گوشهٔ چشم
شرط انصاف نباشد که مداوا نکنی

دیدهٔ ما چو بامید تو دریاست چرا
بتفرج گذری بر لب دریا نکنی

نقل هر جور که از خلق کریمت گویند
قول صاحب غرضانست تو اینها نکنی

بر تو گر جلوه کند شاهد ما ای زاهد
از خدا جز می و معشوق تمنا نکنی

حافظا سجده بمحراب دو ابروش کن
که دعائی ز سر صدق جز آنجا نکنی

ایکه در کوی خرابات مقامی داری
جم وقت خودی ار دست بجامی داری

ایکه با زلف و رخ یار گذاری شب و روز
فرصتت باد که خوش صبحی و شامی داری

ای صبا سوختگان بر سر ره منتظرند
اگر از یار سفر کرده پیامی داری

بوی جان از لب خندان قدح می شنوم
بشنو ای خواجه اگر زانکه مشامی داری

کام ار میطلبد از تو غریبی چه شود
توئی امروز در این شهر که نامی داری

خال سرسبز تو خوش دانهٔ عیشیست ولی
بر کنار چمنش وه که چه دامی داری

تو بهنگام وفا گرچه ثباتیت نبود
میکنم شکر که بر جور دوامی داری

مهربان شد فلک و ترک جفاکاری گفت
توئی ای جان که در این شیوه خرامی داری

بس دعای سحرت حافظ جان خواهد بود
تو که چون حافظ شبخیز غلامی داری

ای که مهجوری عشاق روا میداری
بندگان را ز بر خویش جدا میداری

تشنهٔ بادیه را هم به زلالی دریاب
به امیدی که در این ره به خدا میداری

دل ربودی و بحل کردمت ای جان لیکن
به از این دار نگاهش که مرا میداری

ساغر ما که حریفان دگر مینوشند
ما تحمل نکنیم ار تو روا میداری

ای مگس عرصهٔ سیمرغ نه جولانگه تست
عرض خود میبری و زحمت ما میداری

تو به تقصیر خود افتادی از این در محروم
از که مینالی و فریاد چرا میداری

حافظ خام طمع شرمی از این قصه بدار
کار نا کرده چه امید عطا میداری

بادیه صحرا و بیابان
زلال بضم اول آب صاف و شیرین را

این خرقه که من دارم در رهن شراب اولی
وین دفتر بی معنی غرق می ناب اولی

چون عمر تبه کردم چندانکه نگه کردم
در کنج خراباتی افتاده خراب اولی

چون مصلحت اندیشی دور است ز درویشی
هم سینه پر آتش به هم دیده پر آب اولی

من حال دل زاهد با خلق نخواهم گفت
کاین قصه اگر گویم با چنگ و رباب اولی

تا بی سر و پا باشد اوضاع فلک زین سان
در سر هوس ساقی در دست شراب اولی

از همچو تو دلداری دل بر نکنم آری
گر تاب کشم باری زان زلف بتاب اولی

چون پیر شدی حافظ از میکده بیرون رو
رندی و هوسناکی در عهد شباب اولی

با مدعی مگویید اسرار عشق و مستی
تا بیخبر بمیرد در رنج خود پرستی

با ضعف و ناتوانی همچون نسیم خوش باش
بیماری اندر این ره خوشتر ز تندرستی

تا فضل و علم بینی بی معرفت نشینی
یک نکته‌ات بگویم خود را مبین که رستی

در آستان جانان از آسمان میندیش
کز اوج سربلندی افتی بخاک پستی

عاشق شوار نه روزی کار جهان سرآید
ناخوانده نقش مقصود از کارگاه هستی

آن روز دیده بودم این فتنه‌ها که برخاست
کز سرکشی زمانی با ما نمی‌نشستی

خار ارچه جان بکاهد گل عذر آن بخواهد
سهل است تلخی می در جنب ذوق مستی

صوفی پیاله پیما زاهد قرابه پرکن
ای کوته آستینان تا کی دراز دستی

در حلقه مغانم دوش آن پیر چه خوش گفت
با کافران چه کارت گر بت نمی‌پرستی

در مذهب طریقت خامی نشان کفر است
آری طریق رندان چالاکی است و چستی

سلطان با خدا را زلفت شکست ما را
تا کی کند سیاهی چندین دراز دستی

گر خرقه به بینی مشغول کار خود باش
هر قبله که باشد بهتر ز خود پرستی

در گوشه سلامت مستور چون توان بود
تا نرگس تو گوید با ما رموز مستی

عشقت بدست طوفان خواهد سپرد ایجان
چون برق ازین کشاکش پنداشتی که رستی

از راه دیده حافظ تا دید زلف پستت
باجمله سربلندی شد پایمال پستی

بجان او که گرم دسترس بجان بودی
کمینه پیشکش بندگانش آن بودی

وگر دلم نشدی پای بند طرهٔ او
کیم قرار درین تیره خاکدان بودی

برخ چو مهر فلک بی نظیر آفاق است
بدل دریغ که یک ذره مهربان بودی

بگفتمی که بها چیست خاک پای ترا
اگر حیات گرانمایه جاودان بودی

بخواب نیز نمی‌بینمش چه جای وصال
چو این نبودی ای کاش باری آن بودی

درآمدی ز درم کاشکی چو لمعهٔ نور
که بر دو دیده ما حکم او روان بودی

به بندگی قدش سرو معترف گشتی
اگر چو سوسن آزاده ده زبان بودی

ز پرده ناله حافظ برون کی افتادی
اگر نه همدم مرغان صبح خوان بودی

بچشم کرده‌ام ابروی ماه سیمائی
خیال سبز خطی نقش بسته‌ام جائی

زمام دل بکسی داده‌ام من مسکین
که نیستش بکس از تاج و تخت پروائی

سرم ز دست شد و چشم انتظارم سوخت
در آرزوی سر و چشم مجلس آرائی

زهی کمال که منشور عشقبازی من
از آن کمانچه ابرو رسد بطغرائی

مرا که از رخ تو ماه در شبستان است
کجا بود بفروغ ستاره پروائی

گدراست دل آتش بخرقه خواهم زد
بیا ببین تو اگر میکنی تماشائی

بروز واقعه تابوت ما ز سرو کنید
که مرده‌ایم بداغ بلند بالائی

در آن مقام که خوبان بغمزه تیغ زنند
عجب مکن سری کوفتاده در پائی

فراق و وصل چه باشد رضای دوست طلب
که حیف باشد ازو غیر او تمنائی

ز شوق سر بدر آرند ماهیان از آب
اگر سفینهٔ حافظ رسد بدریائی

پدید آمد رسوم بیوفائی
نماند از کس نشان آشنائی

برند از فاقه پیش هر خسیسی
کنون اهل هنر دست گدائی

کسی کو فاضل است امروز در دهر
نمی بیند ز غم یکدم رهائی

کسی کو جاهل است اندر تنعم
متاع او بود هردم بهائی

اگر شاعر بخواند شعر چون آب
که دل را زو فزاید روشنائی

نبخشندش جوی از بخل و امساک
اگر خود فی المثل باشد سنائی

خرد در گوش هوشم دوش میگفت
برو صبری بکن در بی نوائی

طغرا: بضم اول نوعی از خط پیچیده که بر آن خط بر فرمان پادشاهان القاب نویسند مثل السلطان الاعظم الاعدل و داور

سفینه: بمعنی اشعار

بیا حافظ بجان این پند بنیوش
که گر از پا بیفتی بر سر آئی

بروزاهد بامیدی داری
که دارم همچنان امیدواری

بجز ساغر که دارد لاله در دست
بیا ساقی بیاور تا چه داری

مرا در رشته دیوانگان کش
که مستی خوشتر است از هوشیاری

بپرهیز از من ای صوفی بپرهیز
که کردم توبه از پرهیزکاری

بیا دل در خم گیسوی او بند
اگر خواهی خلاص و رستگاری

بوقت گل خدا را توبه بشکن
که عهد گل ندارد استواری

عزیزا نو بهار عمر بگذشت
چو بر طرف چمن باد بهاری

بیا حافظ به پند تلخ کن گوش
چرا عمری بغفلت میگذاری

بشنو این نکته که خود را زغم آزاده کنی
خون خوری گر طلب روزی ننهاده کنی

آخر الامر گل کوزه گران خواهی شد
حالیا فکر سبو کن که پر از باده کنی

جهد بنما که در ایام گل و عهد شباب
عیش با آدمی چند پریزاده کنی

تکیه بر جای بزرگان نتوان زد بگزاف
مگر اسباب بزرگی همه آماده کنی

اجرها باشدت ای خسرو شیرین حرکات
گر نگاهی سوی فرهاد دل افتاده کنی

خاطرت کی رقم فیض پذیرد هیهات
مگر از نقش پراکنده ورق ساده کنی

ای صبا بندگی خواجه جلال الدین کن
که جهان پر سمن و سوسن آزاده کنی

کار خود گر بخدا بازگذاری حافظ
ای بسا عیش که با بخت خداداده کنی

بصوت بلبل و قمری اگر ننوشی می
علاج کی کنمت آخر الدواء الکی

ذخیره بنه از رنگ و بوی فصل بهار
که میرسند ز ره رهزنان بهمن و دی

زمانه هیچ نبخشد که باز نستاند
مجو ز سفله مروت که شیئه لاشی

چو گل نقاب برافکند و مرغ زد هوهو
منه ز دست پیاله چه میکنی هی هی

خزینه داری میراث خوارگان کفر است
بقول مطرب و ساقی بفتوی دف و نی

چو هست آب حیاتت بدست تشنه ممیر
فلا تمت و من الماء کل شیء حی

نوشته اند بر ایوان جنت الماوی
که هر که عشوه دنیا خرید وای بوی

سخا نماند سخن طی کنم بیا ساقی
بده بشادی روح و روان حاتم طی

شکوه سلطنت و حکم کی ثباتی داشت
ز تخت جم سخنی مانده است و افسر کی

بخیل بوی خدا نشنود بیا حافظ
پیاله گیر و کرم کن که الضمان علی

شی است ای وخلقنا من الماء کل حیوان او صیرنا کل شی حی بسبب من الماء و آور

بفراغ دل زمانی نظری بماهرویی
به از آنکه چتر شاهی همه روز های و هویی

بخدا که رشکم آید بدو چشم روشن خود
که نظر دریغ باشد بچنین لطیف رویی

دل من شد و ندانم چه شد آن غریب ما را
که گذشت عمر و نامد خبری ز هیچ سویی

نفسم باخر آمد نظرم ندید سیرت
بجز این نماند ما را هوسی و آرزویی

مکن ای صبا مشوش سر زلف آن پری را
که هزار جان حافظ بفدای تار مویی

بگرفت کار حسنت چون عشق من کمالی
خوش باش زانکه نبود این هر دو را زوالی

در وهم می نگنجد کاندر تصور عقل
آید بهیچ معنی زین خوبتر مثالی

شد حظ عمر حاصل گر زانکه با تو ما را
یکدم بعمر روزی روزی شود وصالی

آندم که با تو باشم یک سال هست روزی
وآندم که بی تو باشم یک روز هست سالی

چون من خیال رویت جانا بخواب بینم
کز خواب می نبیند چشمم بجز خیالی

رحم آر بر دل من کز مهر روی خوبت
شد شخص ناتوانم باریک چون هلالی

حافظ مکن شکایت گر وصل یار خواهی
زین بیشتر بباید بر هجر احتمالی

بلبل ز شاخ سرو بگلبانگ پهلوی · میخواند دوش درس مقامات معنوی
یعنی بیا که آتش موسی نمود گل · تا از درخت نکته توحید بشنوی
مرغان باغ قافیه سنجند و بذله گو · تا خواجه می خورد بغزلهای پهلوی
جمشید جز حکایت جام از جهان نبرد · زنهار دل مبند بر اسباب دنیوی
خوش فرش بوریا و گدائی و خواب امن · کاین عیش نیست درخور اورنگ خسروی
درویشم و گدا و برابر نمیکنم · پشمین کلاه خویش بصد تاج خسروی
این قصه عجب شنو از بخت واژگون · ما را بکشت یار بانفاس عیسوی
چشمت بغمزه خانه مردم خراب کرد · مخموریت مباد که خوش مست میروی
دهقان سالخورده چه خوش گفت با پسر · کای نور چشم من بجز از کشته ندروی
می خور بشعر بنده که دلتنگیت مباد · بعد از تو خاک بر سر اسباب دنیوی

ساقی مگر وظیفه حافظ زیاده داد
کاشفته گشت طره دستار مولوی

بیا با ما مورز این کینه داری · که حق صحبت دیرینه داری
نصیحت گوش کن کاین در بسی به · از آن گوهر که در گنجینه داری
بفریاد خمار مفلسان رس · خدا را گر می دوشینه داری

ولیکن کی نمائی رخ برندان / تو کز خورشید و مه آئینه داری

بد رندان مگو ای شیخ و هشدار / که با حکم خدائی کینه داری

نمی‌ترسی ز آه آتشینم / تو دانی خرقهٔ پشمینه داری

ندیدم خوشتر از شعر تو حافظ / بقرآنی که اندر سینه داری

بیار باده و بازم رهان ز رنجوری / که هم بباده توان کرد دفع مخموری

بهیچ وجه نباشد فروغ مجلس انس / مگر بروی نگار و شراب انگوری

ز سحر غمزهٔ فتان خویش غره مباش / که از سموم و سودی بداشت مغروری

بیت

بیک فریب بداد آدم صلاح خویش از دست / دریغ از آن همه زهد و صلاح و مستوری

ادیب چند نصیحت کنی که عشق مباز / اگرچه نیست ادب این سخن بدستوری

بعشق زنده بود جان مرد صاحبدل / اگر تو عشق نداری برو که معذوری

رسید دولت وصل و گذشت محنت هجر / نهاد کشور دل باز رو بمعموری

بهر کسی نتوان گفت راز خود حافظ / مگر بدانکه کشیده است محنت دوری

تورا که هرچه مراد است در جهان داری / چه غم ز حال من زار ناتوان داری

[illegible] حافظ قرآن بوده [illegible]

بخواه جان و دل از بنده و روان بستان
که حکم بر سر آزادگان روان داری

بنوش می چو سبکروحی ای حریف مدام
علی الخصوص در این دم که سرگران داری

بیاض روی ترا نیست نقش درخور از آنک
سوادی از خط مشکین بر ارغوان داری

میان نداری و دارم عجب که هر ساعت
میان مجمع خوبان کنی میان داری

مکن عتاب از این بیش و جور بر دل من
بکن هر آنچه توانی که جای آن داری

باختیار اگرت صد هزار تیر جفاست
بقصد جان من خسته در کمان داری

بکش جفای رقیبان مدام و دل خوشدار
که سهل باشد اگر یار مهربان داری

وصال دوست گرت دست میدهد روزی
برو که هر چه مراد است در جهان داری

چو ذکر لعل لبت میکنم خسرو گوید
حدیث یا شکر است اینکه در دهان داری

چو گل بدامن از این باغ میبری حافظ
چه غم ز ناله و فریاد باغبان داری

تو مگر بر لب جوئی ز هوس بنشینی
ورنه هر فتنه که بینی همه از خود بینی

بخدائی که توئی بنده بگزیده او
که بجای من بیدل دگری نگزینی

صبر بر جور رقیبت چکنم گر نکنم
عاشقان را نبود چاره بجز مسکینی

ادب و شرم ترا خسرو مه رویان کرد
آفرین بر تو که شایسته صد تحسینی

عجب از لطف تو ای گل که نشینی با خار
ظاهرا مصلحت وقت در آن می بینی

عجبم آید که خرامی بتماشای چمن
که تو خوشتر ز گل و تازه تر از نسرینی

گر امانت بسلامت ببرم باکی نیست
بی دلی سهل بود گر نبود بیدینی

باد صبحی بهوایت ز گلستان برخاست
که تو خوشبو چو گل سوری و چون نسرینی

سخن بیغرض از بنده مخلص بشنو
ای که منظور بزرگان حقیقت بینی

نازنینی چو تو پاکیزه رخ و پاک نهاد
بهتر آن است که با مردم بد ننشینی

شیشه بازی سرشکم نگری از چپ و راست
گر بدین منظر بینش نفسی بنشینی

بعد ازین ما و گدائی بسر منزل عشق
راهرو را نبود چاره بجز مسکینی

تو بدین دلکشی و نازکی ای مایه ناز
لایق بزمگه خواجه جلال الدینی

سیل این اشک روان صبر دل حافظ برد
بلغ الطاقة یا مقلة عینی بینی

جان فدای تو که هم جانی و هم جانانی
هر که شد خاک درت رست ز سرگردانی

سر سری از سر کوی تو نیارم برخاست
کار دشوار نگیرند بدین آسانی

خام را طاقت پروانه دل سوخته نیست
نازکان را نرسد شیوه جان افشانی

بی تو آرام گرفتن بود از ناکامی
با تو گستاخ نشستن بود از نادانی

فاش کردند رقیبان تو سرّ دل من
چند پوشیده بماند خبر پنهانی

تا بماند تر و شاداب نهال قد تو
واجب آن است که بر دیده ما بنشانی

در خم زلف تو دیدم دل خود را روزی
گفتمش چونی و چون میکنی ای زندانی

گفت آری چکنی گر نبری رشک بمن
هر گدا را نبود مرتبه سلطانی

راستی حد تو حافظ نبود صحبت ما
بس اگر بر سر این کوی کنی نگهبانی

جای حضور و گلشن امن است این سرای
زین در بشادمانی و عیش و طرب درآی

ای کاخ دولتی ز چه خاکی که مدرج است
در شاخسار گلشن تو سایه همای

هر صبح در هوای درت میکند صبوح
جمشید تخت چرخ بجام جهان نمای

باد تو همچو آتش موسی خجسته پی
خاک تو همچو آب خضر زندگی فزای

فرخنده نوگل تو چمن را حیات ده
جعد بنفشه تو صبا را گره گشای

مرغول سنبل از دم کوی تو خوش نسیم
زلف صبا ز خاک جناب تو مشکسای

خورشید در هوای تو چون ذره پای کوب
جمشید در حریم تو چون بندگان بپای

حافظ مقیم درگه او باش و عیش کن
کاندر بهشت بهتر ازین گوشه نیست جای

چو سرو اگر بخرامی دمی بگلزاری — خورد ز غیرت روی تو هر گلی خاری

ز کفر زلف تو هر حلقهٔ و آشوبی — ز سحر چشم تو هر گوشهٔ و بیماری

نثار خاک رهت نقد جان ما هر چند — که نیست نقد روان را بر تو مقداری

مرو چو بخت من ای چشم مست یار بخواب — که در پی است ز هر سوت آه بیداری

دلا همیشه مزن لاف زلف دلبندان — چو تیره رای شدی کی گشایدت کاری

سرم برفت و زمانی بسر نرفت این کار — دلم گرفت و نبودت سر گرفتاری

چو نقطه گفتمش اندر میان دایرهٔ آی

بخنده گفت که حافظ برو چو پرگاری

چون در جهان خوبی امروز کامکاری — شاید که عاشقانرا کامی ز لب برآری

با عاشقان بیدل تا چند ناز و عشوه — بر بیدلان مسکین تا کی جفا و خواری

تا چند همچو چشمت در عین ناتوانی — تا چند همچو زلفت در تاب و بیقراری

جوری که از تو دیدم دردی که از تو بردم — گرشمه بدانی دانم که رحمت آری

از باده وصالت گر جرعهٔ بنوشم — تا زنده ام نورزم آیین هوشیاری

در هجر مانده بودم باد صبا رسانید — از بوستان وصلت بوی امیدواری

مانده ایم و عاجز تو حاکمی و قادر — گر میکشی بزور و ور میکشی بزاری

دکان عاشقی را بسیار مایه باید
دلهای همچو آذر چشمان رود باری

گرچه ببوی وصلت در حشر زنده گردم
سر بر نیارم از خاک از روی شرمساری

آخر ترحمی کن بر حال زار حافظ
تا چند ناامیدی تا چند خاکساری

چه بودی ار دل آن ماه مهربان بودی
که کار ما نه چنین بودی ار چنان بودی

بگفتمی که چه ارزد نسیم طره دوست
گرم بهر سر موئی هزار جان بودی

برات خوشدلی ما چه کم شدی یارب
گرش نشان امان از بد زمان بودی

گرم زمانه سرافراز داشتی و عزیز
سریر عزتم آن خاک آستان بودی

خیال اگر نشدی سد آب دیده من
هزار چشمه بهر گوشه روان بودی

کسی بکوی ویم کاشکی نشان میداد
که تا فراغتی از باغ و بوستان بودی

برخ چو مهر فلک بی‌نظیر آفاق است
بدل دریغ که یک ذره مهربان بودی

ز پرده کاشکی برون آمدی چو قطره اشک
که بر دو دیده ما حکم او روان بودی

اگر نه دایره عشق راه بربستی
چو نقطه حافظ بیدل در آن میان بودی

چه قامتی که ز سر تا قدم همه جانی
چه صورتی که بهیچ آدمی نمی‌مانی

در بعضی نسخه‌های قدیم این مصراع چنین است
چو نقطه حافظ بیدل [illegible] میان افتادی
یعنی اگر احاطه عشق سبب انزوا و خلوت [illegible]
[illegible]

نه صورتی که گل گلستان فردوسی — نه قامتی که سهی سرو باغ و بستانی
بسی حکایت حسنت شنیده‌ام جانا — کنون که دیدمت الحق هزار چندانی
تنم چو چشم تو دارد نشان بیماران — دلم چو زلف تو دارد سر پریشانی
ز جستجوی تو ننشینم ارچه هر نفسم — میان خون دل و آب دیده بنشانی
ز خاک پای عزیز تو سر نگردانم — گرم ز دست فراقت بسر بگردانی
تو چون سپهر جفا پیشه و احوالم — ز روزگار نهاده است ره بویرانی
ز روی لطف و ترحم چرا نبخشائی — چو درد و محنت حافظ یقین همی دانی

خوشتر از کوی خرابات نباشد جائی — گر به پیرانه سرم دست دهد ماوائی
آرزو میکندم از تو چه پنهان دارم — شیشه باده و سیمین کفی و رخ زیبائی
جای من دیر مغان است و مروج وطنی — رای من روی بتان است و مبارک رائی
چه کنی کوشش که در دهر چو من شیدا نیست — نیست این جنس سخن بوالهوس رعنائی
صنما غیر تو در خاطر ما کی گنجد — که مرا نیست بغیر از تو زکس پروائی
با ادب باش که هر کس نتواند گفتن — سخن پیر مگر رهبر هستی دانائی
رحم کن بر دل مجروح خراب حافظ — زانکه هست از پی امروز یقین فردائی

خوش کرد یاوری فلکت روز داوری
تا شکر چون کنی و چه شکرانه آوری

در کوی عشق شوکت شاهی نمی‌خرند
اقرار بندگی کن و دعوی چاکری

آنکس که اوفتاد خدایش گرفت دست
پس بر تو باد تا غم افتادگان خوری

ساقی بمژدگانی عیش از درم درآی
تا یکدم از دلم غم دنیا بدر بری

در شاهراه جاه و بزرگی خطر بسی است
آن به کزین گریوه سبکبار بگذری

سلطان و فکر لشکر و سودای تاج و گنج
درویش و امن خاطر و کنج قلندری

نیل مراد بر حسب فکر و همت است
از شاه نذر خیر و ز توفیق یاوری

یکحرف صوفیانه بگویم اجازت است
ای نور دیده صلح به از جنگ و داوری

حافظ غبار فقر و قناعت ز رخ مشوی
کاین خاک بهتر از عمل کیمیاگری

در همه دیر مغان نیست چو من شیدائی
خرقه جائی گرو باده و دفتر جائی

کشتی باده بیاور که مرا بی رخ دوست
گشته هر گوشه چشم از غم دل دریائی

سخن غیر مگو با من معشوقه پرست
کز وی و جام میم نیست بکس پروائی

نرگس او لاف زد از شیوه چشم تو مرنج
نروند اهل نظر از پی نابینائی

دل که آئینه شاهی است غباری دارد — از خدا می طلبم صحبت روشن رائی
کرده ام توبه بدست صنمی باده فروش — که دگر می نخورم بی رخ بزم آرائی
جو بهاب پسته ام از دیده بدامان که مگر — در کنارم بنشانند سهی بالائی
سر این نکته مگر شمع برآرد بزبان — ورنه پروانه ندارد بسخن پروائی
این حدیثم چه خوش آمد که سحرگه میگفت — بر در میکده با دف و نی ترسائی

گر مسلمانی از این است که حافظ دارد
آه اگر از پی امروز بود فردائی

دو یار زیرک و از باده کهن دومنی — فراغتی و کتابی و گوشه چمنی
من این مقام بدنیا و آخرت ندهم — اگرچه در پیم افتند خلق انجمنی
هر آنکه کنج قناعت بگنج دنیا داد — فروخت یوسف مصری بکمترین ثمنی
بیا که رونق این کارخانه کم نشود — ز زهد همچو توئی یا ز فسق همچو منی
ز تند باد حوادث نمیتوان دیدن — در این چمن که گلی بوده است یا سمنی
نگار خویش بدست خسان همی بینم — چنین شناخت فلک حق خدمت چو منی
بشد ز فرقت یوسف دو دیده یعقوب — بیار باد فرح بخش بوی پیرهنی
ببین در آینه جام نقشبندی غیب — که کس بیاد ندارد چنین عجب فتنی

ازاین سموم که برطرف بوستان بگذشت — عجب که رنگ گلی ماند و بوی یاسمنی

بصبر کوش تو ای دل که حق رها نکند — چنین عزیز نگینی بدست اهرمنی

بگوشه بنشین سرخوش و تماشا کن — زحادثات زمانی رخ شکردهنی

بروز واقعه غم باشراب باید گفت — که اعتماد بکس نیست در چنین زمنی

مزاج دهر تبه شد دراین بلا حافظ
کجاست فکر حکیمی و رای برهمنی

دیدم بخواب دوش که ماهی برآمدی — کز عکس روی او شب هجران سرآمدی

تعبیر رفت و یار سفر کرده میرسد — ایکاشکی هرچه زودتر از در درآمدی

ذکرش بخیر ساقی فرخنده فال من — کز در مدام با قدح و ساغر آمدی

فیض ازل بزور و زر ار آمدی بدست — آب خضر نصیبهٔ اسکندر آمدی

آن عهد یاد باد که از بام و در مرا — هردم پیام یار و خط دلبر آمدی

خوش بودی ار بخواب بدیدی دیار خویش — یا باد صبح او سوی ما رهبر آمدی

آنکو ترا بسنگدلی کشت رهنمون — ایکاشکی که پاش بسنگی برآمدی

کی یافتی رقیب تو چندین مجال ظلم — مظلومی ار شبی بدر داور آمدی

خامان ره نرفته چه دانند ذوق عشق — دریادلی بجوی و دلیر سرآمدی

جانها نثار کردمی آن دلنواز را | گر همچو روح جلوه کنان در بر آمدی

گر دیگری بشیوه حافظ زدی رقم
مقبول طبع شاه سخن پرور آمدی

رفتم بباغ تا که بچینم سحر گلی | آمد بگوش ناگهم آواز بلبلی
مسکین چو من بعشق گلی گشته مبتلا | واندر چمن فکنده ز فریاد غلغلی
میگشتم اندر آن چمن و باغ دمبدم | میکردم اندر آن گل و بلبل تاملی
چون کرد در دلم اثر آواز عندلیب | گشتم چنانکه هیچ نماندم تحملی
بس گل شکفته می شود این باغ را ولی | کس بی جفای خار نچیدست ازاو گلی
گل یار خار گشته و بلبل قرین عشق | آن را تغیری نه و این را تبدلی

حافظ مدار امید فرج از مدار چرخ
دارد هزار عیب و ندارد تفضلی

روزگاری است که ما را نگران میداری | مخلصان را نه بوضع دگران میداری
گوشه چشم رضائی بمنت باز نشد | این چنین عزت صاحبنظران میداری
نه گل از داغ غمت رست نه بلبل در باغ | همه را نعره زنان جامه دران میداری
پدر تجربه آخر توئی ای دل ز چه روی | طمع مهر و وفا زین پسران میداری

گرچه رندی و خرابی گنه ماست همه
عاشقی گفت که ما را تو بر آن میداری

جوهر جام جم از کان جهان دگر است
تو تمنا ز گل کوزه گران میداری

کیسه سیم و زرت نیک بباید پرداخت
زین تمنا تو که از سیمبران میداری

ایکه در دلق ملمع طلبی ذوق حضور
چشم سیری عجب از بی بصران میداری

چون توئی نرگس باغ نظر ای چشم و چراغ
سر چرا بر من دلخسته گران میداری

دین و دل رفت ولی راست نیارم گفت
که من سوخته دل را تو بر آن میداری

تا صبا بر گل و بلبل ورق حسن تو خواند
همه را شیفته و دل نگران میداری

ساعد آن به که بپوشی چو تو از بهر نگار
دست در خون دل پرهنران میداری

گذران روز سلامت بملامت حافظ
چه توقع ز جهان گذران میداری

زآن می صاف کز او پخته شود هر خامی
گرچه ماه رمضان است بیاور جامی

روزها رفت که دست من مسکین نگرفت
ساق شمشاد قدی ساعد سیم اندامی

روزه هر چند که مهمان عزیز است دلا
صحبتش موهبتی دان و شدن انعامی

مرغ زیرک بدر صومعه اکنون نپرد
که نهاده است بهر مجلس وعظی دامی

گله از زاهد بدخو نکنم رسم این است
که چو صبحی بدمد در پیش افتد شامی

یار من چون بخرامد بتماشای چمن / برسانش ز من ای پیک صبا پیغامی
کو حریفی که شب و روز می صاف کشد / بود آیا که کند یاد ز دردآشامی
حافظا گر ندهد داد دلت خسرو عهد / کام دشوار بدست آوری از خودکامی

ز دلبرم که رساند نوازش قلمی / کجاست پیک صبا گو بیا بکن کرمی
دلم گرفت ز سالوس و طبل زیر گلیم / خوشا دمی که بمیخانه برکنم علمی
حدیث چون و چرا درد سر دهد ساقی / پیاله گیر و بیاسا بعمر خویش دمی
طبیب راه‌نشین درد عشق نشناسد / برو بدست کن ای مرده دل مسیح دمی
قیاس کردم تدبیر عقل در ره عشق / چو شبنمی است که در بحر میکشد رقمی
بیا که وقت‌شناسان دو کون بفروشند / بیک پیاله می صاف و صحبت صنمی
دوام عیش و تنعم نه شیوه عشق است / اگر معاشر مائی بنوش نیش غمی
نمیکنم گله اما سحاب رحمت دوست / بکشت‌زار جگرتشنگان نداد نمی
بیا که خرقه من گرچه وقف میکده‌هاست / ز مال وقف نبینی بنام من درمی
چرا بیک نی قندش نمیخرند آنکس / که کرد صد شکرافشانی از نی قلمی
سزای قدر تو شاها بدست حافظ نیست / بجز نیاز شبی و دعای صبحدمی

زین خوش رقم که بر گل رخسار میکشی
خط بر صحیفه گل و گلزار میکشی

اشک حرم نشین نهانخانه مرا
زانسوی هفت پرده ببازار میکشی

هر دم بیاد آن لب میگون و چشم مست
از خلوتم بخانه خمار میکشی

گفتی سر تو بسته بفتراک ما شود
سهل است اگر تو زحمت این بار میکشی

با چشم و ابروی تو چه تدبیر دل کنم
وه زین کمان که بر سر بیمار میکشی

باز آ که چشم بد ز رخت دور میکنم
ای تازه گل که دامن از این خار میکشی

گل روی چو باد صبا را ببوی زلف
شیرین بقید سلسله در کار میکشی

حافظ دگر چه میطلبی از نعیم دهر
می میچشی و طره دلدار میکشی

ساقیا سایه ابر است و بهار و لب جوی
من نگویم چه کن ار اهل دلی خود تو بگوی

بوی یکرنگی از این قوم نمی‌آید خیز
دلق آلوده صوفی بمی ناب بشوی

سفله طبع است جهان بر کرمش تکیه مکن
ای جهان دیده ثبات قدم از سفله مجوی

گوش بگشای که بلبل بفغان میگوید
خواجه تقصیر مفرما گل توفیق ببوی

دو نصیحت کنمت بشنو و صد گنج ببر
ازره عیش درآ و بره عیب مپوی

شکر آن را که دگر باز رسیدی بهار | بیخ نیکی بنشان و ره تحقیق بجوی
روی جانان طلبی آینه را قابل ساز | ورنه هرگز گل و نسرین ندمد ز آهن و روی
پیشتر زانکه شوی خاک در میکده‌ها | یکدو روزی بسر اندر ره میخانه بپوی

گفتی از حافظ ما بوی ریا می‌آید
آفرین بر نفست باد که خوش بردی بوی

مطلع
صوفی بیا که شد قدح لاله پر ز می | طامات تا بچند و خرافات تا بکی
بگذر ز کبر و ناز که دیده است روزگار | چین قبای قیصر و طرف کلاه کی
هشیار شو که مرغ سحر گشت مست هان | بیدار شو که خواب عدم در پی است هی
خوش نازکانه میچمی ای شاخ نوبهار | کاشفتگی مبادت از آشوب باد دی
بر مهر چرخ و عشوه او اعتماد نیست | ای وای بر کسی که شد ایمن ز مکر وی
فردا شراب کوثر و حور از برای ماست | و امروز نیز دلبر مه‌روی و جام می
مطلع
باد صبا ز عهد صبی یاد میدهد | جان داروی که غم ببرد درده ای صبی
حشمت ببین و سلطنت گل که گستراند | فراش باد هر ورقی را بزیر پی
درده بیاد حاتم طی جام یکمنی | تا نامه سیاه بخیلان کنیم طی
زان می که داد رنگ طبیعی بارغوان | بیرون فکند لطف مزاج از رخش بخوی

بشنو که مطربان چمن راست کرده‌اند
آهنگ چنگ و بربط و طنبور و نای و نی

مسند بباغ بر که بخدمت چو بندگان
استاده است سرو و کمر بسته است نی

اشیار روز کار بی سیاز در گرو
کز مرد راه باز نماند است هیچ شی

حافظ حدیث سحر فریب خوشت رسید
تا حد چین و شام و باقصای روم و ری

سحر با باد میگفتم حدیث آرزومندی
خطاب آمد که واثق شو بالطاف خداوندی

قلم را آن زبان نبود که سر عشق گوید باز
ورای حد تقریر است شرح آرزومندی

دل اندر زلف لیلی بند و کار عقل مجنون کن
که عاشق را زیان دارد مقالات خردمندی

الا ای یوسف مصری که کردت سلطنت مغرور
پدر را باز پرس آخر کجا شد مهر فرزندی

بسحر غمزهٔ فتان دوا بخشی و درد انگیز
بچین زلف مشک افشان دلاویزی و دلبندی

جهان پیر رعنا را مروت در جبلت نیست
ز مهر او چه میخواهی در او همت چه می‌بندی

همائی چون تو عالیقدر و مهر استخوان تا کی
دریغ آن سایهٔ دولت که بر نا اهل افکندی

در این بازار اگر سود است با درویش خرسند است
خدایا منعمم گردان بدرویشی و خرسندی

دعای صبح و شام تو کلید گنج مقصود است
باین راه و روش میرو که با دلدار پیوندی

ز شعر حافظ شیراز میگویند و میرقصند
سیه چشمان کشمیری و ترکان سمرقندی

در بعض نسخ بجای این مقطع این شعر است
بخوبان دل مده حافظ ببین آن بی‌وفائیها
که با خوارزمیان کردند ترکان سمرقندی
مدنی عفی عنه

سحرگه رهروی در سرزمینی
همی گفت این معما با قرینی

که ای صوفی شراب آنگه شود صاف — که در شیشه بماند اربعینی
گر انگشت سلیمانی نباشد — چه خاصیت دهد نقش نگینی
خدا زان خرقه بیزار است صد بار — که صد بت باشدش در آستینی
درونها تیره شد باشد که از غیب — چراغی بر کند خلوت نشینی
مروت گرچه نامی بی نشان است — نیازی عرضه کن بر نازنینی
ثوابت باشد ای دارای خرمن — اگر رحمی کنی بر خوشه چینی
نمی بینم نشاط عیش در کس — نه درمان دلی نه درد دینی
اگرچه رسم خوبان تندخوئی است — چه باشد گر بسازی با غمینی
در میخانه بگشا تا بپرسم — مآل حال خود از پیش بینی
نه همت را امید سربلندیست — نه دعوت را کلید آهنینی

نه حافظ را حضور درس قرآن
نه دانشمند را علم الیقینی

سحرم هاتف میخانه بدولتخواهی — گفت باز آی که دیرینه این درگاهی

همچو جم جرعه می کش که ز سر ملکوت
پرتو جام جهان بین دهدت آگاهی

با گدایان در میکده ای سالک راه
با دب باش گر از سر خدا آگاهی

بر در میکده رندان قلندر باشند
که ستانند و دهند افسر شاهنشاهی

خشت زیر سر و بر تارک هفت اختر پای
دست قدرت نگر و منصب صاحب جاهی

اگرت سلطنت فقر ببخشند ای دل
کمترین ملک تو از ماه بود تا ماهی

قطع این مرحله بی همرهی خضر مکن
ظلمات است بترس از خطر گمراهی

سر ما و در میخانه که طرف بامش
بفلک بر شد و دیوار بدین کوتاهی

تو در فقر ندانی زدن از دست مده
مسند خواجگی و مجلس توران شاهی

ای سکندر بنشین و غم بیهوده مخور
که نبخشند ترا آب حیات از شاهی

حافظ خام طمع شرمی از این قصه بدار
عملت چیست که مزدش دو جهان میخواهی

سلام الله ما کر اللیالی
و جاوبت المثانی والمثالی

علی وادی الاراک و من علیها
و دور باللوی فوق الرمالی

دعاگوی غریبان جهانم
و ادعو بالتواتر والتوالی

منال ای دل که در زنجیر زلفش
همه جمعیت است آشفته حالی

مشعوف بابیات المثانی و مفتون برنات المثانی و تغیر شد است مثانی دوم باوتار عود

بقیه حواشی در حاشیه صفحه آتی

اموت صبابة یالیت شعری — متی نطق البشیر عن الوصال

لحبک راحتی فی کل حین — و ذکرک مونسی فی کل حال

سویدای دل من تا قیامت — مبادا از سر سودای تو خالی

کجا یابم وصال چون تو شاهی — من بدنام رند لاابالی

ز خطت صد جمال دیگر افزود — که عمرت باد صد سال جلالی

بر آن نقاش قدرت آفرین باد — که گرد مه کشد خط هلالی

بهر منزل که رو آرد خدا یا — نگهدارش بحفظ لایزالی

تو می باید که باشی ورنه سهل است — زیان جانی و نقصان مالی

خدا داند که حافظ را غرض چیست
و علم الله حسبی من سؤالی

سلامی چو بوی خوش آشنایی — بر آن مردم دیده روشنایی

درودی چو نور دل پارسایان — بر آن شمع خلوتگه پارسایی

نمی بینم از همدمان هیچ بر جای — دلم خون شد از غصه ساقی کجایی

ز کوی مغان رو مگردان که آنجاست — فروشند مفتاح مشکل گشایی

عروس جهان گرچه در حد حسن است — ز حد میبرد شیوه بی وفایی

می صوفی افکن کجا میفروشند
که در تابم از دست زهد ریایی

رفیقان چنان عهد صحبت شکستند
که گوئی نبوده است خود آشنایی

دل خسته من گرش همتی هست
نخواهد ز سنگین دلان مومیایی

مرا گر تو بگذاری ای نفس طامع
بسی پادشاهی کنم در گدایی

بیاموزمت کیمیای سعادت
ز همصحبت بد جدایی جدایی

مکن حافظ از جور گردون شکایت
چه دانی تو ای بنده کار خدایی

سلیمی منذ حلت بالعراق
الاقی فی هواها ما الاقی

الا ای ساربان محمل دوست
الی رکبانکم طال اشتیاقی

بساز ای مطرب خوشگوی خوشخوان
بشعر پارسی صوت عراقی

بیا ساقی بده رطل گرانم
سقاک الله من کاس دهاق

جوانی باز میآرد بیادم
صدای چنگ و نوشانوش ساقی

می باقی بده تا برفشانم
بیاران مست خوشدل عمر باقی

درونم خون شد از نادیدن دوست
الا تعسا لایام الفراق

دمی با نیکنامان متفق باش
غنیمت دان امور اتفاقی

مسیحای مجرد را برازد | که با خورشید سازد هم وثاقی
عروسی بس خوشی ای دختر رز | ولی گه گه سزاوار طلاقی
رعینا العشق فی مربع حماکم | حماک الله یا عهد التلاقی
خرد در زنده رود انداز و می نوش | بگلبانگ جوانان عراقی
نهانی الشیب عن وصل العذاری | سوی تقبیل وجه و اعتناق

وصال دوستان روزی ما نیست
بگو حافظ دعای جان ساقی

سبت سلمی بصدغیها فؤادی | و روحی کل یوم لی ینادی
خدارا بر من بیدل ببخشای | و واصلنی علی رغم الاعادی
امن انکرتنی عن حب سلمی | غریق العشق فی بحر الوداد
نگارا در غم سودای عشقت | توکلنا علی رب العباد

دل حافظ شد اندر چین زلفت
بلیل مظلم والله هادی

سینه مالامال درد است ای دریغا مرهمی | دل ز تنهایی بجان آمد خدا را همدمی
خیز تا خاطر بدان ترک سمرقندی دهیم | کز نسیمش بوی جوی مولیان آید همی

چشم آسایش که دارد زین سپهر کژرو
ساقیا جامی بیاور تا برآسایم دمی

زیرکی را گفتم این احوال بین خندید و گفت
صعب کاری بوالعجب دری پریشان عالمی

سوختم در چاه صبر از بهر آن شمع چگل
شاه ترکان غافل است از حال ما کو رستمی

در طریق عشقبازی امن و آسایش خطاست
ریش باد آن دل که با درد تو جوید مرهمی

اهل کام آرزو را سوی رندان راه نیست
رهروی باید جهان سوزی نه خامی بی‌غمی

آدمی در عالم خاکی نمی‌آید بدست
عالمی از نو بباید ساخت وز نو آدمی

گریه حافظ چه سازد پیش استغنای دوست
کاندرین طوفان نماید هفت دریا شبنمی

لبت می‌بوسم و در می‌کشم می
بآب زندگانی برده‌ام پی

نه رازش میتوانم گفت با کس
نه کس را میتوانم دید با وی

گل از خلوت بباغ آورد مسند
بساط زهد را چون غنچه کن طی

بده جام می و از جم مکن یاد
که میداند که جم کی بود و کی کی

بزن در پرده چنگ ای ماه مطرب
رگش بخراش تا بخروشم از وی

چو چشمش مست را مخمور مگذار
بیاد لعلش ای ساقی بده می

نجوید جان از آن قالب جدائی
که باشد خون جامش در رگ و پی

و از آن نتواند خارج شد. بقیه حاشیه قبل در صفحه بعد است

لبش میبوسم و خون میخورد جام — رخش می بینم و گل میکند خوی

چو مرغ باغ میگوید که هو هو — مده از دست جام باده هی هی

چو مجنون در پی دیدار لیلی — بباید گشتن ای دل گرد هر حی

تو با سلطان گل خوش باش و نوش می — غنیمت دان خلاص بهمن از دی

زبانت درکش ای حافظ زمانی

حدیث بی زبان را بشنو از نی

شهریست پر حریفان از هر طرف نگاری — یاران صلای عشق است گر میکنید کاری

چشم فلک ندید زین خوبتر حریفی — در دام کس نیفتد زین خوبتر شکاری

ای روی خوبت از گل صد بار نازکتر — یارب که ره نیابد بر دامن تو خاری

جسمی که دیده باشد از روح آفریده — زین خاکدان مبادا بر دامنش غباری

چون من شکسته را از پیش خود چه رانی — کم غایت تمنا بوسی است یا کناری

می بیغش است دریاب وقتی خوش است بشتاب — سال دگر که دارد امید نوبهاری

در بوستان حریفان مانند لاله و گل — هر یک گرفته جامی بر یاد روی یاری

چون این گره گشایم وین راز چون نمایم — دردی و صعب دردی کاری و سخت کاری

هر تار موی حافظ در دست ترک شوخی — مشکل توان نشستن در این چنین دیاری

صبا تو نکهت آن زلف مشکبو داری
بیادگار بمانی که بوی او داری

دلم که گوهر اسرار عشق و دوست دروست — توان بدست تو دادن گرش نکو داری

در آن شمایل مطبوع هیچ نتوان گفت — جز اینقدر که رقیبان تندخو داری

نوای بلبلت ای گل کجا پسند افتد — که گوش و هوش بمرغان هرزه‌گو داری

ز جرعه تو سرم مست گشت نوشت باد — خود از کدام می است آنکه در سبو داری

قبای حسن فروشی ترا برازد و بس — که همچو گل همه آئین رنگ و بو داری

زمانه گر همه مشک ختن دهد بر باد — فدای تو که خط و خال مشکبو داری

دم از ممالک خوبی چو آفتاب زدن — ترا رسد که غلامان ماهرو داری

بسرکشی خود ای سرو جویبار مناز — که گر باو رسی از شرم سر فرو داری

دعاش گفتم و خندان بزیر لب بشکفت — که کیستی تو و با ما چه گفتگو داری

ز کنج مدرسه حافظ مجوی گوهر عشق
قدم برون نه اگر میل جستجو داری

صبح است و ژاله میچکد از ابر بهمنی — برگ صبوح ساز و بده جام یکمنی

در بحر مایی و منی افتاده‌ام بیار — می تا خلاص بخشدم از مایی و منی

بالای آن است از کتب قدیمه والطف و احسن است قدسی غزله

خون پیاله خور که حلال است خون او
در کار یار کوش که کاری است کردنی

گر صبحدم خمار تو را درد سر دهد
پیشانی خمار همان به که بشکنی

ساقی بهوش باش که غم در کمین ماست
مطرب نگاه دار همین ره که میزنی

می ده که سر بگوش من آورد چنگ و گفت
خوش باش و پند بشنو از این پیر منحنی

ساقی به بی نیازی یزدان که می بیار
تا بشنوی ز صوت مغنی هو الغنی

حافظ نهال قد تو در جویبار دل
خون خورد و برنشاند تو خواهی که برکنی

طفیل هستی عشقند آدمی و پری
ارادتی بنما تا سعادتی ببری

چو مستعد نظر نیستی وصال مجوی
که جام جم ندهد سود گاه بی بصری

می صبوح و شکر خواب صبحدم تا چند
بعذر نیمشبی کوش و ناله سحری

ببوی زلف و رخت میروند و می آیند
صبا بغالیه سائی و گل بجلوه گری

بکوش خواجه و از عشق بی نصیب مباش
که بنده را نخرد کس بعیب بی هنری

بیا و سلطنت از ما بخر بمایه حسن
ازین معامله غافل مشو که حیف خوری

دعای گوشه نشینان بلا بگرداند
چرا بگوشه چشمی بما نمی نگری

مرا در این ظلمات آنکه رهنمائی داد
دعای نیمشبی بود و گریه سحری

ز هجر و وصل تو در حیرتم چه چاره کنم — نه در برابر چشمی نه غایب از نظری

کلاه سروریت کج مباد بر سر حسن — که زیب بخت و سزاوار تخت و تاج سری

طریق عشق طریقی عجب خطرناک است — نعوذ بالله اگر ره بمأمنی نبری

هزار جان مقدس بسوخت زین غیرت — که هر صباح و مسا شمع خلوت دگری

چو هر خبر که شنیدم رهی بحیرت داشت — ازاین سپس من و رندی و وضع بیخبری

ز من بحضرت آصف که میبرد پیغام — که یاد گیرد دو مصرع ز من بلفظ دری

بیا که وضع جهان را چنانکه می بینم — گر امتحان بکنی می خوری و غم نخوری

بیمن همت حافظ امید هست که باز
اری اسامر لیلای لیلة القمر

عمر بگذشت به بی حاصلی و بوالهوسی — ای پسر جام میم ده که به پیری برسی

چه شکرهاست دراین شهر که قانع شده اند — شاهبازان طریقت بمقام مگسی

کاروان رفت و تو در خواب و بیابان در پیش — وه که بس بیخبر از غلغل بانگ جرسی

دوش در خیل غلامان درش میرفتم — گفت کای بیدل بیچاره تو یار چه کسی

تا چو مجمر نفسی دامن جانان گیرم — دل بر آتش بنهادم ز پی خوش نفسی

بال بگشا و صفیر از شجر طوبی زن — حیف باشد چو تو مرغی که اسیر قفسی

لمع البرق من الطور و آنست به ‌ ‌ ‌ فلعلی لک آت بشهاب قبس

بادل خون شده چون نافه خوشش باید بود ‌ ‌ ‌ هر که مشهور جهان گشت بمشکین نفسی

چند پوید بهوای تو زهر سو حافظ

یسّر الله طریقاً بک یا ملتمسی

کتبت قصة شوقی و مدمعی باکی ‌ ‌ ‌ بیا که بی تو بجان آمدم زغمناکی

بسا که گفته ام از شوق با دو دیده خود ‌ ‌ ‌ ایا منازل سلمی فاین سلماک

عجیب واقعه و غریب حادثه ایست ‌ ‌ ‌ انا اصطبرت قتیلا و قاتلی شاکی

که را رسد که کند عیب دامن پاکت ‌ ‌ ‌ که همچو قطره که بر برگ گل چکد پاکی

ز خاک پای تو داد آبروی لاله و گل ‌ ‌ ‌ چو کلک صنع رقم زد زآبی و خاکی

صبا عبیر فشان گشت ساقیا برخیز ‌ ‌ ‌ و هات شمسة کرم مطیب زاکی

اثر نماند زمن بی شمایلت آری ‌ ‌ ‌ اری مآثر محیای فی محیاک

دع التکاسل تغنم فقد جری مثل ‌ ‌ ‌ که زاد راهروان چستی است و چالاکی

بآبروی گل و خاک پای سرو که نیست ‌ ‌ ‌ چنین بدیع جمالی زآبی و خاکی

ز وصف حسن تو حافظ چگونه نطق زند

که چون صفات الهی ورای ادراکی

گفتند خلایق که توئی یوسف ثانی
چون نیک بدیدم بحقیقت به از آنی

در عشق توام شهره چو فرهاد و بمحنت
ای خسرو خوبان که تو شیرین زبانی

تشبیه دهانت نتوان کرد بغنچه
هرگز نبود غنچه بدین تنگ دهانی

صد بار بگفتی که دهم زان دهنت کام
چون سوسن آزاد چرا جمله زبانی

گفتی که دهم کامت و جانت بستانم
ترسم ندهی کامم و جانم بستانی

چشم تو خدنگ از سپر جان گذراند
بیمار که دیده است بدین سخت کمانی

چون اشک بیندازیش از دیدهٔ مردم
آن را که دمی از نظر خویش برانی

خود سرو بماند ز قد و رفتار تو بر جای
بخرام که از سرو گذشتی بروانی

در راه تو عاشق چو قلم کرد ز سر پای
چون نامه چرا یکدمش از لطف نخوانی

از پیش مران حافظ غمدیدهٔ خود را
کز عشق رخت داد دل و دین و جوانی

که برد بنزد شاهان ز من گدا پیامی
که بکوی میفروشان دو هزار جم بجامی

اگر این شراب خام است اگر آن حریف پخته
بهزار بار بهتر ز هزار پخته خامی

شده ام خراب و بدنام و هنوز امیدوارم
که بهمت عزیزان برسم به نیکنامی

تو که کیمیا فروشی نظری بقلب ما کن
که بضاعتی نداریم و فکنده ایم دامی

بکجا برم شکایت بکه گویم این حکایت … که لبت حیات ما بود و نداشتی دوامی

عجب از وفای جانان که تفقدی نفرمود … نه بنامه و پیامی نه بپرسش و سلامی

بروید پارسایان که نماند پارسایی … می ناب در کشیدیم و نماند ننگ و نامی

ز رهم میفکن ای شیخ بدانهای تسبیح … که چو مرغ زیرک افتد نفتد بهیچ دامی

سر خدمت تو دارم بخرم بهیچ مفروش … که چو بنده کمتر افتد بمبارکی غلامی

بگشای تیر مژگان و بریز خون حافظ … که چنان کشنده‌ای را نکند کس انتقامی

مخمور جام عشقم ساقی بده شرابی … پر کن قدح که بی می مجلس ندارد آبی

عشق رخ چو ماهش در پرده راست نالد … مطرب بزن نوایی ساقی بده شرابی

شد حلقه قامت ما تا بعد از این رقیبت … زین در دگر نراند ما را بهیچ بابی

مخمور آن دو چشمم ساقی کجاست جامی … بیمار آن دو لعلم آخر کم از جوابی

چون آفتاب رویش در دیده می بخندد … ای دل چه سود دارد در دیده اضطرابی

در انتظار رویت ما و امیدواری … در عشوه لبانت ما و خیال و خوابی

دست غرض میالای برکاسه که دانی … انجام کار نبود از وی نصیب آبی

حافظ چه می نهی دل اندر وفای خوبان … کی تشنه سیر گردد از لمعه سرابی

می خواه و گل افشان کن از دهر چه میجویی
این گفت سحرگه گل بلبل تو چه میگویی

مسند بگلستان بر تا شاهد و ساقی را
لب گیری و رخ بوسی می نوشی و گل بویی

شمشاد خرامان کن آهنگ گلستان کن
تا سرو بیاموزد از قد تو دلجویی

تا غنچه خندانت دولت بکه خواهد داد
ای شاخ گل رعنا از بهر که میرویی

امروز که بازارت پرجوش خریدارست
دریاب و بنه گنجی از مایه نیکویی

آن طره که هر جعدش صد نافه چین آورد
خوش بودی اگر بودی بوییش ز خوشخویی

چون شمع نکورویی در رهگذر بادست
طرف کرمی بربند از نعمت نکورویی

هر مرغ بدستانی در گلشن شاه آمد
بلبل بنواسازی حافظ بدعاگویی

نسیم صبح سعادت بدان نشان که تو دانی
خبر بکوی فلان بر بدان زمان که تو دانی

تو پیک خلوت رازی و دیده بر سر راهست
بمردمی نه بفرمان چنان رسان که تو دانی

بگو که جان ضعیفم ز دست رفت خدا را
ز لعل روح فزایت ببخش آنکه تو دانی

من این دو حرف نوشتم چنانکه غیر ندانست
تو هم ز روی کرامت چنان بخوان که تو دانی

خیال تیغ تو با ما امید تشنه و آبست
اسیر خویش گرفتی بکش چنانکه تو دانی

امید در کمر زرکشت چگونه ببندم ... دقیقه ایست نگارا در آن میان که تو دانی

یکی است ترکی و تازی در این معامله حافظ
حدیث عشق بیان کن بهر زبان که تو دانی

نوبهار است در آن کوش که خوشدل باشی ... که بسی گل بدمد باز و تو در گل باشی

چنگ در پرده همی میدهدت پند ولیک ... وعظت آنگاه دهد سود که قابل باشی

من نگویم که کنون با که نشین و چه بنوش ... که تو خود دانی اگر زیرک و عاقل باشی

در چمن هر ورقی دفتر حالی دگر است ... حیف باشد که ز حال همه غافل باشی

گرچه راهیست پر از بیم ز ما تا بر دوست ... رفتن آسان بود ار واقف منزل باشی

نقد عمرت ببرد غصه دنیا بگزاف ... گر شب و روز در این قصه باطل باشی

حافظا گر مدد بخت بلندت باشد
صید آن شاهد مطبوع شمائل باشی

نور خدا نمایدت آینه مجردی ... از در ما درآ اگر طالب عشق سرمدی

باده بده که دوزخ از نام گناه ما برد ... آب زند بر آتشش معجزهٔ محمدی

شعبده بازی کنی هر دم و نیست این روا ... قال رسول ربنا ما انا قط من ادی

از چه بعهد میکشی تیغ جفا بکین من ... مکر مکنی بکر من عهد ممدی

گر تو بدین جمال و فر سوی چمن گذر کنی
سوسن و سرو و گل بتو جمله شوند معتقدی

نقش خودی ز لوح دل پاک کنی تو در زمان
گر ببری بجان و دل راه بکوی بیخودی

جان و دل تو حافظا بسته دام آرزوست
ای متعلق خجل دم مزن از مجردی

نوش کن جام شراب یکمنی
تا بدان بیخ غم از دل برکنی

دل گشاده دار چون جام شراب
سر گرفته چند چون خم دنی

چون ز جام بیخودی رطلی کشی
کم زنی از خویشتن لاف منی

دل بمی در بند تا مردانه وار
گردن سالوس و تقوی بشکنی

خاک سان شو در قدم نی همچو آب
جمله رنگ آمیزی و تردامنی

خیز و جهدی کن چو حافظ تا مگر
خویش را در پای معشوق افکنی

وقت را غنیمت دان آنقدر که بتوانی
حاصل از حیات ای جان یکدم است تا دانی

پیش زاهد از رندی دم مزن که نتوان گفت
با طبیب نامحرم حال درد پنهانی

باد عای شبخیزان ای شکردهان مستیز
در پناه یک اسم است خاتم سلیمانی

کام بخشی دوران عمر در عوض خواهد
جهد کن که از عشرت کام خویش بستانی

یوسف عزیزم کو ای برادران رحمی / کز غمش عجب دارم حال پیر کنعانی

میروی و مژگانت خون خلق میریزد / تند میروی جانا ترسمت فرو مانی

پند عاشقان بشنو از در طرب باز آ / کاین همه نمی ارزد شغل عالم فانی

زاهد پشیمان را ذوق باده در جانست / عاقلا مکن کاری کاورد پشیمانی

خم شکن مینداند اینقدر که صوفی را / جنس خانگی باشد همچو لعل رمانی

گر تو فارغی از من ای نگار سنگین دل / حال خود بخواهم گفت پیش آصف ثانی

از درم درآ سرمست تا زنم بشادی دست / روشنی ما بوییت راستی به مانی

باغبان چو من زانجا بگذرم حرامت باد / گر بجای من سروی غیر دوست بنشانی

دل ز ناوک چشمت گوشه داشتم لیکن / ابروی کماندارت میزند به پیشانی

جمع کن باحسانی حافظ پریشان را / ای شکنج گیسویت مجمع پریشانی

هزار جهد بکردم که یار من باشی / قرار بخش دل بیقرار من باشی

دمی بکلبه احزان عاشقان آئی / شبی مراد دل سوگوار من باشی

در آن چمن که بتان دست عاشقان گیرند / گرت ز دست برآید نگار من باشی

چراغ دیده شب زنده دار من گردی / انیس خاطر امیدوار من باشی

چو خسروان ملاحت به بندگان نازند
در آن میانه خداوندگار من باشی

از آن عقیق که خونین دلم ز عشوه او
اگر کنم گله راز دار من باشی

شود غزاله خورشید صید لاغر من
گر آهوئی چو تو یکدم شکار من باشی

سه بوسه کز دو لبت کرده وظیفه من
اگر ادا نکنی وام دار من باشی

من این مراد ببینم بخود که نیم شبی
بجای اشک روان در کنار من باشی

من ارچه حافظ شهرم حوی [جو] نمی‌ارزم
مگر تو از کرم خویش یار من باشی

هواخواه توام جانا و میدانم که میدانی
که هم نادیده میدانی و هم ننوشته میخوانی

ملامتگر چه دریابد ز راز عاشق و معشوق
نبیند چشم نابینا خصوص اسرار پنهانی

ملک در سجده آدم زمین بوس تو نیت کرد
که در حسن تو چیزی یافت غیر از طور انسانی

خم زلفت بنام ایزد کنون مجموعه دلهاست
از آن باد ایمنی بادت که انگیزد پریشانی

بیفشان زلف و صوفی را ببازی و رقص آور
که از هر رقعه دلقش هزاران بت بیفشانی

دریغا عیش شبگیری که در خواب سحر بگذشت
بدان قدر وصال ایدل که در هجران فرومانی

ملول از همرهان بودن طریق کاردانی نیست
بکش دشواری منزل بیاد عهد آسانی

گشاد کار مشتاقان در آن ابروی دلبند است
خدارا یکنفس با ما گره بگشا ز پیشانی

در بعض نسخه‌ها این طور است ای دل
بدانی قدر وقت ای دل کنون که در هجران فرومانی

چراغ افروز چشم ما نسیم زلف خوبانست
مباد این جمع را یارب غم از باد پریشانی

امید از بخت میدارم که بگشایم کمر بندی
خدا را ای فلک با من گره بگشا ز پیشانی

خیال چنبر زلفش فریبت میدهد حافظ
نگر تا حلقهٔ اقبال ناممکن نجنبانی

الحمد لله علی معدلة السلطان
احمد شیخ اویس حسن ایلخانی

خان بن خان و شهنشاه شهنشاه نژاد
آنکه می زیبد اگر جان جهانش خوانی

دیده نادیده باقبال تو ایمان آورد
مرحبا ای بهمه لطف خدا ارزانی

بر شکن طره ترکانه که در کاکل تست
بخشش و کوشش قاآنی و چنگیزخانی

ماه اگر بی تو برآید بدو نیمش بزنند
دولت احمدی و معجزه سلطانی

جلوه حسن تو دل میبرد از شاه و گدا
چشم بد دور که هم جانی و هم جانانی

گرچه دوریم بیاد تو قدح مینوشیم
بعد منزل نبود در سفر روحانی

از گل فارسیم غنچه عیشی نشکفت
حبذا دجله بغداد و می ریحانی

سر عاشق که نه خاک در معشوق بود
کی خلاصش بود از محنت سرگردانی

ای نسیم سحری خاک ره یار بیار
تا کند حافظ ازآن دیده جان نورانی

۴۲۸

زکوی یار می‌آید نسیم باد نوروزی
ازاین باد ار مدد خواهی چراغ دل برافروزی

چو گل گر خرده‌ای داری خدا را صرف عشرت کن
که قارون را زیانها داد سودای زراندوزی

سخن در پرده میگویم چو گل از پرده بیرون آی
که بیش از پنج روزی نیست حکم میر نوروزی

میی دارم چو جان صافی و صوفی میکند عیبش
خدایا هیچ عاقل را مبادا بخت بدروزی

طریق کام جستن چیست ترک کام خود گفتن
کلاه سروری این است گر این ترک بردوزی

جدا شد یار شیرینت کنون تنها نشین ای شمع
که حکم آسمان این است اگر سازی اگر سوزی

بعجب علم نتوان شد ز اسباب طرب محروم
بیا زاهد که جاهل را زیاده میرسد روزی

ندانم نوحهٔ قمری بطرف جویباران چیست
مگر او نیز همچون من غمی دارد شبانروزی

به بستان رو که از بلبل طریق عشق گیری یاد
بمجلس آی کز حافظ سخن گفتن بیاموزی

بچشم مهر اگر با من مهم را یک نظر بودی
ازان سیمین بدن کارم بخوبی خوبتر بودی

ز شوق افشاندمی هردم سری در پای جانانم
دریغا گر متاع من ازاین مختصر بودی

اگر برقع برافکندی ازآن روی چو پیروزی
مدام از نرگس مستش جهان پرشور و شر بودی

همش مهر آمدی بر من ز مهر آن شاه خوبانرا
گر از درد دل زارم یکی روزش خبر بودی

بوصلش گر مرا روزی ز هجران فرصتی بودی
مبارک ساعتی بودی چه خوش بودی اگر بودی

گر افسون تب غم شستم نکردی چرا بر گرد شکر خط کشیدی غم و درد دل حافظ از آن است

نگفتی کس بشیرینی چو حافظ شعر در عالم
اگر طوطی طبعش را ز لعل او شکر بودی

یا مبسما یحاکی درجا من اللآلی — یارب چه درخور آمد گردش خط هلالی

در خواب مانده بودم دیشب بیاد چشمت — زان خواب خوش بچشم سرمست ولاابالی

حالی خیال وصلت خوش میدهد فریبم — تا خود چه نقش بازد این صورت خیالی

دل رفت و دیده خون شد تن خست و جان برو شد — فی العشق معجبات یاتین بالتوالی

دلخون شدم ز دستش وز نار چشم مستش — اوذیت بالرزایا ما اللهوی و مالی

خوی تو گر نگردد دهر ار دگر نگردد — عاشق در این جوانب عارف در این حوالی

دلبر بعشقبازی خونم حلال دانست — فتوی عشق چون است ای زمره موالی

لله ذات رمل کان الحبیب فیها — طار العقول طیرا من نظرة الغزال

از چار چیز مگذر گر زیرکی و عاقل — امن و شراب بیغش معشوق و جای خالی

می ده که گر چه گشتم نامه سیاه عالم — نومید کی توان بود از لطف لایزالی

ساقی بیار جامی وز خلوتم برون کن — تا دربدر بگردم قلاش و لاابالی

صافی است جام خاطر در دور آصف دهر — قم فاسقنی رحیقا اصفی من الزلال

الملک قد یباهی من جده و جده — یارب که جاودان باد این قدر و این معالی

بر سلطنت تو بی تکلف — تمکین تو بیسد بکو اسے
نام تو یقین که می بر آرد — آوازه ز ماه تا بماسیے

گردون که لطیفها بر آرد
دُرّی چو تو در صدف ندارد

بند پنجم

ای خلعت ملک بر تو زیبا — وی غره دولت تو غرا
ای آمده نو عروس دولت — بر شکل و شمایل تو شیدا
انوار شکوه شهریاری — از روی مبارکت هویدا
بر قامت حشمت تو کوتاه — این اطلس نیلگون والا
بگذشت صدای صیت عدلت — از سقف نهم رواق خضرا
بر شادی مجلس تو خورشید — هر لحظه کشیده جام صهبا
تا روی مبارک تو بیند — نرگس همه دیده گشته عمدا
از بهر قبولت از بن گوش — لؤلؤی خوشاب گشته لالا

در قصر تو چرخ آستانے
کیوان بدر تو پاسبانے

بند ششم

تا باد خدای باد یارت — جز عیش مباد هیچ کارت

بقیه در صفحه پس ازین است

هر آرزویی که در دل آید | ایام نهاده در کنارت
توفیق رفیق در یمینت | تایید ندیم در یسارت
نصرت که مبادا از تو خالی | در رزم کمینه دستیارت
اقبال که باد با تو دایم | در بزم رهینه پرده‌دارت
آراسته چون بهشت گیتی | از کوشش تیغ آبدارت
تا چرخ بپاست دور دورات | تا دهر بجاست کارکارت
جاوید بعون جاه و عزت | بادا همه چیز بر قرارت
آسوده چو حافظ اند خلقان | در سایه بخت کامکارت

کارت همه حفظ ملک و دین باد
تا باد همیشه اینچنین باد

بند دوم

ماهی چو تو آسمان ندارد | سروی چو تو بوستان ندارد
با روی تو آفتاب دیدم | نیکست ولیکن آن ندارد
از حسن تو چون کنم عبارت | کز هیچ صفت نشان ندارد
حیران شده‌ام که هیچ وصفی | درخور درخت بیان ندارد
هر دل که ز جان ندارد دوستت | میدان به یقین که جان ندارد

مرغی که بسوی تو کرد پرواز
دیگر سر آشیان ندارد

از بهر دلم کدام تیر است
کابروی تو در کمان ندارد

چشمت نظری بما نینداخت
مستست و سر جهان ندارد

منظور شهنشه است و از ناز
پروای شکستگان ندارد

سلطان زمانه ناصر الدین
شد معتصم او بعز و تمکین

ساقی اگرت هوای ماهی
بی باده میا بپیش ماهی

سجاده و خرقه در خرابات
بفروش و بیار جرعه می

گر زنده دلی شو ز مستان
در گلشن جان صدای نایی

با درد در آ بسوی درمان
کونین نگر ز عشق لاشی

اسرار دل است در ره عشق
بهتر ز هزار حاتم طی

سلطان صفت آن بت پریوش
می آمد و خلق شهر از پی

مردم نگران بروی خوبش
وز شرم روان ز عارضش خوی

عاشق ز غم تو چند نالد
آخر من دل شکسته تا کی

با درد و غم تو یار باشم
وز عیش جهان کنار باشم

بجای آنکه در متن است نوشته اند ق

ترجیع بند

ای داده بباد دوستداری — این بود وفا و عهد یاری
آخر دل ریش دردمندم — تا چند بدست غم سپاری
از زلف تو حاصلی ندیدم — جز شیفتگی و بیقراری
ای جان عزیز بر ضعیفان — تا چند کنی جفا و خواری
هر چند که سوختی بجورم — کردم من خسته سازکاری
گفتم مگر از سر ترحم — دست از ستم و جفا بداری
چون نیست امید آنکه روزی — بر عاشق خسته رحمت آری

آن به که ز صبر رخ نتابم
باشد که مراد دل بیابم

ای ساقی از آن می شبانه — در ده دو سه جام عاشقانه
تا در سر من ز عقل باقیست — از دست بده می مغانه
برداشته اند صوت داود — مرغان چمن ز آشیانه
ای مطرب ما تو نیز یکدم — مگذار ز کف دف و چغانه
برگوی بیاد وصل جانان — چون عود بسوز دل ترانه

می نوش تو حافظا بشادی — تا چند خوری غم زمانه
دیریست که آتش غم دل — در سینه همی کشد زبانه
چون نیست بهیچکو نه پیدا — دریای فراق را کرانه

آن به که ز صبر رخ نتابم
باشد که مراد دل بیابم

در سختی عشق اگر بمیرم — من دل ز غم تو بر نگیرم
بی شک دل ماه و خور بگیرد — گر سوی فلک رسد نفیرم
پیوسته کمان ابروانش — از غمزه همی زند به تیرم
نتوان بقلم نوشت شوقش — گر پیر فلک شود دبیرم
پیر غم عشقم ارچه طفلم — طفل غم عشقم ارچه پیرم
دارم سر آنکه همچو سعدی — بنشینم و صبر پیش گیرم
چون کرد زمانه ستمکار — دور از تو به بند غم اسیرم

آن به که ز صبر رخ نتابم
باشد که مراد دل بیابم

ای غیرت لعبتان طناز — برقع ز رخ چو مه برانداز

تا من ز سپهر جهان بگلی — برخیزم و توبه بشکنم باز
ای دوست ز رهگذار دیده — شد فاش میان مردمان راز
تا خود چه بود مرا سر انجام — در عشق چو هجر کرد آغاز
سرمایهٔ عمر داد بر باد — هر کو بغم تو گشت انباز
در آتش عشق و مجمر غم — می سوز دلا چو عود و میساز
حالی چو سپند بد مراد است — بوسیدن پای آن سرافراز

آن به که ز صبر رخ نتابم
باشد که مراد دل بیابم

ای سرو سمن بر گل اندام — از عارض تو خجل مه تمام
باز آی که هجر جانگدازت — برد از دل من قرار و آرام
از دانه خال و دام زلفت — مرغ دل من فتاده در دام
چون کام نشد ز وصل حاصل — قانع شده ام بهجر ناکام
مائیم و غم فراق حالی — تا خود بکجا رسد سر انجام
جز محنت و درد گو بیا نیست — دور از تو نصیب من با ایام
مقصود وجود حافظا چیست — جز صحبت یار و باده و جام

حاصل چو نمی‌شود مهیا | کام دلم از تو ای دلارام

آن به که ز صبر رخ نتابم
باشد که مراد دل بیابم

ای راحت جان بیقرارم | امید دل امیدوارم
شادم بغمت که در همه حال | سوز غم تست ساز کارم
تا رفته از کنارم ای دوست | یکباره ز خویش بر کنارم
در آرزوی وصال حالی | عمری بفراق میگذارم
امشب بگذشت خواهد از دوش | طوفان سرشک اشکبارم
تا مرگ نگیردم گریبان | من ز دست ز دامنت ندارم
چون هیچ نشد بسعی حاصل | کام دل خسته فکارم

آن به که ز صبر رخ نتابم
باشد که مراد دل بیابم

ای زخم غم تو مرهم دل | عشق تو انیس و محرم دل
زلف تو کمند گردن جان | لعل تو نگین خاتم دل
ابروی تو بود شحنهٔ جان | چون چشم تو گشت حاکم دل

او در دل ما و ما در آتش / ما را غم اوست بی غم دل

نزدیک شد آنکه من بدوری / بگیرم سپر خویش با کم دل

حافظ چه شود اگر بیابی / نوری ز حضور عالم دل

چون ملک وصال او نگردد / آسان آسان مسلم دل

آن به که ز صبر رخ نتابم / باشد که مراد دل بیابم

ساقی نامه

سر فتنه دارد دگر روزگار / من و مستی و فتنهٔ چشم یار

همی ماندم از دور گردون شگفت / ولی نیست بر وی مجال گرفت

یکی را قلم زن کند روزگار / یکی را دهد تیغ در کارزار

فریب جهان قصه روشن است / سحر تا چه زاید شب آبستن است

دگر هیچ نزد آتشی میزند / ندانم چراغ که برمی کند

ولا بر جهان دل منه زینهار / که گس در سر پل نگیرد قرار

دلا این جهان راست همچون پل است / تو را در ره آخرت منزل است

همان مرحله است این بیابان دور / که گم شد در او لشکر سلم و طور

همان منزل است این جهان خراب　　که دیده است ایوان افراسیاب

کجا رای پیران لشکرکشش　　کجا شیده آن ترک خنجرکشش

نه تنها شد ایوان و کاخش بباد　　که کس دخمه اش را ندارد بیاد

بسی در جهان دیده گردون پیر　　سرافراز شاهان صاحب سریر

چو کیخسرو و بهمن و اردوان　　فریدون و ضحاک و نوشیروان

همان پهلوانان با طبل و کوس　　چو گیو و چو گودرز و رهام و طوس

که اکنون بسی در بسیط جهان　　نیابد بجز نام از ایشان نشان

چه خوش گفت جمشید با تاج و گنج　　که یکجو نیرزد سرای سپنج

مغنی کجائی بگلبانگ رود　　بیاد آور آن خسروانی سرود

بمستان نوید سرودی فرست　　بیاران رفته درودی فرست

مغنی بزن چنگ در ارغنون　　برآر از دلم فکر دنیای دون

مگر خاطرم یابد آسایشی　　که نبود ز غم با وی آلایشی

مغنی بزن خسروانی سرود　　بگو با حریفان بآواز رود

که از آسمان مژده فرصت است　　مرا بر عدو عاقبت نصرت است

مغنی نوای طرب ساز کن　　بقول و غزل قصه آغاز کن

که بار غم بر زمین دوخت پای | بضرب اصولم برآور ز جای
مغنی ازین پرده نقشی برآر | ببین تا چه گفت از درون پرده دار
چنان برکش آهنگ این داوری | که ناهید چنگی برقص آوری
مغنی دف و چنگ را ساز ده | بیاران خوش نغمه آواز ده
رهی زن که صوفی بحالت رود | بمستی وصلش حوالت رود
مغنی بیا یا منت چنگ نیست | کفی بر دفی زن گرت چنگ نیست
شنیدم که چون غم رساند گزند | خروشیدن دف بود سودمند
مغنی کجائی که وقت گل است | ز بلبل چمنها پر از غلغل است
همان به که خونم بجوش آوری | دمی چنگ را در خروش آوری
مغنی بیا عود را ساز کن | نوآئین نوایی نوآغاز کن
بیک نغمه درد مرا چاره ساز | دلم نیز چون خرقه صدپاره ساز
مغنی کجائی که لطفی کنی | زنی در دلم آتشی آفکنی
برون آری از فکر خود یکدمم | نهم بر زمین کار و بار غمم
مغنی کجائی نوائی بزن | بنا بی نوایان صلائی بزن
چو خواهد شدن عالم از ما تهی | گدائی بسی به ز شاهنشهی

مغنی بگو قول و بردار ساز | که بیچارگان را توئی چاره ساز
تو بنمای راه عراقم برود | که بگشایم از دیده من زنده رود
مغنی بیا بشنو و کار بند | ز قول من این پند دانا پسند
چو غم لشکر آرد بیار اصفنی | ز چنگ و رباب و ز نای و دفی
مغنی تو سیر مرا محرم آ | زمانی به نی زن دم همدم آ
بی دور کن در دلت گر غمی است | دمی در نیی دم که عالم دمی است
مغنی کجائی بزن بربطی | بیا ساقی از باده پر کن بطی
که باهم نشینیم و عیشی کنیم | دمی خوش برآریم و طیشی کنیم
مغنی کجائی نوایت کجاست | نوای خوش غم زدایت کجاست
مغنی ز اشعار من یاد کن | دل پیر و برنا از آن شاد کن
مغنی ز نظم خوشم یک غزل | باهنگ چنگ آر اندر عمل
که تا وجد را کار سازی کنم | برقص آیم و خرقه بازی کنم
باقبال دارای دیهیم و تخت | بهین میوهٔ خسروانی درخت
پناه زمین پادشاه زمان | به برج دولت شه کامران
کز تمکین اورنگ شاهی ازوست | تن آسائی مرغ و ماهی ازوست

در بعض نسخ چنین است
مصرع
دمی پیش ازانکه عالم بس است

فروغ دل و دیدهٔ مقبلان ... ولی نعمت جمله صاحبدلان
جهاندار و دین پرور و تاجور ... کز او تخت جم گشت با زیب و فر
چگونه دهم شرح آثار او ... که عقل است حیران در اطوار او
چو قدر وی از حد مدح است بیش ... سر اندازم از عجز و تشویر پیش
برآرم باخلاص دست دعا ... کنم روی در حضرت کبریا
که یارب بآلاء و نعمای تو ... باسرار اسماء حسنای تو
بحق کلامت که آمد قدیم ... بحق رسول و بخلق عظیم
که شاه جهان باد فیروز بخت ... باقبالش آراسته تاج و تخت
زمین تا بود مظهر عدل و جور ... فلک تا بود مرتفع جدی و ثور
خدیو جهان شاه منصور باد ... غبار غم از خاطرش دور باد
بحمد الله ای خسرو جم نگین ... شجاعی بمیدان دنیا و دین
بمنصوریت شد در آفاق نام ... که منصور باشی بر اعدا مدام
فریدون شکوهی در ایوان بزم ... تهمتن هنروری میدان رزم
فلک را گهر در صدف چون تو نیست ... فریدون و جم را خلف چون تو نیست
نه تنها خراجت دهند از فرنگ ... که مهراج باجت فرستد ز زنگ

زحل کمترین هندوی در وثاق | سپهرت غلام مرصع نطاق
سکندر صفت روم تا چین تو را | که او داشت آیینه آیین تو را
اگر ترک و هند است اگر روم و چین | چو جم جمله داری بزیر نگین
همای است چتر همایون نظر | که دارد بسیط زمین زیر پر
بجای سکندر بمان سالها | بدانا دلی کشف کن حالها
چو دریای وصفت ندارد کنار | ثنا را کنم بر دعا اختصار
ز نظم نظامی که چرخ کهن | ندارد چو او هیچ زیبا سخن
بیارم به تضمین سه بیت متین | که نزد خرد به ز در ثمین
از آن بیشتر کاوری در ضمیر | ولایت ستان باش و آفاق گیر
زمان تا زمان از سپهر بلند | بفتحی دگر باش فیروزمند

از آن می که جان داروی بیهش باد
مرا شربت و شاه را نوش باد

بیا ساقی آن آب آتش خواص | بمن ده که تا یابم از غم خلاص
فریدون صفت کاویانی علم | برافرازم از پشتی جام جم
بیا ساقی این نکته بشنو ز نی | که یکجرعه می به ز دیهیم کی

پس در نسخهای مطبوعه متداوله که دو بیت متین نوشته‌اند غیر متین است قدمی عفی عنه

دم از سیر این دیر دیرینه زن ‏ ‏ ‏ صلائی بشاهان پیشینه زن

بیا ساقی آن کیمیای فتوح ‏ ‏ ‏ که با گنج قارون دهد عمر نوح

بده تا برویت گشایند باز ‏ ‏ ‏ در کامرانی و عمر دراز

بیا ساقی آن ارغوانی قدح ‏ ‏ ‏ که یابد ز فیضش دل و جان فرح

بمن ده که از غم خلاصم دهد ‏ ‏ ‏ نشان ره بزم خاصم دهد

بیا ساقی آن می که جان پرور است ‏ ‏ ‏ دل خسته را همچو جان درخور است

بده کز جهان خیمه بیرون زنم ‏ ‏ ‏ سراپرده بالای گردون زنم

بیا ساقی آن می که حال آورد ‏ ‏ ‏ کرامت فزاید کمال آورد

بمن ده که بس بیدل افتاده‌ام ‏ ‏ ‏ وزاین هر دو بیحاصل افتاده‌ام

بیا ساقی آن آب اندیشه سوز ‏ ‏ ‏ که گر شیر نوشد شود بیشه سوز

بده تا روم بر فلک شیرگیر ‏ ‏ ‏ بهم برزنم دام این گرگ پیر

بیا ساقی آن بکر مستور مست ‏ ‏ ‏ که اندر خرابات دارد نشست

بمن ده که بدنام خواهم شدن ‏ ‏ ‏ مرید می و جام خواهم شدن

بیا ساقی آن می که حور بهشت ‏ ‏ ‏ عبیر ملایک در آن می سرشت

بده تا بخوری بر آتش کنم ‏ ‏ ‏ دماغ خرد را دمی خوش کنم

بیا ساقی آن می که تیزی کند ‌‌ ‌ بباغ دلم مشک بیزی کند

بده تا بنوشم بیاد کسی ‌ ‌ ‌ که هست از غمش در دلم خون بسی

بیا ساقی از سر ندارم گزیر ‌ ‌ ‌ بیک جام باقی مرا دست گیر

که از دور گردون بجان آمدم ‌ ‌ ‌ روان سوی دیر مغان آمدم

بیا ساقی از کنج دیر مغان ‌ ‌ ‌ مشو دور کانجاست گنج روان

ورت شیخ گوید مرو سوی دیر ‌ ‌ ‌ جوابش چه گوئی بگو شب بخیر

بیا ساقی آن جام صافی صفت ‌ ‌ ‌ که بر دل گشاید در معرفت

بده تا صفای درون آرم ‌ ‌ ‌ دمی از کدورت برون آردم

بیا ساقی آن آتش تابناک ‌ ‌ ‌ که زردشت میجویدش زیر خاک

بمن ده که در کیش رندان مست ‌ ‌ ‌ چه دنیا پرست و چه آتش پرست

بیا ساقی اکنون که شد چون بهشت ‌ ‌ ‌ زروی تو این بزم عنبر سرشت

خذ الجام لاتخش فیه الجناح ‌ ‌ ‌ که در باغ جنت بود می مباح

بیا ساقی آن جام یاقوت ویش ‌ ‌ ‌ که بر دل گشاید در وقت خویش

بده وین نصیحت ز من گوش کن ‌ ‌ ‌ جهان جمله هیچ است می نوش کن

بیا ساقی از بی وفائی عمر ‌ ‌ ‌ به بین و زسر کن گدائی عمر

که می عمر باقی بیفزایدت / دری هر دم از غیب بگشایدت

بیا ساقی از می طلب کام دل / که بی می ندارم من آرام دل

گر از هجر جان تن صبوری کند / دل از می تواند که دوری کند

بیا ساقی این چه باشی که دهر / بر آن است کت خون بریزد بقهر

در این خون فشان عرصه رستخیز / تو خون صراحی بساغر بریز

بیا ساقی از من مکن سرکشی / که از خاکی آخر نه از آتشی

قدح پر کن از می که می خوش بود / خصوصا که صافی و بی غش بود

بیا ساقی آن راح ریحان نسیم / بمن ده که نه زر بماند نه سیم

زری را که بی شک تلف در پی است / بمی ده که درمان دلهای ما است

بیا ساقی آن باده لعل صاف / بده تا کی این شید و تزویر و لاف

ز تسبیح و خرقه ملولم مدام / بمی رهن کن هر دو را والسلام

بیا ساقی آن باده روح بخش / بده تا نشینیم بر پشت رخش

تهمتن صفت رو بمیدان کنیم / بکام دل آهنگ جولان کنیم

بیا ساقی از من برو پیش شاه / بگویش ز من کی شه جم کلاه

دل بی نوایان مسکین بجوی / پس آنگاه جام جهان بین بجوی

بیا ساقی آن می کز آن جام جم زند لاف بینائی اندر عدم
بمن ده که باشم بتأیید جام چو جم آگه از سر عالم تمام
بیا ساقی آن جام پر کن ز می که گویم ترا حال کسری و کی
بمستی توان در اسرار سفت که در بیخودی راز نتوان نهفت
بیا ساقی آن می که عکسش ز جام بکیخسرو و جم فرستد پیام
بده تا بگویم بآواز نی که جمشید کی بود و کاوس کی
بیا ساقی آن می که شاهی دهد بپاکی او دل گواهی دهد
بمن ده که تا گردم از عیب پاک خرامم بعشرت سر از این مغاک
بیا ساقی آن جام چون مهر و ماه بده تا زنم بر فلک بارگاه
چو شد باغ روحانیان مسکنم در اینجا چرا تخته بند تنم
بیا ساقی آن جام چون سلسبیل که دل را الف زد و بس باشد دلیل
بدستم ده و روی دولت ببین خرابم کن و گنج حکمت ببین
بیا ساقی از بادهای کهن ز جام پیاپی مرا مست کن
چو مستم کنی از می بعیشت بمستی بگویم سرودی خوشت
من آنم که چون جام گیرم بدست ببینم در آن آینه هر چه هست

بمستی در پارسایی زنم | دم خسروی در گدایی زنم

که حافظ چو مستانه سازد سرود
ز چرخش دهد زهره آواز رود

تباشیر صبح از طبقهای نور | بگوشش آیدم هر دم از لفظ حور
که ای خوش نوا مرغ شیرین نفس | بجنبان پر و بال و بشکن قفس
الا ای همای همایون نظر | خجسته سروش مبارک سیر
گر اسفندیاری و روئین تنی | نداری ز تیر اجل ایمنی
اگر پور زالی بدستان و تیغ | سپهرت بخاک افکند بی دریغ
چو این است فرجام کار جهان | بر این بوده باشد مدار جهان
همان به که بر عزم کشائی کمین | سمند نشاط آوری زیر زین
بیاد بتان جام پی می کنی | بنوشی می و گوش بانی کنی
بیا تا خرد را قلم درکشیم | ز مستی بعالم علم درکشیم
ز جام دمادم دمی دم زنیم | زمی آب بر آتش غم زنیم
یک امروز با یکدیگر می خوریم | چو فرصت نباشد دگر کی خوریم
که آنها که بزم طرب ساختند | ز بزم طرب هم نپرداختند

ازین دامگه دیر تاری مغاک / برفتند و بردند حسرت بخاک

بدین تخت فیروزه فیروز نیست / زایام عمر آنکه بهروز نیست

دریغا جوانی که برباد شد

خنک آنکه در عالم آزاد شد

بده ساقیا می که تا دم زنیم / قلم بر سر هر دو عالم زنیم

سبکباش و رطل گرانم بده / وگر فاش نتوان نهانم بده

که این چرخ و این انجم آبنوس / بسی باد دارد چو بهرام و طوس

کسی کو زدی طبل بر پشت پیل / بزدندش بناکام طبل رحیل

جز این مرکز هفت پرگار نیست / جز این هفت پرگار پرگار نیست

تو در خانه ششدری ششدری / گرو مانده تا بنگری بگذری

بر ایوان شش طاق خضرا نشین / بمنزلگه جان نشیمن گزین

بده ساقی آن آب آتش فشان / از آن پیش کز ما نیابی نشان

که در آتش است این دل روشنم / همانا که آبی بر آتش زنم

که فیروز فرخ منوچهر چهر / شنیدم که در عهد بوزرجمهر

نوشته است بر جام نوشیروان / که بفزای از جام نوشین روان

اگر پور زالی وگر پیر زال — بدستان زمانی شوی پایمال
زمن بشنو ای پیر آموزگار — مکن تکیه بر گردش روزگار
که این منزل درد و جای غم است — در این دامگه شادمانی کم است
بده ساقی آن لعل یاقوت رنگ — که برد از رخ لعل و یاقوت رنگ
روان درده آن می چو آب روان — نه آب روان کافتاب روان
شهانی که اینجا نشستند شاد — برفتند و از کس نکردند یاد
کدام است جام جم و جم کجاست — سلیمان کجا رفت و خاتم کجاست
که میداند از فیلسوفان حی — که جمشید کی بود و کاوس کی
چو سوی عدم کام بر داشتند — در این بقعه جز نام نگذاشتند
چه بندی دل اندر سپنجی سرای — که چون بگذری باز ماند بجای
در آن بستن دل ز دیوانگی است — بدو آشنائی ز بیگانگی است
در این دار ششدر نیابی تو کام — مجال مجال و مقام مقام

بروطی کن این هفت طومار را
قلم در کش این هفت پرگار را

بده ساقی آن آب آتش خواص — کز آن آب یابم ز آتش خلاص

بدین سقف شش پایه نه رواق / توان زد بیک جام می رطل طاق

قدح در ده اکنون که ما در دهیم / سرت کی دهیم ار بجا سر نهیم

در این ده گروهی سیاوش وشند / که پیران ده را بآتش کشند

اگر عاقلی چنین ده دوا بشو / مریز آب خود خاک میخانه شو

بوم از دل زنی دردی درد کش / دم گرم خواهی دم سرد کش

پی کاردانان هشیار زن / ره دردنوشان خمار زن

مشو قید این دیر خاکی مغاک / که ناگه دهد همه بادت چو خاک

بده ساقی آن جوهر روح را / دوای دل ریش مجروح را

که دوران چو جام از کف جم ربود / اگر عالمی باشدش زان چه سود

چو بنیاد عمر است ناپایدار / بنقد این نفس را غنیمت شمار

کسی را که دستت رسد دست گیر / که فردا همان باشدت دستگیر

شه دادگستر که ناگه بمرد / گرا آسی برادر که با خود چه برد

تو نیز آنچه کاری همان بدروی / چنان کامدی باز بیرون روی

رهائی نیابد کس از شست خاک / که بر خاک ننشست از دست خاک

بدین گنبد سبز چندین مناز
که هم مهره دزد است و هم مهره باز

بده ساقی آن آب افسرده را | بیا زنده ساز این دل مرده را
که هر پاره خشتی که بر منظریست | سر کیقبادی و اسکندریست
هر آن گل که در گلستانی بود | ز عارض دلستانی بود
هر آن شاخ سروی که در گلشنیست | قد دلبری زلف سیمین تنیست
شنیدم که شوریدهٔ می پرست | بخمخانه می گفت جامی بدست
که یابد ازاین کرسی زرنشان | بدین سفره بیرون ز دونان دنان
بجز خون شاهان درین طشت نیست | بجز خاک خوبان درین دشت نیست
که هر کس که در دور گردون بود | ز گردون درونش پر از خون بود
بده ساقی آن تلخ شیرین گوار | که شیرین بود باده از دستیار
که دارا که دارای آفاق بود | بدارندگی در جهان طاق بود
چو زاین دار ششدر برون برد رخت | نبودش بجز گور تابوت تخت
که چون بگذرد عمر تو بگذری | از او باز مانی و حسرت خوری
اگر هوشمندی بیا باده نوش | چو نوشی دمی باده ای بی هوش

که این طغرل آبنوسی قفس · نیفتد از این دانه در دام کس

در خاک ربان میخانه کوب · ره می فروشان میخانه روب

مگر آب آتش خواصت دهند · بمستی ز هستی خلاصت دهند

بجامی برون آورندت ز خویش · بوحدت رسی پرده پندار پیش

که حافظ که در عالم جان رسید · چو از خود برون شد بجانان رسید

من ار زانکه گردم بمستی هلاک · بآیین مستان ببرید بخاک

بتابوتی از چوب تاکم کنید · براه خرابات خاکم کنید

بآب خرابات غسلم دهید · پس آنگاه بر دوش مستم نهید

مریزید بر گور من جز شراب · میارید در ماتم جز رباب

ولیکن بشرطی که در مرگ من · ننالد بجز مطرب و چنگ زن

تو خود حافظا سر ز مستی متاب · که سلطان نخواهد خراج از خراب

مثنوی

الا ای آهوی وحشی کجائی · مرا با تست بسیار آشنائی

دو تنها و دو سرگردان بیکس · دو راه اندر کمین از پیش و از پس

دو دام نسخهٔ قدیمه

[illegible]

بیا تا حال یکدیگر بدانیم / مراد هم بجوییم ار توانیم
که می‌بینم که این دشت مشوش / چراگاهی ندارد ایمن و خوش
که خواهد شد بگوئید ای حبیبان / رفیق بیکسان یار غریبان
مگر خضر مبارک پی درآید / ز یمن همتش این ره سرآید
مگر وقت وفا پروردن آمد / که فالم لا تذرنی فردا آمد
شنیدم رهروی در سرزمینی / بلطفش گفت رندی خوشه‌چینی
که ای سالک چه در انبانه داری / بیا دامی بنه گر دانه داری
جوابش داد گفتا دانه دارم / ولی سیمرغ میباید شکارم
بگفتا چون بدست آری نشانش / که او خود بی‌نشان است آشیانش
بگفتا گرچه این امر محال است / ولیکن ناامیدی هم وبال است
نیاز من چه وزن آرد بدین ساز / که خورشید غنی شد کیسه‌پرداز
ولی تا جان بود در تن بکوشم / بود کز جام او یکجرعه نوشم
چو آن سرو روان شد کاروانی / ز ملک دیده میکن پاسبانی
بده جام می و پای گل از دست / ولی غافل مشو از چرخ بدمست
لب سرچشمه و طرف جوئی / نم اشکی و با خود گفتگوئی

۲ لا تذرنی فردا یعنی وا مگذار مرا تنها و بی‌کس، در قرآن در سوره انبیاء قول زکریاست: رب لا تذرنی فردا و انت خیر الوارثین

بیاد رفتگان و دوستداران
موافق گرد با ابر بهاران

چو نالان آیدت آب روان پیش
مدد بخشش ز آب دیدهٔ خویش

نکرد آن همدم دیرین مدارا
مسلمانان مسلمانان خدا را

چنان بیرحم زد زخم جدایی
که گویی خود نبوده است آشنایی

برفت و طبع خوش باشم حزین کرد
برادر با برادر کی چنین کرد

مگر خضر مبارک پی تواند
که این تنها بدان تنها رساند

تو گوهر بین و از خر مهره بگذر
ز طرزی کان نگردد شهره بگذر

چو من ماهی کلک آرم بتحریر
تو از نون و القلم میپرس تفسیر

رفیقان قدر یکدیگر بدانید
که تا در وادی هجران نمانید

مقالات نصیحت گو همین است
که حکم انداز هجران در کمین است

روان را با خرد در هم سرشتند
در او تخمی که حاصل بود کشتند

برانگونه بدین عشق در دل
هر آنکس را که گشت این کام حاصل

فرح بخشی در این ترکیب پیداست
که شعر نغز مغز جان اشیاست

چرا با بخت چندین می ستیزم
چرا از طالع خود میگریزم

مرا بگذشت آب فرقت از سر
در این عالم مدارا نیست در خور

مشام جان معطر ساز جاوید
که این نافه ز چین جیب حوراست
نه زان آهو که از مردم نفورست

هم اکنون راه شهر دوست گیرم | که گر میرم هم اندر راه میرم
غریبانی که عالم را ببینند | برکم بر سر بالین نشینند
غریبان را غریبان یاد دارند | که ایشان یکدگر را یاد کارند
خدایا چاره بیچاره کانی | مراد بنده را چاره توانی
چنان کز شب آری روز روشن | از این انده برآور شادی من
ز هجرانت بسی دارم شکایت | نمی گنجد در اینجا این حکایت
بیاور نکهتی زان طیب امید | مشام جان معطر ساز جاوید
که این نافه ز چین جیب حور است | نه زان آهو که از مردم نفور است
در این وادی ببانگ چنگ بشنو | که صد من خون مظلومان بیک جو
پر جبریل را اینجا بسوزند | بدامن کودکان آتش فروزند
سخن گفتن کرا یار است اینجا | تعالی الله چه استغناست اینجا
برو حافظ در این معرض مزن دم | سخن کوتاه کن والله اعلم

فی المقطعات

گر کسان قدر می بدانندی | شب نخفتند و رز نشاندی
ناگهان از چوب عود کنند | چو بهار الکلاب اندی

پای هر خوشه کنیزک ترک   بنشانده بکس پراندی

وله ایضاً رحمة الله

خسروا دادگرا شیر دلا بحر کفا   ای کمال تو بانواع هنر ارزانی
همه آفاق گرفت و همه اطراف گشاد   صیت مسعودی و آوازهٔ سلطانی
گفته باشد مگرت ملهم غیب احوالم   اینکه شد روز نیرم چو شب ظلمانی
در دو سال آنچه بیندوختم از شاه و وزیر   همه بربود بیکدم فلک چوگانی
دوش در خواب چنان دید خیالم که سحر   گذر افتاد بر اصطبل شهم پنهانی
بسته بر آخر او استر من جو میخورد   توبره افشاند من گفت مرا میدانی
هیچ تعبیر نمیدانمش این خواب که چیست   تو بفرمای که در فهم نداری ثانی

وله ایضاً رحمة الله علیه

پادشاها لشکر توفیق همراه تواند   خیز اگر بر عزم تسخیر جهان ره میکنی
با چنین جاه و جلال از پیشگاه سلطنت   آگهی و خدمت دلهای آگه میکنی
با فریب این خم زنگار گون نیل فام   کار بر وفق مراد صبغة الله میکنی
آنکه ده با هفت و نیم آورد سودی نکرد   فرصتت بادا که هفت و نیم ده میکنی

هذه القطعه یقال لها التفسیر الجلی

سال و فال و مال و حال و اصل و نسل و تخت و بخت	باشدت در شهریاری بر مراد و بر دوام
سال خرم فال نیکو مال وافر حال خوش	اصل ثابت نسل باقی تخت عالی بخت رام

وله ایضا

شاها مبشری ز بهشتم رسیده است	رضوان سریر و حوروش و سلسبیل موی
خوش لفظ و پاک معنی و موزون و دلفریب	صاحب جمال و نازک و خوب و لطیف گوی
گفتم در این سرا چه ز بهر چه آمدی	گفتا ز بهر مجلس شاه غریب جوی
اکنون ز صحبت من مفلس بجان رسید	نزدیک خویش خوانش و کام دلش بجوی

در شکایت قاضی و حاکم گفته است

آن کیست تا بحضرت سلطان ادا کند	کز جور دور گشت ستمگر بها پدید
رندی نشست بر سر سجاده قضا	حیزی دگر بمرتبه سروری رسید
آن رند گفت چشم و چراغ جهان منم	آن حیز گفت همچو منی در جهان که دید
ای آصف زمانه ز بهر خدا بگوی	با آن شهی که دولت او باد بر مزید
شاها روا مدار که مفعول من اراد	گردد بروزگار تو فعال ما یرید

ایضا فی الشکایة

دل مبند ای جان من بر وعدهٔ شاه و وزیر	کس نمیداند که کارش از کجا خواهد گشاد

رو توکل کن نمیدانی که نوک کلک من / نقش هر صورت که زد رنگی دگر بیرون فتاد

شاه هرموزم ندید و بی‌سخن صد لطف کرد / شاه یزدم دید و مدحش گفتم و هیچم نداد

کار شاهان اینچنین باشد تو ای حافظ مرنج / داور روزی رسان توفیق و نصرتشان دهاد

ولە

گلقند شعر من ز بنفشه شکر رباست / زان غیرت طبرزد و کعب الغزال شد

بادا دهانش تلخ که عیب نبات گفت / خاکش بسر که منکر آب زلال شد

آنکس که کور زاد ز مادر بعمر خویش / کی مشتری لعل صاحب جمال شد

در تقاضای وظیفه فرماید

بسمع خواجه رسان ای رفیق وقت شناس / بخلوتی که در آن اجنبی صبا باشد

لطیفه بمیان آر و خوش بخندانش / بنکته که دلش را در آن رضا باشد

پس آنگهی ز کرم آنقدر بپرس ز لطف / که گر وظیفه تقاضا کنم روا باشد

فی الشکایه

ز دانش مطلقا بی‌بهره باشد / که از دنیا بشادی بهره جوید

بود از شربت شادی صایم الدهر / که جلاب طرب از دهر جوید

کسی چون نوش دارو جوید از زهر / گدا این نوش دارو ز هر جوید

یاد و برابر گل قند نمایند و در طنجبین خنجی که از اخمیره بنفسج و مربای بنفسج نیز گویند سه مقابل بنفشه یک قند نمایند

وله ایضا

بلبل اندر ناله و گل خنده خویش میزند — چون نسوزد دل که دلبر در وی آتش میزند
ناخوشیها دیده‌ام از زاهد پشمینه‌پوش — من غلام مطربم کابریشم خوش میزند
زاهدا از تیر مژگانش حذر کردن چه سود — زخم پنهان چون بابروی کمانکش میزند

وله ایضا

روح القدس آن سروش فرخ — از قبه طارم زبرجد
میگفت سحرگهان که یارب — در دولت و حشمت مخلد
بر مسند خسروی بماناد — منصور مظفر محمد

فی الموعظه

چو دونان درین خاکدان دنی — ز بهر دو نان از چه مضطرب
چو دانی که روزی دهنده خداست — مدار از طمع قلب را منقلب
تو نیک و بد خود هم از خود بدان — چرا دیگری بایدت محتسب
ز بد دور باش و به نیکی بکوش — مکن عمر ضایع بلهو و لعب
و من یتق الله یجعل له — و یرزقه من حیث لا یحتسب

وله فی معنی ان الامور کلها بید الله

سرای مدرسه و بحث علم و طاق و رواق ... چه سود چون دل دانا و چشم بینا نیست
سرای قاضی یزد ار چه منبع فضل است ... خلاف نیست که علم نظر در آنجا نیست

ولهُ ایضاً

ای که از روزگار مستطلبی ... فرح و عیش و خرمی و طرب
فکر مال و منال و حشمت و جاه ... همه بگذار و ساغری بطلب

فی التاریخ

بروز کاف و الف از جمادی اول ... بسال ذال و دگر نون و حا علی الاطلاق
خدایگان سلاطین مشرق و مغرب ... خدیو کشور لطف و کرم باستحقاق
سپهر علم و حیا آفتاب جاه و جلال ... جمال دنیی و دین شاه شیخ بواسحق
گذاشت عرصهٔ میدان خود بتیغ عدم ... نهاد بر دل احباب خویش داغ فراق

در تاریخ گوید

بروز شنبه سادس زماه ذی الحجه ... بسال هفتصد و هشتاد در جهان ناگاه
زشاه راه سعادت بباغ رضوان رفت ... وزیر کامل ابونصر خواجه فتح الله

ایضاً در تاریخ فرماید

آصف عهد زمان جان جهان توران شاه ... که در این مزرعه جز دانهٔ خیرات نکشت

ناف هفته بد و از ماه رجب پنجم روز | که برون رفت ازین منزل بی ضبط و نسق
کنف رحمت حق منزل او دان که از آنک | سال تاریخ وفاتش طلب از رحمت حق

در تاریخ فرماید

رحمن لایموت چو آن پادشاه را | دید آنچنان کز او عمل خیر لایفوت
جانش غریق رحمت حق کرد تا کند | تاریخ این معامله رحمن لایموت

ایضا در تاریخ گوید

اعظم قوام دولت و دین آنکه بر درش | از بهر خاکبوس نمودی فلک سجود
با آن وجود و آن عظمت زیر خاک شد | در نصف ماه ذی قعده از عرصه وجود
تا کس امید جود ندارد دگر ز کس | آمد حروف سال وفاتش امید جود

فی التاریخ

بلبل و سرو و سمن یاسمن و لاله و گل | هست تاریخ وفات شه سنبل کاکل
خسرو روی زمین شاه زمان بو اسحق | که به طلعت او نازد و خندد بر گل
جمعه بیست و یک ماه جمادی الاولی | در سنین بود که پیوسته شد از جزو بکل

در تاریخ فرموده

بهاء الحق والدین طاب مثواه | امام سنت و شیخ جماعت

چو میرفت اجهان این بیت میخواند / بر اهل فضل و ارباب بلاغت

بطاعت قرب ایزد میتوان یافت / قدم در نه گرت هست استطاعت

بدین دستور تاریخ وفاتش / برون آر از حروف قرب طاعت

وله ایضاً فی التاریخ

آن میوه بهشتی کآمد بدست ایجان / در دل چرا نگشتی از کف چرا بهشتی

تاریخ این حکایت گر از تو باز پرسند / سر جمله اش فرو خوان از میوه بهشتی

نیز در تاریخ فرماید

برادر خواجه عادل طاب مثواه / پس از پنجاه و نه سال از حیاتش

بسوی روضه رضوان روان شد / خدا راضی ز افعال و صفاتش

خلیل عادلش پیوسته برخوان / وز آنجا فهم کن سال وفاتش

در تاریخ فرماید

صباح جمعه بد و سادس ربیع نخست / که گشت فرقت آنمه نگشتیم عاجل

بسال هفتصد و شصت و چار از هجرت / جواب حل بشدم این دقیقه مشکل

دریغ و درد و تاسف کجا دهد سودی / کنون که عمر ببازیچه رفت و بیحاصل

فی المصیبة

دلا دیدی که آن فرزانه فرزند / چه دید اندر خم این طاق رنگین
بجای لوح سیمین در کنارش / فلک بر سر نهادش لوح سنگین

فی الحکمة

مدتی در طلب مال جهان کردم سعی / تا باخر خبرم شد که ز نقص خرد است
عوض هر چه فلک داد من عمر ستاند / نکند فایده فریاد چو اینش اثر است
عمر ضایع شد و از مال وفائی نامد / اندک عمر کنون از همه غمها بتر است
بعد ازین یکنفس از عمر بملک دو جهان / نفروشم که بچشم دو جهان مختصر است
گنجها یافته ام در دل ویران ز هنر / که چو بحر است ضمیرم که سراسر هنر است
بعد ازین هر چه رسد از بد و نیک ای حافظ / غم مخور شاد مشو زانکه جهان در گذر است

فی النصیحة

هر که آمد در جهان پر ز شور / عاقبت میبایدش رفتن بگور
در ره عقبی است دنیا چون پلی / بی بقا جائی و ویران منزلی
دل منه بر این پل پر ترس و بیم / برگ ره ساز و مشو اینجا مقیم
نزد اهل معنی این کاخ سپنج / هست چون ویرانهٔ خالی ز گنج
دور باش از دوستی مال و جاه / زانکه مالت مار و جاهت هست چاه

من گرفتم خود توئی بهرام گور / خواهی افتاد آخر اندر دام گور

گر نه کوری گور می بین گفتمت / یکزمان بیکار منشین گفتمت

هیچکس را نیست زین منزل گزیر / از گدا و شاه و از برنا و پیر

ایکه بر ما بگذری دامن کشان / از سر اخلاص الحمدی بخوان

فی النصیحة

فساد چرخ نه بینیم و نشنویم هنوز / که چشمها همه کورست و گوشها همه کر

بساکسا که مه و مهر باشدش بالین / بعاقبت ز گل و خاک باشدش بستر

چه فایده ز زره باکشاد تیر قضا / چه منفعت ز سپر با فساد تیغ قدر

اگر ز آهن و فولاد سوده حصن کنی / حواله چون برسد ز اجل کوبد در

بروشنی خود و عیش خویش غره مشو / که ظلمت از پی نورست و زهر زیر شکر

دری که بر تو گشایند از هوا مگشای / رهی که بر تو نمایند از هوس مسپر

براه تو همه چاهست سر نهاده مرو / بجام تو همه زهرست ناچشیده مخور

عناد چرخ ببین و فساد دور بیاب / بساط دهر نورد و لباس آز بدر

فی التعزیة

دل منه بر دنیی و اسباب او / زانکه از وی کس وفاداری ندید

کس عسل بی نیش ازین دکان نخورد — کس رطب بی خار ازین بستان نچید
هر که ایامی چراغی بر فروخت — چون تمام افروخت بادش در دمید
بی تکلف هر که دل بر وی نهاد — چون بدیدم خصم خود می پرورید
شاه غازی خسرو گیتی ستان — آنکه از شمشیر او خون میچکید
که بیک حمله سپاهی میشکست — که بهوی قلب کوهی میدرید (قلبگاهی نسخه)
سروران را بی گنه میکرد حبس — گردنان را بی سخن سر میبرید
از نهیبش پنجه می افکند شیر — در بیابان نام او چون میشنید
عاقبت شیراز و تبریز و عراق — چون مسخر کرد وقتش در رسید
آنکه روشن بد جهان بینش بدو — میل در چشم جهان بینش کشید

فی المدح

بعهد سلطنت شاه شیخ ابو اسحق — به پنج شخص عجب ملک فارس بود آباد
نخست پادشهی همچو او ولایت بخش — که جان خویش بپرورد و داد عیش بداد
دگر مربی اسلام شیخ مجد الدین — که قاضیی به از او آسمان ندارد یاد
دگر شهنشه دانش عضد که در تصنیف — بنای کار مواقف بنام شاه نهاد
دگر بقیه ابدال شیخ امین الدین — که یمن همت او کارهای بسته گشاد

دگر قویم چو حاجی قوام دریادل
نظیر خویش بنگذاشتند و بگذشت
که نام نیک ببرد از جهان بخشش و داد
خدای عز و جل جمله را بیامرزاد

فی المطایبه

رحیم منکر حمار بود روزی چند
بریخت خون صراحی ولی بکشتن او
بدان دلیل که القاص لایحب القاص
زمانه نیز درآمد که الجروح قصاص

فی مکارم الاخلاق

بر تو خوانم ز دفتر اخلاق
هر که بخراشدت جگر بجفا
کم مباش از درخت سایه فکن
از صدف یاد گیر نکته حلم
آیتی در وفا و در بخشش
همچو کان کریم زر بخشش
هر که سنگت زند ثمر بخشش
هر که سر بُرّدت گهر بخشش

فی بیان الحال و علة التحصن

بمن پیام فرستاد دوستی روزی
پس از دو سال که بختت زخانه باز آورد
جواب دادم و گفتم بدار معذورم
وکیل قاضیم اندر کمین گذر کرده است
که ای نتیجه کلکت سواد بینایی
چرا ز خانه خواجه بدر نمی آیی
که این طریق نه خودکامی است و خودرایی
بکف قباله دعوی چو مار شیدایی

مغنی القاص لایحب القاص والجروح قصاص در غزلیات درآورده شده هما دو بیت داور

که گر برون نهم از آستان خاقدم — بگیردم سوی زندان بدر بسوائی
جناب خواجه حصار من است اگر اینجا — کسی نفس زند از زحمت تقاضائی
چه جای اینکه زپیوند کاف و نون مرا — بجز ملازمتش نیست علت غائی
بعون و قوت بازوی بندگان وزیر — بسیلیش بشکافم دماغ سودائی
همیشه باد جهانش بکام و از سر صدق — کمر به بندکیش بسته چرخ مینائی

در عدم اعتبار روزگار

دریغا خلعت حسن و جوانی — گرش بودی طراز جاودانی
دریغا حسرتا دردا اگر این جوی — بخواهد رفت آب زندگانی
همی باید برید از خویش و پیوند — چنین رفته است حکم آسمانی
و کل اخ یفارقه اخوه — لعمر ابیک الا الفرقدان

فی النصیحة

نبود مهتری چو دست دهد — روز و شب را شراب نوشیدن
یا طعام لذیذ را خوردن — یا بالوان لباس پوشیدن
یا از آنها که زیر دست تواند — هر زمان بی سبب خروشیدن
من بگویم که سروری چه بود — گر توانی ز من نیوشیدن

مملکت را زغم رهانیدن | در مراعات خلق کوشیدن

بنی المدح و التعریف

حکیم فکر من از عقل کرد دوش سؤال | که ای یگانه الطاف خالق رحمن
کدام گوهر نظم است در جهان که از او | شکست رونق بازار لؤلؤ و مرجان
جواب داد که بشنو ز من ولی مشنو | که این قصیده فلان گفت و آن غزل بهمان
سر آمد فضلای زمانه دانی کیست | ز روی صدق و یقین نه ز روی کذب و گمان
شهنشه فضلا پادشاه ملک سخن | جمال ملت و دین خواجه زمان سلمان

مخمس

در عشق تو ای صنم چنانم | کز هستی خویش در گمانم
هر چند که زار و ناتوانم | گر دست دهد هزار جانم
در پای مبارکت فشانم

گو بخت که از سر نیازی | در حضرت چون تو دلنوازی
معروض کنم نهفته رازی | هیهات که چون تو شاهبازی
تشریف دهد در آشیانم

ای بسته کمر ز دور و نزدیک | بر خون تمام ترک و تاجیک

در مسکن اخلص الممالک | گر خانه محقر است و تاریک

بر دیده روشنت نشانم

هر چند ستمگری تو را خوست | کم کن تو جفا که این نه نیکوست

گیرم که دلت ز آهن و روست | آخر بسرم گذر کن ای دوست

انگار که خاک آستانم

گفتم که چو گشتیم بزاری | زان پس ره مرحمت سپاری

بر دل رقم وفا نگاری | تو خود سر وصل ما نداری

من طالع و بخت خویش دانم

من از تو بجز وفا نجویم | بیرون ز گل وفا نبویم

الا ره بندگی نپویم | اسرار تو پیش کس نگویم

اوصاف تو نزد کس نخوانم

گر غمزه تو زند به تیرم | گر ترک فلک کند اسیرم

یکدم نبود ز تو گزیرم | من ترک وصال تو نگیرم

الا بفراق جسم و جانم

بنگر نه در وفا گشودیم | نه مهر محبتی فزودیم

۲ اخلص الممالک [illegible]

[illegible]

نه بود همه آنچه می‌نمودم   آخر نه من و تو دوست بودیم

عهد تو شکست و من همانم

گر سر ببری به تیغ تیزم   از کوی وفات بر نخیزم

ور زانکه کنند ریز ریزم   من مهره مهر تو نریزم

الا که بریزد استخوانم

آنانکه نشان عهد جویند   جز راه مزار من نپویند

خاک من زار چون ببویند   گر نام تو بر سرم بگویند

فریاد برآید از روانم

گر بگذردم به پیش خیلی   هر یک بصفا به از سهیلی

جز تو نکنم بغیر میلی   مجنون نیم از بهای لیلی

ملک عرب و عجم ستانم

گفتم صنما در آرزویت   آشفته و تیره دل چو مویت

هر چند نمی‌رسم بکویت   شب نیست که از فراق رویت

زاری بفلک نمی‌رسانم

ای وصل تو اصل شادمانی   دایم بمراد دل بمانی

بر حافظ خود چه میفشانی دامن | هر حکم که بر سرم که برانی دانم

سهل است ز خویشتن مرانم

فی الرباعیات

جز نقش تو در نظر نیامد ما را | جز کوی تو رهگذر نیامد ما را
خوش آمده خواب جمله را در دیده | حقا که بچشم در نیامد ما را

رباعیه

برگیر شراب طرب انگیز و بیا | پنهان ز رقیب سفله بستیز و بیا
مشنو سخن خصم که بنشین و مرو | بشنو ز من ای نگار برخیز و بیا

رباعیه

روزی که فلک از تو بریده است مرا | کس با لب پر خنده ندیده است مرا
چندان غم هجران تو بر دل دارم | من دانم و آنکه آفریده است مرا

رباعیه

شاها چو ترا بدانش و علم و سخا | آن مرد منم که می پسندی بسرا
بدخواه چه کید کرد تا که از آن | دیروز نکرد خاطرت یاد مرا

رباعیه

در کوی تو بیچاره تر از ما کس نیست
نزدیک تو بیگانه تر از ما کس نیست
در سلسله طنابت آویخته ام
زان روی که دیوانه تر از ما کس نیست

رباعیه

نام بت من که مه ز رویش خجلست
دو حرف ز نظم حافظ مرتحلست
اول ششم هجا و قلبش روشن
لیکن عجب آنکه آخرش خون دلست

رباعیه

در شوخی و دلبری بت من طاقست
بیچاره دلم بوصل او مشتاقست
پسته دهن و لاله رخ و سیمین تن
شیرین سخن و ظریف و سیمین ساقست

رباعیه

می نوش که عمر جاودانی این است
خاصیت روزگار فانی این است
هنگام گل و لاله و یاران سرمست
خوش باش دمی که زندگانی این است

رباعیه

در مذهب کلام حق نادعلی است
طاعت که قبول حق بود با علی است
از جمله آفرینش کون و مکان
مقصود خدا علی و اولاد علی است

رباعیه

نادعلیا مظهر العجائب تجده عونا لک فی النوائب کل هم و غم سینجلی بولایتک یا علی یا علی یا علی

بقیه حاشیه در صفحه آتیه

ای روی تو در لطافت آیینهٔ روح	خواهم که قدمهای خیالت بصبوح
در دیده کشم ولی ز خار مژه‌ام	ترسم که شود پای خیالت مجروح

رباعیه

اول بوفا جام وصالم دادند	چون مست شدم دام جفا را بنهادند
پر آب دو دیده و پر از آتش دل	خاک ره او شدم بیادم دادند

رباعیه

بردار دل از مادر دهر ای فرزند	با نصف اخیر شوهرش در پیوند
ای قلب بدانچنین نقادی	چون حافظ اگر شوی بر ویش خرسند

رباعیه

این گل ز بر همنفسی می‌آید	شادی بدلم از او بسی می‌آید
پیوسته از آن روی کنم همدمیش	کز روی دیم بوی کسی می‌آید

رباعیه

با یار کسی دست در آغوش نکرد	تا ترک زر و سیم و دل و هوش نکرد
بی زر بت شوخ دیده سر گر نخنم	با آنکه چو گوهر است در گوش نکرد

رباعیه

صبوح بعضی نوشته که صبوح بدو ضمه وقت صبح است د آدر د م عمره

با مردم نیک بد نمی باید بود — در بادیه دیو و دد نمی باید بود
مفتون معاش خود نمی باید شد — مغرور بعقل خود نمی باید بود

رباعیه

با می بکنار جوی می باید بود — وز غصه کناره جوی می باید بود
چون عمر گرانمایه ما ده روز است — خندان لب و تازه روی می باید بود

رباعیه

تا حکم قضای آسمانی باشد — کار تو همیشه شادمانی باشد
گر جام میی ز دست تو نوش کنم — سرمایه عمر جاودانی باشد

رباعیه

چون غنچه گل قرابه پرداز شود — نرگس بهوای می قدح ساز شود
خرم دل آنکسی که مانند حباب — هم بر در میخانه سرافراز شود

رباعیه

جان در خم زلف یار جایی طلبید — وز بند بلا گره گشایی طلبید
جان پیش کش ابروی جانان کردم — چون حاجب او نعل بهایی طلبید

رباعیه

تا کی بود آیین جفا کردن تو | بیهوده دل خلایق آزردن تو
تیغی است بدست اهل دل آن خون آلود | گر بر تو رسد خون تو در گردن تو

رباعیه

چشمت که فریب و رنگ می‌بارد ازو | زنهار که تیغ جنگ می‌بارد ازو
بس زود ملول گشتی از همنفسان | آه از دل تو که سنگ می‌بارد ازو

رباعیه

آن باز طرب شکار بر دستم نه | آن ساغر چون نگار بر دستم نه
آن می که چو زنجیر بپیچد بر خود | دیوانه شدم بیار بر دستم نه

رباعیه

ای کاش که بخت سازگاری کردی | با جور زمانه بازیاری کردی
از دست جوانیم چو بر بود عنان | پیری چو رکاب پایداری کردی

رباعیه

با شاهد شوخ و شنگ و با بربط و نی | کنجی و کتابی و یکی شیشه می
چون گرم شود ز باده ما را رگ و پی | منت نبرم هیچ از حاتم طی

رباعیه

با چرخ ستیزه‌خو زیاری کردی [illegible]

قسام بهشت و دوزخ آن عقده گشای — ما را نگذارد که در آییم ز پای
تا کی بود این گرگ ربائی از خاک — سرپنجه دشمن افکن شیر خدای

رباعیه

گل را دیدم نشسته بر تخت سهی — گفتا بشنو استی ار مرد رهی
من طفلم و بی کنه مرا می سوزند — ای وای تو که پیری و پر گنهی

رباعیه

گل گفت اگر دستکی داشتمی — بگرختمی اگر رهی داشتمی
با بی کنهی مرا چنین می سوزند — ای وای بمن گر گنهی داشتمی

رباعیه

گر همچو من افتادهٔ این دام شوی — ای بس که خراب باده و جام شوی
ما عاشق و رند و مست عالم سوزیم — با ما منشین و گرنه بدنام شوی

رباعیه

حافظ ورق سخن سرائی طی کن — وین خامه تزویر و ریائی پی کن
خاموش نشین که وقت خاموشی است — دم در کش و جام عیش را پر می کن

کتبه العبد المذنب المحتاج الی الله الغنی ابن الحاج المیرزا سلطانعلی محمد الحسینی
المتخلص بالقدسی غفر الله لهما

سنه ۱۳۲۲

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد خدا را که این فرخنده دیوان باتمام رسید و آغازش بانجام کشید
هشت سال است که در این کارم گاه تصحیح نموده و گاه مینگارم
یا للعجب چون شروع بنوشتن کردم از نسخه که در او گمان صحت بود
صفحه اول چند غلط نمود پنج شش ورق را نگاه کردم آه از دل بر
آوردم که اگر تا آخر چنین باشد کار زار است و درست نمودن
براستی دشوار افسوس که تمام کتاب چنین بود بلکه تمام کتابها چنین
پس دامن همت بر میان زدم و از پی جمع دواوین قدیمه برآمدم
زیاده از پنجاه مجلد که بعاریه و ابتیاع فراهم آمد باز اگر حمل بر مبالغه
ننمایند کفاف نمیداد نه چنان این کتاب نفیس مغشوش گشته بود
که بدین اسباب خالص آید کتابی که قطع آن بزرگ است و خطش دو دانگ
بامر سلطان عادل باذل وکیل کریمخان زند طاب ثراه نوشته شده
و رقم نگارنده اش محمد علی الحسینی است و در بقعه خواجه علیه الرحمه
موقوف است اگر چه از نسخهای دیگر بسیار ممتاز است و در این روزگار
متطاول غالبا بدان مکان میرفتم و از آن کتاب در تصحیح بهره ها میگرفتم

ولیکن اینهم اغلاط بسیار دارد تاریخ تحریرش یکهزار و صد و نود و یکست
(در سال قبل یعنی ماه محرم سنه یکهزار و سیصد و بیست و یک)
کتابی بخط خوش بدست آمد که در نهصد و هفتاد هجری مکتوب شده
بچند ورق در اول تفصیلی شکایت آمیز از کتاب بی تمیز و ویران
گشتن اساس این دیوان ذکر نموده پس میگارد که السلطان ابن السلطان
ابن السلطان السلطان ابو الفتح سلطان فریدون حسین بهادر خان
که بارگاهش مجمع فصحا و ادبا بوده و خود شعر را بسیار نیکو می سروده امر
فرمود که دواوین متعدده و مجلدات کثیره از دیوان لطایف بیان
مذکور جمع آورند و خود بنفس نفیس با جمعی کثیر از فضلای انیس و ندمای
جلیس بجمع و تصحیح این کتاب مستطاب مبادرت فرمودند چنانچه
بسیاری از غزلهای دلفریب جان بخش که بواسطه کاهلی و تصرف کتاب
از صفحه روزگار مهجور و نامشهور مانده بود سلک ربط و تنقیح آن بر
وجهی دست داد که فی الحقیقه اکنون رشک نگارخانه چین و غیرت
فردوس برین است از غرایب اینکه آنچه را فقیر در سالهای قبل
تصحیح نموده اکثر با این کتاب موافق افتاده اما دریغ که این کتاب نیز

بعض از اوراقش بجهت اندراس از میان رفته و یژه جزوی چند از
اواخر که بکلی نابود است و چندان باری از دوشم بر نداشت
بالجمله خدای متعال میداند که در این سنوات چه شبها را بروز آوردم
که در فکر تدقیق و توفیق این دیوان خجسته بنیان بودم و چه روزها را
شام کردم که راه انجمنها پیمودم و بشورت ادبا و شعرا گرهی از این کار
بر عقده گشودم تا اکنون که روز جمعه سیم شهر ربیع الثانی
سال یکهزار و سیصد و بیست و دو بپایان شد
بلطف ایزد دادار و یمن آل احمد مختار صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین
از این دو کار یعنی تصحیح و تنمیق فارغ آمدم حمداً لله ثم حمداً لله
همانا مخفی نیست که در غزلیات خواجه علیه الرحمه بسا که قوافی مکرر است
و این میتواند بود که یکقافیه را در دو شعر یا بیشتر آورده که یکی را انتخاب
و اختیار فرماید همین طور که در مسوده بوده جامع نیز جمع و استکتاب
نموده این وجهی است و وجوه دیگر نیز دارد (تنبیه) بسا که
فقیر جزوی را بمرکب چاپ مینوشتم پس از نوشتن بر غلط آن آگاه میشدم
یا آنکه نسخهٔ تازه بدست می آمد و کلمهٔ یا بیتی مغایر با آنچه موجود بود آشکار

می شد بر حاشیه مینگاشتم زیراکه این همه تغییر و تبدیل و حک
و اصلاح کمال عسرت داشت و بعض اوقات مغایر را بعمد بر حاشیه
نوشته ام تا بدانند که اصل آن چه بوده یا آنکه آنچه در متن است
بهتر بوده و حاشیه را محض آگاهی بر مغایرت نسخها ثبت نموده ام
بهر صورت بیتی و مصرعی و کلمه بلکه نقطهٔ زیاد و کم نکرده ام مگر آنچه
در نسخه دیده ام   امید از کرم و مردمی ناظرین که بندهٔ قدسی را
بدعای خیر یاد فرمایند و اگر لغزشی ببینند و بر زلتی آگاه شوند
چشم عیب بپوشند و باصلاح بکوشند زیراکه با همه سعیها انسان
مصون از سهو و نسیان نخواهد بود

پوشیده نماند که بسیار از حواشی مختصری است از کتابی که علامهٔ
زمان و نحریر دوران مولانا الرشید الشیخ مفید المتخلص بداور دام
عمره العالی در شرح دیوان خواجه علیه الرحمه نگاشته اند و در اینجا
چند بیت از دیوان ایشان تیمناً ثبت مینمایم و پس اشعاری از
خویش بیادگار مینگارم   مستور نباشد اگرچه اشعار فقیر از قصائد
و غزلیات و رباعیات و سایر فنون شعریه باندازه دیوانیست و از ده هزار بیت

[illegible] تذکره شعرا [illegible] ز احوال [illegible] دامت افاداته [illegible] بنا بر فاضل ادیب [illegible] ادیب [illegible] شیرازی اطال الله تعالی عمره العالی که امروز در کمالات و دانش [illegible] مشهور جهان است و در شاعری و سخنوری نادره [illegible] مصنف کتاب [illegible] دوران در [illegible] خویش [illegible] کرکانی است بسیار [illegible] مطبوع و [illegible] موجود و [illegible]

نگاشته اند شرح حالات فقیر محرر را نیز مرقوم داشته اند فمن اراد الاطلاع فلیرجع الیه.

الفقیه محمد القدسی غفر له

تقریبا کمتر نیست ولیکن از کثرت اشتغال بمباحثات علمیه و مکالمات دینیه و نیز بجهت عدم مساعدت روزگار و موافقت زمانهٔ غدار که با اهل دانش ابتهاج ندارد و باصحاب کمال جز راه لجاج نسپارد بجمع دفتر نپرداخته‌ام و از اوراق مسوده خارج نساخته‌ام از حضرت احدیت جلت قدرته و عظمت آلائه و نعمته توفیق میجویم بهر کار که پسند اوست نه بر آنچه نفس را بدان آرزو است

للعالم الربانی الشیخ مفید فانه العلیم الحکیم المتخلص بداور دام عمره

فی مدح مولی الاصفیاء و سید الاوصیاء علی امیر المؤمنین علیه السلام

یزدان عیان بود ز رخ انور علی — بعد از نبی است تاج شهی بر سر علی
در جوف کعبه زاد علی را باذن حق — بر روی دست ختم رسل مادر علی
حق میکند حساب همه خلق را بحشر — از یک سخن ز لعل سخن پرور علی
بهر ضیا کشند بگردون کروبیان — در چشم خویش ستر ز خاک در علی
فخر ار کنند تا بقیامت بود سزا — گر پا نهند بفرق شهان قنبر علی
بی شک که کردگار بود یاور کسی — کو از صفا و صدق بود یاور علی
داور امیدم آنکه بگرمای روز حشر — با همدمان کشی قدح از کوثر علی

گرفت جای چنان عشق دوست در جانم
که خود برفتم و سر تا بپای جانانم

چو دیده باز شدم تنگ‌بین از آن گل رو
تمام عمر برفت از نظر گلستانم

ربوده دل ز کسان حسن روی معشوقان
ولی بجان من سرگشته عاشق آنم

اگر عقیق لب او دوچار من نشود
ز قدر به بود از خاتم سلیمانم

مرا چو عشق رخ دوست هست کی باک تن
ز بادهای مخالف چه خوف طوفانم

شب از فراق مه روی او بود در سرشک
هزار کوکب رخشنده زیب دامانم

ز فیض لعل لب مهوشی بود داور
که در جهان بفصاحت فزون ز سحبانم

رباعیه

مانند رخت گلی بگلزاری نیست
چون طره پر خم تو طراری نیست
گفتی که چو من بگیر دلدار دگر
کی می شود این که چون تو دلداری نیست

رباعیه

یارب بتقربان درگاهم بخش
در ساحت قرب خویشتن راهم بخش
شاهنشه انبیا حبیب تو بود
در روز جزا بآن شهنشاهم بخش

هذه القصیدة فی تعریف العلم والمعرفة والتحریض علی ذلک الکمال الذی قرّب الانسان الی العزیز المهیمن ذی الجلال والکرم وتوصیف ولی الله ووصی رسوله الّذی هو ینبوع الحکم وعین اسد الله الغالب امیر المؤمنین مولی الوری علیّ بن ابی طالب علیه وعلی اولاده الطیّبین المطهّرین المعصومین سلام الله للفقیر الحقیر محرّر هذا الکتاب محمد القدسیّ الحسینی الشیرازی عفا الله تعالی عنه

بسم الله الرّحمن الرّحیم

بود ز دانش و دین زنده جان انسانی | چنانکه زنده بجان است پیکر فانی
چرا ز علم نجوئی بقای جاویدان | که بی نیاز شوی از حیات جسمانی
بنور معرفت آنکس که دل فروزان ساخت | به پیش وی همه روز است شام ظلمانی
برو بدست کن آن گوهر درخشان را | که تا بدست کنی خاتم سلیمانی
با آب دانش رخسار دل چو آینه ساز | بشوی چهره جان از غبار نادانی
سمند همت از گنبد فلک بجهان | چنین اسیر چرا در کمند شیطانی
بکوش تا ببری گوی معرفت زمیان | وگرنه دیو فسون را ذلیل چوگانی

چو خضر ره نبری گر بچشمه سار زلال
همیشه در ظلمات ضلال حیرانی

برنج نیستی از گنج علم روی مپیچ
که نیست آخر این کار را پشیمانی

جمال شاهد دنیا بچشم مهر مبین
اگر که داری مهر علی عمرانی

وصی احمد مختار حیدر کرار
مهین امام نخستین شهنشه ثانی

کلام ایزد منان پیام حضرت حق
کتاب محکم یزدان خطاب سبحانی

بلند مرتبه سلطان عالم ایجاد
بزرگ حوصله سپالار شهر امکانی

شه سریر ولایت که بر در خدمش
ز فخر کسری گیرد مقام دربانی

امیر ملک امامت که از پی غنمش
همین موسی آید برای چوپانی

ولی دستگه کبریا و دست خدا
که راست گشت ز تیغ کجش مسلمانی

ید الله آنکه بدوش نبی نهادی پای
صنم شکستی و کردی عیان صمد خوانی

بباغبانی او شد چو گلستان جنان
روان فزا و دل آرا ریاض ایمانی

زهی جمال الهی که در ازل گردید
ز مهر روی تو خورشید و ماه نورانی

مراست طوق ولایت بگردن دل و جان
غلام حلقه بگوش توام تو میدانی

چرا بقدسی مسکین نمیکنی نظری
که از غم دو جهانش بلطف برهانی

هوای بوسه آن آستان سر دارم
بخاکبوسی خویشم نمای مهمانی

بگو بکارکنان قضا که باز دهند — هر آنچه وام گرفتم ز عالی و دانی

ز قرض هیچ بتر در زمانه گوئی نیست — کز دست ذل عیانی و هم پنهانی

الا ز پرتو خورشید تا که در دل کان — برنگ لاله شود بهرمان رمانی

رخ محب تو بادا چو بهرمان خوشاب

دل عدوی تو چون لاله های نعمانی

هذه من غزلیات الفقیر محرر هذا الکتاب فی المحبة والعشق

یاد آن روزی که ما را وصل روی یار بود — محفل ما از جمالش غیرت گلزار بود

یار با ما جز سر مهر و وفا هرگز نداشت — آن جفا کآمد بما از طالع غدار بود

دوش اندر خانه دل با خیال او مرا — تا سحر که خلوتی خوش خالی از اغیار بود

مستی ما نیست امروزی که از چشم خوشش — سرخوشی عاشقان پیش از خم و خمار بود

پرده بگشودی و بنمودی رخ دیدیم ما — برتر از آنی که اندر پرده پندار بود

زلف بگشادی و کردی مشکبو آفاق را — زانکه در هر چین آن صد نافه تاتار بود

قصه با کردم دراز و کم نشد از غصه ام — چونکه شب کوتاه و شرح حال دل بسیار بود

تا ابد دیگر نیاید هوشیار از بیخودی — هر که در روز ازل مست جمال یار بود

قدسی آنکو داد ما را جام عشق اندر نخست — ساقی کوثر وصی احمد مختار بود

ای دل من شیفتهٔ روی تو
خاطرم آشفتهٔ گیسوی تو

سر چو برآرم بقیامت ز خاک
نیست مرا جز هوس روی تو

مایل فردوس برین نیستند
خاک نشینان سر کوی تو

کیست که دیوانه نگردد ز عشق
چون نگرد سلسلهٔ موی تو

زنده شوم بار دگر بعد موت
گر بمشامم برسد بوی تو

بالله از آن چهره برافکن نقاب
تا نگرم روی چو مینوی تو

چند نشینم پس زانوی غم
در هوس طلعت نیکوی تو

پا نکشم هرگز از آن خاک کوی
بختم اگر رخت کشد سوی تو

قدسی از آن روز که روی تو دید
دل بگرفت از همه جز روی تو

بی تو نیمی اندر آبم نیمه اندر آتشم
ای عجب با این همه از عشق رویت سرخوشم

هیچ حاجت مستیم را با شراب ناب نیست
من که از جام محبت روز و شب می میکشم

گفته بودی تا توانی بار هجرانم بکش
آری آری میکشم اما ندانی چون کشم

در بیابان فنا حیران و سرگردان و زار
همچو مجنون سالها از آن دلبر لیلی وشم

من که اندر هوشیاری پند نشنیدم ز کس ‌‌‌‌‌‌ چاره اکنون مرا نبود که مست و بیهشم
گرچه پیدا باشد از رخسار جان زار دل ‌‌‌‌‌‌ تا که راز عشق ناید بر زبانم خامشم
قدسی از عشق جمالش چون که بیخویشم چه باک ‌‌‌‌‌‌ گر بود بستر ز خارم ور ز خارا بالشم

باز گشاده مرغ دل پر بهوای روی تو ‌‌‌‌‌‌ تا که بدامش افکند دانه خال و موی تو
ای ز تو حال زار دل جز بتو نیست کار دل ‌‌‌‌‌‌ غیر تو نیست یار دل مقصد اوست کوی تو
گر بکشندم از حسد زنده شود مرا جسد ‌‌‌‌‌‌ چون بمشام من رسد بعد وفات بوی تو
ای ز تو حل مشکلم یاد تو مونس دلم ‌‌‌‌‌‌ نیست ز دهر حاصلم هیچ جز آرزوی تو
در بر اهل عشق و جان مرده دل است و بیروان ‌‌‌‌‌‌ آنکه مدام در جهان نیست بجستجوی تو
عشق تو ساخت بیهشم هر دو جهان فرامشم ‌‌‌‌‌‌ از همه قول خامشم الا گفتگوی تو
دور ز رخ نقاب کن تنگ ز احتجاب کن ‌‌‌‌‌‌ تا کرم شتاب کن کشتی ما بسوی تو
مهدی دین پناه ما ای بخدا تو راه ما ‌‌‌‌‌‌ دفع کند گناه ما نزد حق آبروی تو
گرم نشاط تو سرم از ازل است لاجرم ‌‌‌‌‌‌ تا ابد است ساغرم پر ز می سبوی تو
درگه تو سپهر من روی تو ماه و مهر من ‌‌‌‌‌‌ جز بتو نیست مهر من قدسی عشق روی تو
کن نظری بحال ما رد منما سؤال ما ‌‌‌‌‌‌ چونکه بود خیال ما در همه حال سوی تو

غیر تو نیست دادرس ما همه را ابد دریں
بنده نوازی است و بس پادشها خوی تو

ومن رباعیات الفقیر محرر هذا الدیوان فی المعانی المختلفه

گر چهره یاران چو گل و لاله نکوست — ور طره دلبران خوش و غالیه بوست
اینها همه نقش قلم قدرت تست — غیر از تو که دل میبرد از ما ای دوست

رباعیه

آن آب که جان خضر از او زنده بود — پیش لب لعل تو چه ارزنده بود
هر گه که زنی خنده کنی زنده مرا — یارب که لبت مدام پرخنده بود

رباعیه

آن ماه که مهرش ز خور و خوابم کرد — وز هجر قرین آتش و آبم کرد
ای آنکه دل من و وی اندر کف تست — بی تاب کنش چنانکه بی تابم کرد

رباعیه

ابروی تو شمشیر و بود چشم تو مست — چون جان ببرم ز مست شمشیر بدست
واندر لب جان بخش توام هست حیات — هر چند طمع بریدم امیدم هست

رباعیه

ز راه حقیقت چو بهر دل نگری | بینی رخ دوست گر ز اهل بصری
زنهار میازار ز خود خاطر کس | کازرده شود حبیب و تو بیخبری

رباعیه

خلاق ازل که از چه و چون بیرون | در وی نتوان گفت سخن از چه و چون
اندر همه اشیا و برون از همه شی | یعنی که برون است ز بیرون درون

رباعیه

گر بر رخ مه نظر نمایم تو مهی | ور بر در پادشه بپایم تو شهی
بالله بهر جا نگرم غیر تو نیست | گویی که بچشم اندرو در نگهی

رباعیه

دنیا چو دو روز است وفا باید داشت | یکباره کنار از جفا باید داشت
نیکوئی کن همه ار بدی با تو کنند | بر جای خطا عفو و عطا باید داشت

قطعه

این پند ز قدسی خردمند | دریست که به ز ملک هستی
اندر دو جهان بکار ناید | جز راستی و خداپرستی

کتبه العبد المذنب الراجی الی الله الغنی ابو علی محمد القدسی الحسینی الشیرازی

بها ۱۵۰ ریال